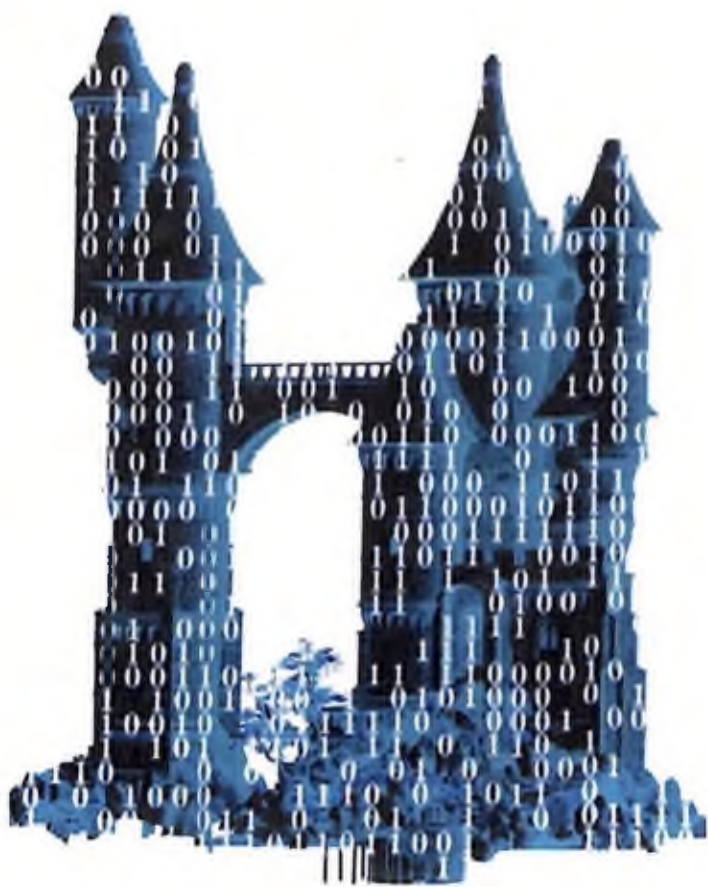

ДЕН БРАУН

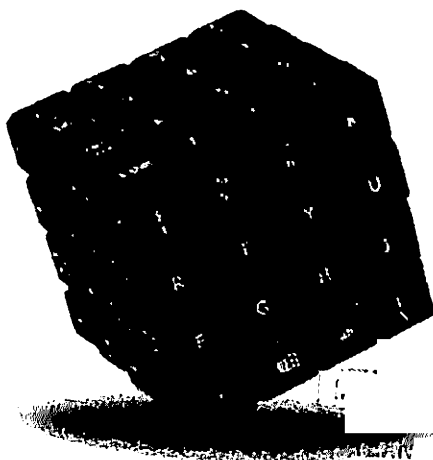

РАҚАМЛИ ҚАЛЪА

Ден Браун

РАҚАМЛИ
ҚАЛЪА

Иккинчи нашр

Тошкент 2023

УЎК 821.111(73)-31

КБК 84(7АҚШ)

Б-91

Браун, Ден.

Рақамли қалъа [Матн] : роман / Д. Браун ; таржимон О. Ғуломова. - Тошкент : NINHOL, 2023. - 480 б.

УЎК 821.111(73)-31

КБК 84(7АҚШ)

ISBN 978-9943-23-148-1

Кўлингиздаги китоб замонавий жаҳон адабиётининг энг машҳур ёзувчиларидан бири, бутун дунё бўйлаб 300 миллиондан ортиқ нусхада китоб сотган Ден Брауннинг “Рақамли қалъа” романидир. Ушбу роман Ден Брауннинг илк романи бўлиб, бу асари билан ёзувчи дунёга машҳур бўлиб кетади. Бугунги кунда Ден Браун “New York Times” нашри томонидан бир неча бор дунёнинг энг машҳур 100 инсони сифатида эътироф этилган. Унинг асарлари бестселлерлар рўйхатида биринчи ўринларни эгаллаб келмоқда. Ден Браун дунёда энг кўп даромад қиладиган ёзувчилардан бири ҳисобланади.

«Рақамли қалъа» романи 1998-йилда ёзилган. Ёзувчи асарининг ёзилишига ҳаётда ўзи гувоҳ бўлган воқеалар сабаб бўлади.

Асарда рақамли хавфсизлик, ватан хавфсизлиги йўлида ишлайдиган жасур шахсларнинг ҳаёти, улар учрайдиган хавф масалалари кўтарилган. Ушбу асарда ҳам ватанпарварлик, ҳам эҳтиросли севги, ҳам қизиқарли маълумотлар, ҳам сизни ўз дунёсига саёҳат қилдирадиган ажойиб сюжетни топасиз. Асар воқеалари АҚШ, Испания, Япония каби мамлакатлар ҳудудида ўтиши, воқеаларнинг тез ва қутилмаган ривожини сизни ўзига мафтун қилади ва ўзбек китобхонларига маъқул бўлади деб умид қиламиз.

ISBN 978-9943-23-148-1

©“Asaxiy books” МЧЖ, 2023

© 1998 by Dan Brown

Муқаддима

Испан майдони
Севилья, Испания
11:00

«Ўлим барча сирларга ойдинлик киритади...» Энзай Танкадо бу сўзларнинг айна ҳақиқат эканлигини жуда кеч англади. Оғриқдан кўксини чангаллаганча ерга қулар экан, қандай мудҳиш хатога йўл қўйганини тушуниб етди.

Ўзи томонга ёрдам учун ёпирилиб келаётган оломонни элас-элас илғаган Танкадо мажолсиз бармоқларини юқорига кўтарди ва сўнгги кучини тўплаб, «Кўлларимга қаранглар, кўлларимга...» дея пичирлади. Бирок унинг қуруқшаган лабларидан чиққан бу сасни ўзидан бошқа ҳеч ким эшитмади.

Андалузиянинг тонгги Қуёши нурлари остида бармоғида товланаётган узукка нур сўнаётган кўзларини тикаркан, Энзай Танкадо эртанги тонгни кўриш унга насиб этмаслигини сезиб, киприқларини оҳиста юмди. Қорачиқларига тўпланиб қолган чексиз изтироб ила унинг жони ҳеч кимга вафо қилмаган бу фоний дунёни тарк этди.

Биринчи боб

«Менга турмушга чиқасанми, жонгинам?»

Меҳмонхона балконида олис тоғларга термулганича ўйлар оғушига ғарқ бўлган Сюзаннинг хаёлларини Девиднинг кулоғи остида шивирлаб айтган сўзлари тўзғитиб юборди. Ҳаяжон ичра йигитнинг мухаббат уфуриб турган мовий кўзларига тикиларкан, Сюзан бутун ҳаётини бағишлаши мумкин бўлган инсон рўпарасида турганини ҳис қилиб, юраги ҳапқириб кетди. Дил розини билдиришга чоғланган маҳалида беҳос жиринглаган телефон аппаратининг товушидан чўчиб ортига қаради. Кўзи билан телефонни хонадан ахтариб тополмагач, хайрон бўлганича савол сўраш илинжида Девидга ўтирилди. Лекин ҳозиргина кучоғида турган йигит аллақаяга ғойиб бўлганди.

Ҳамон жиринглаётган телефон кўнғироғи Сюзан Флетчерни уйқудан бутунлай уйғотиб юборди. Ўрнидан туриб, эснаганча каравотга ўтирар экан, Сюзан кўрганлари аслида туш эканини ўйлаб, бир муддат ширин энтиқди ва эринчоқлик билан гўшакни кўтарди:

– Эшитаман, ким бу?

– Сюзан, азизам, бу мен, Девидман. Уйғотиб юбормадимми сени?

Ошиғининг овозини эшитиб, Сюзаннинг юзига майин табассум югурди:

– Ҳозиргина сизни тушимда кўраётган эдим, Девид. Қачон кўришамиз? Балки ҳозир келарсиз?

Девид кулиб юборди:

– Сюзан, ахир ташқари қоп-қоронғу бўлса, ҳали тонг отмади-ку ҳатто.

– Ммм... – Сюзан маъноли томоқ қириб қўйди. – Айнан шунинг учун ҳам ҳозироқ келишингиз керак ёнимга. Йўлга чиққунча ухлаб олишга вақтимиз бор ҳалиям, азизим.

Гўшакдан Девиднинг чуқур хўрсингани эшитилди:

– Сюзан, гапимни эшит. Айнан сафаримиз масаласида кўнғироқ қиялман. Мен... мен уни кечиктиришимга тўғри келади.

– Нима?!

Девиднинг гапидан кейин Сьюзаннинг кўзлари мошдек очилиб, уйкуси бутунлай ўчиб кетди.

– Кечир, кечир мени. Зудлик билан шаҳардан жўнаб кетишим керак, иш юзасидан. Лекин узок муддатга эмас. Эртагача қайтаман. Эртага тонгда йўлга чиқсак ҳам икки кунимиз бўларкан. Ҳечдан кўра яхши-ку бу, нима дейсан, Сьюзан?

– Лекин мен аллақачон ҳамма нарсага буюртма бериб қўйганман... Чипталар, меҳмонхона... Ҳаммаси бекор бўладими энди? – деди Сьюзан овози титраб, йиғлаб юбормаслик учун лабини тишларкан.

– Биламан, Сьюзан, ҳолатингни ҳис қиляпман, лекин...

– Бугун биз учун унутилмас кун бўлиши керак эди, ахир унаштирилганимизга олти ой тўлади бугун, Девид, эсингизда борми ўзи бу?

– Сьюзан, – Девид чуқур ух тортди. – Ҳозир узок гаплашолмайман сен билан, ташқарида машина кутиб турибди, кетишим зарур. Сенга самолётдан кўнғироқ қиламан ва ҳаммасини тушунтираман. Сабр қил, илтимос.

– Нима? Самолёт? Яна қанақа самолёт? Узокқа кетяпсизми? Нималар бўляпти ўзи, Девид? Университетингиз бил...

– Бу университет билан боғлиқ эмас, – Сьюзаннинг гапини бўлди Девид. – Айтяпманку, кейинроқ кўнғироқ қиламан ва ҳаммасини тушунтираман деб. Ҳақиқатан ҳам кетишим керак, улар мени чақиришяпти. Алоқада бўлиб турамиз, ваъда бераман. Илтимос, хавотирланма.

– Девид, жин урсин, нима гап ўзи...

Сьюзан бақирди, лекин гапини охирига етказолмади, чунки эшитилаётган қисқа-қисқа товушлар Девид аллақачон телефонни ўчирганини билдирарди.

Тушунмовчилик ва саволлар гирдобида уйкуси бутунлай қочган Сьюзан Флетчер Девиднинг қайта кўнғироқ қилишини кутиб соатлаб жойидан жилмади. Аммо телефон қайтиб жирингламади.

* * *

Сьюзан тушлиқдан сўнг ваннада ғамгин ўтираркан, атрофида сузиб юрган кўпикларни паришонхотирлик билан ўйнаб, бугунги режалари барбод бўлганини унутишга тири-

шарди. Бироқ барибир «Қаерда бўлиши мумкин у? Нимага кайтиб қўнғироқ қилмади?» каби миясидаги ғужғон саволлар илиқ сувдан роҳатланиб чўмилишга имкон бермасди. Ўй-фикрлар оғушида Сьюзан неча соат ўтганини пайкамади ҳам, сув совиб, этни жунжиктираётганини сезгандан кейингина ваннадан чиқмоқчи бўлиб турган маҳали қўл телефони тилга кириб унга қўнғироқ бўлаётганидан хабар берди. Юраги ҳовлиқиб кетган қиз сувни ҳар ёнга сачратганича сувдан сакраб туриб телефонга югурди.

– Девид, сизмисиз?

– Бу мен, Стратморман, – таниш овоз эшитилди гўшакдан.

– Оҳ... – Сьюзаннинг тарвузи қўлтиғидан тушди.

– Хайрли кун, командор, – деди у паст овозда, ҳафсаласи пир бўлганини яширолмасдан.

Сьюзаннинг кайфиятини сезиб, гўшакнинг нариги тарафидаги одам хандон отиб кулди:

– Ёшроқ йигитни кутаётганмидинг?

– Йўқ, жаноб, – Сьюзан уялиб кетди. – Бу сиз ўйлагандек...

– Бу айнан мен ўйлагандек, – овоз эгаси яна кулди. – Девид Беккер яхши одам. Уни эҳтиёт қил.

– Раҳмат, жаноб.

Командорнинг овози жиддийлашди:

– Сьюзан, ёрдамнинг керак, шу сабаб қўнғироқ қиляпман.

Офисга етиб кел.

Қиз тўзғиб кетган фикрларини жамлашга уринди:

– Жаноб, бугун шанба-ку. Биз одатда...

– Биламан, – жавоб берди командор босиқлик билан. –

Бу фавкулодда ҳолат.

Сьюзан ажабланганидан ўтириб қолди. Фавкулодда ҳолат? У ҳеч қачон бу сўзни командорнинг оғзидан эшитмаганди.

Фавкулодда ҳолат? Кристода фавкулодда ҳолат? Бу нима бўлиши мумкин эканлигини қизнинг мияси ҳечам тасаввур қилолмасди.

– Х-хўп бўлади, жаноб.

Сўнг бироз ўйланиб туриб қўшиб қўйди:

– Иложи борича тезроқ етиб боришга ҳаракат қиламан.

– Ҳозирок йўлга туш, – деди командор қатъий оҳангда.
Алоқа узилди.

* * *

Сьюзан Флетчер сочикка ўралганича бугунги сафар учун мўлжаллаб кеча кечкурун тартиб билан тахлаб қўйган кийимларига бир муддат тикилиб турди. У Шимолий Каролинанинг машхур Смоки Маунтин тоғларига Девид билан амалга оширмакчи бўлган сафарларини озмунча кутмаганди. Бир неча ҳафтадан бери тайёргарлик кўраётганди; ҳеч нарса ёдидан чикмаганди. Тахланиб ётган тоғ сайрига мўлжалланган махсус шортлар, салкин оқшомларда асқатадиган иссиқ свитерлар ҳамда Девидга унутилмас кечаларни тақдим қилиш учун атайдан сотиб олган пеньюарларга қараркан, Сьюзаннинг бўғзига аччиқ нимадир тикилди, хўрлиги келиб, кийиниш шкафи томон одимлади. Шу он унинг хаёлига командор билан бўлган суҳбат келиб, аламли хаёлларни қувиб чиқарди. «Фавқулудда ҳолат! Криптода фавқулудда ҳолат!» Шу икки сўз миясида тинмай айланган ҳолда фарошушлик билан зиналардан пастга тушаркан, Сьюзан бугун уни яна қандай янгиликлар кутаётганидан беҳабар эди.

Иккинчи боб

Океан сатҳидан тўққиз минг метр баландликда Девид Беккер Learjet 60 самолётининг митти деразасидан ташқарига тикилиб ўтирарди. Кабинада телефондан фойдаланиш мумкин эмаслиги ҳақида огоҳлантиришгани учун Сьюзанга қўнғироқ қилиш имконини тополмаган йигит бироз асабийлашаётганди.

«Ўзин урсин, ўзи нималар қиляпман бу ерда?» – ғудраниб ўзидан-ўзи сўради Девид, саволнинг жавобини яхши билса-да: рад жавобини бериб бўлмайдиган одамлар Девидни олиб кетаётган эди.

– Жаноб Беккер, – радиокарнай ғичирлаб овоз берди. – Ўттиз дақиқада манзилга етиб борамиз.

Беккер хўмрайганича «тушундим» дегандек бошини силкиди. Ажойиб. У дераза пардасини тушириб, ухлашга ҳаракат қилди. Лекин хаёллари йигитни беихтиёр Сьюзан томон етаклади...

Учинчи боб

Съюзан ўзининг Volvo автомобилени уч метрлик баланд пўлат панжара ёнида тўхтатди. Ёшгина соқчи машина томига кўлини кўйиб, сўради:

– Шахсни тасдиқловчи хужжатингизни кўрсатсангиз, илтимос.

Съюзан индамасдан керакли хужжатни кўрикчига топширгач, ярим дакика давом этадиган компьютер сканер текшируви тугадини кутди. Ниҳоят, соқчи хужжатни текшириб бўлиб, бошини кўтарди ва «миннатдорман, мисс Флетчер» деб хужжатни қайтариб берди, шу аснода боши билан сезилар-сезилмас имо қилди ва баҳайбат дарвоза ланг очилди.

Яна тахминан саккиз юз метрдан кейин Съюзан электр панжарага яқинлашди ва шахсни тасдиқлаш жараёни қайтадан бошланди. Бошқа вақтлари қайта-қайта текширувлар парвойига ҳам келмаган қизга бугун ҳаммаси ортиқча туйилди. «Кўйсангизчи, йигитлар, ахир мен бу ердан миллион марта ўтаман», деб ўйлади у ичида.

Ниҳоят, сўнгги текширув нуқтасига яқинлашгач, пака-нарок, ёнида иккита филдек бўрибосар итни эргаштирган, автомат тақиб олган навбатчи соқчи Съюзаннинг машина рақамига қаради ва кўли билан ичкарига киришга ишора қилди. Икки юз метрдан ошиқроқ масофани босиб ўтгандан кейин ишчи ходимлар учун мўлжалланган машина қўйиш жойига кирди. «Ишонгим келмайди, йигирма олти минг хизматчига эга, бюджети ўн икки миллиард долларни ташкил қиладиган ташкилотда қандай муаммо бор эканки, дам олиш куни ёрдамим зарур бўлиб қолди, тавба...» Шу каби фикрлар билан Съюзан машинасини доимий жойига тўхтатди ва моторни ўчирди.

Атрофи ўтлоқ билан қопланган йўлакни босиб ўтиб, асосий бинога киргандан кейин бинонинг Съюзан ишлайдиган қисмига олиб борадиган деразасиз туннельга етиб келди. Кириш олдида ўрнатилган овоз сканери сўнгги текширув мосламаси эди.

*Миллий хавфсизлик агентлиги (МХА)
Криптография бўлими
Фақат ваколатли ходимлар учун*

Куролланган соқчи Сюзанни кўриб ажабланганини яширмади:

– Хайрли кун, мисс Флетчер. Бугун келишингиздан бе-
хабар эдим.

– Салом, Жон. Ўзим ҳам бехабар эдим бундан, – хорғин
жилмайиб жавоб берди Сюзан ва параболик микрофонга
эгилиб, тиниқ овозда: – Сюзан Флетчер, – деди. Компьютер
дарҳол унинг товушини таҳлил қилиб, тасдиқлади ва эшик
очиلىшга рухсат берилди. Сюзан ичкарига кадам ташлади.

* * *

Цемент йўлдан ичкарига қараб кириб кетаётган қизнинг
ортидан соқчи завқланиб қараб қолди. Сюзаннинг оч жи-
гарранг кўзлари бугун бироз толиққан кўринган бўлса-да,
унинг ёноқларига қизил югурган, каштанранг сочлари яқин-
да ювилиб, қуритилганини сезиш қийин эмасди. Қиз ўтган
йўлдан Johnson's Baby упасининг майин ифори таралиб ту-
рарди. Кўриқчи кўзларини Сюзаннинг нозик танасига, ок
кофтасининг остидан билинар-билинемас кўриниб турган
сийнабандига, тиззаси баравар юбкасига ва ниҳоят оёқлари-
га қаратди... Сюзаннинг оёқлари...

Мана шу нозик бадан 170 IQ'га эга эканини ўйлаб, қиз-
нинг орқасидан узок вақт тикилиб турди. Сюзан туннель
ичида кўздан ғойиб бўлгачгина нигоҳини бошқа ёққа бурди.

* * *

Сюзан йўлакнинг охирига етиб келди, чуқур уҳ тортиб,
рўпарасида катта ҳарфлар билан Крипто деб ёзилган гумбаз-
симон шаклдаги эшикка яқинлашди, махсус қурилмага ўзи-
нинг бешта рақамдан иборат паролини киритди. Бир неча
сониядан кейин ўн икки тонналик пўлат эшик аста-секинлик
билан айланиб, очила бошлади. Сюзан фикрини бир ерга
жамлашга уринса-да, барибир хаёли Девидда эди.

Девид Беккер. Сюзаннинг ягона муҳаббати. У Жоржта-
ун университетидаги энг ёш профессор олим, хорижий тил-

лар бўйича бетакрор мутахассис бўлиб, академиянинг энг кўзга кўринган аъзоси эди. Ноёб хотираси ва тилларга бўлган мухаббати туфайли Девид испан, француз, итальян тиллари билан бир қаторда яна олтита Осиё тилини мукаммал эгаллаганди. У тилшунослик ва тилларнинг келиб чикишига оид маъруза ўтказадиган куни залга одам шунчалик кўп тўпланардики, жой етишмаганидан тингловчилар ҳатто тик оёқда туриб бўлса-да, маъруза эшитишга тайёр эдилар, Девид эса дарс сўнггида ўзига ёғдирилган саволлар ёмғирига сабр билан жавоб қайтарарди. Унинг эътибор ва иштиёққа тўлиб сўзлаши кўпгина аёлларнинг алоҳида эътирофига ва мухаббатига сазовор бўлганди.

Девид Беккер қорачадан келган, гавдали, яшил кўзларидан донолик уфуриб турадиган ўттиз беш ёшлардаги йигит эди. Унинг кучли жағлари, таранг мушаклари Сьюзанга ишлов берилган мраммарни эслатарди. Бўйи 1,85 метр бўлган Девид сквош ўйинида устаси фаранг эди ва ҳамкасбларини ҳамиша доғда қолдирарди. Йирик ҳисобли ғалабадан кейин одатда Девид кизиб кетган баданига ором бериш учун бошини жўмрак остига тутиб, муздек сувда пишқириб юварди, кейин эса қалин қора сочларидан чаккиллаб сув томганича рақибини мевали коктейл ва пиширик билан меҳмон қиларди.

Бошқа ёш профессорлар сингари, Девиднинг университетдан оладиган маоши ҳаминқадар эди. Шу сабабли у вақти-вақти билан Вашингтон атрофидаги ҳукумат агентликларида таржимонлик қилиш орқали қўшимча пул ишларди. Айнан мана шу машғулот унинг Сьюзан билан учрашишига сабаб бўлганди.

Кузги таътил кунлари. Аёзли тонгларнинг бирида Беккер эрталабки спорт машғулотларини бажариб, уч хонали квартирасига қайтганида, телефон аппарати унга овозли хабар қолдирилганидан сигнал бериб, ўчиб-ёнаётган эди. Ярим стакан апельсин шарбатини сипқораркан, Девид аудиони диққат билан тинглади. Бир томондан олиб қараганда, хабарнинг асосий мазмуни, ҳар доимгидек, ҳукумат идораларидан бирида бир неча соат давомида таржимонлик қи-

лишга таклифдан иборат эди. Ягона ғалати жиҳати шунда эдики, Беккер уни ишга таклиф қилган муассаса номини олдин ҳеч қаерда эшитмаганди.

– Улар ўзларини Миллий хавфсизлик агентлиги деб таништиришди. Бу ҳақда нимадир биласанми? – Девид бир неча ҳамкасбига қўнғироқ қилиб, шу саволни сўради, аммо барча жавоблар деярли бир хил бўлди.

– Миллий хавфсизлик кенгаши демокчимисан?

– Йўқ, кенгаш эмас, айнан Миллий хавфсизлик агентлиги. МХА, – жавоб берди Девид, ишонч ҳосил қилиш учун яна бир бор хабарни текшираркан.

Дўстлари ажабланиб бундай ташкилот ҳақида ҳеч нарса кулоқларига чалинмаганини айтишди.

Шундан кейин Беккер эринмасдан ҳукумат рўйхатидан ўтган муассасалар номини текширди, барибир ҳеч нарса чиқмади. Боши қотиб турганида хаёлига бирга сквош ўйнайдиган эски кадрдони келиб қолди. Ўтмишда сиёсатчи бўлган бу дўсти ҳозирда Конгрессда қотиб бўлиб хизмат қиларди. Девид ундан бирор жўяли маълумот чиқишига ишониб адашмаганди. Бироқ дўстининг бу агентликка берган изоҳи Беккерни шошириб қўйди.

– МХА мавжудми дейсанми? Миллий хавфсизлик агентлиги фақат мавжудгина эмас, балки у дунёдаги энг нуфузли муассасалардан бири ҳисобланади. У дунё миқёсида электрон разведка ахборотларини тўплаш билан шуғулланади, шу билан бир қаторда ярим асрдан ошиқроқ вақт давомида АҚШ ахборот тизимини ҳимоя қилиб келмоқда. Қизиғи шундаки, Америка аҳолисининг атиги уч фоизигина бундай ташилот мавжудлигидан бохабар ҳолос. Энди сен ҳам ана шу уч фоиз қаторига кирдинг, табриклайман, – деди дўсти, кулганча хайрлашаркан.

Бу гапни эшитиб Девид иккиланиб қолди, юрагига ҳадик оралади, шундай бўлса-да, барибир қизиқиш устунлик қилиб, сирли агентликнинг таклифини қабул қилди ва Мэриленддаги Форт Мид шаҳрининг кўз илғамас ўрмонли қоялари орасига яширинган, майдони ўн беш гектарни ташкил этувчи МХАнинг бош офиси томон йўл олди. Манзилга етиб борганида

Беккер ҳисобсиз хавфсизлик текширувларидан ўтказилганидан сўнггина бинога киришга ижозат сифатида олти соатга ярокли голограммали рухсатномага эга бўлди. Йигитга расмий ҳамроҳлик қилаётган ходим уни МХАнинг тадқиқот марказига олиб келди. У ерда Девидга асосий вазифаси бир неча соат давомида Криптография бўлинмасининг ишини кузатиб, сўралган вақтда зарур ёрдамни беришдан иборат эканини уқтиришди. «Криптография бўлинмаси... – ўйлади Девид. – Номидан кўриниб турибди, хойнахой улар шифрланган кодларни ечиш билан шуғулланувчи юқори салоҳиятли математиклар гуруҳи бўлса керак. Мен қандай ёрдам беришим мумкин, ҳайронман». Ҳашаматли хонада тўпланган одамларга қараркан, йигитнинг хаёлидан шундай фикрлар ўтарди.

Дастлабки соатларда криптографлар янги меҳмонга аҳамият ҳам қаратишмади; улкан юмалоқ стол атрофида уймалашганича Девид ҳеч қачон эшитмаган тилда қизгин сўзлашишди. Уларнинг йигитга бутунлай нотаниш симметрик шифрлар, ўзини ўзи йўқ қиладиган генераторлар, рюкзакли тизимлар, ошқора протоколлар, бирлик нуқталари каби аллақандай тушунчалар ва атамалар тўғрисидаги гапларини кузатаркан, Беккернинг боши қотиб кетди. Криптографлар эса ҳанузгача тинмасдан ажи-бужи белгиларни қоғозга туширишарди, компьютердан чиққан варақларни синчиклаб ўрганиб, тўхтовсиз равишда бошлари узра осилиб турган прожекторда қуйидаги матннинг ўзгаришларини текшириб боришмоқда эди:

*JHdja3jKHDhmado/ertwtjlw+jgj328
5jhalsfnHKhhhfafOhhdfgaf/fj37we
ohi93450s9djfd2h/HHrtyFHLf89303
95jspjf2j0890Ihj98yhfi080ewrt03
jojr845h0roq+jt0eu4tqefqe//oujw
08UY0IH0934jtpwfiajer09qu4jr9gu
ivjP\$duw4h95pe8rtugvjw3p4e/ikkc
mffuerhfgv0q394ikjrmg+unhvs9oer
irk/0956y7u0poikIOjp9f8760qwerqi*

Ниҳоят, код ечувчилардан бири Беккернинг аҳволини

кўриб раҳми келди шекилли, унга нималар бўлаётганини тушунтиришга уринди. Юқоридаги ажи-бужи матн аслида код – рақамли ахборот бўлиб, ундаги сонлар ва ҳарфлар шифрланган сўзларни ифода этарди. Криптографларнинг вазифаси мана шу кодларни ўрганиб, уларнинг остида қандай хабар беркитилганини аниқлашдан иборат эди. Шифрланган хабарнинг асл нусхаси мандарин тилида ёзилган бўлиши мумкин деган тахмин билан улар хитой ва япон тиллари бўйича энг кўзга кўринган мутахассис ҳисобланган Девидни МХАга таклиф қилишганди; у мандарин тилидан белгиларни таржима қилиши орқали криптографларга матнни расшифровка қилишда ёрдам бериши кўзда тутилганди.

Келаси икки соат давомида Беккер мандаринча белгиларнинг битмас-туганмас оқимини таржима қилиш билан шуғулланди. Аммо ҳар сафар уларга янги таржимани тақдим этганида криптографлар кодлар мос келмаётганини билдириб, инкор маъносида бош чайқарди. Ёрдамга жон-жаҳди билан бел боғлаган Девиднинг миясига тўсатдан бир фикр келди: унга кўрсатилган барча белгиларда умумий бир жиҳат бор эди. Улар нафақат мандарин тилининг, балки канжи алифбосининг ҳам бир қисми ҳисобланарди. Бу маълумотнинг фойдаси тегиб қолар деган ниятда атрофдагиларга айтганида ғала-ғовурга тўлган хонада бир зум жимлик чўкди. Стулда ўтирганича бир-бирига улаб сигарет тутатаётган Морантей исмли найнов киши Беккерга юзланиб, ишончсизлик билан деди:

– Бу белгилар кўп маъноли демоқчимисиз?

Беккер бош ирғади ва канжи бироз ўзгартирилган хитойча белгиларга асосланган япон ёзув тизими эканлигини тушунтирди.

– Мен сизларга мандаринча таржимани бераётгандим, чунки ўзингиз мендан шуни сўрагандингиз, – деб кўшиб кўйди у.

– Ё парвардигор! – Морантей ихраб юборди. – Канжидан фойдаланиб кўрайлик қани.

Девид энди белгиларни канжи ёзуви бўйича таржима

килишни бошлади ва бу кутилмаганда ижобий натижа бериб, криптографларни ҳайратга солди.

Девидга таржима жараёнида белгиларни кетма-кет тарзда эмас, балки тартибсиз ҳолда беришларидан ажабланида, Морантей «шундай қилсаккина сиз нима таржима қилаётганингизни билмайсиз, бу эса шахсий хавфсизлигиниз учун муҳим», деб таъкидлади.

– Хавфсизлигим учун?

Йигит кулиб юборди, лекин атрофдагиларнинг жиддий нигоҳларини кўриб, чеҳраси тундлашди.

Ниҳоят кодни ечиб бўлишди, Беккер уларга қандай махфий ахоротни аниқлашда ёрдам берганига ақли етмаса-да, бир нарсани аниқ тушунди – МХАда расшифровка масаласи алоҳида аҳамият касб этаркан; буни йигитнинг ҳамёнига солиб кўйилган чек унинг университетдаги бир ойлик маошидан ҳам кўпроқ экани ҳам тасдиқларди.

Бугунги иш йигит кутганидан кўра узоқроқ вақт олганди, шу сабаб унинг хаёлини ҳозир иложи борича тезроқ шанба куни тушлиқдан сўнг ўтказиладиган сквошга кечикмасдан етиб бориш банд этганди. Шу сабабдан асосий йўлакдаги бир нечта текширув пунктлари бўйлаб шошганича ортга қайтаркан, тўсатдан Девидни чиқиш эшиги ёнида кўлига телефон ушлаб олган соқчи тўхтатди:

– Жаноб Беккер, шу ерда кутиб туринг, илтимос.

– Нима гап, тинчликми? – ажабланиб сўради Девид.

Кўриқчи елка қисди:

– Крипто директорининг сизга икки оғиз сўзи бор экан, хоним ҳозир шу ерга келяпти.

– Хоним? – Беккер кулиб юборди: МХА ичида бирорта ҳам аёл кишига кўзи тушмаганди.

– Бунинг муаммоли жойи борми? – орқасидан аёл кишининг овози эшитилди.

Ортга ўгирилган Беккернинг юзига қон югурди, юрагининг аллақасери ғалати жимирлаб кетди. Аёлнинг кофтасидаги ID-картасига назар ташларкан, МХА Криптография бўлинмасининг бошлиғи шунчаки аёл эмас, балки жозибадор аёл эканига тан берди.

– Йўк, албатта, – Девид каловланиб қолди. – Мен шунчаки, ҳалиги...

– Сьюзан Флетчер, – аёл жилмайиб, нозик қўлларини кўришиш учун узатди.

Беккер аёлнинг қўлини сикди.

– Девид Беккер.

– Табриклайман, жаноб Беккер, бугун жуда яхши ишлаб-сиз. Сиз билан шу ҳақда гаплашсам бўладими?

Беккер иккиланиб қолди:

– Ростини айтсам, ҳозир бироз шошиб тургандим.

Дунёдаги энг кучли разведка агентлигининг таклифини рад этиш қанчалик аҳмоқона иш эканлигига ақли етса ҳам, Девид сквошга кечикишни тасаввурига сиғдиролмасди. У ҳатто университетдаги дарсларига кеч бориши мумкин, лекин сквошни шу вақтгача бирор марта ҳам ўтказиб юбормаган.

– Мен қисқароқ бўлишга ваъда бераман, бу ёкка юрсангиз, марҳамат, – Сьюзан жилмайиб йўл бошлади.

Девид соатига қараб, ўйин бошланишига 45 дақиқа қолганини кўрганида ичи ачиб, қизнинг ортидан эргашиди.

Орадан ўн дақиқа ўтар-ўтмас Беккер МХА ошхонасида бош криптограф, сулув Сьюзан Флетчер билан бирга кекс ва муздек наъматак шарбатидан сипқориб, мароқли суҳбат куриб ўтирарди. Тез орада Девидга 38 ёшли бу аёл МХАда юқори лавозимни эгаллаши шунчаки бахтли тасодиф эмаслиги, Сьюзан ҳақиқатан ҳам ёрқин ақл соҳибаси экани аён бўлди. Шифрлар ва уларни ечиш ҳақида гаплашар экан, Девид ўзи учун янги бўлган бу мавзуда Сьюзан айтаётган ҳар бир маълумотни ёдда сақлашга ҳаракат қиларди, кашф этаётган янгиликлари унга завқ бағишларди.

Орадан бир соат ўтди. Йигит сквошга боришдан, қиз бўлса ўзига келган хабарларга жавоб қайтаришдан воз кечишди ва бу ишларидан наъша қилиб, кулиб юборишди.

Икки ўтқир ақл эгаси, ҳаётлари давомида ҳеч қачон асоссиз ҳиссиётларга берилмасдан, доим мантиқ билан фикрловчи икки шахс бир-бирининг ёнида бутунлай бошқа дунёга айланишганди, тилшунослик ва морфологиядан тортиб ясама-тасодифий рақам генераторларигача муҳокама қи-

лишаркан, улар ўзларини ёш ўспиринлардек тутишарди, гоҳ қаҳ-қаҳ уриб кулишса, гоҳ айтилган фикрларга қойил қолиб, бир-бировининг елкасини қоқиб, бу ҳолатдан баттар роҳатланишарди.

Аслида Сюзаннинг Беккерни учрашувга чорлашидан мақсад уни Осиё криптография бўлинмасига ишга таклиф қилиш эди. Лекин йигитнинг ўз касби ҳақида гапирганида кўзларида порлаб кетган жўшқинлик ва иштиёқ унинг ҳеч қачон университетдан кетмаслигидан далолат берарди, шу туфайли Сюзан иш ҳақида гап очиб, шундай аъло кайфиятни бузмасликка қарор қилди. Девид билан бўлган суҳбат кизни худди мактаб ўқувчисига айлантириб қўйганди; бу шунчалар ёқимли эдики, бирор қалтис ҳаракат буни барбод этишига йўл қўйолмасди. Ва шундай бўлди ҳам.

* * *

Уларнинг учрашувлари доим узоқ муддатли ва романтик бўларди. Ишларини яқунлаши биланок кўришиш ҳаракатига тушиб қолиб, вақтларини бирга ўтказиш учун ўзига хос бирор нима ўйлаб топишарди. Баъзан университетнинг хазоналарга безанган йўлакларида қўл ушлашганча сайр қилишса, баъзи оқшомларни севимли қаҳвахоналарида капучинодан баҳраманд бўлиш билан ўтказишарди. Баъзи вақтлари маъруза ва концертларга тушишарди. Сюзан олдингига қараганда кўпроқ кула бошлаганини, ҳаётдан мамнун инсонга айланганини сездди. Девид билан бирга ўтказган вақти, йигитнинг ҳазиллари, самимий муносабати кизни МХАдаги залворли лавозимини бироз муддат бўлса-да эсдан чиқаришга ёрдам берарди.

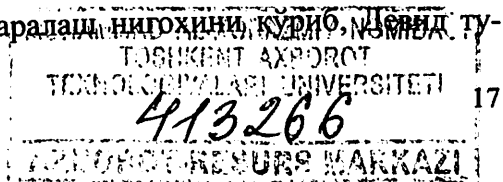
Шундай куз кунларининг бирида улар Жоржтаун билан Рутгер университети ўртасида бўлиб ўтаётган футбол матчини томоша қилганча стадионда ўтиришарди.

– Қайси спорт тури билан шуғулланаман дегандингиз? Цуккини эдимиз? – илжайиб сўради Сюзан.

Беккер лабини бурди:

– Йўк, сквош ўйнайман мен.

Сюзаннинг савол аралашди. Девид тушунтирди:

– Сквош ҳам цуккинига ўхшайди, лекин кичикрок корт-да ўйналади, – ва қизнинг бурнини чимчилаб қўйди.

Рақиб жамоа Жоржтаун дарвозасига чап бурчак остидан тўп йўллади, томошабинлар оҳлаб юборишди, ҳимоячи жон-жаҳди билан дарвоза томон шошилди. Ҳайин шиддатли тус олди.

– Ҳзингчи, бирор спорт тури билан шуғулланасанми? – сўради Девид.

– Стэйрмастер бўйича қора белбоғим бор, – кулди Сьюзан.

– Ммм, менга ғолиб бўлиш мумкин бўлган спорт билан машғул бўлиш ёқади, ўзингни ўзинг ютолмайсан-ку, – эътироз билдирди Девид қизнинг елкасидан кучганича.

Жоржтаун ҳимоячиси тўп йўлини тўсиб, рўй бериши мумкин бўлган голнинг олдини олгач, оломон хурсандчиликдан қийқириб юборди.

Сьюзан буларга безътибор қараб, Девидга эгилди ва кулоғига шивирлади:

– Доктор.

Девид кўзини стадиондан узиб, қизга тикилди, гап нима ҳақида эканини тушунмади.

– Доктор, – яна қайтарди Сьюзан. – Хаёлингизга келган илк сўзни айтинг.

Беккер шубҳа аралаш сўради:

– Сўз ўйини?

– Оддий МҲА тартиби. Мен ким билан эканимни билишим зарур, – Сьюзан Девиднинг кўзларига қатъий тикилди;

– Доктор.

Беккер елка қисди:

– Дулиттл.

Сьюзан чимирилди:

– Окей, бунисига нима дейсиз... Ошхона.

– Ётоқхона, – иккиланмасдан қайтарди Девид.

Бу жавобдан сўнг қиз уялганича қошларини қоқди:

– Кат.

– Гут.

– Гут?

– Ҳа-да, катгут. Сквош ўйинидаги ракетка арқони.

- Ооо, ажойиб... – киз жилмайди.
- Хўш, қандай ташхис кўйдинг менга?
- Съюзан бир дакика ўйлаб тургач, жавоб берди:
- Сиз беғубор, сўнгги вақтларда бирор киз билан яқин алоқада бўлмаган сквош жиннисисиз.
- Шунақага ўхшайди, – хайрон бўлиб тасдиқлади Де-вид.

* * *

Мана шу зайлда ҳафталар ўтиб борарди. Бир куни кечки овқат устида Беккер уни саволларга кўмиб ташлади.

У математикани қаерда ўрганган?

Қандай қилиб МХАга келиб қолган?

Шунчалар мафтункор бўлишига сабаб нима?

Съюзан уялганича ёшлигида иркит ўрдакча бўлганини тан олди; баланд бўйига мос тушмаган ўта ингичка қома-ти, бунинг устига тишига ўрнатилган брикетлар уни бат-тар бесўнақай кўрсатганини қулиб эслади. Съюзаннинг Клара холаси бир марта қизнинг ақлга лиқ тўла мияси унга бесўнақай яратгани учун Худонинг узри деб айтган экан.

«Жуда эрта сўралган узр. Агар Худо Съюзаннинг кела-жақда бундай сохибжамолга айланишини билганида бор-ми...» – ўйлади Беккер.

Съюзаннинг криптографияга қизиқиши юқори мактабда ўқиб юрган кезлари бошланганди. Бир куни компьютер клубининг ёш президенти Фрэнк Гутмен унга севги мактубини ёзди ва хатни рақамли дастур билан шифрлаб қўйди. Мак-тубни очиб, уни ўқий олмагач, Съюзан унинг сирини айти-шини сўраб Фрэнкка ёлворди, лекин йигитча кўзларини суз-ганича илтимосни рад этди. Қиз шахд билан мактубни ушлаб уйига йўл олди, бутун тунни чирок ёруғида ёзувлар сирини аниқлашга сарфлаб, мижа қоқмади, ниҳоят тонгга яқин ҳар бир рақам маълум бир ҳарфни ифода этишини тушуниб етди. Эҳтиёкорлик билан кодни жой-жойига қўйиб чикқач, мўъжизадан лол қолди: турфа хил маънисиз рақамлар кўз ўнгида бетакрор шеърни намоён қилганди. Ўша оний лаҳза-ларда кодлар ва криптографияга қизнинг ишқи тушиб қолди ва бутун ҳаётининг мазмунига айланди.

Деярли йигирма йилдан сўнг математика бўйича Жон Хопкинс университетидида магистрлик даражасини қабул қилгач, қиз машҳур Массачусетс университетидида тўлик грант асосиди рақамлар назариясини ўрганди ва «Қўлланма дастурлар учун криптография методлари, протоколлар ва алгоритмлар» мавзусиди докторлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилди. Илмий ишининг доврўғи университетдан ташқарига ҳам ёйилган шекилли, орадан бироз вақт ўтиб, Съюзан МХАдан кўнғироқ ва самолёт чиптасини қабул қилиб олди.

Криптография билан шуғулланувчи ҳар бир киши МХА ҳақиди яхши хабардор бўлиб, у Ер юзидидаги энг ақлли криптографлар учун бошпана эди. Ҳар баҳор хусусий тармоқ фирмалари юқори салоҳиятга эга ишчи-ходимларни қидириб топиб, улар билан маош масаласиди бир тўхтамга келар, МХА эса бу жараёни дикқат билан кузатиб, тайёр вариантлар орасидан энг муносибларини мўлжал қилар ва осмондан тушгандек улар олдида хусусий корхоналардан кўра икки баробар манфаатли таклиф билан пайдо бўларди. МХА нимани истаса, шуни сотиб олади. Бу ёзилмаган қонун. Съюзан учрашувни сабрсизланиб кутганича Вашингтонга учиб келгач, уни аэропортди МХА ҳайдовчиси кутиб олиб, Форт Мидига елдек учуриб олиб кетди.

МХА қароргоҳиди Съюзан ўзига ўхшаб иш таклифини олган яна қирқ бир кишига дуч келди. Ўша вақтлари йигирма саккиз ёшга кирган Съюзан Флетчер улар орасиди нафақат энг ёш, балки ягона аёл номзод ҳам эди. Ташриф ахборот алмашиш учун чақирилган йиғилишдан кўра кўпрок номзодларнинг ақлий салоҳиятини ўлчайдиган текширувга айланиб кетди. Ўша кунни ўзининг натижаси ҳақиди ҳеч қандай ижобий ёки салбий жавоб билолмасдан, ҳафсаласи пир бўлиб ортга қайтган Съюзанни келаси ҳафта қайта чақиритди. Гарчи иккиланаётган бўлса-ди, Съюзан яна Вашингтонга учди. Бу сафар у қабулхонади атиги олти кишини учратди холос. Ичкарига таклиф қилингандан кейин номзодлар бир-биридан холи ҳар хил вазифаларни бажаришди. Улар ёлғон детекторидан ўтишди, насл-насаблари қаттиқ суриштирил-

ди, ёзувлари таҳлил қилиниб, бир-биридан кутилмаган ва ғалати саволлардан иборат интервьюларда соатлаб ўтиришди. Сухбатда уларнинг жинсий мойиллиги, ким билан неча маротаба қай усулда интим алоқада бўлгани ҳақидаги ўта шахсий саволлар ҳам бор эди. Интервью олувчи Сьюзандан қачондир бирор ҳайвон билан жинсий яқинлик қилган-қилмагани ҳақида сўраганида бечора қиз шунақа уялиб кетдики, хонадан отилиб чиқиб кетишдан ўзини зўрға тийиб қолди. Фақатгина энг замонавий кодлаш назарияси устида ишлаш илинжи, «сирли ошён»га қадам қўйиш ва дунёдаги энг махфий ташкилот, Миллий хавфсизлик агентлигининг аъзосига айланиш умидигина уни, минг ноқулай бўлмасин, саволларга тўлиқ жавоб беришга мажбур этди.

Қизнинг ҳикоясига махлиё бўлганича диққат билан эшитиб ўтирган Беккер ажабланиб сўради:

– Улар ростдан ҳам ҳайвонлар билан жинсий алоқада бўлганмисан, деб сўрадимми?

Сьюзан бош ирғади:

– Бу аслият текширувининг бир қисми холос.

– Тушунарли... – Беккер кулиб юборишдан ўзини бошишга уриниб яна сўради: – Сен нима деб жавоб бердинг?

– Ярамас, – қиз ярим ҳазил, ярим чин жаҳл қилиб, стол остидан Девидни тепаркан, – мен уларга йўқ деб жавоб бердим, – деди. Кейин маъноли жилмайиб, кўшиб қўйди:

– Умуман олганда сиз билан бирга ўтказган тунимгача бу гапим ҳақиқат эди.

* * *

Девид Сьюзан бутун умр учратишни орзу қилган мукамал инсоннинг айни ўзи эди. Бироқ йигитнинг бир феъли бор эдики, бунга қиз асло тоқат қилолмасди: ҳар сафар овқатлангани чиқишганида Беккер ҳисобни доим ўзи тўларди. Йигит бир кунлик даромадининг барчасини икковларининг учрашуви учун сарфлашини кўриб, Сьюзаннинг виждони қийналарди, шу сабаб бир-икки марта чекни официантнинг қўлидан олиб, бугун у тўламоқчи эканини айтганида, Девид буни ҳақорат сифатида қабул қилиб, қаттиқ жаҳли чикди. Шу-шу Сьюзан бу ҳолатга эътироз билдирмасликни ўрганди. Лекин

«аслида мен тўлашим керак, ахир мен керагидан ҳам кўпрок пул топаман», деган фикр уни тинч қўймасди барибир.

Хуллас, мана шу ҳаддан ташқари олийжаноблигини ҳисобга олмаганда, у идеал жуфт эди. Беккер раҳмдил, ақлли, ҳазилкаш бўлиб, муҳими, унда Сьюзаннинг касбига нисбатан самимий қизиқиш уйғонганди. Қаерда бўлишларидан, нима қилишларидан қатъий назар, Девид ҳамиша киз билан криптография ҳақида гаплашишга тайёр турарди. Хоҳ музейда айланганларида, хоҳ велосипед ҳайдаётганларида, ёки Сьюзаннинг ошхонасида спагетти тайёрлаётганларида, бундан қатъий назар, йигит уни беҳисоб саволларга кўмиб ташларди. Сьюзан ҳам ўз навбатида Кристо ҳақида айтишга рухсат бўлган саволларга жавоб бериб, МХАни қисқача тасвирлаб бераркан, Девид эшитганларига маҳлиё бўлиб ўтирарди.

Президент Труман томонидан 1952 йил 4 ноябрь соат 12:01 да ташкил этилган МХА дунёнинг энг махфий разведка агентлиги сифатида эллик йилдан ошиқроқ вақт мобайнида фаолият кўрсатмоқда эди. МХАнинг етти варақдан иборат тамойиллар тўплами жуда оддий асосга қурилган бўлиб, АҚШ ҳукуматининг ахборот тизимини ҳимоя қилиш ҳамда хорижий кучларнинг алоқа агентликларини кузатиб, вақти келганда чеклашдан иборат эди.

МХАнинг асосий қароргоҳи жойлашган бинонинг томи беш юздан ошиқ катта-кичик антенналар билан тўлиб-тошган, ҳажми эса ўн саккиз квадрат километрга ёйилган бўлиб, бу МХА ҳудуд жиҳатдан Марказий разведка бошқармасидан икки баробар каттароқ дегани эди. Бинонинг ичкари қисмида жами саккиз миллион фут телефон кабеллари, саксон минг квадрат футга чўзилган ўқ ўтмас деразалар бор эди.

Сьюзан Девидга МХАнинг дунёдаги барча сунъий йўлдошлар, жосуслар, ёзма ва оғзаки ахборотни назорат қилувчи глобал разведка бўлинмаси – Comint ҳақида сўзлаб берди. Ҳар қуни шубҳали туюлган минглаб суҳбатлар, маълумотлар МХАнинг таҳлилчиларига расшифровка учун юборилади ва улар томонидан кодлари ечилиб, ўрганилади. ФҚБ, МРБ, АҚШ Интерполининг барчаси бирор муҳим маълумот олиш

учун МХА разведкасига суянади. Криптографлар фош этган ахборотларнинг аксарият қисми ҳақиқатан ҳам АҚШ ҳудудидаги ҳукуматнинг хавфли душманлари, адоват руҳидаги фракциялар ва террорчи гуруҳларга тегишли бўлиб чиқади. Бундай сўл гуруҳлар ҳар эҳтимолга қарши, хавфсизлик юзасидан ўз мулоқотларини турли хил кодлар ёрдамида шифрлаб амалга оширишади, лекин Comint туфайли керакли ахборот жуда тез кўлга киритилиб, фош этилади.

Беккер худди гипнозлангандек Съюзаннинг гапини бўлмасдан тинглади, кейин эса сўради:

– Сенинг асосий машғулоти нима у ерда?

– Умуман олганда жуда оддий, мен кодларни ўрганаман, уларни миям ёрдамида ечаман ҳамда МХАга маълумотларни етказиб бераман, – Съюзан шундай деб бамайлихотир жавоб берса-да, севган инсонини алдаётгани учун ичини ит тирнади. Лекин қизнинг ўзини аслида нималар билан шуғулланишини айтишга имкони йўқ эди. Агар Девид бу саволни бир неча йил олдин берганида, Съюзан ҳеч иккиланмасдан ҳақиқатни айтиб берган бўларди, лекин ҳозир МХАда кўп нарса ўзгарди. Криптография дунёси ўзгарди. Съюзаннинг янги вазифалари шу даражада машаққатли эдики, бир нечта карвонга юк бўларди.

Съюзаннинг хаёлларидан беҳабар Девид кодлар ҳақида эшитиши биланоқ чеҳраси очилиб кетди:

– Ўзи нимадан бошлайсан кодларни очишни? Айтмоқчиманки, қандай қилиб уларни ечасан?

Съюзан жилмайди:

– Бу худди хорижий тилни ўрганишга ўхшайди. Дастлаб кўрганингизда матнга тушунмайсиз. Лекин унинг тузилиши билан боғлиқ коидаларни ўрганганингиздан кейин белгиларнинг асл маъносини чақишни бошлайсиз. Бу унчалик мураккаб эмас.

Беккер тушунгандек бош ирғади. Съюзан Девиднинг бу ҳақда кўпроқ билгиси келаётганини сезиб, унга криптография бўйича кичик сабоқ бермоқчи бўлди. Стол устида ётган салфетка ва концерт афишаларидан ёзув тахтаси сифатида

фойдаланаркан, киз Юлий Цезарнинг «Тўғри квадрат» деб аталувчи махфий кодлаш тизимини тушунтиришга киришди.

– Цезарь тарихдаги энг биринчи кодли хабар ёзган одам бўлган, – изоҳ берди Сьюзан Цезарнинг исмини эшитиб ажабланган йигитга. – Императорнинг хат ташувчиларига хужумлар авж олиб, унинг махфий ёзишмалари ўғирланиши хавфи кучайгач, Цезарь ҳимоя чораси сифатида мактубларни шифрлаш усулини ўйлаб топди, бунга матннинг ҳарфлари ўрнини бегоналарга тушунарсиз бўлган тарзда ўзгартириб, бир қараганда маълумотни маъносиздек кўрсатиш ҳисобига эришганди. У кашф этган усул шундан иборат эдики, матннинг ҳажмига қараб ҳар бир ёзишмадаги ҳарфлар сони қатъий белгиланган бўлиб, улар фақатгина квадратга бўлинувчи сонлардан ташкил топарди. Масалан, ўн олти, йигирма беш, қирқ тўққиз, саксон бир, юз ва ҳк. Цезарь ишончли хизматкорларига ўзи юборган хабарни ўқиш учун матндаги ҳарфлар сони қайси рақамнинг квадратига тенг бўлса, уларни худди шунча қаторга кетма-кет тақсимлашларини ва ҳосил бўлган натижани юқоридан пастга қарата ўқишларини тайинларди. Масалан, – Сьюзан Девид осонроқ тушуниши учун қўлидаги қалам билан сочикча чизишни бошлади:

МНМЕЕГИВНИМИИСДД

– Тасаввур қилинг, Девид, бу сизга келган хабар. Унда ўн олтига ҳарф бор. Ўн олти тўрт рақамининг квадрати ҳисобланади. Демак, сиз ҳозир бу ҳарфларни тўртга қаторга тенг бўлиб чиқишингиз зарур. Мана бундай қилиб:

МНМЕ

ЕГИВ

НИМИ

ИСДД

Энди эса ҳосил бўлган квадратдаги сўзларни тепадан пастга қарата ёзиб, маъноли қисмларга ажратамиз:

МЕНИНГИСМИМДЕВИД

МЕНИНГ ИСМИМ ДЕВИД

– Кўриб турганингиздек, сим-сим очилди! – Сьюзаннинг маҳоратини ҳайрат оғушида кўзларини катта-катта очганича кузатиб ўтирган Девидга қараркан, киз завкланганича энгашиб, унинг бурнидан ўпиб кўйди ва давом этди:

– Орадан вақтлар ўтди. Цезарь бошлаб берган ҳарфларни чалкаштириш орқали ёзишмаларни ҳимоялаш усули бошқалар томонидан ўзлаштирилиб, янада мураккаблаштирилди. Иккинчи жаҳон уруши даврида нацистлар томонидан қурилган кодлаш машинаси – Enigma ўз даврининг энг ноёб намунаси бўлиб қолди. Компьютерлашмаган бу аппарат ёзув машинкасига ўхшаб кетарди ва ўзига киритилган ахборотни санокли дақиқалар ичида умуман уқиб бўлмайдиган, беўхшов белгилар тўпламига айлантириб чиқариб берарди. Enigma шифрлаган маълумотни фақатгина бошқа бир Enigma машинасигина расшифровка қила оларди...

Девид кизнинг шу каби ҳикояларини қулоқ қокмасдан, итоаткор талаба сифатида тингларди. Ниҳоят, бир куни, университетда спектакль кўриб ўтиришганида киз унга код ечиш бўйича илк топширикни берди. Танаффус вақтида йигит қўлидаги ручкани уёқдан-буёққа айлантирганича қоғоздаги ўн беш ҳарфдан иборат мактубнинг маъносини чақолмай боши қотиб ўтирарди.

*РЗЖ
ЛДМВЯ
ЕПЯРЗЖ*

Матнни гоҳ юқоридан пастга, гоҳ ўнгдан чапга қарата ҳар хил усулда ўқишга сарфлаган аллақанча дақиқалари бесамар кетгач, Девид ўзини ҳақиқатан ҳам боши берк кўчага кириб қолгандек ҳис қилди. Қоғозга қанча тикилиб ўтирганини билмайди, лекин чироқлар ёруғи пастлаб, спектаклнинг иккинчи қисми бошланаётганидан дарак берганда, йигит сапчиб ўрнидан туриб кетди. У ҳаммасини тушунганди. Сьюзан хабарни кодлаш учун оддийгина қилиб ҳар бир ҳарфни алифбо бўйича ўзидан битта олдингисига алмаштириб кўйганди. Кодни ечиш учун Беккер шунчаки ҳарфларни ўзидан кейин келадигани билан алиштириши кифоя эди.

Яъни хатдаги «а»ни «б»га, «б»ни эса «в»га айлантириб ўқиш керак эди. Ўзининг натижасидан ёш боладек кувониб кетган Девид ҳаяжонланиб, қизнинг мактубини охиригача ўқиди:

СИЗ МЕНГА ЁҚАСИЗ

Кўз олдида намоён бўлган муҳаббат изҳори йигитга битмас-туганмас кувонч бағишлади. Шоша-пиша кўли қалтираб, жавоб хатини ёзди ва Сюзанга тутқазди:

РДМ ФЯЛ ЛДМВЯ ЕПЯРЯМ

Ёзувни ўқиган Сюзаннинг юзига табассум югурди. Уни кузатаркан, Беккер энтикиб кетди; у ўспирин йигитча эмас, балки эс-хушини йиғиб олган ўттиз беш ёшли ақли расо эркак эди, лекин, шунга қарамай, Сюзан ҳақида ўйлаганида юраги қафасидан чиққудек бўлиб, потирлаб урарди. Беккерни умри давомида ҳеч қайси аёл ўзига бунчалик ром этмаганди. Сюзаннинг нафис қомати, сип-силлиқ бадани, дуркун кўкракларига қараб туриб, унинг қачондир, узок ўтмишда бесўнақай ўспирин бўлганига ишонгиси келмасди, баъзан қизга ҳазиллашиб, «сен амалий математика ва сонлар назарияси бўйича докторлик унвонига эга мен учратган ягона модельерсан», деб таъкидларди.

Икки йил бир-бирини қувиб ўтиб кетди... Бу вақт давомида Девид ҳам, Сюзан ҳам бир-бирига шундай боғланиб қолган эдики, келгуси ҳаётларининг бир лаҳзасини ҳам айро тасаввур қилишолмасди.

Кунлардан бир куни Девид қизни дам олиш кунларини мароқли ўтказиш учун тоғ сайрига таклиф этди. Шимолий Каролинанинг Смоки Маунтин тоғлари Сюзанга жуда ёқди, ўзига ҳос услубга эга «Баҳайбат тош» меҳмонхонасидаги хонада ҳарир пеньюарга ўралиб, деразадан ташқаридаги пурвиқор тоғларнинг кечки гўзаллигига ошуфта бўлиб турган бир вақтда Девид яқинлашиб, қизни елкасидан қучди, унинг кўзларига тикилганича деди:

– Менга турмушга чиқасанми?

Расмиятчиликларни унча хушламайдиган Девиднинг кўлида узук йўқ эди, умуман, бу муҳим ҳам эмасди. Кутил-

маган, бироқ ўта ёқимли бу таклифдан Сьюзаннинг кўзлари чакнаб кетди ва жавоб тариқасида йигитнинг лабига лабини босди. Эҳтирос билан узок ўпишишди. Шу алфозда Беккер қизни даст кўтариб, камин ёнида тўшалган чойшабга ётқизди, унинг нозик баданини кийимлардан бирма-бир халос этди, устига эгилиб, кулоғига секин шивирлади: «Мен бу бўсаларингни розилик белгиси сифатида қабул қиламан, жоним». Сьюзан бахтдан сархушланиб, йигитнинг қайноқ оғушига сингиб кетди. Олдинда уларни эҳтиросларга йўғрилган узун тун кутарди...

Ўша унутилмас кечага шу бугун роппа-роса олти ой тўлганди. Ва айнан бугун икки йиллик муносабатлари давомида биринчи марта ўрталарида тушунмовчилик юзага келганди.

Тўртинчи боб

Крипто эшиги очилиб, чийиллаган товуш чиқарди, Сюзан ўзига келди ва хаёлларини бир четга йиғиштириб, ичкарига қадам ташлади. Махсус компьютер унинг кирганини қайд этиб, овоз берди. Гарчи Сюзан Криптода уч йилдан бери яшаса-да, ханузгача бинонинг ҳашаматли кўринишидан ҳайратланарди. Беш қаватдан иборат улкан, айлана шаклдаги асосий залнинг баландлиги ўттиз олти метрни ташкил этарди. Икки мегатонна портлашга чидамли поликарбонат тўр билан маҳкамланган ойнаванд гумбаз ўзидан Қуёш нурларини филтраб ўтказишга мослашганди. Шаффоф равокдан офтобнинг кучсиз ёғдуси тушиб, деворларда ажиб жилваланарди. Залга ётқизилган кафель тиниқ, қора рангда бўлиб, ҳар қадам ташлаганда худди қоп-қора музни босаётгандек ваҳимали таассурот уйғотарди.

Хона марказида улкан ракетанинг тумшуғига ўхшаб кетадиган машина ўрнатилганди. Баландлиги етти метр бўлган бу машина бир қараганда қаҳратон қишда денгиз совуғига чидолмай музлаб қолган баҳайбат йиртқич китни эсга солдиган Трансхабар аппарати эди.

Трансхабар дунёда ягона нусхадаги энг қимматбаҳо компьютер жиҳози ҳисобланиб, МХА унинг мавжудлигини ҳеч қачон тан олмасди.

Айсберг ўзининг асосий массасини сув остига беркитгани каби, Трансхабарнинг юзада кўриниб турган қисми унинг ўндан бир ҳажмини ифодаларди холос. Аппаратнинг асосий манбаи, тўқсон фоиз қудрати бино остидаги олти қаватдан иборат бункерга яширилган эди. Бункер тубида жойлашган генераторларнинг тинимсиз ҳаракатидан ҳосил бўладиган доимий ғуввиллаган товуш Криптодаги ўлик сукунатни бузиб турарди.

* * *

Яратилган бошқа буюк технологик ихтиролар сингари, Трансхабар ҳам замона зайли билан вужудга келган. Кўпчилик 80-йилларда оммалашган интернетни энг сўнгги янгилик деб билса-да, аслида глобал тармоқ бундан қарийб 30 йил

мукаддам Мудофаа вазирлигининг ташаббуси билан яратилганди. Ундан асосий мақсад эса келажакда содир бўлиши мумкин бўлган ядро уруши вақтида компьютерларнинг йирик тармоғи, яъни интернет ёрдамида ҳукумат ахборот алмашинув агентлигининг хавфсизлигини таъминлашдан иборат эди. 1980-йилларда интернетнинг, сўнгра электрон почтанинг оммага тақдим этилиши телекоммуникация соҳасидаги буюк инкилоб бўлди. Бу тўнтарилишга гувоҳ бўлган МХА бундан буёғига разведка, ахборот тўплаш ва юбориш қодалари ҳам ўзгаришини тушуниб етди. Электрон почта мактубдек ишончли, телефондек тез эди. E-mail'дан юборилган хабарлар ҳаво орқали эмас, балки ер остидаги фибер-оптик симларда узатилгани сабаб уларни яширинча эшитиш, ўқиш мумкин эмас, демак, электрон почта ва интернет телефонларга қараганда минг марта хавфсиз, деган фикр омманинг хаёлига ўрнашиб қолди. Шу сабабли ҳам глобал ахборот алмашув воситаларининг янги турлари жиноятчилар, террорчилар ва жосуслар учун айни муддао бўлди, чунки уларни телефондаги махфий суҳбатларини яширинча эшитилиш хавфи доимо безовта қилиб келарди.

Шунга қарамасдан, МХАнинг техник мутахассислари учун интернет бўйлаб юборилаётган шахсий ахборотни топиб, ушлаб қолиш ҳамирдан қил суғургандек осон эди. E-mail орқали ноқонуний бизнес билан шуғулланаётган олғир кимсалар тез орада уларнинг шахсий сирлари ўзлари ўйлаганчилик шахсий эмаслигини тушуниб етдилар, чунки АҚШнинг Федерал қидирув бюроси, Наркотикка қарши кураш идораси, Солик қўмитаси каби бир қатор ташкилотлари МХАнинг хакерлар гуруҳи бузиб кириб, одамларнинг почтасидан тўплаган маълумотлар ва далиллар ёрдамида юзлаб, минглаб жиноятларни фош этаётганди.

Компьютер фойдаланувчилари АҚШ ҳукумати одамларнинг шахсий электрон почта хабарларини текширишга имконияти борлигидан воқиф бўлганидан сўнг бу маълумот уларни ғазаблантириб, оммавий норозиликларга сабаб бўлди. Сиёсат ва жиноятга алоқаси йўқ оддий халқ вакиллари ҳам электрон почтадан фойдаланишга хавфсираб қолишди.

МХАга жавоб тариқасида уддабурон дастурчилар электрон почтани ҳимоялаш усуллари устида бош қотиришни бошлашди ҳамда оммабоп калит номли шифрни ўйлаб топдилар. Бу шифр фойдаланишга қулай компьютер дастуридан иборат бўлиб, унинг вазифаси юборилган хабарни ўқиб бўлмас даражада кодлаштириш эди. Энди хабар йўлловчи юборган мактуб қабул қилувчидан бошқанинг қўлига тушиб қолган тақдирда ҳам уни ўқишнинг сира иложи йўқ эди, чунки бегона экранда ёзишма ўрнига маъносиз белгилар жамланмаси намоён бўларди. Фақат хабар йўлланган шахсгина ҳеч муаммосиз уни ўқий оларди.

Бундай хабарларни ўқишнинг ягона йўли хат юбуровчининг махсус калит сўзидан хабардор бўлиш эди. Калит сўз PIN-кодга ўхшаб кетса-да, унга қараганда узунроқ ва мураккаброқ бўлган белгилардан иборат бўлиб, ўзида қай усулда мактубни расшифровка қилиш тўғрисидаги маълумотни жамлаганди.

Дастлаб фойдаланилган калит сўзлар МХА ҳисоблаш машиналари тахмин қилиб топиши мумкин бўлган даражада қисқа эди. Масалан, агар керакли калит сўз ўнта рақамдан иборат бўлса, компьютерга 0000000000 дан 9999999999 гача сонларнинг барчасини калит сўз сифатида синаб кўришга буйруқ бериларди, натижада эртами, кечми тўғри шифрни топиш имкони бор эди. Расшифровканинг бу тури «шафқатсиз ҳужум» деб аталиб, кўп вақт талаб этадиган, лекин натижа бериши муқаррар бўлган усуллардан эди.

Лекин вақт ўтгани сайин калит сўзлар ҳам узунлашиб, мураккаблаша борди. 1990-йилларга келиб битта калит сўзнинг ўзи эллиқдан ошиқ белгиларга эга бўлиб, ASCII алифбосининг 256 та рақам ва рамзини ўз ичига оларди. Олдин электрон машиналар калит сўзларни тахмин қилиб топиши учун бир неча кун сарфлаган бўлса, эндиликда биргина калит сўзни топишга ой тугул йиллар ҳам етарли бўлмай қолганди. Тўғри калит сўзни аниқлаш эҳтимоли математик жиҳатдан амримаҳол бўлиб, бу худди беш километрга чўзилган қумлоқ соҳилдан керакли қум заррасини ахтаришдек гап эди. МХАнинг энг тезкор компютери CRAY/JOZEFSON II

«шафкатсиз хужум» ёрдамида кодни топиш учун ўн тўққиз йил сарфлаши аниқлангандан сўнг бу усул энди бефойда экани тан олинди. Компьютер калит сўзни топиб, кодни синдиргунча хабар ўз аҳамиятини йўқотиб бўларди. Тезкорликни ўзига шиор қилиб олган МХА учун эса бу шармандали холат эди.

Олдида пайдо бўлган бундай тўсикдан таҳликага тушиб қолган МХА муаммони ечиш учун Америка президентига ўта махфий таклиф билан мурожаат этди. Бу таклиф дунёдаги энг биринчи, универсал код ечиш машинасини яратиш билан боғлиқ эди. Давлат раҳбари бу ғояни нафақат маъқуллади, балки режанинг бекаму кўст амалга оширилиши учун МХАни тасаввурга сиғмас даражада беҳисоб маблағ ва картбланш ҳуқуқи билан ҳам таъминлади.

Кўплаб муҳандислар МХА тасаввурдаги код ечиш машинасини қуришнинг иложи йўқлигини таъкидласа-да, ташкилотнинг ўзи бундай фикрларга қулоқ илишни истамади. У «ҳеч нарса имконсиз эмас. Имконсиз туюлган ғоялар рўёби узокрок вақт олиши мумкин холос» деган шиорига содик қолиб, ишга киришди.

Орадан беш йил ўтиб, МХА ҳақ эканлигини яна бир бор исботлади. Сарфланган беш юз минг иш соати ва 1,9 миллиард доллар бесамар кетмади. Ишнинг сўнгги босқичи: жимитдек процессорларни қўл меҳнати ёрдамида аппаратга жойлаштириш, якуний ички дастурлаш тугатилгандан сўнг ниҳоят Трансхабар дунё юзини кўрди.

Гарчи Трансхабарни яратиш устида минглаб мутахассислар ишлаган бўлса-да, уларнинг иши шу даражада индивидуал тақсимландики, кўпчилиги аслида нимани яратиш устида меҳнат қилаётганидан беҳабарлигича қолди. Трансхабарнинг ҳақиқий имкониятларидан бохабар шахслар жуда камчиликни ташкил этарди.

Машинанинг уч миллиондан ошиқ процессорининг барчаси бир-бирига параллель равишда кўз илғамас катта тезлик билан ҳаракатланиши натижасида ўта мураккаб калит сўзлар ҳам Трансхабардан қочиб қутулмасди. Мультимиллиард долларлик бу санъат асари калит сўзларни топиб,

кодларни ечишда нафақат процессорлардан, балки эндигина юзага келаётган квант компьютерлаштиришдан ҳам қувват оларди. Бу технология ахборотни иккилик санок тизими тарзида эмас, аксинча, квант-механик ҳолатда сақлаш имкониятини яратиб берганди.

Октябрь ойининг изғирин пайшанба тонги. Машинани илк синовдан ўтказиш учун барча мутасаддилар йиғилди. Аппаратнинг қай тезликда ишлаши номаълумлигига қарамасдан, бир нарса аниқ эди – агар барча процессорлар параллель ҳолатда, баравар фаолият юритса, Трансхабардан кудратлироқ код ечувчи машина бўлмайди. Ҳатто малакали муҳандислар ҳам унинг қанчалик кудратли эканини башорат қилишга ожиз эди.

Орадан бироз вақт ўтгач, башорат қилишга ҳожат қолмади. Машина ўзига киритилган қирқ олти белгидан иборат кодни очувчи калит сўзни чиқариб берганида синов бошланганига атиги ўн икки дақиқа бўлган эди холос. Трансхабар шу вақтгача энг тезкор компьютер камида йигирма йил ичида ечиши мумкин бўлган кодни бир неча дақиқаларда ошқор қилиб берганди. Бу Трансхабар энг кучли электрон ҳисоблаш машинасидан миллион марта кучлироқ дегани эди. Бу фактни таҳлил қилар экан, йиғилганлар бир муддат ҳайратдан лол бўлиб турди.

Трансхабар ҳақиқий ғалаба эди; бунда МХА бош директори ўринбосари Тревор Ж. Стратмор бошчилигидаги Ишлаб чиқариш бўлимининг ҳиссаси катта эди. Бирок Трансхабарнинг мавжудлиги тугул ҳар қандай махфий хабарни санокли сонияларда фош этиши мумкинлигини омага ошқор этиб бўлмасди. Бу ўтмишда бўлганидек, қайтадан норозилик келтириб чиқариши мумкин эди. Қолаверса, машинанинг мавжудлигидан бошқа давлатлар хабар топса, улар ҳам шу каби ихтиро устида ишлашга киришмаслигига ҳеч ким кафолат беролмасди. Бу эса АҚШ ҳукумати хавфсизлиги ва МХА учун ортиқча муаммо келтириб чиқариши кундек равшан эди. Шу каби кўнгилсизликларнинг олдини олиш мақсадида командор Стратмор зудлик билан лойиҳа тўла муваффақиятсизликка учрагани тўғрисида сохта маъ-

лумот таркатди. Факат МХАнинг энг юқори катлам вакилларигина асл ҳақиқатни биларди.

Трансхабар билан боғлиқ тажрибанинг омадсиз яқунлангани ҳақидаги баёотга ҳаммани ишонтириш учун МХА янги компьютер кодлаш дастури уларга зарар етказгани, дастур туфайли энди ҳуқуқ посбонлари учун жиноятчиларни тутиш ва айбини бўйнига қўйиш мушкул вазифага айлангани тўғрисида жар солди. Бу ёлгон ҳуқуқни химоя қилувчи ташкилотларга бир олам қувонч бағишлади. МХА, режага мувофиқ, омма кўз олдида жангда ютқазди ва мағлуб ролини аъло даражада ижро этди.

Компьютерлашган кодларни ечишга ҳатто кудратли МХАнинг ҳам тиши ўтмаслиги борасидаги миш-миш нафақат ҳуқуқ химоячилари, балки бошқа бир қатор гуруҳларга ҳам осойишталик бағишлади. Наркобизнесменлар, террорчи-экстремистлар, товламачилар, хуллас, телефонидаги суҳбатларни хавфсизлик агентлиги ходимлари томонидан яширинча эшитилишидан тўйганлар ҳеч иккиланмасдан кодланган электрон почта агентидан фойдаланишга ўтди. Улар энди жирканч жиноятлари тўғрисида шериклари билан қилган узундан-узоқ суҳбатлари ёзиб олинishiдан ва суд залида уларга қарши ишлашидан кўркмасди.

Ҳақиқатда эса Трансхабар разведка дунёсида янги даврни бошлаб берганди. МХА томонидан шубҳали кўринган тушуниб бўлмас белгилар мажмуаси машинага киритилса, Трансхабар уни бир неча дақиқадан кейин ўқишга яроқли матн ҳолида чоп этиб берарди. Энди ҳеч ким ҳеч қачон МХАдан ҳеч қандай сирни яширолмасди. Трансхабар ҳаммани фoш этувчи қуролга айланган эди.

Бешинчи боб

МХАнинг кўпгина бўлимлари ҳафтада етти кун, дам олишсиз ишласа-да, Криптода одатда шанба кунлари тинч бўлади. Криптограф математиклар табиатан ишлашни яхши кўргани учун ҳар кун меҳнат қилишга тайёр эди. Лекин тинимсиз иш уларнинг саломатлигига салбий таъсир кўрсатишидан хавотирланган раҳбарият ёзилмаган қоида чиқариб, фавқулодда ҳолат юз бермаса, шанба кунлари криптографлар дам олиши белгиланганди.

Лекин Сьюзан ҳеч қачон ҳордиқ кунлари Криптода бўлишни ёқтирмаган, шундай вақтлари у ўзини улкан кафас ичида баҳайбат йиртқич маҳлуқ билан ёлғиз қолгандек ҳис этарди. Ҳозир ҳам истар-истамас ичкарига кириб, бўм-бўш зални кўрган Сьюзан ажабланди ва овоз берди:

– Ким бор?

Хона марказига қараб юриб, Трансхабар қаршисида тўхтади, аппаратнинг саккиз қават пастдаги генераторларидан чиққан товуш бугун қанақадир ваҳимали туюлиб, эти жунжикди, шошганча командорнинг офиси томон йўл олди.

Ғайриоддий кўриниши сабаб «Аквариум» номини олган Стратморнинг ойнаванд деворли хонаси залнинг тепа қисмида эди. Сьюзан тор зиналардан кўтариларкан, юқоридаги эман дарахтидан қилинган эшикка назар ташлади. Унда МХА рамзи – қадимий суяқдан ясалган калитни чангаллаб турган бургут рамзи акс этганди. Эшик ортида эса Сьюзан умри давомида учратган энг буюк одамлардан бири ўтирарди.

МХАнинг амалиётлар бўйича директор ўринбосари, эллик олти ёшли командор Стратмор Сьюзанга отасидек кадрдон бўлиб қолганди. Сьюзани ишга олган ҳам, МХАда ўз ўрнини топишига ёрдам берган ҳам командор Стратмор эди. Ўн йилча муқаддам, Сьюзан Флетчер ташкилотда эндигина иш бошлаган кезлари Тревор Стратмор янги ишга қабул қилинган криптографларга машғулот ўтувчи Крипто тараққиёт бўлимини бошқарарди. Гарчанд командор барча янги қўшилган аъзоларга бирдек муомала қилиб, олтин ўрталикни сақласа-да, у ўзининг ягона аёл ходимини алоҳида

эхтиёт қиларди. Стратморни кизга ён босишда айблашса, у очик-ойдин Сьюзан Флетчер қўл остидаги ишчилар ичида энг уддабурон ва ақллиларидан бири эканини ҳамда қандайдир жинсий камситилиш сабаб бундай ноёб аскардан айрилиш нияти йўқлигини таъкидларди.

Бу гапларни эшитган бир криптограф Стратморнинг аҳдини текшириб кўрмоқчи бўлиб, аҳмоқона ишга қўл урди.

Ҳали иш бошлаганига бир йил бўлмаган Сьюзан бир куни эрта тонгда янги криптографлар учун ажратилган дам олиш хонасига қандайдир ҳужжатларни олиш учун кирди. Керакли қоғозларни олиб, эшикдан чиқаётган маҳали эълонлар тахтасида осилган ўзининг расмига кўзи тушиб, уятдан ерга кириб кетгудек бўлди. Суратда ҳарир ич кийимини кўз-кўз қилганча, каравотга ястаниб ётиб олган Сьюзанни кўриш мумкин эди. Бечора қиз бу расмга қачон тушганини эслаёлмай ақлдан озаёзди. Кейин маълум бўлдики, криптографлардан бири порнографик журналлардан биридан бу шармандали расмни сканлаб олган ва моделнинг боши ўрнига Сьюзаннинг калласини Photoshop ёрдамида ўрнатган. Натижада Сьюзан ўзини ич кийимда намоийш қилаётгандек тасаввур уйғотувчи жуда ишонарли расм пайдо бўлган.

Бахтга қарши, командор Стратмор криптограф кўрсатган бу ҳунарни зигирча бўлсаям кулгили деб қабул қилмади. Икки соатдан кейин эълон пайдо бўлди:

Ходим Карл Остин номақбул хулқ-атвори сабабли ишдан бўшатилди.

Шу кундан бошлаб ҳеч ким Сьюзанга ортиқча гап-сўз қилмай қўйди; у командорнинг олмос қизига айланган эди.

Стратморнинг ёш шогирдлари уни ҳурмат қиладиган ягона одамлар эмасди; карьерасини энди бошлаган кезларидаёқ у ғайриоддий ва ўта муваффақиятли разведка операциялари борасидаги таклифлари билан юқоридагиларнинг эътиборига сазовор бўлганди. Амал пиллапояларидан бирма-бир кўтариларкан, Тревор Стратмор мураккаб вазиятлардаги таҳлилий мулоҳаза юритиши, МХА атрофида ўралашаётган чигал муаммоларни ҳал қилишда ақлига таяниб, мамлакат

ва ташкилот фойдаси учун маъкул қарор чиқариши ва қарор ижросини таъминлашга ғов бўладиган ҳар қандай тўсикни шафқатсизларча йўқ қилиши билан ном қозонганди.

Стратмор ватанини қаттиқ севишига ҳеч ким шубҳаланмасди. У ҳамкасблари кўз ўнгида ҳақиқий ватанпарвар ва салкам авлиё даражасида эди...

Съюзан МХАга келганидан бери Стратмор Крипто тараққиёт бўлими раҳбари лавозимидан бутун бошли МХАда иккинчи ўринда турувчи директор ўринбосари даражасига кўтарилди. Энди фақат бир киши – директор Фонтейнгина Стратмордан амал жиҳатдан устун эди. МХА раҳбари Лиленд Фонтейнни ҳеч ким кўрмаган, ахён-ахёнда эшитишарди холос, шунга қарамасдан, барча ходимлар юрагида унга нисбатан абадий кўркув шаклланиб қолганди. Лиленд ва Стратмор ҳам бир-бирига камдан-кам дуч келса-да, уларнинг учрашуви титанлар тўқнашувини ёдга соларди. Фонтейн бу икки гигант ичида каттаси бўлса ҳам, Стратмор бунга эътибор қилмасди. Ҳатто АҚШ президенти ҳам МХА директорига ўйлаб муомала қилар, Стратмор эса Фонтейн билан баҳслашганда қони қайнаган боксчи сингари фикрларини шарт-шарт айтиб ташларди.

Бундай ишга жазм этиш учун одамдан сиёсий иммунитет талаб қилинади одатда, Стратморга эса журъатни сиёсий хилма-хиллик берарди.

* * *

Съюзан зинанинг тепасига етиб келди, кўнғироқни бошишга улгурмасидан электрон кулф ғинғиллаб, эшик очилди, ичкарида ўтирган командор қизга қўл силкиб, ичкарига таклиф этди.

– Келганинг учун раҳмат, Съюзан, сендан қарздорман.

– Ҳечкиси йўқ, командор, вазифам-ку бу, – Съюзан Стратмор рўпарасидаги курсига ўтираркан, жилмайиб жавоб берди.

Командор баланд бўйли, гавдали одам бўлиб, бу хусусият уни янада қаттиққўл ва талабчан қилиб кўрсатарди. Унинг доимо ишонч ва вазминлик муҳрланган кулранг кўзлари бугун негадир бежо кўринди.

– Чарчаган кўринасиз, тинчликми? – Съюзан сўради.

– Анча яхшиман, – жавоб берди командор.

Съюзан Стратморга диккат билан тикиларкан, командорнинг аҳволини кўриб, нимадир рўй берганини сезди. Унинг сийрак кулранг сочлари тартибсиз кўринишда, хонада кондиционер ишлаб турган бўлишига қарамай, пешонасида тер томчилари ялтираб кўринарди. Гижимланиб кетган костюми Стратмор уйга кетмасдан, кечаси шу ерда ухлаганидан дарак берарди. Компьютер ўрнатилган столнинг устида қоғозлар тартибсиз сочилиб, ҳар хил ҳужжатлар уйилиб кетганди.

– Оғир ҳафта бўлдимиз? – Съюзан нима бўлаётганини билиш учун яна сўради.

Стратмор бошини чайқади:

– Ҳар доимгидек. ЭЧЖ фуқаролар дахлсизлиги юзасидан яна бўйнимга осилишни бошлади.

Қиз қикирлаб кулди. ЭЧЖ ёки Электрон чегараланиш жамияти дунё миқёсидаги компьютер фойдаланувчилари томонидан ташкил этилган коалиция эди. Унинг асосий мақсади интернетдаги эркин фикрлашни қўллаб-қувватлаш ҳамда электрон дунёнинг хавф-хатар ва воқеликлари ҳақида бошқаларга таълим бериш эди. Бу жамият аъзолари доимий равишда ҳукумат агентликларини, айниқса МХАни шахс дахлсизлигини поймол қилишда айблаб келарди. ЭЧЖ Стратморнинг оёғига кирган чақиртиканак эдики, ҳеч ундан қутулиб бўлмасди.

– Эски ҳаммом, эски тос, эътибор берманг, бақириб-чақириб ўзларига келиб қолишади, – Съюзан таскин берди. – Хўш, қандай фавқулодда ҳолат юз берди ўзи?

Стратмор бармоқларини партага чертганича, гапни нимадан бошлашни билмагандек ўйланиб қолди. Узоқ жимликдан кейин Съюзаннинг нигоҳига тикилди ва жиддий оҳангда сўради:

– Трансхабар бирор кодни ечиш учун сарфлаган энг узоқ муддат қанча эди?

Савол Съюзанга ғалати туюлди, командорнинг нимага шаъма қилаётганини илғай олмади.

– Хўш... – қиз иккиланди. – Бир неча ой муқаддам Comint тутган кодни ечишга Трансхабар бир соат сарфлаган-

ди. Лекин у ҳақиқатан ҳам жуда узун калит сўз эди – тахминан ўн минг бит атрофида.

Стратмор ғудранди:

– Бир соат, тушунарли... Яқинда биз таҳлил учун киритган кодларимизчи?

Съюзан елка қисди:

– Албатта, агар синов тажрибаларни ҳам ҳисобга олсак, улар кўпроқ вақт олган.

– Қанчалик узоқ?

Съюзан Стратмор гапни қаерга олиб бораётганини тушунмади:

– Жаноб, мен ўтган март ойида калит сўзи миллион битга тенг алгоритмни синаб кўрдим. Шунда ҳам Трансхабар уни еча олди.

– Қанча муддатда? – сабрсизланиб сўради Стратмор.

– Уч соатда.

Командорнинг қошлари чимирилди:

– Уч соат? Шунчалик узоқми?

Қизнинг ковоғи уйилди. Съюзан сўнгги уч йилда вақтининг асосий қисмини Трансхабарнинг иш кўрсаткичларини ошириш йўлида меҳнат қилишга сарфлаганди. Машинанинг иш тезлигини янада кўтаришга хизмат қилган дастурларнинг аксарият қисми Съюзан томонидан яратилганди. Миллион бит келадиган калит сўзни топиш учун уч соат сарфлашнинг ўзиёқ Трансхабарнинг тасаввур қилиб бўлмас даражадаги катта тезликда ишлашини кўрсатарди.

– Яхши, – деди Стратмор. – Демак, ҳатто энг узун кодни ҳам Трансхабар уч соатда ечиб бўлган, шундайми?

Съюзан бош ирғиб тасдиқлади:

– Шундай, жаноб.

Командор худди ичидаги гапни айтишга кўрққандек ерга тикилиб, сукут сақлади. Орадан бироз вақт ўтгач, юқорига қаради:

– Трансхабар ниманингдир устида ишляпти... – ва гапни тўхтатди.

– Уч соатдан ҳам кўпроқми? – қиз анграйиб қолди.

Стратмор «Ҳа» ишорасини берди.

– Янги диагностик кодми? Ёки хавфсизлик бўлими бирор код юборганмиди?

Командор бош чайқади:

– Гап ташқаридан келган файл устида кетяпти, МХАга алоқаси йўқ бу коднинг.

– Ташқи файл? Ҳазиллашяпсизми, жаноб?

– Қанийди шундай бўлса... Мен ўтган кечаси, соат тахминан ўн бир яримда Трансхабарга файлни жойладим. Машина уни ҳалигача ечолгани йўқ.

Съюзаннинг оғзи очилиб қолди. Бир соатига бир Стратморга қараб, нималар бўлаётганини таҳлил қилишга уринди.

– Ҳанузгача калит сўзни топмадими? Ўн беш соатдан ошибдику, командор! – ишонқирамай сўзлади Съюзан.

Стратмор эгилиб, компьютерининг экранини айлантириб, қизга кўрсатди. Қоп-қора экраннинг юзасида сарик ҳарфлар милтиллаб турарди.

Ишлаш вақти: 15:09:33

Кутилаётган калит сўз: _____

Съюзаннинг кўзларида ҳайрат учқунлари зоҳир бўлди. Бир сония ичида ўттиз миллион калит сўзни таҳлил қилишга мослашган Трансхабарнинг процессорлари бир соат ичида юз миллиарддан ошиқ тахминларни текшириб чиқишга қодир. Трансхабар ўн беш соатдан бери кодни ечолмаётгани калит жуда узун, камида ўн миллиард белгидан иборат эканини билдирарди. Буни ақлга сиғдириб бўлмасди.

– Бўлиши мумкин эмас! – хитоб қилди Съюзан. – Қандайдир носозлик бордир балки. Текшириб кўрдингизми?

– Ҳеч қандай хатолик йўқ, текис ишляпти.

– Аммо калит сўз жуда катта бўлиши мумкин!

Стратмор бош чайқади:

– Оддий алгоритм. Менимча, қирқ тўрт бит ҳажмда.

Бу қандай содир бўлиши мумкин... Трансхабар қирқ тўрт белгидан иборат калит сўзни ечиши учун ўн дақиқа ҳам сарфламасди ҳатто.

– Қандайдир изоҳ бўлиши керак бунга!

Командор тасдиқ ишорасини қилди:

– Изоҳ бор. Лекин бу сенга ёкмайдами деб кўркаман.
– Трансхабар бузилиб қолдими? – хавотир аралаш сўради қиз.

– Гап машинада эмас.

– Унда вирус тушдими қандайдир? – янада ваҳимага тушди Сьюзан.

– Ҳеч қандай вирус йўқ, эшитсангчи мени, Сьюзан, – Стратмор бироз асабийлашди.

Қизнинг боши ғовлаб кетди. Аппаратда носозлик бўлма-са, вирус тарқалмаган бўлса, гап нимада бўлиши мумкинлигига ақли етмаётганди.

– Сьюзан, – командор оҳиста гап бошлади. – Буни қабул қилишинг қийин бўлади, лекин бир дақиқа менга қулок сол. Трансхабар жавобини топишга уринаётган код биз шу вақтгача учратган кодлардан бутунлай бошқача. Олдин бунақасига дуч келмаганман. Бу кодни ечиб бўлмайди.

Флетчер унга қараб, қаҳ-қаҳ отиб кулиб юбораёзди:

– Ечиб бўлмайди? Бу нима дегани? Баъзи кодлар ҳақиқатанам узоқроқ вақт олиши мумкин, лекин эртами, кечми машина барибир бир тўхташга келарди. Нима демокчилигингизни англамадим, жаноб.

– Бу кодни ечиб бўлмайди, – афсус билан сўзларини такрорлади командор.

Ечиб бўлмайди? Сьюзан код таҳлили бўйича йигирма етти йиллик тажрибага эга одам оғзидан чиққан бу гапга асло ишоналмасди.

– Командор, Бергофский қонуничи?

Бергофский тамойили ҳақида Сьюзан криптограф сифатида янги иш бошлаган кезлари билганди. Бу қонунга мувофиқ агар компьютер кераклича калит сўзларни синаб кўрса, улар орасидан тўғриси топиши исботланганди. Компьютер тўғриси тополмаса, бунга сабаб коднинг ўта ҳимоялангани эмас, машинага ишни бажариш учун етарлича вақт берилмаганида бўларди. Бу қонун код ечишдаги «шафқатсиз ҳужум» усулининг тамал тоши эди. Айнан шу тамойил Стратморга Трансхабарни қуриш учун илҳом бағишлаганди.

Командор яна бош чайқади:

– Бу код бошқача деяпман-ку.

– Бошқача? – кизнинг кўзларида савол котиб қолди. Ечиб бўлмас код мавжуд бўлиши математик эҳтимолдан бутунлай йироқ эди. Командор буни жуда яхши биларди.

Стратмор чаккасидаги тер томчиларини қўли билан си-дириб ташлади ва тушунтиришга киришди:

– Бу кодни бизга бутунлай нотаниш энг сўнгги русумда-ги шифрлаш алгоритми ёзган.

Съюзаннинг шубҳаси янада ортди. Шифрлаш алгоритм-лари шунчаки, матнни кодга айланттиришга хизмат қилувчи математик формулалар эди холос. Дастурчилар ҳар куни янги алгоритмларни яратарди. Техника дўконларидан улар-нинг PGP, ZIP, IDEA каби юзлаб турини топиш мумкин эди. Трансхабар бундай алгоритмлар ёзган кодларнинг барчаси-ни ҳеч қандай муаммосиз синдириб келган. Машина учун шифрни қайси алгоритм тузгани аҳамиятсиз эди.

– Мен тушунмаяпман, жаноб, – Съюзан эътироз билдир-ди. – PGP, Люцифер, DSA – фарқи йўқ, ҳар бир алгоритм ўзи хавфсиз деб билган калитни яратади, Трансхабар эса уни топмагунича тўхтамайди.

Стратмор сабр билан жавоб қайтарди:

– Ҳақсан, Съюзан, Трансхабар кодни ечиш учун зарур бўлган калит сўзни ҳамиша топади, ҳатто унинг ҳажми жуда узун бўлса ҳам. Агар... – муҳим гапни айтмоқчидек чуқур нафас олди.

– Нима агар? – Съюзан командорнинг оғзини пойлади.

– Агар компьютер кодни топганини ўзи сезмаса-чи?

Кутилмаган фикрдан Съюзан стулдан йиқилиб тушаёз-ди:

– Нима-а-а?

– Агар Трансхабар тўғри калит сўзни узок муддат тах-мин қилишда давом этса, бунга ягона сабаб у керакли калит сўзга дуч келганини англамаслиги бўлиши мумкин. – Страт-мор бироз тин олиб, умидсиз оҳангда қўшиб қўйди. – Ме-нимча, бу алгоритм айланма матндан ташкил топган.

Қизнинг оғзи ҳайратдан очилиб қолди.

Айланма матн тушунчаси биринчи марта 1987 йили вен-

гриялик математик Жозеф Гарн томонидан ўртага ташланганди. Компьютер шифрланган матнни ўқиш учун хабардаги кўзга ташланувчи белгилар, уларнинг жойлашувини таҳлил қилишга таянишини ҳисобга олиб, Жозеф матндаги ҳарфлар ва рақамларнинг ўрнини маълум вақт оралиғида алмаштириб туришни таъминловчи алгоритм яратиш фикрини олға сурганди. Назарий жиҳатдан олиб қараганда, белгиларнинг доимий ўзгариши натижасида компьютернинг шифрни ечадиган калитни топиши мураккаблашарди. Муқобил калитни топган тақдирда ҳам хабар матни бошқача тус олиб, янги кўринишига эски калит мос тушмасди ва электрон ҳисоблаш машинаси уринишларни қайтадан бошлашга тўғри келарди. Бу жараёнинг охири йўқ эди. Ўша даврда Жозефнинг ғоясига Марсни ишғол қилишдек иложсиз ҳодиса сифатида қаралган бўлса, ҳозирга келиб бу каби алгоритмни яратишга инсон салоҳияти ожизлик қилиши тан олинганди.

– Нима? – қиз анграйганча курсига суяниб қолди. – Бизнинг бўлимда дунёдаги энг моҳир дастурчилар йиғилган, шеф! Энг устаси фаранглар фақат Криптода фаолият юритади! Ўзингиз кўриб турибсиз, бир неча йиллардан бери айланма матн устида ишляпмиз, аммо ҳанузгача бирор натижага эришганимиз йўқ. Жамоатчилик орасидаги аллақандай чаласавод айланма матнни яратиш усулини топган бўлиши мумкин эмас! Бу бўлмаган гап!

Стратмор қизни тинчлантиришга уринди:

– Шахсан мен бу дастурчи йигитни чаласавод деб атамаган бўлардим...

Лекин Сьюзан эшитишни ҳам истамасди, унинг миясида турфа фикрлар чарх урарди. Трансхабар бу тарзда ишлашига бошқа изоҳ бўлиши керак. Балки вирус, балки ички аппаратлардаги кўз илғамас носозлик туфайли машина код калитини тополмаётгандир. Ҳар нарса бўлиши мумкин, бироқ ечиб бўлмас шифрни сабаб қилиб кўрсатиш ғирт бемаънилик. Бундай алгоритмнинг мавжуд эмаслиги кундек равшан, ахир...

Командор гапида давом этди:

– Бу алгоритмни шу вақтгача мен учратган энг зехни ўткир, алохида истеъдодга эга дастурчи тузган.

– Жин урсин, қанақасига? Ақлий салоҳияти юқори бўлган барча компьютер дастурловчилари менинг бўлимимдаку. Агар улардан бирортаси айланма матнни ёзганида эди, мен албатта хабар топган бўлардим бундан, – Сюзан шубҳа аралаш эътироз билдирди. – Кимни назарда тутяпсиз, аниқрок гапирсангизчи?

– Тахмин қилиб кўрчи... Бу одамнинг МХАга унчалик хуши йўқ эди.

– Оббо... Топишмоқ топишнинг айна вақтини топдингиз! – қиз асабийлашди, унинг сабр косаси тўлиб бораётганди.

Командор Флетчернинг киноясини безътибор қолдириб, сўнги изоҳини айтди:

– Бу одам Трансхабар лойиҳаси устида ишлаганди. Бироқ қоидаларга бўйсунмай, муаммо келтириб чиқаргани сабаб уни ишдан четлаштирганман... Ёдингга тушдимиз?

Шефнинг сўнги сўзларидан кейин Сюзаннинг ранги оқариб кетди:

– Эй Худойим...Ахир у...

Стратмор қиз ниҳоят ким ҳақида гап кетаётганини тушунганини кўриб, маъқуллади:

– У йил бўйи Трансхабарга чидамли код ёза олувчи алгоритм яратгани ҳақида жар солиб юрганди.

– Л-лекин... – дудукланди Сюзан. – Лекин мен унинг гаплари қуруқ оғиз кўпиртириш деб ўйлагандим. Ростдан ҳам яратибдими шундай алгоритмни?

– Шундай. – қисқача жавоб берди командор.

Сюзаннинг нафаси ичига тушиб кетди:

– Ахир...бу дегани...

Стратмор қизнинг кўзларига маъносиз тикилди ва нафрат аралаш пичирлади:

– Тўғри ўйлаяпсан. Бу дегани Энзай Танкадо Трансхабарни кераксиз матоҳга айлантирди дегани!

Олтинчи боб

Энзай Танкадо Иккинчи жаҳон урушининг суронли йилларидан анча вақт ўтганидан кейин туғилган бўлса-да, урушни батафсил ўрганди. Айниқса, воқеалар ривожининг энг аянчли нуқтаси, юз минглаб ватандошининг ёстиғини куритган атом бомбаси портлаши ҳақидаги тарихий маълумотларнинг деярли барчасини синчиклаб кўздан кечириб чиқди.

Ҳиросима. 08:15, 6 август, 1945 йил дунё тарихига аёвсиз бузғунчилик содир этилган сана сифатида муҳрланди. Атом кучи урушдаги ғолиблар ва мағлублар ким эканлигини белгилаб берди. Танкадо жангда мамлакатининг енгилганини ҳам, миллатдошларининг қирилиб кетганини ҳам қабул қила оларди. Лекин мана шу бомба портлаши онасининг умрига зомин бўлганини ҳеч ҳазм қилолмасди.

1945 йили портлашдан кейин кўпчилик дўстлари катори Танкадонинг онаси ҳам Ҳиросима аҳолисига ёрдам кўрсатиш учун кўнгилли сифатида йўлга отланди. Ўша ерда ҳудуддаги кучли радиациядан заҳарланиб, дарди бедаво хасталик – нурланишга чалинди. Шу дард билан ўн беш йилдан ошиқроқ курашди. Ниҳоят, орадан ўн тўққиз йил ўтиб, ўттиз олти ёшида, ўзини муқаррар ажалга етаклашини билса-да, Танкадони дунёга келтирди ва фарзанди рўйи заминдаги илк нафасини чиқаришига улгурмасиданоқ вафот этди. Аёл ягона зурриёдининг мажруҳ туғилганидан беҳабар ҳолда дунёдан ўтганди.

Энзайнинг дадаси хотинини йўқотгани етмагандек, ҳамширалар фарзанди деб кўрсатган нуқсонли мавжудотни кўриб, дардига дард кўшилди, ўша тундаёқ касалхонани тарк этди ва ҳеч қачон боласини кидириб қайтмади. Шифокорлар Танкадонинг бир кечадан ортиқ яшашига ишонмаганди, лекин митти гўдак ҳаёт учун курашиб, матонат билан нафас олишда давом этди. Орадан бироз вақт ўтгач, уни бефарзанд бир оила савоб илинжида асраб олди.

Эсини танигандан кейин ҳар кеча ёш Танкадо ўзининг буришиб кетган бармоқларига тикиларкан, онасининг ўлимига, майиб туғилишига, дадасининг ўғлидан воз кечишига сабабчи бўлган мамлакатдан қасос олишга қайта-қайта қа-

сам ичарди. Болакайнинг мурғак қалбида интиқом алангаси гуриллаб ёнмоқда эди.

Энзай ўн икки ёшга тўлганида Токиодаги компьютер ишлаб чиқарувчи бир фирма унинг оиласини хузурига чақирди. Бундан мақсад фирма ишлаб чиқарган ногирон болаларга мўлжалланган клавиатура синовида Танкадонинг иштирокини сўраш эди. Қўшимча маблағ ишлаш илинжида тутинган ота-она болани олиб пойтахтга отланди.

Энзай Танкадо ўшанда умрида биринчи марта компьютерни кўрди. Олдин ҳеч қачон фойдаланмаган бўлса ҳам, бир қарашдаёқ уни қандай ишлатишни ўрганиб олди. Компьютер орқали у бутунлай ўзгача дунёни кашф қилганди. Кейинроқ эса ҳаётининг бир лаҳзасини ҳам компьютерсиз тасаввур қилолмайдиган бўлди, компьютер унинг доимий йўлдошига айланди. Улғайгач, Танкадо мактабни бутунлай йиғиштириб қўйди, компьютер ёрдамида ишлаб пул топишни бошлади, керакли маблағни йиққанидан сўнг Япониядаги энг машҳур олийгоҳ – Дошиша университетига ҳужжат топшириб, ўқишга кирди. Тез орада Энзай Танкадо бутун Япония бўйлаб «Мажруҳ даҳо» номи остида донг таратди.

Кунлардан бир куни тасодифан Энзай Япониянинг Иккинчи жаҳон уруши даврида АҚШнинг Пёрл-Ҳарбор кўрфазига қилган босқини ҳақида ўқиб қолди. Воқеалар силсиласини тарози палласига қўяркан, АҚШга бўлган нафрати аста-секин сўниб борди. Буддизмга меҳр қўйиб, ҳудожўй диндорга айланди, шу аснода болалигида ичган қасамини унутди; у кечириш маърифатга етакловчи йўл эканлигини англаганди.

Йигирмага кирганида Танкадо дастурчилар орасида ҳурматга сазовор инсонга айланганди. Унинг доврўгини эшитган IBM зудлик билан ишга таклиф қилди. Имкониятдан унумли фойдаланган Танкадо Техасга учди. IBMда ишлаб, янада тажриба орттирган йигит уч йилдан кейин у ерни тарк этиб, Нью-Йоркка кўчиб ўтди ҳамда ўзи мустақил алгоритмлар ёзишни бошлади, шу орқали каттагина бойлик орттирди.

Шу зайлда тинчгина яшаб юрган Танкадонинг овозаси МХАнинг эътиборидан четда қолмади. Тақдирнинг ўйини-

ни карангки, Танкадо бир вақтлар ер билан яксон қилиш истагида ёнган мамлакатнинг қоқ юрагида, Миллий хавфсизлик агентлигида ишлаш имкониятини қўлга киритди. Иккилана-иккилана суҳбатга борган Энзай командор Стратмор билан кўришганидан сўнг барча шубҳалари барҳам топди. Интервью давомида улар Танкадонинг келиб чиқиши, АҚШга муносабати, келгуси режалари ҳақида дўстона суҳбатлашдилар. Беш ҳафта давом этган текшириш жараёнида йигит ёлгон детекторидан, турли психологик тестлардан муваффақиятли ўтиб, МХАнинг Крптография бўлимида иш бошлади. Унинг юрагида Америкага нисбатан зиғирча ҳам нафрат учқуни қолмаганди.

Катта маош олишига қарамасдан, Танкадо ишга эски мопедада қатнади, ходимлар учун тайёрланган шоҳона тушликни рад этиб, қўлбола гамбургерини ошхонага ҳам кирмасдан, столида тановул этарди. Бўлимдаги бошқа криптографлар Танкадони жуда ҳурмат қиларди, чунки Энзай ҳақиқатан ҳам учратиш мумкин бўлган энг моҳир, уздабурон, зеҳнли дастурчи эди. Бундан ташқари, Танкадо ўзидаги меҳрибонлик, тўғрисузлик, одоб каби юксак инсоний хислатлари билан ҳам эътирофга сазовор бўлганди. Йигит учун ахлоқий фазилатлар, ҳақиқатгўйлик жуда муҳим эди. Лекин айнан мана шу хислатлари МХАдан ҳайдалишига сабабчи бўлиши ҳеч кимнинг тушига ҳам кирмаганди.

* * *

Трансхабарни куриш устида ишлаётган деярли барча муҳандислар-у дастурловчилар уни тўла қонун доирасида ишлайди деб ўйлашарди. Федерал қидирув бюроси кимнингдир телефонига «қўнғиз» – эшитиш датчиги ўрнатиши учун Федерал суднинг ижозатини олиши керак бўлганидек, МХА ҳам бирор электрон хабарни ўқиши учун албатта суд ҳокимиятининг рухсатномаси зарур деган фикр уларга уқтирилган эди. Шу сабаб Трансхабарга Федерал бюро ва суднинг тасдиғидан кейингина ишга тушишни таъминловчи махсус дастур ўрнатилиш кўзланганди. Айнан мана шу йўл билан МХАнинг дунёдаги исталган одамнинг маълумотларини рухсатсиз ўқишига чек қўйилиши назарда тутилганди.

Бирок дастурни Трансхабарга жойлаштириш вақти келганда ишчи гуруҳга режада ўзгариш бўлганини айтишди. Ҳар бир хабар учун суд рухсатини кутиш баъзан узоқ вақт олиши мумкинлиги МХАнинг фавқулодда тезлик талаб қилувчи аксилтеррор ҳаракатлари ишини кечиктирарди. Шуни ҳисобга олиб, Трансхабар фақатгина МХА томонидан бошқариладиган код ечувчи машина бўлиши режалаштирилганди.

Бу хабарни эшитиб, Энзай Танкадо ғазабдан жунбушга келди. МХАга Трансхабарни бошқаришни тўлиқ топшириш шерни кийиклар лим ўтлоққа қўйиб юборишдек гап эди. МХА энди истаган вақтида, истаган одамнинг хабарларини берухсат, ўзига сездирмаган ҳолда ўқиш имкониятини қўлга киритганди. Бу ҳолат Танкадонинг ҳақиқатгўйлик, адолат тамойилларига асло мос келмасди. Стратмор йигитга Трансхабардан МХАнинг фойдаланиши жиноятчиликнинг кескин камайишига олиб келишини тушунтиришга уриниши бесамар кетди. Танкадо иш жойини тарк этди ҳамда Электрон хабарлар хавфсизлиги идораси билан боғланиб, бор гапни айтиб беришга уринди. Агар Энзай Танкадо дунёга барча компьютерларни яширинча ўқий оладиган махфий машина – Трансхабар мавжудлиги ҳақидаги ҳикоясини маълум қилса, бу қилиғи орқали МХАнинг хавфсизлигига жиддий зарар етказиши муқаррар эди. Бундан ваҳимага тушган Миллий хавфсизлик агентлиги бечора ҳақиқатпарвар йигитнинг оғзини қай йўл билан бўлса-да ёпишга мажбур бўлди, натижада Танкадони давлатга хиёнат қилишда айблаб, ҳибсга олишди.

Мажруҳ даҳонинг қамоққа олиниши ва мамлакатдан кувғин қилиниши оммавий муҳокамаларга сабаб бўлди. Стратморнинг қаршилигига қарамасдан, МХАнинг хавфсизлик бўлими мутахассислари Танкадонинг бош кўтариб, Трансхабарнинг мавжудлиги ҳақида гуллаб қўйишидан чўчишди ва дастурчининг обрўсини бир пул қиладиган ҳар хил миш-мишлар тарқатишди. Энзай Танкадо глобал компьютер жамияти олдидаги ҳурматини ва ишончини бир зумда йўқотди; энди одамлар ундан ўзини олиб қочарди, АҚШнинг код

ечувчи машинаси борлиги ҳақидаги ҳеч қандай далил-исботга асосланмаган хабар тарқатиб юрган бу майиб дастурчининг елкасига хавфли жосус деган айбни ортмоқлаб қўйишганди.

Танкадо буларнинг барчаси жирканч сиёсий ўйиннинг бир қисми эканини англаб етди. Бошига тушган кулфатларга қарамасдан, жаҳлини ҳеч кимга кўрсатмади, фақат қатъий бир қарорга келди. Соқчилар суд залидан ташқарига олиб чиқиб кетар экан, у Стратморнинг рўпарасида тўхтади ва совуқ нигоҳини унга қадаб, деди:

– Ҳозирча барчамизнинг сир сақлашга ҳаққимиз бор. Бироқ бир кун келиб мен сизга барчамиз сир сақлашга имкониятимиз бўлишини ҳам исботлайман, командор!

Бу Стратмор ва Танкадонинг сўнгги суҳбати бўлди.

Еттинчи боб

Съюзаннинг мияси қотиб қолди. Энзай Танкадо ечиб бўлмас шифрлар ёзувчи дастур яратибди деган ўй қизни музлатиб кўйганди.

– Рақамли қалъа, – Стратмор тилга кирди.

– Кечирасиз, жаноб? – қизнинг хаёли чалғиди ва шефга ўгирилди.

– Танкадо ўзининг алгоритмини Рақамли қалъа деб атамоқда, – тушунтирди командор. – Рақамли қалъа алгоритми дастурлаш оламидаги энг буюк қурол. Агар у бозорга тарқалиб кетса борми, исталган кимса МХА ечишга қодир бўлмаган хабарлардан миллиончасини юбориш имкониятига эга бўлади. Бу разведка агентлигимизнинг ҳалокати демак, тасаввур қиялсанми, Съюзан?

Бироқ қизни Танкадо тузган дастурнинг сиёсий оқибатлари қизиқтирмасди ҳозир. Бутун умрини кодларни ошкор қилишга сарфлаган Съюзан ҳалигача айланма матннинг мавжуд бўлиши мумкинлигини қабул қила олмаётганди. Ҳар бир коднинг калити бор – Бергофский қонуни буни тасдиқлайди, бошқача бўлиши мумкин эмас... Шу сўзларни такрорлар экан, ўзини Худо билан юзма-юз келаётган даҳрийдек ҳис этиб, танасидан совуқ тер чиқиб кетди.

– Танкадо тузган код тарқалиб кетадиган бўлса, криптографиянинг куни битади... – базўр шивирлади қиз.

– Бу муаммоларимизнинг бошланиши холос, – командор чуқур уҳ тортди.

– Балки унга пул керакдир? Алоқаларимиз яхши бўлмаса-да, Энзай билан музокара олиб бориб, унга бир неча миллион доллар таклиф этишимиз мумкин!

– Бир неча миллион доллар? Ҳазиллашяпсанми? Танкадо ёзган шифр бебаҳо. Жаҳондаги ҳар бир ҳукумат у учун бир неча миллион эмас, бир неча юз миллиард доллар беришга тайёр. Жаноб президентга биз ортиқ ироқлик террорчиларнинг хавфли режаларидан бохабар бўлолмаслигимизни қайси юз билан айтамыз? Бу ҳолат фақат МХА эмас, бутун разведка агентликлари учун нақадар даҳшат эканини тасаввур қиялсанми? Трансхабар қонун ҳимоячилари учун

нажот манбаи эди. Федерал қидирув бўлими, Интерпол, Марказий разведка бошқармаси, Наркобизнесга қарши кураш идораси... Улар Трансхабарсиз ўз йўлини йўқотиб қўяди. Террорчилар истаганича онлайн мулоқот қилиб, манфур режаларини пиштади, товламачилар банкдаги ҳисоб рақамларини ҳеч қандай муаммосиз тўлдириб боради, наркотик савдоси гуллаб-яшнади – ҳуқуқбузарлик энг юксак чўкқига кўтарилади, биз тартибни сақлай олмай қоламиз, тасаввур қилиясанми? Ақлингга сиғяптими бу воқеаларнинг оқибати, Сьюзан?

Стратмор ўзини босолмай, куйиб-пишиб гапирарди.

Сьюзаннинг юраги орқасига тортиб кетди.

– Агар Электрон чегараланиш жамияти бу ҳақда хабар топса, қиёмат бўлади, командор, бир иложини топишимиз керак... – деди у ҳаяжон билан.

Стратмор жинидан ёмон кўрадиган идора номини эшитиб ижирғанди:

– Агар Электрон чегараланиш жамияти биз Трансхабар ёрдамида қанчадан-қанча террорчилик хужумларини бартараф этганимизни билганда эди, бировнинг хабарларини ўқишимиз фақат тинчликни сақлаш учун хизмат қилишини тушунган бўларди.

Сьюзан шефнинг фикрига кўшилса-да, ЭЧЖ ҳеч қачон Трансхабарнинг нақадар муҳим эканлигини тан олмаслигини яхши биларди. Машина расшифровка қилган маълумотлар ўта махфий бўлиб, ҳуқумат улар ҳақида баёнот беролмасди. Масалан, АҚШ худудидаги экстремистик оқимлар ўртасида иккита атом бомбаси яратилганидан дарак берувчи ёзишмалар бўлгани ошкор этилса, омманинг бу янгиликни қандай кайфиятда кутиб олиши номаълум эди.

Бироқ ядровий хужум мамлакатга қўланка ташлаб турган ягона хавф эмасди. Ўтган ойда Трансхабар шарофати билан МХА ўта пухта режалаштирилган террорчилик хужумини тўхтатиб қолишга муваффақ бўлди. Мухолиф кучлардан иборат гуруҳ Нью-Йорк биржасини талон-торож қилиб, бойликларни тунаш мақсадида «Шервуд ўрмони» номли режа ишлаб чиққанди. Унга мувофиқ, олти кун давомида гу-

рух аъзолари биржа атрофидаги биноларга йигирма еттита портловчи мослама ўрнатганди. Бу қурилмалар ишга туширилса, кучли магнит портлаши юз берар, натижада бинодаги асбоб-ускуналар, компьютерлар ва уларнинг қаттиқ дискалари, магнит тасмалар, ROM ва ҳатто оддий дискеталар ичидаги маълумотлар билан бирга қайта тиклаб бўлмайдиган аҳволга келиб қоларди.

Портловчи қурилмаларни бир вақтда ишга тушириш зарурлиги сабаб улар интернет телефон линиялари орқали бир-бирига боғланганди. Жойлаштирилгандан бир неча кун ўтгач, механизмлар алмашган шифрли маълумотни МХА ушлаб олди. Дастлаб шунчаки хатолик деб диққат қаратилмаган кодлар аслида даҳшатли портлашга санокли соатлар қолганига ишора берувчи дарак эканини Трансхабар ошкор этганидан сўнг тезкор гуруҳ ходимлари зудлик билан ишга киришди. Ҳамма қурилмалар ишга тушишига уч соат қолганида хавфсизлантириб, бўлғуси ҳалокатнинг олди олинди.

Юқоридаги ҳолат Трансхабар бўлмаса, МХА ривожланган электроник терроризм қаршисида ожиз эканлигининг яна бир исботи эди.

Съюзан командор компьютерининг экранига кўз қирини ташлади – қарийб ўн олти соатдан буён машина жавлон уриб кодни топиш устида ишлаётган бўлса-да, ҳамон натижадан дарак йўқ эди. Мабодо Трансхабар ҳозир Танкадо шифрининг калитини топган тақдирда ҳам МХА ботқоққа ботиб бўлганди. Битта кодни ечишга 16 соат сарфлаш Криптонинг иш самарадорлиги 10 бараварга қисқариши дегани эди. Ҳозирда кунига юз эликдан ортиқ хабарни очиб ташлайдиган Трансхабар айланма матн сабаб кунига иккита кодни ҳам очолмайдиган аҳволга келиб қоларди.

* * *

– Танкадо ўтган ой менга қўнғироқ қилганди, – деди Стратмор қизнинг хаёлларини тўзғитиб.

Съюзаннинг кўзларида ажабланиш аломатлари пайдо бўлди:

– Қўнғироқ қилганди? Нима учун?

– Огоҳлантириш мақсадида, – командор истехзоли жил-

майди. – У кўнғирок қилиб, менга фош этишнинг иложи йўқ кодларни ёзувчи алгоритм устидаги иши ниҳоясига етиб қолганини таъкидлади. Ўз-ўзидан, унга ишонмадим.

– Огоҳлантириш мақсадида? – қиз сўроқ аралаш шефнинг гапларини такрорлади. – У сизни ёмон кўради, ўз режаларини ошкор қилиб, огоҳлантириш нега керак эди унга? Ёки алгоритмни сотмоқчи бўлдими сизга?

– Асло. Танкадо мени шантаж қилмоқчи бўлди.

– Ҳаммаси тушунарли, – унинг фикрини давом эттирди Сьюзан. – У сиздан номини оқлаб беришингизни сўраган. Шу керак экан-да.

– Афсуски, ундай эмас. – Сухбат тафсилотларини қайта ёдга олган Стратморнинг қовоғи уйилди. – Танкадо Трансхабарни талаб қилди.

– Трансхабарни???

– Ҳа. У мендан Трансхабар мавжуд эканлигини бутун дунёга айтишимни талаб қилди. У, биз хоҳлаган одамимизнинг электрон хабарларини ўқий олиш имониятига эғалигимизни омма олдида тан олсак, Рақамли қалъа алгоритмини йўқ қилишга ваъда берди.

Сьюзан аллақачон ҳайратини яширишга уринмай кўйган эди:

– Ахир бу жаллод кундасига ўз оёғинг билан бориш дегани-ку...

Стратмор хўрсиниб кўйди:

– Нима бўлгандаям, энди кеч таклифини қабул қилишга. У Рақамли қалъанинг нусхасини интернетдаги сайтга жойлаштирди. Энди хоҳлаган одам уни кўчириб олиши мумкин.

Сьюзаннинг ранги оқариб кетди. У кўзларини катта очганча сўради:

– Нима-нима?

– Ҳозирча хавотирланишга ҳожат йўқ. Интернетга жойлаштирилган алгоритм шифрланган. Одамлар уни кўчириб олиши мумкин, лекин ҳеч ким очолмайди. Даҳоларча ўйлаб қилинган режа бу, тан олиш керак.

– Жин урсин! – қизнинг хавотир тўла нигоҳини энди ҳайрат ифодаси эгаллади. – Демак, ҳамма нусхани топа ола-

ди, аммо ундан фойдаланиш бировнинг кўлидан келмайди, шундайми?

– Худди шундай, – кизнинг гапини тасдиқлади командор.

– Ўзи алгоритмни кўрдингизми, жаноб?

– Йўқ, кўрмадим. Айтдим-ку, у барибир шифрланган.

Съюзан ҳалигача ўзини босолмаётганди.

– Ахир бизда Трансхабар бор-ку, шифрни ечиш учун, нимага энди интернетдан кодни юклаб олиб, Трансхабарга топширмаймиз калитни аниқлашни... – командорнинг юз ифодасини кўрган киз бир зум тўхтаб қолди, ниҳоят гап нимада эканлигини англаб, ҳайкириб юборди. – Эй Худойим, Рақамли қалъа ўзи билан ўзи шифрланганми?

Стратмор тасдиқлади:

– Бинго!

Съюзаннинг мияси яшин тезлигида ишлаб кетди. Рақамли қалъа алгоритми Рақамли қалъанинг ўзидан фойдаланиб ёзилганди. Танкадо бебаҳо таом рецептини интернетга жойлаганди. Лекин рецептнинг матни шифрланган эди. Қизик жиҳати, уни шифрлашда Энзай рецептнинг ўзидан фойдаланганди.

– Бу усул Бигглман сейфи дейилади, – ўйчан хулосалади киз.

Бигглман исмли шахс бузиб бўлмайдиган сейфни қандай куриш мумкинлигини кашф этиб, чизмаларини қоғозга кўчирган. Андазаларни хавфсизликда сақлашни ният қилган уста аксига олиб бирор ишончли хуфия жой тополмаган. Охир-оқибат ўзи бузиб бўлмас сейфни барпо этган ва сейфни қандай куриш ва очиш кераклиги ҳақидаги кўрсатмаларни унинг ичига яширган. Ўшанда сейфни очиш учун зарур бўлган код сейфнинг ичида қолиб, натижада ҳеч ким ундан фойдалана олмаганди. Танкадо ҳам шу йўлдан кетган кўрилади.

– Файл Трансхабарнинг ичидами ҳозир? – кизнинг саволи ўртага чўмган жимликни бузди.

– Мен кўпчилик қатори уни сайтдан юклаб олдим. Бирок кодни оча олмаяпман, муаммо шунда.

Съюзан ичида Танкадонинг дохиёна ёндашувига тахсин ўқиди. Ҳали алгоритмини кўрсатмасдан туриб йигит унинг кудратини МХАга исботлаб қўйганди.

Стратмор кизнинг қўлига газета тутказди. Унинг илк саҳифасини япониялик дастурловчи Энзай Танкадо ечиб бўлмайдиган кодлар туза олувчи Рақамли қалъа номли алгоритм ёзишни ниҳоясига етказгани ҳамда синаб кўриш учун уни омма ихтиёрига топширгани ҳақидаги хабар банд этганди. Муаллиф, шунингдек, бу алгоритм Японияда катта кизиқиш уйғотган бўлса-да, АҚШдаги аксарият дастурлаш компаниялари Рақамли қалъанинг мавжудлигига кўрғошиндан олтин олишга ишонишдек бемаъни фикр сифатида қараб, жиддий қабул қилмаётганини кистириб ўтганди. Мақола сўнгида алгоритм эгаси уни кимошди савдосига қўйиб, энг кўп пул тиккан харидорга бермоқчи эканини ўқиб, Съюзаннинг хуши бошидан учди.

– Кимошди савдоси? Бу гап яна қаердан чиқди?

– Япониядаги дастурлаш билан шуғулланувчи ҳар бир фирма аллақачон Рақамли қалъани интернетдан юклаб олган ва айни вақтда унинг кодини очиш билан овора. Бироқ уришилари самарасиз яқунланиб, натижада калитнинг нархи тобора ошмоқда.

Съюзан куйиниб кетди:

– Шунчалик ҳам тутуруқсизлик бўладими!? Трансхабарсиз янги шифрланган файлларни очиб бўлмайди. Рақамли қалъа аслида бир тийинга қиммат алгоритм бўлиши мумкин, бироқ компанияларда Трансхабар йўқлиги сабаб улар барибир шифрни очолмайди.

– Нима бўлган тақдирда ҳам Танкадо жуда маккорона иш тутди, – тан олди командор.

– Япон фирмалари ростданам Рақамли қалъа энг кучли алгоритм эканига ишонишми?

– Танкадо жамоатчилик олдидagi ҳурматини йўқотган бўлса ҳам, ҳамма унинг даҳо эканини яхши билади. У – ҳақерлар дунёсидаги энг закий кимса. Танкадо алгоритм кодини топишнинг иложи йўқ деса, демак ростдан иложи йўқ. – Стратмор чуқур тин олди. – Йигирма йиллар муқаддам биз

бир кун келиб йигирма битта белгидан иборат шифрларни еча олишимизга ҳеч ким ишонмасди. Бироқ технология ривожланди ва ривожланишда давом этяпти. Компьютер дастурлари ишлаб чиқарувчилари Трансхабар каби ҳисоблаш машиналари қачондир яратилишини тахмин қилишади. Бу эса уларни бугунги кундаги электрон хабарлар хавфсизлигини таъминлаш мақсадида ишлатилаётган кодлар қачондир яроқсиз ҳолга келиши муқаррар эканлигига ишонттиради. Келажак компьютерларига чидаш учун юқори даражада хавфсиз алгоритмлар зарурлигига ҳаммининг ақли етиб турибди.

– Демак, Рақамли қалъа хабарлар хавфсизлигини таъминловчи энг кучли алгоритм бўлиб чиқяптими?

– Худди шундай! Рақамли қалъа код ечувчи компьютерлар қанчалик қудратли бўлмасин, асло оча олмайдиган сирли шифр бўлиб қолади. Бир кечанинг ўзидаёқ у ҳозирги кодлар ўрнини эгаллаши, бутун дунёга ёйилиши мумкин.

Съюзан чуқур нафас олди ва шивирлади:

– Худодан бошқа ҳеч ким ёрдам беролмайди бу ҳолатда бизга! – кейин сўради. – Балки кимошди савдосида қатнашиб кўрармиз юқорирок нарх таклиф қилиб, шеф?

Стратмор бош чайқаб, деди:

– Танкадо бизга имконият берганди, бироқ унинг шарти тўғри келмайди. Агар унинг айтганига кўнсақ, биз нафақат Трансхабар мавжудлигини тан олган бўламыз, балки Рақамли қалъанинг енгилмас куч эканлигини ҳам сездириб қўямиз.

– Қанча вақтимиз қолди аукцион бошлангунча?

– Танкадо эртага тушлиқда таклиф қилинган энг юқори нархни оммага билдиришни режалаштирган.

– Ундан кейинчи? – қизнинг ичи шувиллаб кетди. – Кейин нима бўлади?

– Келишувга кўра, энг баланд нарх таклиф қилган ғолибга калит сўз топширилади.

– Калит сўз.

– Ҳа. Ҳозир барчада шифрланган алгоритм бор, ундан фойдаланиш учун шифрни ечувчи калит сўз етишмаяпти холос. Танкадо ана шу калит сўзни кимошди савдосида сотяпти ҳозир.

Киз кийкириб юборди. Ажойиб! Ўта пухта тузилган режа эди бу. Танкадо Рақамли қалъани атайдан шифрлаб қўяди, шифрни очиш учун зарур бўлган калитни эса ўзидан бошқа ҳеч ким билмайди. Жин урсин! Наҳотки олтмиш тўрт белгидан иборат шифр бутун бошли разведка агентлигини ағдар-тўнтар қилиб ташласа...

Съюзан содир бўлажак ҳодисаларни хаёлига келтириб, боши айланиб кетди. Танкадо калит сўзни энг қиммат нарх таклиф қилган компанияга тутқазади, ғолиб компания Рақамли қалъа алгоритмини калит сўз ёрдамида очиб, ундан фойдаланиш имкониятига эга бўлади. Шундан сўнг алгоритмни махсус чипларга ёзиб сотишни бошлайди, мисли кўрилмаган фойда кўради. Даҳшатли жиҳати шундаки, кўпи билан беш йил ичида барча компьютерлардаги электрон хабарлар Рақамли қалъа алгоритми орқали тузилган кодлар орқали юборилади. Банкирлар, брокерлар, террорчилар, жосуслар – ҳаммаси Рақамли қалъадан фойдаланади. Жиноятчиларни таъкиб қилишнинг имконияти нолга тенглашади. Рақамли қалъа электрон дунёдаги анархияни бошлаб беради. Бунга эса асло йўл қўйиб бўлмайди.

Одатда МХА ўйлаган ишлар ўз қолипиди кетмаса, вазиятни изга солиш учун баъзан муаммоли одамларнинг бахридан ўтишга ҳам тўғри келарди. МХАда нафақат кучли дастурчи, математиклар, балки дунёдаги тажрибали, бешафқат ёлланма қотиллар ҳам тўплангани ҳақида турлича миш-мишлар юрарди. Улар разведка агентлигидаги энг қонли иши – МХАнинг йўлига ғов бўлаётган рақибларни йўқ қилиш билан шуғулланарди. Бундан жуда яхши хабардор бўлган Съюзан тусмолланиб сўради:

– Сўнгги чора ҳақида ўйлаб кўрдингизми?

– Агар Танкадони йўқ қилишни назарда тутаётган бўлсанг, бунинг иложи йўқ ҳозир, – бош чайқади Стратмор. – У бизга бундай имконият бериб қўядиган даражада аҳмоқ эмас.

– Қанақасига? Яширинишга улгурдимми?

Командор ўйланиб туриб жавоб берди:

– Танкадо алгоритм учун бўладиган кимошди савдосини қўл телефони орқали бошқаришни режалаштириб, ўзи Япо-

нияни тарк этган. Лекин биз унинг каерда эканидан хабардормиз.

– Муаммо нимада унда? Нега бирор ҳаракат бошламадингиз уни тинчитиш учун, тушунмаяпман!?

– Гап шундаки, Танкадо хавфсизлик чораси сифатида алгоритмнинг калитини бизга номаълум учинчи шахсга ҳам бериб қўйган. Агар унга бирор корҳол бўлса...

– Энзайнинг ҳамкори калит сўзни зудлик билан сотиб юборади, шундайми? – шефнинг гапини бўлди қиз.

– Ундан ҳам баттар. Кимдир Танкадога қўлининг учини текизса, шериги калитни ҳамма жойга тарқатиб юборади, интернетга чиқаради, газеталарда чоп этади, эълонлар тахтасига ёпиштириб чиқади. Хуллас, калит сўз барчага етиб бориши учун қўлидан келганини қилади. Одамлар алгоритмдан фойдаланиш учун пул сарфлашига ҳам ҳожат қолмайди, калит сўзни бепул юклаб олиши мумкин бўлади. Танкадо ўладиган бўлса, унга пул керак бўлмаслигини тушуниб этган ва калитни хайрлашув совғаси сифатида қолдиришни режалаштирган!

Командор гапиришдан тўхтади. Сьюзан унинг қанчалик асабийлашётганини тугилган муштларидан англаб турарди. Ўртага оғир жимлик чўқди.

Бир муддат ўтгандан кейин Сьюзан бир қарорга келгандек даст ўрнидан турди ва қатъий овозда деди:

– Биз дарҳол Танкадо билан боғланишимиз керак! Бир иложини қилиб уни калитни оммага ошкор этиш фикридан қайтаришимиз зарур. Керак бўлса аукциондаги энг юқори нархдан уч-тўрт баравар кўп миқдорида таклиф киритамиз. Агар истаса, унинг шаънини оқлаб берамиз. Нима лозим бўлса, ҳаммасини қиламиз, шеф. Бошқа иложимиз йўқ!

Стратмор кизнинг гапларини жим тинглади, чуқур нафас олди ва алам билан пичирлади:

– Энди Танкадо билан боғланишга жудаям кеч. Бугун тонгда Севильяда Энзай Танкадонинг жасади топилди.

Саккизинчи боб

Қўшалок моторли Learjet 60 самолёти ниҳоят офтобда қизиб ётган учиш йўлкасига қўнди. Деразадан ташқарида ястаниб ётган испан текисликларига қараб ўйга чўмган йигит радиокарнайдан чиққан хириллаган овоздан чўчиб тушди.

– Жаноб Беккер, етиб келдик. Тайёргарлик кўринг.

Беккер эриниб ўрнидан турди, керишди ва жомадони кидириб атрофга аланглади. Сўнг шошганидан жомадон олишга ҳам улгурмагани ёдига тушди. Беккерга сафар жуда қисқа муддат давом этишини айтишгани сабаб кийим-кечаларини йиғиштириш хаёлига ҳам келмаганди.

Орадан бир неча сония ўтгач, учувчи пайдо бўлди ва самолёт эшигини очди. Беккер стакандаги наъматак шарбатини охиригача сипқориб, костюмини қўлга олганча эшикка отланди.

Чиқаётган маҳали учувчи йигитни тўхтатди, кўкрак чўнтагидан жигарранг конверт олиб, унга тутқазди ва деди:

– Буни сизга етказишга кўрсатма олганман, марҳамат, жаноб.

Беккер бироз ажабланиб, конвертни очди. Унинг ичида бир даста қизғиш банкноталарни кўриб хайрати баттар ошди.

– Бу нимаси...?

– Маҳаллий валюта, жаноб, – илтифот билан тушунтирди учувчи.

– Буни биламан, – дудуқланиб гапирди Беккер, – бироқ... жудаям кўп-ку... Менга такси учун пул керак холос, узоғи билан бир неча соат бўламан бу ерда. Бир неча минг долларга арзигулик иш қилишимга ишонмайман.

– Мен фақат буйруқни бажардим, жаноб.

Учувчи шундай дегач, хайрлашгандек бош силкиди ва ўгирилиб, кабинасига равона бўлди.

Беккер бир муддат нима қилишни билмасдан туриб қолди, сўнг учоқ зинасидан пастга йўналди, йўл-йўлакай конвертни чўнтагига солиб қўйди. Пастга тушгач, қўлидаги костюмини елкасига ташлаганча ангарни кесиб ўтиб, терминал

томонга юрди. Воқеалар ғалати тарзда кечаётгани йигитнинг юрагига бироз гулгула солса-да, у хаёлидан шубҳа-гумонларни кувишга ҳаракат қилди. «Узоғи билан бир неча соат бўламан холос бу ерда. Шундан сўнг Сьюзаннинг ёнига қайтаман. Эртагаёқ саёҳатга жўнаб кетамиз». Шу сўзларни ичида тинмай такрорлаб, ўзини овутишга уринаётган йигит олдинда уни нималар кутаётганидан бутунлай беҳабар эди.

Тўққизинчи боб

МХА Криптография бўлимининг тизим хавфсизлиги бўйича техник мутахассиси Фил Чатрукян кеча унутиб қолдирган хужжатларини олиш учун йўл-йўлакай Криптога кириб ўтмоқчи бўлди. Бўлимга кириб, ўз иш жойи – тизим хавфсизлиги назорати лабораториясига киргач, Фил ички инстинкт билан ишлар жойида эмаслигини ҳис қилди. Трансхабарнинг ички ишлаш жараёнини акс эттириб турувчи мониторинг олди бўм-бўш, экраннинг ўзи эса ўчириб қўйилганди.

Чатрукян овоз чиқариб чақирди:

– Ким бор?

Бироқ ҳеч қандай жавоб бўлмади. Лабораторияда тирик жондан асар ҳам йўқ эди.

Эндигина йигирма уч баҳорни қаршилаган Чатрукян Криптода иш бошлаганига узоқ муддат бўлмаган бўлса-да, қоидаларни яхши ўзлаштирганди. Бўлимда ҳамиша тизим хавфсизлиги мутахассисларидан бир киши навбатчи бўлиб қолиши зарур эди. Айниқса, шанба ва якшанба кунлари криптографларнинг деярли ҳаммаси дам олгани сабаб навбатчилик кучайтирилди.

Фил зудлик билан мониторинг ёқди, кейин навбатчилар рўйхати ёзилган тахтага қараб юрди. Рўйхатни текшираркан, баланд овозда сўради:

– Бугун ким навбатчи?

Жадвалга кўра, яқинда иш бошлаган Сейденберг исмли янги ходим бугун навбатчиликда туриши керак. Чатрукян бўм-бўш лабораторияга назар ташлаб, қовоғини уйди. Жин урсин, қаерга гумдон бўлдийкин бу бола?!

Монитор ёнишини кузата туриб Филнинг хаёлига Стратмор келди. Залдан ўтаётганида Фил командор хонасининг пардалари туширилганига эътибор қилганди, бу эса шефнинг хануз иш жойида эканини билдирди. Стратмор барча криптографлардан шанба кун дами олишини талаб қилса-да, ўзи бир йилда 365 кун ишлайдиганга ўхшарди.

Агар Стратмор лабораториянинг қаровсиз қолганини билса борми, Сейденберг иши билан хайрлашишига тўғри

келади. Тезроқ унга кўнғироқ қилиб, нима гаплигини билишим керак, деб ўйлади Фил. Тизим хавфсизлиги бўлимида ишловчи ходимларда ёзилмаган бир қонун бор эди – оғир вазиятларда улар бир-бирларини қўллаб, ишқал чиққан тақдирда бир-бирининг айбини яширарди. Кристо бўлимидаги юқори табақа вакиллари криптографлар ҳисобланса, лаборатория ишчиларига ўрта синф сифатида қараларди. Бу икки гуруҳ ўртасида баъзан келишмовчиликлар чиқиб турарди. Мана шундай ҳолатлар сабаб техник ходимлар уюшиб ишлашга ўрганишганди.

Чатрукян қўл телефонида Сейденбернинг рақамини терди, лекин гўшакни ҳеч ким кўтармади. Яна икки марта қайта қилган кўнғироғи жавобсиз қолгач, нима қилишни ўйлаб атрофга аланглади. Фил тўлиқ ишга тушган мониторинг кўриб қотиб қолди. У қулоғидаги телефон аппаратини оҳиста пастга туширди, оғзини ланг очганча, мониторингга яқинлашди. Техник мутахассис сифатида саккиз ойдан бери фаолият юритаётган йигит олдин ҳеч қачон экрандаги ҳолатга дуч келмаганди.

Ишлаш вақти: 15:17:21

«Ўн беш соат ва ўн етти дақиқа?» Филнинг нафаси ичига тушиб кетди. Бўлиши мумкин эмас!

Балки нотўғри ишга туширилгандир деган гумонда қалтироқ қўли билан экранни ўчириб, қайта ёқди. Бироқ рақамлар камаймасдан, аксинча, ортиб бораётганди.

Чатрукяннинг баданидан совуқ тер чиқиб кетди. Тизим хавфсизлик назорати ходимларига атиги биттагина мажбурий юкланганди, у ҳам бўлса Трансхабарни «тоза» саклаш, вирус тушишига йўл қўймаслик. Машина ўн беш соатдан бери ишляптими, демак, унга вирус тушган. Қандайдир ифлос файл Трансхабарнинг ичига кириб олиб, дастурларда носозлик келтириб чиқаряпти.

Вазиятни таҳлил қилган йигит бир зумда лабораториянинг қаровсиз ташлаб кетилганини ҳам, экранларнинг ўчирилганини ҳам, Сейденбергга кўнғироқ қилиши зарурлигини ҳам эсдан чиқариб, ҳақиқий техник мутахассис каби

вазиятни қўлга олишга киришди. Зудлик билан компьютерга ўтириб, охириг қирқ саккиз соат ичида Трансхабарга кирилган барча файллар рўйхатини текшира бошлади.

Қандай қилиб зарарланган файл машинанинг ичига кириши мумкин? Наҳотки ҳимоя филтрлари вирусни ўтказиб юборган бўлса... Филнинг ичидан саволлар гирдобни қайнаб келарди.

Эҳтиёт чораси сифатида Трансхабарга Gauntlet номли дастур ўрнатилган бўлиб, у хавфли вируслар, зарарли файлларни аниқлаб, машина ичкарасига киритмайдиган филтр вазифасини бажарарди. Gauntlet ўзига хавфли туюлган файлларни қабул қилмасди ва улар одатда қўлда текшириларди. Баъзи-баъзида Gauntlet зарарсиз файлларни ҳам рад этарди, улар филтрлар олдин дуч келмаган дастурлаш тилида тузилгани бунга сабаб бўларди. Шундай ҳолларда тизим хавфсизлиги назорати ходимлари янги файл тузилган дастурни Gauntlet'даги мавжуд рўйхатга қўшгач, филтрлар ҳеч қандай муаммосиз уни қабул қиларди.

«Филтрлардан айланиб ўтиш йўлини топишдимикин?», – йигитнинг хаёли ҳар кўчага кириб чиқаётганди.

Компьютер вируслари касаллик тарқатувчи вируслар каби хилма-хил бўлади. Уларнинг асосий мақсади мезбон танага жойлашиб олиб, унинг ўрнини эгаллашга қаратилади.

Ҳозирги ҳолатда мезбон - Трансхабар эди.

Gauntlet қанчалик қудратли филтр бўлмасин, эрта-ми-кечми вируслар билан боғлиқ муаммо юз бериши муқаррар эди. Чунки МХА очкўз хўрандадек бутун дунё бўйлаб ўзгаларга тегишли рақамли хабарларни катта ўлчамда тўхтовсиз қабул қиларди. Бегона маълумотларга кўз югуртириш эса палапартиш жинсий алоқага ўхшайди; ҳимояланганми-сан ёки йўқми, фарқи йўқ, қачондир ўзингга касаллик юктириб олишинг аниқ.

Шуларни ўйлай-ўйлай Чатрукян олдидаги рўйхатни текшириб чиқди. Натижа унинг бошини баттар қотириб қўйди. Gauntlet ҳеч қандай ғайриоддий файлни ўтказиб юбормаганди, бу эса Трансхабарда вирус йўқ дегани эди.

«Жин урсин! Ҳаммаёқ тоза! Аммо нима сабабдан кодни топиш бунчалик кўп вақт оляпти?!»

Фил бўм-бўш хонада уни гўё кимдир эшитадигандек овоз чиқариб сўради.

«Стратморга бу ҳақда хабар беришим керак.

Лекин ваҳима кўтарган бўлиб қолмайманми? Олдин Трансхабарни вирусга қарши текшириб кўришим лозим. Стратмор ҳам шу ишни буюрган бўларди барибир».

Шу фикрда йигит вирус текширувчи дастурни ишга туширди. Бу дастур Трансхабарни тўлиқ кўздан кечириши учун ўн беш дақиқадан ортиқ вақт талаб қилинарди. Йигит ўзини босишга уринаркан, монитордан кўзини узмай шивирлади: «Қани болакай, тезроқ бўл! Дадажонингга ҳаммаси жойида эканлигини айтақол!»

Сиртида шундай деса-да, ич-ичидан Фил ҳаммаси жойида эмаслигини ҳис қиларди. У улкан машинанинг ичида жуда ғалати ишлар бўлаётганини сезиб турарди.

Ўнинчи боб

– Энзай Танкадо ўлди? – Сьюзан кулокларига ишонмади. – Сиз ўлдирдингизми уни? Лекин айтдингизку...

– Унинг ўлимида бизнинг кўлимиз йўқ. Танкадо юрак хуружидан вафот этибди, – ишонтирди Стратмор. – Бугун эрталаб Comint’дан кўнғироқ бўлди. Уларнинг компьютери Севилья полицияси маҳкамасида Танкадонинг исмига дуч келган. Чуқурроқ текширувлар натижасида унинг ўлими тафсилотларини аниқлашган.

Сьюзан командорнинг сўзларига ишонкирамай гапирди:

– Юрак хуружи? Ўттиз ёшда-я?

– Ўттиз икки, – аниқлик киритди шеф. – Унда туғма юрак етишмовчилиги бўлган.

– Бу ҳақда эшитмаган эканман, – ғудранди қиз.

– МХА касаллик тарихи ҳақида мақтанадиган жой эмаслигини Танкадо яхши билган.

Сьюзан тасодифларга ишонмасди. Ҳозир ҳам йигитнинг ўлими шунчаки тасодиф эканлигини қабул қилолмаётганди. Наҳотки юрак хасталиги уни шу зайлда ҳаётдан олиб кетса? Жудаям ишонарли...

Стратмор елка қисди:

– Шундоғам қувватсиз юракка Испаниядаги иссиқ ҳаво салбий таъсир кўрсатган. Бундан ташқари, Рақамли қалъа машмашаси... уни ҳолдан тойдирган бўлса эҳтимол...

Қиз бир муддат сукутга чўмди. Юзага келтирган муаммоларига қарамай, даҳо криптографнинг оламдан ўтиши унинг қалбини ўртаб юборди. Бу криптография олами учун улкан йўқотиш эди. Стратморнинг сезилар-сезилмас қувонч аралаш овози қизнинг ҳасратини тарқатиб юборди:

– Бўлиб ўтган шунча кўнгилсизликлар ичида қалбимга умид бағишлаган нарса Танкадонинг саёҳати давомида ёлғиз экани бўлди. Унинг ҳамтовоғи ҳали шеригининг ўлимидан хабар топмагани бизнинг имкониятларимизни кўпайтиради. Испан ҳукумати вазиятни иложи борича узоқроқ сир сақлашга ваъда берди.

Стратмор гапдан тўхтаб, қизга яқинлашди, кўзларини унга қадаб, қатъият билан деди:

– Мен кўзга кўринмас шерикни иложи борича тезрок топишим керак, акс холда у Танкадонинг вафотидан хабар топиб, бутун ишни чиппакка чиқаради. Сени бугун чақиришимдан мақсад ҳам шу – ёрдамингга мухтожман.

Съюзан командорнинг сўнги гапларидан чалкашиб кетди. Энзай Танкадонинг қазо қилиши МХАнинг кўпчиб турган муаммосини ҳал қилмадимми? Яна нега керак кимнидир кидириб, ишни чигаллаштириш?

– Жаноб, агар ҳукумат унинг ўлими юрак хуружидан экани ҳақида баёнот берса, Танкадонинг ҳамкори унинг вафотига МХА жавобгар эмаслигини билади. Бу билан биз дордан қутулиб қоламиз-ку.

– МХА жавобгар эмас? – Стратмор аламли кулди. – МХАни шантаж қилишга журъат этган кимса биров вақт ўтиб ўлик топилса, бунга бизни жавобгар қилишмайдими? Бошқаларни кўятур, ҳархолда, Танкадонинг сирли дўсти бундай ўйламаслиги аниқ, гаров ўйнашим мумкин! Нима бўлсаям, айбдор биз бўлиб қолаверамиз.

У гапиришдан тўхтаб, қиздан сўради:

– Танкадонинг ўлганини айтганимда хаёлингга келган илк фикр қандай эди?

Қовоғини уйиб олган қиз зўрға жавоб берди:

– Мен ҳам МХА уни тинчитган деб ўйладим.

– Ана кўрдингми? – деди Стратмор тантанавор оҳангда. – Ўрта Шарқ узра бешта Rayolit сунъий йўлдошини ўрнатишга курбимиз етишини билган одамлар бир тўда испан полициячисини Танкадонинг ўлими сабабини яшириб, ёлғон маълумот беришга кўндиришга ҳам кодир эканимизни яхши билади.

Съюзан уф тортди. Танкадо ўлган, айбсиз айбдор эса МХА.

– Унинг шеригини топа оламизми ўзи?

– Менимча ҳа. Бизда унга олиб борадиган из бор. Танкадо кўп маротаба ҳамкор билан ишлаётгани ҳақида эълон қилган. Ўйлашимча, шу орқали йигит дастурлаш билан шуғулланувчи фирмаларни калитга эгалик қилиш илинжида ўзига зиён етказишдан қайтармоқчи бўлган. Агар фирром

ўйин бўлса, унинг шериги калитни дарҳол тарқатиб юборади, натижада барча компаниялар текин дастурга биринчи бўлиб эгалик қилиш учун мусобақалашашига тушиб кетади.

– Ақлли қарор, – Танкадонинг фикрини қўллади Сьюзан.

Стратмор давом этди:

– Баъзан омма олдида Танкадо шеригининг исмини айтиб ўтган. Уни Шимолий Дакота деб атаган.

– Шимолий Дакота? Қалбаки исм эканлиги кўриниб турибди.

– Тўғри. Исм ҳақиқий эмас. Аммо мен эҳтиёткорлик юзасидан Шимолий Дакотани интернетдан кидириб кўрдим. У ерда Шимолий Дакота исмли шахс ҳақида бирор арзирли маълумот топмасам-да, шу номдаги электрон почтага дуч келдим. Унчалик ишонқирамасдан аккаунтни текшириб кўрдим. Унинг ичида Энзай Танкадодан келган хабарлар тўлиб-тошганини кўргандан кейин эса ақлдан озай дедим. Танкадонинг хабарларида Рақамли қалъа, МХАни шантаж қилиш ҳақидаги режалари очикчасига ёзилганди.

Сьюзан Стратморга шубҳаланиб қаради. Командор бунчалик осон алданиши мумкинлигини тасаввур ҳам қилолмасди.

– Жаноб, – ниҳоят эътироз билдирди у, – Танкадо МХА ҳар қандай электрон хатни осонлик билан ўқий олишини жуда яхши тушунган, у ҳеч қачон интернетдан мактуб ёзиш воситаси сифатида фойдаланмасди. Бу қопқон. Энзай Танкадо сиз қидиришингизни била туриб Шимолий Дакотани кўшқўллаб тутқазди. У сиз топишни истаган хабарларнигина юборган сохта почтага. Бу очик-ойдин қўйилган қопқон. – яна таъкидлади қиз.

– Ажойиб инстинктинг бор, – Стратморнинг бироз жаҳли чиқди. – Айрим нарсаларни ҳисобга олмаганда албатта. Гап шундаки, мен Шимолий Дакота номли ҳеч нарса тополмадим. Мен дуч келган аккаунт ShDakota ники остига яширилганди.

Сьюзан қошини чимирди:

– Хўш, нима қилибди? Танкадо ниятингизга етмагунин-

гизча бир нечта вариантларни синаб кўришингизни тахмин қилган. ShDakota'ни текшириб кўришингиз аниқ эди.

– Бўлиши мумкин, – деди Стратмор хотиржамлик билан ва қоғозга нималарнидир ёзиб, қизга тутқазди. – Лекин мана бунга нима дейсан?

Қиз қоғозни ўкиди ва шу заҳотиёқ командор нимага шаъма қилётганини англади. Қоғозда Шимолий Дакотанинг электрон почта манзили ёзилган эди.

SHDAKOTA@ara.anon.org

Съюзаннинг эътиборини манзил ўртасидаги АРА ҳарфлари тортди. АРА Америка рақамли анонимлари деган маънони берарди. АРА жуда машҳур махфий сервер эди.

Аноним серверлар интернет фойдаланувчилар ўртасида кенг тарқалган бўлиб, улардан ўз шахсларини сир сақлашда фойдаланишарди. Пул эвазига бу компаниялар хабар жўнатувчи ва қабул қилувчи ўртасида туриб, мактубнинг кимдан келаётганини яшириб берарди. Бу рақамланган почта қутисидан фойдаланишга ўхшайди. Фойдаланувчи исми-шарифини ва манзилини ошкор этмасдан туриб ҳам мактубларни юбориб, қабул қилиши мумкин. Шахс юборган мактубни қабул қилиб олган компания унга қалбаки исм кийдириб, қабул қилувчига йўналтириб беради. Бундай фирмаларнинг барчаси миждозлари билан тузган шартномага кўра уларнинг шахсий маълумотларини бир умр сир сақлаш мажбуриятини олади.

– Албатта, бу аниқ далил эмас, лекин шубҳаланишга арзийди, – деди Стратмор.

– Айтмоқчсизки, Танкадо Шимолий Дакотани қидириб қолишларидан чўчимаган, чунки унинг исми ва манзили АРА томонидан яширилган, қидирганлар барибир тополмайди деб ўйлаган, шундайми?

– Худди шундай, азизам.

Съюзан бир неча сония ўйланиб қолди, сўнг сўради:

– АРА асосан АҚШ худудида фаолият юритади. Шимолий Дакота қаердадир яқин атрофда бўлиши мумкин деб ўйлайсизми?

Стратмор елка қисди:

– Бўлиши мумкин. Икки калит сўзни географик жихатдан бир-биридан узоқда сақлаш яхши ғоя.

Съюзан командорнинг гапларига кўшилди.

– Шимолий Дакота... – киз ўйга чўмди. – Нима сабабдан айнан АҚШ штатларидан бирининг номи аноним исм қилиб танланган? Нега айнан Шимолий Дакота? Нега Вашингтон, Нью-Йорк, Калифорния эмас? Қизиқ... – сўнг овоз чиқариб сўради: – Бу анонимнинг Танкадога ёзган хабарларида нима дейилган экан?

– Бундан хабарим йўқ. Соминт фақатгина Танкадодан чиқувчи хабарларни ушлаган. У қабул қилган мактублардан беҳабармиз.

Съюзаннинг юрагини шубҳа тарк этмаётганди.

– Бу тузоқ бўлиши мумкин, жаноб, – такрорлади у.

Стратморнинг қошлари чимирилди:

– Қанақасига?

– Жуда оддий! Танкадо ҳеч ким фойдаланмайдиган ўлик аккаунтга сохта электрон хабарларни агайдан юборган. Хабарларни ўқиб, уларни яхшилаб ҳимоялаган, ҳақиқатан ҳам ҳамтовоғи бор деб ўйлашимизга эришмоқчи бўлган. Билишимча, АҚШда унинг бирорта ҳам яқин кишиси йўқ эди. Унинг характери хисобга олсак, аслида Танкадо ёлғиз ишлаётган бўлиши эҳтимолга яқинроқ.

Съюзаннинг гапларини эшитиб, Стратмор кикирлаб кулиб юборди:

– Ишонса бўлади. Лекин сен бир нарсани хисобга олмапсан. Танкадо Шимолий Дакотага мактубни ўзининг доимий электрон манзилидан юбормаган. Аксинча, ўзи бир вақтлар ўқиган Дошиша университетининг серверидан фойдаланиб, яширин аккаунт очган ва ёзишмаларда ўшандан фойдаланган. Ўзинг ўйлаб кўр... Агар Танкадо уни топишимизни истаган бўлса, нима учун махфий почта манзилидан фойдаланди?

Съюзан саволга ўйлаб ўтирмай жавоб берди:

– Бу иши орқали у электрон почтасининг ишончлигини таъминламоқчи бўлган холос. Чунки Танкадо кўйган тузоқдан шубҳаланиб қолишингиздан кўрққан.

– Сен аслида криптограф эмас, шахсий детектив бўлишинг керак эди, – Стратмор кизнинг фикрларини эшитиб кулиб юборди, сўнг тушунтиришга киришди. – Фикрингда жон бор. Бироқ гап шундаки, Танкадо юборган ҳеч бир мактуб жавобсиз қолмайди. Танкадо ёзади, Шимолий Дакота жавоб қайтаради. Агар ShDakota ўлик аккаунт бўлганда эди, ундан жавоб мактуби келмаган бўларди.

Съюзан қошларини чимирди:

– Яхши, тушунарли. Шу омиллар сабаб Шимолий Дакота ортида ҳақиқий, реал шахс турибди деб ўйлаяпсизми?

– Шундай деб кўрқаман. Нима бўлса ҳам, биз уни тезлик билан топишимиз керак. Унинг изига тушганимизни пайқаб қолса борми, ҳаммаси тамом бўлади.

Қиз нима учун Стратмор уни бугун чақирганини энди тушуниб етди.

– Тахмин қилишга рухсат беринг... – деди у. – Сиз мени АРА'нинг маълумотлар базасини бузиб кириб, Шимолий Дакотанинг асл шахсини аниқлашимни истайсиз.

Командорнинг юзи ёришиб кетди, у қизга табассум ҳада қилди:

– Сен менинг фикримни ўқидинг, Флетчер хоним. Ҳозир менга фақат сен ва Изкувар ёрдам бера олади.

Бир йил аввал, Оқ Уйдаги юқори мартабали бир амалдор АРА фирмаларидан бирининг аноним манзилидан фойдаланиб ёзилган таҳдидли мактублар қабул қилишни бошлади ва МХАдан хатларни юбораётган одамни топишни сўраб мурожаат қилди. МХАнинг ўртада анонимликни таъминлаб турган компанияни воқеа юзасидан сўроқ қилиб, фойдаланувчининг асл шахсини аниқлашга ҳуқуқий жиҳатдан ҳаққи бўлса-да, улар ортиқча машмашаларсиз Съюзан яратган Изкувар дастуридан фойдаланишни маъқул кўрди. Қиз Изкуварни компания серверига жойлаштириб қўйиб, мижозларнинг ҳақиқий манзили ва исми-шарифини аниқлаши мумкин эди. Изкувар керакли маълумотни топиб, МХАга юборарди ва из қолдирмасдан ўзини ўзи парчалаб ташларди. Изкувар яратилгандан сўнг, Америка рақамли анонимлари агентлиги билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилиш МХА учун

писта пўчоғига айланганди. Айни вақтда Стратмор Изкувар орқали Шимолий Дакотанинг кимлигини аниклашни мақсад қилганди.

– Сен топа оласанми уни? – сўради командор киздан.

– Албатта. Муаммо бўлиши мумкин эмас. Нега олдинроқ чақирмадингиз мени?

– Ростини айтганда, – Стратмор овозини пастлатди, – бирор кимсанинг бу ҳақда хабар топишини истамагандим. Шу сабаб Изкуварни ўзим ишга туширишга уриниб кўрдим. Бирок, жин урсин, уни янгича гибрид тилда ёзганинг сабаб бошқаришга тишим ўтмади. Натижада сенга кўнғироқ қилиб, дам олиш кунингни барбод қилишга журъат этдим.

Стратмор ясама жаҳл қилди. Буни эшитиб, Сьюзан кулиб юборди. Ҳақиқатда ҳам, Стратмор ақлли криптограф дастурчи бўлса-да, унинг репертуари бошланғич алгоритмлар билан чекланиб қолганди. Сьюзан Изкуварни яратишда эса энг замонавий Limbo дастурлаш тилидан фойдаланганди. Нима сабабдан Стратмор Изкуварни ишга туширишда муаммоларга дуч келганини тушуниш қийин эмасди. Сьюзан кула-кула:

– Ўзим қарайман Изкуварга. Терминалда бўламан, жаноб, – деди ва кетишга чоғланди.

– Тахминан қанча вақт кетиши мумкин бунга? – сабрсизлик билан сўради шеф.

Киз тўхтади, ўйлаб туриб, жавоб қайтарди:

– Хўш... Бу Шимолий Дакотанинг қаерда эканига боғлиқ. Агар у АҚШ ҳудудида бўлса, сервер орқали унинг банк рақами, кредит картаси ҳақида маълумот олишимга бир соат вақт кетади. Мабодо мамлакат ташқарисида бўлса, уни топишим бироз кўп муддат талаб қилади. – у жилмайиб кўшиб қўйди: – Шимолий Дакотани фош этганимдан кейин уёғи сизга боғлиқ.

Стратмор «уёғи» нима бўлишини жуда яхши биларди. Стратмор бошчилигидаги МХА ҳужумчилари жамоаси Шимолий Дакотанинг уйига қурол билан бостириб кириб, уни ҳибсга олади. Командорнинг шахсан ўзи лаънати алгоритмнинг калитини топиб, парча-парча қилиб ташлайди, шундан

кейин Ракамли қалъа бир умр очиб бўлмас кераксиз матоҳга айланади.

– Изкуварни эҳтиёткорлик билан юбор, – шоширди кизни Стратмор. – Агар Шимолий Дакота унинг изидан тушганимизни сезиб қолса, ваҳимага тушади ва қалитни олиб, ғойиб бўлади.

– Албатта, жаноб, – Стратморни тинчлантирди киз. – Шимолий Дакота уни топганимизни сезмай ҳам қолади.

Стратмор ҳорғин оҳангда миннатдорлик билдирди:

– Раҳмат, Сьюзан.

Қиз жавоб ўрнига дўстона табассум қилди. Стратморнинг шундай қалтис вазиятда ҳам ўзини йўқотиб қўймаганига ичида қойил қолди. Шефнинг айнан мана шу совуққонлиги, энг мушкул ҳолатда ҳам муаммони ҳал этишга қодирлиги унинг бугунги куч-қудратга эришишига сабаб бўлган омиллардан асосийси эканига Сьюзан бугун яна бир бор амин бўлди.

Қиз ўрнидан туриб, эшик томон юраркан, пастда, залнинг қоқ марказида ғуввилаб ишлаб ётган Трансхабарга нигоҳ ташлади. Тезроқ Шимолий Дакотани топишларини сўраб чин кўнгилдан дуо қилди.

– Дарвоқе, – бир нарса ёдига тушгандек, шеф Сьюзанни ўзига қаратди. – Шимолий Дакотани қанча тез аниқласанг, шунча тез Смоки Маунтин тоғларига, саёҳатга жўнаб кетсан.

Қиз юриб кетаётган жойида музлаб қолди. «Смоки Маунтин? Саёҳат? Мен бу ҳақда командорга ҳеч қачон айтмагандимку... Наҳотки МХА менинг телефонимни эшитаётган бўлса?» У жаҳл аралаш савол назари билан Стратморга ўғирилди.

– Бугун тонгда Девид билан гаплашгандим. Саёҳат ҳақида у айтди, – айбдор оҳангда изоҳ берди Стратмор. – Беккер режангиз кечикишидан жаҳлинг чиқишидан хавотирда эди.

Сьюзан бутунлай қарахтланиб қолди ва ҳайрат билан сўради:

– Нима? Сиз эрталаб Девид билан гаплашдингизми?

– Ие, хабаринг йўқмиди ҳали? – ажабланди Стратмор. – Мен Девидга кўрсатма беришим керак эди.

– Кўрсатма? Нима ҳақда кўрсатма?

– Унинг сафари ҳақида кўрсатма. Мен Девидни Испанияга жўнатдим.

Ўн биринчи боб

Испания! Мен Девидни Испанияга жўнатдим! Стратморнинг гаплари кизга найзадек санчилди.

– Девид... Девид Испаниядами? – кулоқларига ишонмасди Сьюзан. – Сиз уни Испанияга юбордингиз? Нимага? – хайкирди киз.

Унинг нигоҳлари жаҳлга тўлган эди. Шу туришида у поллонини химоя қилишга шайланган она бургутни эслатарди.

Стратмор қизнинг қутилмаган реакциясини кўриб, бир муддат тилдан қолди. Шеф бирор кимсанинг ўзига нисбатан бундай қичкиришига одатланмаган эди. Сўнг ўзини босиб, гап бошлади:

– Сьюзан, сен Девид билан гаплашган бўлишинг керак бу ҳақда. У тушунтирмадимми нима гап эканини? Мен унга бугун тонгда машина юборгандим. Кетишидан олдин сенга қўнғироқ қилмоқчи эканини айтганди менга. Кечир мени. Мен ўйлагандимки...

Қиз шефнинг гапини кесди:

– Нимага уни Испанияга жўнатдингиз?

– Калит сўзни олиб келгани.

– Нимани олиб келгани?

– Танкадодаги калит сўзни. Алгоритмни очиш учун зарур калит сўзнинг нусхасини.

– Нималар деяпсиз ўзи? – Сьюзаннинг хуши бошидан учди.

Стратмор тушунтиришга киришди:

– Танкадо Японияни тарк этаётганида ўзи билан Рақамли қалъанинг қалит сўзи нусхасини олиб кетгани аниқ. Демак, Испанияда ўлаётган вақтида калит сўз унинг ёнида бўлган. Мен Севильядаги аллақайси ўликхонада калитнинг йўқ бўлиб кетишини истамайман.

– Шунинг учун сиз Девид Беккерни Испанияга юбордингизми? – Сьюзаннинг ҳайрати баттар ошди. Командорнинг бу хатти-ҳаракатидан мантиқ тополмай, бўзариб, қичкирди: – Ахир Девид сиз учун ишламайдикун! Унинг МХАга умуман алоқаси йўқ!

Стратмор кизнинг баланд овозидан чўчиб тушди. Кўзларини катта-катта очди; рўпарасида турган ходимини таний олмайганди. У Сюзанни ҳеч қачон бундай аҳволда кўрмаган эди.

– Сюзан, – босиқ овозда гапини давом эттирди у, – айнан шунинг учун ҳам...

– Кўл остингизда йигирма минг киши ишлаб туриб, келиб-келиб менинг қайлиғимни бундай сафарга юборишга нима ҳаққингиз бор? – бошлиғининг гапини чўрт кесиб, хужумга ўтди қиз.

– Менга ҳукумат билан боғлиқ жойи йўқ, оддий аҳоли орасидан чиққан курьер керак эди. Агар ўзимизникилардан кимнидир юборсам, сезиб қолишлари...

– Ва Девид Беккер сиз билган ягона оддий фуқаро эди, шундайми?

– Йўқ, ундай эмас. Тушунишга ҳаракат қилсанг-чи! Соат тонги олти эди, воқеалар шу даражада тез содир бўлдики, ортиқча ўйлаб ўтиришга вақт тополмадим. Девид тилларни яхши билади, у ақлли ва ишончли йигит. Бунинг устига, бу иш унга ёрдам бўлади деб ўйладим.

– Ёрдам бўлади? – Сюзаннинг томоғига нимадир тикилди. – Уни Испанияга жўнатишингиз ёрдамми?

– Ҳа! Мен Девидга бир кунлик иш учун ўн минг доллар тўлаяпман. Мана шу кўмак бўлади. У Севильяга боради, Танкадонинг нарсаларини йиғиштиради ва уйга қайтади. Уни самолёт билан ҳам таъминлаганман. Ваҳима қилишингга арзийдиган нима бор бу ерда? – асабийлашди Стратмор.

Сюзаннинг дами ичига тушиб кетди. У ҳаммасига пул сабаблигини тушунди.

Беш ойча муқаддам Жоржтаун университети президенти Девидга Хорижий тиллар кафедраси мудирлиги лавозимини таклиф этганди. Агар Беккер рози бўлса, унинг дарс бериш соатлари қисқартирилиб, кўшимча қоғозбозлик ишлари ортиши аниқ эди. Лекин маошида ҳам сезиларли кўтарилиш бўлишини эшитгандан кейин Девид иккиланиб қолди. Сюзан қайлиғи ўқитувчилик касбини қанчалик яхши кўришини биларди, молиявий ночорлик сабаб сеvimли ишидан воз

кечиши у учун оғирлигини хис қилиб, қизнинг юрак-бағри эзилиб кетди. «Девид, ундай қилманг! Бизнинг пулимиз жудаям кўп – ким ишлаб топганининг нима аҳамияти бор ахир?» деб кичқиргиси, йигитни йўлдан қайтармоқчи бўлди, бироқ индай олмади. Ўша кеча уйкуга ётиш олдидан Девиднинг таклифга рози бўлганини эшитиб, Сьюзан унинг лавозими кўтарилганидан мамнун бўлишга уринса-да, ичида нимадир бу яхшиликка олиб бормаслигини тинмай такрорларди. Мана, ҳозирги ҳолат унинг ўша тундаги хавотирлари бекорга эмаслигини исботлади.

– Сиз уни кўндириш учун ўн минг доллар таклиф қилдингизми? – заҳарханда овозда сўради қиз. – Бу жирканчлик!

Сьюзаннинг охирги гапларидан Стратмор тутаб кетди:

– Жирканчлик? Бу ҳеч қандай жирканчлик эмас! Жин урсин, ахир мен унга пул ҳақида оғиз очганим ҳам йўқ. Кўнғирок қилиб ёрдам сўрадим. У рози бўлди.

– Албатта рози бўлади-да! Сиз менинг бошлиғимсиз. Сиз МХАнинг бош директори ўринбосарисиз! Девид йўқ деёлмаслиги аниқ эди!

– Ҳақсан! – ўшқирди Стратмор. – Шунинг учун ҳам мен унга мурожаат қилдим. Менда қанақадир шоҳона...

– Оддий фуқарони бу ишга жалб қилганингиздан директорнинг хабари борми? – командорнинг сўзини кесди Сьюзан.

– Сьюзан, – деди Стратмор, унинг сабри тутаб бораётгани овозидан сезиларди. – Директорнинг бу ишлардан хабари йўқ.

Буни эшитиб, қизнинг боши айланиб кетди, қаршисида турган одамни умуман таниёлмай қолди. У қайлиғини – оддий ўқитувчини – МХАнинг махсус топшириғи билан сафарга жўнатибди, бу ҳам етмаганидек, ташкилот тарихидаги энг катта инқироз ҳақида бош директорга хабар бермапти. Нималар бўляпти ўзи? У Стратморга ишончсизлик билан боқиб, сўради:

– Лиленд Фонтейн беҳабарми?

Командорнинг сабри тугади. У портлади:

– Жин урсин, Сьюзан, мени яхшилаб эшит! Мен сени

бу ерга чақирдим, чунки менга оғир дамда ёрдам берадиган дўст керак эди, терговчи эмас! Кеча тунда Танкадонинг лаънати файлини юклаб олдим ва мана шу ерда соатлаб Трансхабар уни еча олишини сўраб, дуо қилиб чиқдим. Ичимдан нималар ўтганини ёлғиз ўзим биламан. Шу аҳволимда сахарлаб директорга кўнғироқ қилиб, «Хайрли тонг, жаноб. Сизни уйғотиб юборганим учун узр сўрайман. Нимага кўнғироқ қиялпман? Шунчаки, ҳозиргина Трансхабарнинг ишдан чиққанини аниқладим. Нима учун дейсизми? Чунки менинг кўл остимдаги бебаҳо криптографлар ёзишни удалай олмаган алгоритмни бизнинг ашаддий душманамиз эпчиллик қилиб яратибди», дейишим керакмиди? – ўшқирди Стратмор ва жаҳл билан столи муштлади. Унинг юзи ғазабдан кизариб кетганди.

Съюзан музлаб қолди. Шунча йиллик иш тажрибаси давомида Стратмор биринчи марта қизга овозини баландлатиб бақирди эди. Ўртага бир неча дақиқалик сукут чўкди. Ниҳоят командор курсига орқасини ташлади ва Съюзан унинг нафас олиши секинлашиб, ўзига келаётганини сизди. Орадан бироз вақт ўтиб, Стратмор тилга кирганида эса, унинг овози олдингидек босиқ жаранлади.

– Бахтга қарши, – деди шеф оҳиста, – директор ҳозир Жанубий Америкада, Колумбия президенти билан учрашуга кетган. У ердан туриб кўлидан бирор иш келмаслигини ҳисобга олганда, менда иккита чора қолганди – ё директордан президент билан бўладиган учрашувни бекор қилиб, зудлик билан АҚШга қайтишини сўрашим ёки вазиятни кўлга олиб, барчасини ўзим ҳал қилишим керак эди. Ўрнимда бўлганинда сен нима қилардинг? – сўради Стратмор.

Съюзан жим қолди. Командорнинг ҳорғин кўзлари қизнинг нигоҳлари билан тўқнашди. У яна гап бошлади:

– Съюзан, кўполлик қилганим учун кечир. Мен чарчадим. Бўлаётган ишлар кўркинчли тушга ўхшайди. Девид учун хафа эканлигини тушунаман. Мен сени бундан хабаринг бор деб ўйлагандим, ишон. Акс ҳолда бу тарзда, кўққисдан айтиб, сени шокка туширмаган бўлардим.

Бу гаплардан кейин Съюзандаги жаҳл ўрнини айбдорлик

ҳисси эгаллаб олди ва вазиятни юмшатишга ҳаракат қилиб кўрди:

– Мен ошириб юбордим аслида. Кечиринг, жаноб. Девид ростдан ҳам яхши танлов бўлган.

Шеф паришонлик билан бош қимирлатди:

– У бугун тунда ортга қайтади, хавотир олма.

Қиз командор бошидан кечираётган барча муаммолар ҳақида ўйлай бошлади – соатлаб давом этадиган мажлислар, йиғилишлар, Трансхабар масаласи билан бир қаторда, шефнинг шахсий ҳаёти ҳам нотинч бўлиб, ўттиз йил бирга яшган рафикаси Стратмор билан ажрашаётгани ҳақида гап-сўзлар юрганди; бу ҳам етмагандек, Рақамли қалъа – МХА тарихидаги энг даҳшатли хатар ҳам қалқиб чиқди – бечора одам эса муаммолар пўртанасига қарши ёлғиз ўзи сузаётганди. Шуларни ҳаёл қилиб, қизнинг юраги эриб кетди.

– Вазиятни ҳисобга олган ҳолда айтишим мумкинки, – деди у, – сиз барибир директорга кўнғироқ қилишингиз керак.

Стратмор бош чайқади, пешонасидаги тер томчиси столга томди.

– Директорга ҳал қилиш кўлидан келмайдиган катта инқироз ҳақида хабар қилиб, унинг мавқеини хавф остига кўёлмайман. Чунки Колумбия раҳбари билан учрашувни бекор қилиш... Ўзинг тушунасан, ўйинчоқ нарсас эмас бу.

Съюзан унинг гаплари тўғри эканини биларди. Ҳатто шундай фавқулудда вазиятда ҳам Стратмор тиниқ фикрлаётганди.

– АҚШ президентига кўнғироқ қилиш ҳақида ўйлаб кўрмадингизми? – яна сўради у.

– Ўйлаб кўрдим, бўлмайди, – қўл силкиди командор.

МХАнинг юкори лавозимдаги мансабдорлари фавқулудда вазиятларда федерал ташкилотлардан рухсат кутиб ўтирмасдан чора кўриш ҳуқуқига эгалигини Съюзан яхши биларди. МХА барча турдаги федерал жавобгарликдан озод этилган АҚШдаги ягона ташкилот эди. Стратмор шу имкониятдан фойдаланиб, ёлғиз ишлашни афзал кўрарди.

– Командор. – эътироз билдирди қиз. – Бу муаммо бир

Ўзингиз эплашингиз учун жуда катталиқ қилади. Кимдандир ёрдам сўрашингиз керак.

– Сюзан, Рақамли қалъанинг мавжудлиги ташкилотимизнинг келажаги учун жиддий хавф туғдиради. Президентга бу ҳақда айтишим директорнинг орқасидан иш қилишим билан баробар. Биз банкротлик арафасида турибмиз, мен вазиятдан чиқишга уриняпман, – Стратмор қизга ўйчан боқди. – Мен операциялар бўйича директор ўринбосариман, мен ўз вазифамни бажаряпман ҳозир, – кейин жилмайиб, кўшиб қўйди: – Қолаверса, мен ёлғиз эмасман. Менинг жамоамда Сюзан Флетчер бор!

Сюзан шу лаҳзада командорни ҳурмат қилишига асосий сабабни тушуниб етди. Ўтган ўн йил давомида яхши ва ёмон кунларнинг барчасида Стратмор ўз тамойилларига, ватанига ва ғояларига содиқ қолган эди – энг мураккаб даврларда ҳам ғалабага ишончини йўқотмасдан, олға ҳаракат қилиши қизни доим ҳайратга соларди. Нима бўлишидан қатъий назар, командор Тревор Стратмор қоронғуда МХАга йўл кўрсатувчи ёруғ юлдуз эди.

– Сен мен билан биргасан, шундай эмасми? – сўради командор.

Сюзан жилмайди:

– Албатта жаноб, мен сиз биланман, юз фоиз!

– Хурсандман. Энди ишга қайтсак ҳам бўлар, – командор ҳам илиқ табассум қилиб, қизнинг елкасидан қоқиб қўйди.

Ўн иккинчи боб

Девид Беккер олдин ҳам мотам маросимларида қатнашиб, ўлик таналарни кўрганди, лекин бу сафар асаблари дош беролмади. Гулчамбарлар билан безатилган тобутга солиш ўрнига алюминий столга кип-яланғоч қилиб ётқизиб қўйилган мурдага тикилар экан, Девиднинг кўнгли беҳузур бўлди. Жасаднинг шифтга термулган очиқ кўзларида кўркув ва надомат аломати зуҳрланиб қолганди.

– *Dónde están sus efectos?* – сўради Беккер соф Кастилия шевасида. – Унинг нарсалари қаерда?

– *Allí,* – жавоб қайтарди тишлари, тамакидан бўлса керак, сарғайиб кетган лейтенант бурчакдаги шкафга ишора қилиб.

– *Es todo?* Ҳаммаси шуми?

– *Sí.*

Девид буюмларни жойлаштириш учун бирор қути сўради, лейтенант топиб келиш мақсадида шошилиб чиқиб кетди.

Шанба бўлгани сабаб Севилья ўликхонасининг иш соатлари расман тугаганди. Бироқ ёш лейтенантга Беккер ташрифидан бир неча соат олдин юқоридан кўнғироқ бўлиб, бугун ташриф буюрадиган америкаликни ичкарига киритиб, истганини муҳайё қилишга қатъий буйруқ берилганди.

Девид кийимлар уюмига кўз ташлади. У ерда паспорт, теридан ҳамён, кўзойнак ва оёқ кийими бор эди. Бундан ташқари, полиция мурда жойлашган меҳмонхонадан топиб келган кичкина сумка ҳам турарди. Беккерга берилган кўрсатма қисқа ва лўнда эди: ҳеч нарсани ушламаслик, ҳеч нарсани ўқимаслик, шунчаки ҳамма нарсани АҚШга олиб келиш. Барчасини. Бирор буюмни унутиб қолдирмаслик.

Буюмларни кўздан кечираркан, йигитнинг қошлари чи-мирилди. Бир уюм эски-туски орасида МХАга керакли нима бўлиши мумкин?

Лейтенант қўлида кичкина қутича билан қайтиб кирди, Беккер нарсаларни унга сола бошлади.

Зобит мурданинг оёғига ниқтаб сўради:

– *¿Quiénes?* Бу ким?

- Ким билади дейсиз.
- Хитойликка ўхшайди.
- «Япониялик», – ўйлади Девид.
- Бечора. Юрак хуружими?
- Беккер париншохотир бош қимирлатди:
- Менга шундай деб айтишди.
- Лейтенант ҳамдардлик билдирди:
- Севилья Куёши базан жуда шафқатсиз бўлади. Эртага ташқарида юрганда эҳтиёт бўлинг.
- Раҳмат, – миннатдорлик билдирди Девид, – бироқ бугун уйга қайтаман.
- Зобит хайрон бўлди:
- Ўзи ҳозиргина келдингиз-ку!
- Биламан, аммо мени бу ерга юборган киши мана бу буюмларни кутяпти, тезроқ учишим керак ортга.
- Лейтенант буни эшитиб хафа бўлди:
- Севильяни кўрмасдан кетаман демоқчимисиз?
- Мен олдин келганман бу ерга. Жуда мафтункор шаҳар.
- Жон деб қолган бўлардим ўзимга қолганида, – узрини билдирди Беккер.
- Ооо, Севильяга келганмисиз олдин? Ундай бўлса Ла Гиральдани кўрганмисиз?
- Беккер бош силкиди. Моронларнинг қадимий минораси Ла Гиральдага чиқмаган бўлса-да, уни ростдан ҳам кўрган эди.
- Альказарчи? – деб уни яна сўроққа тутди лейтенант.
- Афтидан, у она шаҳри билан жуда фахрланарди.
- Беккер яна бош силкирган, беихтиёр ўн бешинчи асрга мансуб қалъада юлдузлар ёғдуси остида машҳур хонанда Пакоде Лусия гитара жўрлигида қўшиқ куйлаган ажойиб кеча ёдига тушди. Девид тезроқ Съюзан билан бу ерга яна қайтиб келишни истади.
- Ва албатта Христофор Колумбни ёддан чиқармаслик керак, – деди зобит кувноқ табассум билан. – У бизнинг бош черковимизда дафн этилган.
- Беккер бошини кўтариб, соқчига қаради:
- Ростданми? Мен Колумб Доминикан республикасига кўмилган деб ўйларканман.

– Жин урсин, албатта ундай эмас! Ким айтди бу бемаъни гапни? Колумбнинг танаси шу ерда, Испанияда! Мен сизни мактабда ўқигансиз деб юрибман-а, – куйинди соқчи.

Беккер елка қисди ва жилмайиб кўйди:

– Шу ҳақда дарс бўлган куни мен синфда йўқ эдим шекилли.

– Испан черкови тарихий ёдгорликларга жуда бой, – фахрланиб таъкидлади лейтенант.

Испан черкови! Беккер Испаниядаги Роман католик черкови борлигидан хабардор эди. Католик дини бу ерда Ватикандагига қараганда кучли ривожланганди.

– Албатта, бизда Колумбнинг тўлиқ танаси йўқ, – гапида давом этди соқчи. – Solo el escroto.

Беккер бу сўзни эшитиб, нарсаларни йиғишдан тўхтади ва лейтенантга қаради. Ичидан отилиб келган қаҳ-қаҳ кулгини тўхтатиб қолишга уриниб лабини тишлади:

– Solo el escroto? Фақат мояги қолганми?

Зобит мағрурланиб, бош ирғади ва тушунтиришга киришди:

– Шундай. Агар черков буюк шахснинг тана қолдиқларига эгалик қилса, уни муқаддаслаштиради ва ёдгорлик сифатида бошқа черковларга тарқатади. Бу бошқа, оддий одамларга уларнинг шукуҳидан баҳра олиш имкониятини беради.

– Демак сизларга тушган қисм... – Беккер кулиб юборди.

– Ҳа-да! Бизда жудаям муҳим қисм сакланади, – зобит ҳимояга ўтди. – Колумбнинг моягига эгалик қилиш унинг аллақандай қовурғаси ёки тиззасига эгалик қилишдан ўлса ўлиги ортиқ. Сиз албатта бугун Севильяда қолишингиз ва бу ажойиботни ўз кўзингиз билан кўришингиз зарур! – соқчи Девидни кўндиришга жон-жаҳди билан киришганди.

– Яхши, балки шаҳардан чикиб кетаётганимда черковга кириб ўтишга вақтим бўлар, – деди Беккер илтифот билан.

– Mala suerte, – лейтенантнинг ҳафсаласи пир бўлди. – Эҳ, бўлмайди. Черков қош қорайганда ёпилади...

– Ундай бўлса бошқа сафар, – жилмайди йигит, кути қопқоғини ёпаркан. – Кетиш вақти бўлди чоғи. Самолётим кутяпти.

– Аэропортгача олиб бориб кўяйми? – сўради соқчи. – Ташқарида мотоциклим бор.

Мотоцикл сўзини эшитиб Девиднинг капалаги учди. Коллежда ўқиб юрган кезларида бир марта мотоцикл ҳайдаб, нариги дунёга равона бўлишига бир бахя қолганди. Ўшандан бери, ким бошқаришидан қатъий назар, мотоциклга чиқишни ҳамиша рад қиларди. Ҳозир ҳам шоша-пиша эътироз билдирди:

– Таклиф учун миннатдорман, овора бўлманг, такси ушлай қоламан.

– Яхши, у ҳолда мен чирокларни ўчираман, – совуккина деди соқчи эшик томонга йўналиб.

Беккер буюмлар тахланган кутини кўлтиғига кистирди. Ҳамма нарсани олдими? Стол устида ётган ўликка сўнгги марта қаради. Қип-яланғоч жасад шифтга тикилиб, музлаб ётарди. Мурдани бошдан-оёқ кўздан кечирган йигитнинг нигоҳини унинг бужмайган, мажруҳ бармоқлари ўзига тортди.

Зобит чирокларни ўчирди ва хона қоронғуликка кўмилди.

– Шошманг, – ҳайқирди Девид, – чирокни ёкинг.

Хона яна ёришиб кетди.

Беккер кўлидаги кутини полга кўйиб, ўзи столга яқинлашди, эгилиб, мурданинг чап кўлини синчиклаб текширди.

Зобит Девиднинг ёнига келиб, бир муддат бармоқларга қараб, хитоб қилди:

– Шунақаям бадбашара бўладими!?

Бироқ Девиднинг эътиборини тортган жиҳат кўлнинг майиблиги эмасди. У бошқа нарсани кўриб қолганди.

– Мурданинг барча буюмлари кутида эканига ишончингиз комилми? – зобитга ўгирилиб сўради у.

– Ҳа, албатта, бори шу эди, – деди соқчи ҳайрон бўлиб.

Беккер кўллари белида тутиб ўйланиб турди. Сўнг полдан кутини олиб, уни бурчакдаги стол устига олиб борди, ичидагиларни пастга ағдарди. Кийимларни эҳтиёткорлик билан қоқиб чиқди, оёқ кийимларини пайтавасигача кўчириб, ичини текширди, пастга қарата силкитди. Ўйлагани амалга ошмади шекилли, ортига ўгирилиб, қовоғини осди.

– Бирор муаммо борми? – сўради лейтенант ажабланиб.

– Ҳа, – деди Беккер, – биз ниманидир кўздан қочирдик.

Ўн учинчи боб

Токуген Нуматака осмонўпар бинонинг юкори қаватида жойлашган ҳашаматли офисида турганча деразадан Токионинг мовий осмонига тикиларди. Ходимлари ва рақиблари орасида «Сакута сааме» – йиртқич акула номи билан танилган бу тадбиркор сўнгги ўттиз йил ичида Япониядаги барча кўзга кўринган компанияларни рақобатда ортда қолдириб, ҳозир жаҳон бозорини эгаллашига бир қадам қолганди.

Numetek корпорациясини келажак Microsoft'и даражасига кўтарувчи жуда йирик келишувни амалга ошириш арафасида турган Токугеннинг томирларида адреналин жўш урарди. Ахир бизнес бу уруш, уруш эса ҳамиша завқли бўлади.

Уч кун олдин бўлган кўнғирок Токуген Нуматакани бироз шубҳалантирган бўлса-да, ҳозир, ҳақиқатни билгач, гумонлари тарқаб кетганди. У бошига қўнган омад кушини худоларнинг инояти ўлароқ қабул қилди.

* * *

– Менда Рақамли қалъа калит сўзининг нусхаси бор, – деди америкача сўзлаётган овоз. – Уни сотиб олишни истайсизми?

Нуматака ичидан отилиб келган қаҳ-қаҳани зўрға тўсиб қолди. Кўнғироқнинг тузоқ эканига ишончи комил эди. Numetek Corp. Энзай Танкадонинг янги алгоритми учун ўта сахийлик билан жуда баланд нарх таклиф этганини сезиб қолган рақиблари ҳойнаҳой пулнинг аниқ миқдорини билиш учун ўйин ўйнашаётганди.

– Сизда калит сўз бор? – сўради Нуматака ўзини гўлликка солиб.

– Шундай. Менинг исмим Шимолий Дакота.

Нуматака кулгисини ичига ютди. Танкадо ўзининг сирли ҳамкори борлиги ҳақида матбуотда бот-бот такрорлагани сабаб Шимолий Дакота ҳақида ҳамма хабар топганди. Умуман олганда, Танкадо шерик билан ишлашни ўйлаб ақлли қарорга келганди; ҳатто Японияда ҳам бизнесменлар ўз ниятига етиш учун жинойтга қўл уриши одатий ҳолга айланиб улгур-

гани сабаб Танкадонинг ҳаёти хавф остида эди. Бирок ҳозир бирор фирма Танкадога нисбатан ғирром ҳаракат қиладиган бўлса, калит сўз тарқатиб юбориларди, бу эса бозордаги ҳеч бир фирмага яхшилиқ келтирмасди.

Нуматака жавоб беришга шошилмасдан, Умами сигаретасини чуқур ичига тортди, кўнғироқ қилувчининг сабрини синади, кейин сўради:

– Калит сўзни сотяпман денг? Қизик. Бу ҳақда Энзай Танкадо билса нима деркан?

– Жаноб Танкадо билан ҳеч қандай ҳамкорлик қилиш ниятим йўқ. Менга ишониши унинг аҳмоқлиги эди. Калит сўз у менга сақлаб туришим учун тўлаётган пулдан юз марталаб қимматроқ туради. Бунга ақлим етади, – лўнда жавоб берди овоз эгаси.

– Мени маъзур тутгайсиз, – деди Нуматака, – лекин калит сўзнинг ўзи бир тийинга қиммат мен учун. Танкадо унга хиёнат қилганингизни билгач, ўзидаги калитни интернетга чиқаради, натижада калитнинг нусхалари бозорда тўлиб кетади.

– Хавотирланманг, сиз иккала калитни ҳам қўлга кириртасиз, – деди овоз пичирлаб. – Жаноб Танкадоникини ҳам, меникини ҳам.

Нуматаканинг қаҳ-қаҳаси сўзловчининг овозини босиб кетди. У кула-кула сўради:

– Иккала калит учун қанча сўрайсиз?

– Йигирма миллион АҚШ доллари.

– Йигирма миллион? – уф тортиб юборди Нуматака. – Бу ҳаддан ташқари кўп пул! – деди у ясама ваҳима билан, ўзи аввалроқ Энзай Танкадога таклиф қилган нарх ҳам худди шунча бўлса-да.

– Мен алгоритмни кўрдим. Ишонинг, нархига арзийди, афсусланмайсиз шунча маблағ сарфлаганингизга.

Ҳеҳ! Аслида калит сўз бундан ўн баравар кўпроқ нархга лойиқ, ўйлади Нуматака, лекин оғзидан бошқа сўзлар учиб чиқди:

– Бахтга қарши, жаноб Танкадо бунга кўнмаслигини иккалаамиз ҳам яхши биламиз. Қонуний жавобгарликка тортилишингиз ҳақида ўйлаб кўрдингизми?

Кўнғирок эгаси жим бўлиб қолди, кейин ваҳимали овозда деди:

– Агар жаноб Танкадо ортиқ ишимизга аралашолмайди десамчи?

– Жаноб Танкадо энди аралашолмайди? – Нуматака унинг овозидаги ишончни илғади-да, ўйлаб туриб деди: – У ҳолда сиз билан келишув тузишимизга тўғри келади.

– Ўзим сиз билан алоқага чиқаман, – деди овоз ва гўшакни ташлади.

Ўн тўртинчи боб

Беккер жасадга қаради. Ўлимига бир неча соат бўлган эса-да, осиеликнинг Қуёшдан қизарган юзидан бошқа ҳамма жойи оч сариқ тусда эди. Фақатгина юраги устида кичкина жой кўкариб турарди.

Ҳойнаҳой юрак массаждан қолган доғ бўлса керак. Таъсир қилмагани чатоқ бўлибди, ўйлади Девид ва яна мурданинг қўлини ўрганишга киришди. Беккер умрида бунақасига дуч келмаганди. Ҳар бир қўлда атиги учтадан қинғир-қийшиқ бармоқ бўлиб, улар буралиб, бир-бирига кўшилиб кетганди. Бироқ йигит бармоқларнинг бу тарзда шаклланганга эътибор қаратмаганди.

– Сиз ҳақ экансиз, – хитоб қилди лейтенант хонанинг нариги бурчагидан туриб. – У япониялик экан, хитойлик эмас.

Беккер унга ўтирибди. Зобит ўликнинг паспортини ушлаб турарди.

– Ўрнингизда бўлганимда уни ўқимаган бўлардим! – деди Девид юмшоқлик билан. Ҳеч нарсага тегманг, ҳеч нарса ни ўқиманг.

– Энзай Танкадо... Январда туғилган...

– Илтимос, – деди йигит яна илтифот билан, – паспортни жойига қўйинг!

Зобит ҳужжатга яна бир қаради ва буюмлар уюми орасига қўйиб қўйди.

– Бу йигитда 3-тур виза бор экан. Испанияда бир неча йиллар қолиши мумкин эди.

Девид курбоннинг қўлини ручка билан итарди.

– Балки у шу ерда яшагандир.

– Йўқ, ўтган ҳафта келган.

– Балки Испанияга кўчиб ўтмоқчи бўлгандир, – деди Девид гапни қисқароқ қилиш илинжида.

– Бўлиши мумкин. Омадсиз ҳафта. Қуёш уриши ва юрак хуружи. Бечорани ажал етаклаб келган экан, – жаврашда давом этди лейтенант.

Беккер унга жавоб бермасдан, қўлни текширишда давом этди.

– Ўлими вақтида унда ҳеч қандай тақинчоқ бўлмаганига ишончингиз комилми? – сўради у бироз вақт ўтгач.

Зобит кўзини катта очди:

– Тақинчоқ?

– Ҳа, бу ёққа қаранг-да.

Лейтенант хонани кесиб ўтиб, мурда ёнига келди. Танкадонинг чап кўли териси Қуёш сабаб қорайган бўлса ҳам, кичкина бармоғининг ичкари қисмида нур тегмаган ингичка чизик ажралиб турарди.

Беккер ўша чизикни кўрсатди:

– Бу ерни Қуёш урмаганини кўрдингизми? Унинг бармоғида узук бўлган.

– Узук? – зобит Девиднинг топилмасидан ҳайратланди ва мурданинг бармоғини қайта текширгач, хижолат тортганидан қизариб кетди. – Эй худойим! – қикирлади у. – Демак, айтганлари рост эканда.

– Кечирасиз? Нимани назарда тутяпсиз? – сўради Девид паст овозда.

Лейтенант ишончсизлик билан бошини ликиллатди:

– Олдинроқ айтмаганим учун узр бу ҳақда... Мен шунчаки у чолни жинни деб ўйлагандим.

Беккернинг юзи тундлашди:

– Қайси чол?

– Тез ёрдамга қўнғироқ қилган аллақандай канадалик сайёҳ. У узук ҳақида тинмай гапирди. Унинг испанчаси шунчалик расво эдики, эшитишга тоқат қилолмадим.

– У жаноб Танкадонинг узуги бор дедими?

Зобит бош ирғади, чўнтагидан Дусудо сигаретини олиб тутатаркан, айбдорона оҳангда изоҳ берди:

– Чол ғирт ақдан озгандек кўрингани учун индамай кўяқолгандим.

Беккернинг қовоғи солинди, кулоқлари остида Стратморнинг сўзлари жаранглади. Мен Танкадонинг ёнида бўлган ҳамма нарсани олиб келишингизни истайман, ҳамма нарсани. Ҳеч нимани қолдирманг, Девид. Ҳатто энг майда қоғоз бўлақчаларини ҳам менга келтиринг!

– Узук қаерда ҳозир? – сабрсизлик билан сўради Девид.

Лейтнант сигарет тутунини чиқариб, деди:

– Бу жуда узоқ ҳикоя.

Беккернинг юраги олдинда ёмон хабар эшитишини сез-
гандек, гупшиллаб уриб кетди, у талабчан оҳангда деди:

– Тафсилотларни айтиб беринг, дарҳол.

Ўн бешинчи боб

Съюзан Флетчер Nod 3 ичидаги терминалида компьютерига тикилиб ўтирарди. Nod 3 криптографларнинг шахсий, овоз ўтказмайдиган хужраси эди. Девор ўрнидаги икки дюймлик ўк ўтмас қалин ойна ичкаридан туриб Крипто залини бемалол кузатиш имконини берар, лекин ташқаридагиларнинг нигоҳини ўтказмасди.

Бу улкан хонанинг марказига ўрнатилган ўн иккита терминал бир қарашда Камелот рицарларининг айлана столини ёдга соларди. Бу рамзий маъно орқали барча криптографларнинг бир-бири билан фикр алмашиши, улар йирик жамоанинг бир қисми эканликларини эсда тутишлари ният қилинганди.

Криптонинг бошқа бўлимларидан фарқи, Nod 3 ичкарисида одам ўзини уйдагидек ҳис этарди: бу ерда хашаматли гиламлар, озиқ-овқатга тўла музлатгич, ошхона, ҳатто баскетбол ҳалқасини ҳам топиш мумкин эди. Бундай дабдабали шароит Криптонинг МХАда алоҳида аҳамиятга эга эканлигини кўрсатарди.

Съюзан қимматбаҳо брендга тегишли оёқ кийимини ечиб, капронли оёқларини юмшоқ гиламга қўйди. Яхши ҳақ оладиган кўпгина ҳукумат ишчилари сингари қиз ҳам бойлигини кўз-кўз қилишдан тийиларди. Съюзан шаҳар марказида данғиллама квартира, энг сўнгги русумдаги Ferrari сотиб олишга қурби етса-да, уни камтарона уйда яшаш, Volvo седанини ҳайдаш ва ўртамиёна кийимлар кийиш бутунлай қониқтирарди. Лекин гап оёқ кийими ҳақида кетганда, Съюзан камтарлик қилолмасди. Ҳатто коллежда ўқиб юрган кезлари ҳам у энг қиммат оёқ кийимларидан пулини аямасди.

Ёшлигида холаси берган «оёгинг оғриси, ҳеч қачон узоққа бора олмайсан» деган маслаҳатга ҳозиргача амал қиларди.

Съюзан эринчоқлик билан керишиб, ишга ўтирди ва Изкуварни чиқариб, созлашга киришди. Шу алфозда Стратмор унга тутқазган почта манзилига яна бир бор кўз ташлади.

SHDAKOTA@ara.anon.org

Ўзини Шимолий Дакота деб атаётган кишининг аноним аккаунти тез орада махфийлигини йўқотади. Изкувар АРА серверини бузиб кириб, унинг ҳақиқий интернет манзилини Сьюзанга жўнатади. Агар ҳаммаси қиз ўйлагандек силлик кетса, бир неча соатдан кейин Шимолий Дакотанинг шахсини аниқлаб, Стратморга топширади. Бу орада Девид ҳам Танкадодаги калитнинг нусхасини топиб, олиб келади ва командор иккала калитни баравар йўқ қилади. Танкадонинг бомбаси зарарсизлантирилиб, хавф бартараф этилади.

Сьюзан шуларни ўйлаб, қоғоздаги манзилни икки мартадан яхшилаб текширди, сўнг маълумотни Изкуварга киритди. Стратмор Изкувардан фойдаланишни эпложмаганини эслаб, лабларига кулги ёйилди. Афтидан, командор манзилларни ёзишда чалкашиб кетган, шунинг учун ҳар сафар нотўғри маълумот қабул қилган. Жуда оддий хато, хаёлидан ўтказди Сьюзан ва Изкуварни созлашни якунлаб, ишга туширди. Компьютердан чийиллаган овоз чиқди.

Изкувар юборилди

Энди фақат кутиш қолганди холос.

Сьюзан чуқур хўрсинди. У ҳалиям командорга кўполлик қилиб, ўшқиргани учун ўзини кечиролмаётганди. Бундай мушкулотларда фақат командоргина, ёлғиз ҳаракатланиб бўлса ҳам, ечим топа оларди.

Олти ойча муқаддам Электрон чегараланиш жамияти МХА сув ости кемаси океан остидаги телефон симларини яширинча кузатаётгани ҳақидаги ҳикояни айтиб, оммага жар солди. Стратмор эса бунга жавобан сув ости кемаси аслида захарли чиқиндиларни ноқонуний равишда кўмиб, зарарсизлантираётганини ошкор қилди. ЭЧЖ ва ташқи муҳит озодлигига жавобгар идоралар бир неча ой давомида кимнинг ҳикояси тўғри экани ҳақида тортишибди, ахийри ОАВ бу жанжалдан зерикиб, эътибор қаратмай қўйди. Барчаси МХА фойдасига ҳал бўлди.

Стратмор ҳар бир юришини пухталиқ билан режалаштириб, уларни кўриб чиқишда компьютерига қаттиқ суянарди. Бошқа МХА ходимлари сингари, Стратмор ҳам режалари-

нинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида Brainstorm номли компьютер дастурдан фойдаланарди.

Brainstorm тажриба сифатида яратилган сунъий интеллект бўлиб, «сабаб/натижа» стимулятори сифатида кашф этилганди. Дастлаб сиёсий партияларнинг келгуси натижаларини аниқлаш мақсадида яратилган бу дастур ўзига киритилган маълумотлар базаси – партиядаги машхур кишилар, ходимлар, уларнинг бир-бири билан шахсий алоқалари, партиядаги шахсларнинг жинси, миллати, пули ва кудрати, қизиқишларини ҳисоблаб чиқиб, келгусида кутилаётган натижанинг тахминий моделини ишлаб чиқарди. Фойдаланувчи Brainstorm'га исталган бир воқеани киритса, дастур бу ҳодисанинг келажакдаги атрофга бўладиган таъсирини ҳисоблаб берарди.

Командор Стратмор Brainstorm'дан сиёсий мақсадда фойдаланмасди. Дастур ёрдамида амалга оширишни мўлжаллаётган мураккаб режалари, стратегияларининг ноцикликларини, ожиз жиҳатларини аниқларди. Баъзан Сьюзан «Сизнинг компьютерингизда дунёни ўзгартирадиган сирлар яширинган», деб ҳазиллашса, Стратмор индамай кулиб қўя қоларди.

Қизнинг хаёлини Nod 3 эшигининг кимдир кираётганини билдирувчи сигнали бўлди. Ўгирилиб, Стратморга кўзи тушди.

– Сьюзан, – деди командор паст овозда хавотир аралаш.
– Ҳозиргина Девид кўнғирок қилди. Ишлар чаток.

Ўн олтинчи боб

– Узук? – тушунмади Сюзан. – Танкадонинг узуги йўқолибди?

– Шундай. Яхшиям Девид буни вақтида илғаб қолгани.

– Лекин сиз калит сўзни қидираётгандингиз, тақинчоқ эмас.

– Биладан, – деди Стратмор, – лекин бу иккиси бир нарса бўлиши мумкин. Хуллас, жуда узоқ ҳикоя бу.

Сюзаннинг нигоҳидаги саволни укиб, Стратмор чуқур хўрсинди ва хонада юришни бошлади.

– Афтидан, Танкадонинг ўлимига гувоҳ бўлганлар бор. Ўликхонадаги зобитнинг айтишига қараганда, канадалик сайёҳ бугун тонгда ваҳима билан полицияга кўнғирок қилиб, боғда қандайдир япон юрак хуружини бошидан кечираётганини айтган. Зобит воқеа жойига етиб борганида Танкадо аллақачон ўлиб бўлганди, канадалик эса у билан бирга эди. Чақиртирилган шифокорлар Танкадонинг жасадини ўликхонага олиб кетар чоғида соқчи канадалиқдан нима воқеа содир бўлганини сўраган. Бироқ қария испан тилини яхши билмагани сабаб йигит ўлими олдидан унга узук берганини хижжалаб тушунтиролган холос.

– Танкадо унга узук берган? – ишонқирамасдан сўради Сюзан.

– Ҳа, нафақат берган, балки сайёҳдан узукни олишини сўраб ялинган, – Стратмор юришдан тўхтади ва ўгирилди.

– Чол тақинчоқни диққат билан кўздан кечирган кўринади, чунки у соқчига узук ноодатийлигини, унда қанақадир ҳарфлар ўйиб ёзилганини айтибди.

– Ҳарфлар?

– Шундай, энг қизиғи, ёзув инглизча эмас, – урғулади Стратмор қошларини чимириб.

– Японча?

Командор бош чайқади:

– Мен ҳам дастлаб шундай ўйлагандим. Бироқ японча белгиларни таниб олиш жуда осон, сайёҳ эса ҳарфларни умуман тушуниб бўлмади деб шикоят қилган. Яна у айтганки, ҳарфлар шамойилига кўра ёзишни билмайдиган гўдак чизиб ташлаган ажи-бужи белгиларга ўхшаркан.

Қиз илжайди:

– Командор, сиз айтмоқчисизки...

Стратмор унинг гапини кесди:

– Сьюзан, барчаси кундек равшан. Танкадо Рақамли қалъанинг калит сўзини узукка яширган. Олтин жуда мустақам металл. Танкадо ухлаётганида ҳам, чўмилаётганида ҳам, овқатланётганида ҳам, хуллас, қаерда бўлмасин, нима қилмасин, калит сўзни ўзи билан бирга олиб юрган, бу унга фавқулудда ҳолат содир бўлса, уни осонликча интернетда тарқатиб юбориш имконини берган.

Сьюзан иккиланиб қолди:

– Наҳотки, Танкадо калитни бармоғида, очиқ ҳолда сақлаган бўлса?

– Нима кипти? Испания шифрлаш бўйича дунёда биринчи ўринда турмайди. Ҳар қадамда узукдаги ҳарфларнинг маъносини тушуноладиган ҳакерлар учрашига ишонмайман. Бундан ташқари, калит сўз олтмиш тўрт белгидан иборат, шундай экан, уни эслаб қолиш учун бир неча сония тикилиб туриш етарли эмас.

– Ўлимидан олдин Танкадо узукни етти ёт бегона одамга беради? Нима учун?

Стратморнинг кўзлари қисилди:

– Нима деб ўйлайсан?

Сьюзан гап нимада эканини тушунди.

Стратмор бош силкиди:

– У Шимолий Дакота фош этилгандан кейингина Танкадога қарши ҳужум бошлашга журъат этишимизни яхши биларди. Жони узилаётганини сезиб, бунда МХАнинг қўли бор деб ўйлаган. Вақт тиғиз эди...

– Албатта, – шивирлади Сьюзан эти музлаб. – Танкадо МХА унинг суғуртасини йўлдан олиб ташлади, энди бемалол ўзини ҳам йўқ қилиши мумкин деб фикр қилган.

Сьюзан барчасини тушуниб етганди. Юрак хуружи шундай бемаҳал содир бўлганки, Танкадо табиий ўлим топётганига ишонмасдан, МХАни жавобгар деб ҳисоблаган. Аламзада йигит қасос олиш учун сўнгги қадамни ташлаган. Калитни оламга тарқатиш учун сўнгги уриниш сифатида

узукни вафоти вақти ёнида турган одамга тутқазган. Тақдирнинг қалтис ҳазили билан канадалик сайёҳ ҳозир дунёдаги энг қудратли алгоритм очқичини ушлаб турганидан беҳабар юрибди.

– Қаерда ўша канадалик ҳозир? – сўради Сьюзан баланд овозда нафас чиқариб.

Стратмор хўмрайди:

– Айнан мана шу қоронғу бизга.

– Зобит билмайдими унинг қаердалигини?

– Йўқ. Канадаликнинг узук ҳақидаги ҳикояси шунчалик бемаъни ва тушунарсиз эдики, зобит уни қариб, мияси айниб қолган деб ўйлаган ва ортиқча эътибор қилмасдан, мотоциклга ўткизиб, меҳмонхонасига олиб бориб қўйишга уринган. Бироқ қария мотоциклда қандай ўтиришни билмас экан, йигирма метр ҳам юрмасларидан бечора эгардан учиб тушиб, бошини ёрган, бу ҳам етмагандек, билагини синдириб олган.

– Нима? – ҳайратланди Сьюзан.

– Зобит чолни марказий касалхонага олиб бормоқчи бўлганида унинг жаҳли чиқиб, қайтиб мотоциклга чиққандан кўра Канадага пиёда қайтаман деб айтган. Ноилож қолган соқчи қарияни яқин ўртадаги кичкина клиникага етаклаб борган ва ўша ерда текширув учун ташлаб, ўзи ортга қайтган.

Сьюзан қош чимирди:

– Девиднинг қаерга йўл олганини сўраб ўтиришимга ҳожат ҳам қолмади!

Ўн еттинчи боб

Девид Беккер Испан майдонининг офтоб тигида куйган мрамар йўлагига кадам ташлади. Унинг рўпарасида шаҳар консулининг қадимий иншооти – Эль Аюнта Миенто қад ростлаб турарди. Бинонинг оқ ва мовий рангли нақшлар чизилган керамикали деворлари, арабча усулда ишланган ҳашаматли гумбази ҳамда ўймакор безакли пештоқи бир қарашда ҳокимият идорасини эмас, дабдабали қасрни ёдга соларди.

Беккер қўл соатини маҳаллий вақтга ўзгартиришга ту-тинди; ҳозир Севильяда соат 21:10 бўлишига қарамай, Қуёш ҳануз нур сочиб турарди. Андалузияда одатда офтоб ўз уйи-га 22:00 дан кейин равона бўлишини ҳисобга олсак, испан-лар учун ҳали кеч тушмаганди.

Иссиқ ва дим ҳавода Девид терга ботиб боғ бўйлаб жа-дал юриб кетмоқда эди; Стратмор узук ҳақида эшитиши биланок эътирозга ўрин қолдирмайдиган даражада қатъий оҳангда навбатдаги буйрукни берди. Канадаликни топинг! Узукни қўлга киритинг! Нима қилиб бўлса ҳам узукни олиб келинг, Девид!

Йигит Стратморнинг овозидан узук ўта муҳим аҳамият-га эғалигини сезди ва ажабланди; аллақандай белгилар ўйиб туширилган тақинчоқ нега бунчаллик зарурлиги уни қи-зиктирса-да, ортиқча савол бериб ўтирмади, командорнинг буйруғини бажаришга киришди.

* * *

Изабелла католик черковининг ёнбошида жойлашган бинонинг клиника эканини унга чизилган катта қизил хоч белгисидан англаш қийин эмасди. Полициячи канадалик сайёҳни бир неча соат олдин бу ерга ташлаб кетганди. Син-ган билак, ғурра бош ўта оғир ҳолат бўлмагани сабаб сайёҳ керакли муолажани олиб, клиникани аллақачон тарк этга-нига Девид шубҳа қилмасди. Унинг ягона умиди касалхона ходимлари томонидан ёзиб олинадиган маълумотлар – бе-морнинг исми, жойлашган меҳмонхона номи ёки телефон рақами эди, у шу орқали сайёҳни топишни мўлжаллаганди.

– Агар керак бўлса, кўлингиздаги ўн минг долларни узук сотиб олишга сарфланг. Қайтишингиз биланок мен ўрнини тўлдирман, – деди Стратмор телефон суҳбати давомида.

Ортга қайтганидан кейин шундок ҳам пулни кайтариб беришни мўлжаллаётган Девид бунга ҳожат йўқлигини айтди. Стратмор унга шунча катта маблағ бериши етти ухлаб тушига ҳам кирмаган йигит командорнинг гапига кириб, Испанияга келишига пул сабаб эмасди. Сьюзан командорнинг унга қилган яхшиликлари ҳақида кўп тўлиб-тошиб гапириб берарди. Қайлигининг раҳбари ва ҳимоячиси бўлган одамнинг ишини битиришга ёрдам бериш орқали Беккер ўз миннатдорлигини билдирмоқчи эди, холос.

Девид самолётдан Сьюзанга кўнғироқ қилишнинг иложини тополмагач, аэропортга тушган заҳоти унга боғланишга уринганди, бироқ қиз телефонни кўтармади. Кейинроқ ўликхонада қилган бир неча кўнғироғи ҳам жавобсиз қолгач, йигит хавотирга тушди. Дам олиш куни қиз қаерга кетган бўлиши мумкинлигини ўйлаб тополмади. Ҳозир боғ бўйлаб барча ўтган ишларни эрталабоқ тушунтиришга улгурмагани учун ўзини койиб кетаётган йигитнинг кўзига бурчакдаги телефон будкаси оловдек кўриниб, унга қараб чопди, шошилганча гўшакни олиб, танга ташлаб, қизнинг рақамларини терди. Узоқ муддатли жимликдан кейин ниҳоят гудок эшитилди.

Бўлақол, азизам, телефонни кўтарақол!

Кўнғироқ беш марта чалингандан кейин алоқа боғланди:

– Салом. Бу Сьюзан Флетчер. Ҳозир уйда эмасман. Менга овозли хабар қолдиришингиз мумкин...

Қаерда бўлиши мумкин? Мендан ранжиб, Стоун Мейнорга ёлғиз ўзи кетдимикин?

– Салом, бу мен, Девидман, – қисқа сигналдан кейин гап бошлади йигит. – Эртароқ алоқага чиқолмаганим учун кечир... Командор Стратморга кўнғироқ қил. У сенга ҳаммасини тушунтиради.

Девиднинг юраги потирлаб уриб кетди, томоғига аччик нимадир тикилиб, гапини давом эттиролмади.

– Мен сени севаман, Сьюзан, – деди-ю, гўшакни илди.

Йигит телефон килишга ваъда бериб, ваъдасининг устидан чиқолмаганидан каттик изтиробга тушганди. Шу алфозда юриб-юриб, клиникага етиб келди. Кираману чиқаман, ортик бир дақиқа ҳам ушланиб қолмайман бу ерда, деган ўйда йўлни кесиб ўтаётган Беккернинг хаёли ўз муаммолари билан шу даражада банд эдики, анчадан бери унинг ортидан изма-из кузатиб келаётган темир кўзойнак таққан одамни илғамади ҳам.

Ўн саккизинчи боб

Нуматака ҳар доимги жойида – офисининг улкан деразаси ёнида қаршисидаги маҳобатли биноларга тикилганча Ҳавана сигарасини бурқситиб тутатиб турарди. Америкалик билан бўлган навбатдаги суҳбат ажин босган юзига чексиз табассум югуртирганди. Агар ҳаммаси тузилган битимга мувофиқ кетаётган бўлса, Энзай Танкадо ҳозиргача нариги дунёга равона қилиниб, ундаги калит сўзнинг нусхаси керакли қўлларда бўлиши аниқ эди.

Жуда ғалати, ўйлади Нуматака, Танкадо билан бўлган илк учрашувини эсларкан. Бу йигит билан йўллари қачондир қайта кесишиши етти ухлаб тушига ҳам кирмаганди. Кўп йиллар аввал, коллежни эндигина битирган ёш дастурчи йигит Numetek Corp'га иш қидириб келганида, Нуматака уни қабул қилмаганди. Йигитнинг ўткир зехни, ноёб иктидоридан шубҳаланмаган эса-да, эскича фикрлайдиган, консерватив Нуматака «менбоко – юз ва шараф» тамойилига қаттиқ амал қиларди. Номукамалликни ўзига ёт деб билувчи бу киши ногирон дастурчини ишга олсам, компаниям обрўсини бир пул қилган бўламан, деб ҳисоблаб, ўйлаб ҳам ўтирмасдан Танкадонинг резюмесига рад жавобини берганди.

Ўтмишни эсга олиб, паришонхотирлик билан соатига қараган Нуматаканинг юрагида хавотир учқуни чакнади. Шимолий Дакота кўнғироқ қилишга келишган вақтдан аллақанча фурсат ўтиб кетган, телефон эса ҳануз сукут сақламокда эди. Ишқилиб тинчлик бўлсин.

Калит сўз ваъда қилинганидек бебаҳо бўлиб чиқса, Нуматаканинг қўлида компьютер асрининг энг кўзга кўринган, ечиб бўлмас деб ишонилган рақамли кодлаш алгоритмини очиш имконияти пайдо бўлади. Калитни қўлга киритгач, Нуматака алгоритмни ВСЛИ чипларга жойлаштириб, дунёдаги барча компьютер ишлаб чиқарувчиларга, ҳукуматларга ва ҳатто энг қоронғу бозор – террорчиларнинг қора бозорига ҳам чиқариб, пуллашни мўлжаллаётганди.

Шичигосан – омад худоларининг барчаси мен тарафда, деган хаёлда илжайди Нуматака, режасининг қанча фойда олиб келишини кўз олдига келтираркан. Numetek Corp.

Рақамли қалъанинг ягона нусхасига эгалик қилиш арафасида турибди. Бунинг учун тўланаётган йигирма миллион доллар, албатта, ҳазилакам пул эмас, лекин гап қандай маҳсулот ҳақида кетаётганини ҳисобга олинса, бу маблағ писта пўчоғига айланади.

Ўн тўққизинчи боб

– Яна кимдир узукни қидираётган бўлса-чи? – сўради Сьюзан хаёлига келган фикрдан асабийлашиб. – Девиднинг хаёти хавф остида қолиши мумкинми?

Стратмор бошини чайқади:

– Узукнинг мавжудлигини ҳеч ким билмайди. Мен бекорга Девидни юбормадим бу ишга. Оддий тилшунос ўқитувчининг Испанияга сафар қилиши ҳеч кимда шубҳа уйғотмайди.

– Девид оддий ўқитувчи эмас, у профессор, – командорнинг гапини тўғрилади қиз ва дарҳол тилини тишлади. Стратмор қайлиғи ҳақида шу вақтгача ножоиз сўзламаган бўлса ҳам, Девидни барибир унга нолойиқ деб кўришини қиз сезарди.

– Жаноб, – гапини давом эттирди у. – Бугун тонгда Девидга телефон орқали воқеани айтиб бераётганингизда, сизларни эшитишган...

– Бундай бўлиши эҳтимолдан жуда йирок, – Стратмор кизнинг гапини бўлди. – Мен яхши ҳимояланганман, МХА директори ўринбосари бўла туриб биров мени яширинча пойлашига йўл қолдирмайман, ўзинг биласан”, – қатъий оҳангда гапирди командор, қўлларини елкасига чалиштириб. – Агар бирор хавфни сезганимда, икки дунёда ҳам Девидни у ерга юбормаган бўлардим, – деди у ва жилмайиб, кўшимча қилди: – Ишон менга! Бирор муаммо чиқадиган бўлса, бутун бошли армияни Севильяга, йигитингнинг ёнига юбораман.

Шу пайт Nod 3 нинг эшиги ортида кимнингдир шарпасини сезиб, командор гапдан тўхтади ва қиз иккови баравар ўгирилиб қаради.

Техник бўлим ходими Фил Чатрукян юзини ойнаванд деворга босганча зўр бериб ичкарида нима бўлаётганини кўришга ҳаракат қилаётганди. Унинг нима деётганини овоз ўтказмайдиган шиша девор туфайли англаб бўлмасди, бироқ, афтидан, Фил арвоҳни кўргандек бесаранжом эди.

– Чатрукян бу ерда нима қилиб юрибди, жин урсин-е! – асабийлашди Стратмор. – У бугун навбатчи эмасди-ку?

– Муаммо чиққанга ўхшайди, – деди Сьюзан. – Ҳойнаҳой монитори кўриб қолган.

– Минг лаънат, – командорнинг овози вишшиллаб чиқди. – Мен атайдан бугунги навбатчи техникка кўнғироқ қилиб, ишга келмаслигини айтгандим!

Съюзан бундан ажабланмади. Техник ходимларни навбатдан ташкари ишдан озод қилиш кўзда тутилмаган бўлса ҳам, Стратмор бугун ёлғиз бўлишни режалаштиргани шубҳасиз эди ва Филнинг қутилмаган ташрифини умуман ҳисобга олмаганди.

– Менимча, биз Трансхабарни тўхтатишимиз керак, – таклиф қилди Съюзан. – Мониторни қайтадан ишга туширамиз ва Филга кўрган нарсалари ҳақиқий эмаслигини тушунтирамиз.

Стратмор ўйлаб турди, сўнг бошини чайкаб:

– Ҳозир эмас. Трансхабар ўн беш соатдан бери шифр-ни ечишга ҳаракат қиляпти. Мен у тўлиқ йигирма тўрт соат ишлашини кутаман. Ишонч ҳосил қилиш учун, – деди.

Бу фикр Съюзанга жўяли туюлди. Рақамли қалъа айланма матн билан ёзилган биринчи алгоритм эди. Балки, Танкадо қаердадир янглишгандир; балки, Трансхабар кодни йигирма тўрт соатдан кейин ечишга муваффақ бўлар...

– Трансхабар ишида давом этади, – деди командор қатъий овозда. – Мен бу алгоритм ростдан ҳам очиб бўлмас даражада мустаҳкам эканлигини билишим керак.

Чатрукян ойнага энгашиб, уни қўли билан пайпаслаб, тақиллатишни бошлади.

– Биздан ҳеч нима кетмайди, мана кўрасан, – деганча Стратмор чуқур нафас олди ва катта қадамлар билан эшикка йўналди. Қадам зарбидан оёқ остига ётқизилган махсус пли-та фаоллашди ва эшик икки ёнга сурилиб, очилди.

Эшик очилгач, бечора Фил ичкарига мункиб кетди.

– Командор... Жаноб... Безовта қилганим учун кечиринг... Бироқ... ҳалиги... Монитор... Мен вирус бор-йўқлигини текшириб кўрдим... ва...

– Фил, Фил, Фил, – қувноқлик билан хитоб қилди командор йигитнинг елкасига дўстона қўл ташларкан. – Ўзингни бос. Нима гап ўзи? Қани буёққа юр-чи, – деди у ва Чатрукянни ичкарига етаклади. Техник йигит остона хаглаб кирди,

Nod 3 нинг сирли деворлари ортига яширилган манзарани кўриб, бир муддат ваҳимасини унутди. Кўринишидан, Фил бу ерга биринчи марта кираётган эди. У хонадаги ҳамма нарсага – ҳашаматли диванлар, китоб жавонлари, қимматбаҳо қандиллар, терминаллар қаторига бирма-бир кўз югуртириб чиқаркан, ногаҳон нигоҳи Кристо кироличаси, Сьюзан Флетчерга тушди ва шу заҳотиёқ кўзларини олиб кочди. Қизнинг тиниқ фикри, жисмоний гўзаллиги ёнида ўзини ожиз ҳис этган Фил Чатрукян Сюзандан жуда хайикарди, унга дуч келганда ўзини йўқотиб, бирор сўз айтолмай қоларди.

– Хўш, Фил, нима муаммо бўляпти? – овозидаги хушчақчақликни сақлаган ҳолда деди Стратмор музлатгични очаркан. – Бирор нима ичасанми?

Стратморнинг ҳозирги овозини эшитган киши бу одамнинг бутун дунёси ағдар-тўнтар бўлиб кетиш арафасида турганини икки дунёда ҳам сезмасди.

– А? Ҳа йўға, раҳмат жаноб, – каловланди йигит. – Менимча, Трансхабар билан нимадир юз беряпти, шеф.

Стратмор музлатгичдан ниманидир кидираркан, йигитга ўгирилмасдан, бепарволик билан деди:

– Мониторни назарда тутяпсанми?

Чатрукян командорнинг реакциясидан шокка тушди ва шошилиб сўради:

– Бундан хабарингиз борми, жаноб?

Стратмор музлатгич эшигини ёпди, йигитга ўгирилиб, эътиборсизлик билан деди:

– Албатта, Трансхабар тахминан ўн олти соатдан бери ишлаяпти адашмасам.

Бечора техник баттар ажабланди:

– Худди шундай, жаноб. Ўн олти соатдан бери. Лекин бу ҳали ҳаммаси эмас. Мен вирус борми деб текшириб кўрдим ва жуда ғалати нарсага дуч келдим.

– Ростданми? – Стратморнинг парвойи фалакдек кўринди. – Қанақа нарса экан у?

Сьюзан командорнинг қойилмақом қилиб ижро этаётган томошасини кўриб лол қолди.

Фил тутилиб-тутилиб жавоб берди:

– Трансхабар... Трансхабар жудаям мукаммал шифр устида ишлаётгандек гўё. Фильтрлар олдин бунақасини кўрмагани аниқ. Кўрқаманки... кўрқаманки, унга вирус тушган.

– Вирус? – кулиб юборди Стратмор. – Фил, хавотир олганинг учун раҳмат, умуман, ходимимнинг бундай ҳаракатини мен жуда қадрлайман. Лекин бу ерда ташвишландиган ҳеч нарса йўқ. Флетчер хоним билан биргаликда янги диагностика ўтказаетгандик. Мен сени огоҳлантирган бўлардим, шунчаки, бугун навбатчи эканингдан хабарим йўқ эди, – деди командор мулойим оҳангда.

– Биз Сейденберг билан ўрин алмашгандик. Бу ҳафта унинг ўрнига мен навбатчи бўлишим керак эди, – шоша-пиша изоҳ берди Фил ҳамкасбининг айбини яшириш мақсадида.

Стратморнинг қошлари чимирилди:

– Бўлмаган гап! Мен Сейденберг билан кеча тунда гаплашиб, бугун келиши шартмаслигини айтдим. У ўрин алмашганингиз ҳақида индамади менга!

Чатрукян юраги шувиллаб, бирор сўз айтишга кучи етмади. Ўртага жимлик чўкди.

– Яхши, – давом этди Стратмор. – Тушунмовчилик бўлганга ўхшайди, – ва яна эски, дўстона овозга қайтди. – Яхши янгилик шундаки, бугун навбатчилик қилишинг шарт эмас. Сюзан хоним ва мен кун бўйи шу ерда бўламиз. Сен эса бориб, дам олиш кунини марокли ўтказ, – деди командор илгаригидек дўстона оҳангда ва Филнинг елкасидан кучиб, эшик томон бошлади.

Чатрукян иккиланаётган эди.

– Жаноб, бироқ, ўйлашимча, биз Трансхабарни...

– Фил, – Стратморнинг овози қаттиқроқ жаранглади. – Трансхабарда ҳаммаси жойида. Сен текширганингда чиққан галати нарсани биз қўйганмиз у ерга. Энди эса, қарши бўлмасанг, биз ишимизни давом эттирамиз, – деганча йигитни эшиккача кузатиб қўйди.

* * *

– Диагностикамуш, ўргилдим, – тўнғиллади Чатрукян ортга, лабораторияга қайтиб кириш чоғи. – Уч миллион

процессорни ўн олти соатдан бери тинмасдан ишлатаётган қандай диагностика бўлди бу? Жин ургур криптографлар хавфсизлик нималигини тушунмайди умуман. Балки бош техникни чақиришим керакдир? – тизим хавфсизлиги назорати бўлимига ишга қабул қилинганда ичган қасами Филнинг миясида чарх урарди. У ўзининг бутун билими, маҳорати ва инстинктини МХАнинг мультимиллион долларлик бойлигини ҳимоя қилишга қаратишини айтиб онт ичганди.

– Ички ҳиссиётим алдамайди, – ишонч билан қайтарди у. – Бу ҳеч қанақанги диагностика эмаслигини сезиш учун ўта бефаҳм бўлиш керак.

Фил шахд билан терминал сари юрди ва Трансхабарни тўлиқ таҳлиллаш дастурини ишга туширди.

– Командор, Трансхабар хавф остида, – ковоғи уйилганча деди йигит. – Сиз ички инстинктга ишонмайсизми? Мен сизга буни исботлаб бераман!

Йигирманчи боб

Дастлаб курилганида ўрта мактаб вазифасини бажарган Салюд клиникасининг ахволи хавас килгудек эмасди. Фишдан барпо этилган узун, бир каватли бинодаги катта деразалар ва занг босган панжараларга нохуш назар ташлаган Девид нураб кетган зинадан кўтарилиб, кириш эшигига йўналди. Пешоб ҳиди анкиб турган касалхонанинг бир неча ўн метрга чўзилган энсиз, ним қоронғу коридори йўлкаси вахимали туюлиб, Ҳолливуд фильмларидаги қўрқинчли сахналарни ёдига солди, эти увушганча йўлакнинг охирига тез-тез юриб етиб келди. Чап томонидаги қия очик эшикни итариб, ичкарига каради; хонада териси суягига ёпишган қари бемор аёл тувакка ўтириб хожат чиқармоқда эди.

– Ажойиб, – тўнғиллади Девид эшикни ёпиб. – Қабулхона қаерда экан?

Қаерга боришини билмай боши котиб турган йигитнинг қулоғига залнинг бошқа бурчагидан одамларнинг товуши чалиниб, ўша томонга юрди, бироз ўтгач, олдидан чиққан ойнаванд эшикдаги «Бош қабулхона» деган ёзувни ўқиб, кўнгли ёришиб кетди. Ичкаридан келаётган бақир-чақир овозлардан ажабланиб эшикни очди, бош сукди-ю, ҳафсаласи пир бўлди. Қабулхонада ўнтадан ошиқ одам тўпланиб, навбат кутиб турарди, уларнинг барчаси дардини бараварига айтиб, бақириб, қий-чув кўтарган, хона бурчагидаги курсида ўтирган навбатчи ходим ғазабланган беморларни тинчлантиролмай овора эди. Девид кўнгилчанлик қиладиган бўлса тунни билан бу ерда ишини битиролмасдан қолиб кетишини сезди, вазиятни бир дақиқа таҳлил қилгач, хаёлига ажойиб фикр келди.

– Con permiso! – буйрук оҳангида кичкирди йигит қўли билан одамлар орасини ёриб ўтаркан.

– ¿Dónde está el teléfono? – сўради йигит оҳангини ўзгартирмай. Навбатчи ходим унга қараб, индамасдан қўшалок эшикни кўрсатди ва яна ўз иши билан банд бўлди. Девид эшикдан ичкарига ўзини урди ва жуда катта хонага кириб қолди. Бу ер олдин спорт зали вазифасини ўтаганини деворларга осиб қўйилган баскетбол савати айтиб турарди. Полга

маҳкамланган пастак койкаларда ўнлаб беморлар ётқизилган эди. Залнинг нариги бурчагидаги алмисокдан қолган телефон автоматига кўзи тушди ва у томонга қараб юрди, йўл-йўлақай ҳамширага табассум ҳада қилиб, чўнтагини кавлади. Таксидан қайтган етмиш беш песета иккита маҳаллий кўнғирокни амалга ошириш учун етарди. Гўшакни кўлига олиб, клиниканинг бош офиси рақамини билиш учун маълумотлар бюросига кўнғирок қилди. Бир неча сониядан кейин ўзига керакли маълумотга эга бўлди.

Қайси мамлакатда бўлишидан қатъий назар, барча офисларда бир ҳақиқат бор эди: тинимсиз жиринглаётган телефон котибаларнинг асабини шу даражада бузадик, кўнғирокқа жавоб бериш учун барча ишини ташлаб бўлса ҳам етиб келишади. Беккер клиника бош офисининг рақамини тераркан, бугуннинг ўзида билаги синиши ва бош чайқалиши билан касалхонага келган канадалик сайёхнинг маълумотномасини топишга кўп вақт кетмаслигига ишончи комил эди. Котиба дуч келган нотаниш одамга беморнинг шахсий маълумотларини очиқ-ойдин айтишга иккиланишини ҳисобга олиб, Девид бунинг чорасини ҳам топиб қўйганди.

Телефон жиринглай бошлади. Узундан-узоқ давом этган ўн тўққиз гудокдан кейин котибанинг жаҳлдор овози эшитилди:

– Салюд халқ клиникаси эшитади.

Беккер французча-америкача оҳанг испан тилида гап бошлади:

– Мен Девид Беккер бўламан. Сизни Канада элчихонасидан безовта қияпмиз. Фуқароларимиздан бири бугун шифохонангизда кўриқдан ўтган экан. Элчихона беморга суғурга масаласи бўйича боғланиши учун унинг маълумотлари зарур бизга.

– Яхши, – деди аёл. – Мен маълумотномани элчихонага душанба кун юбораман.

– Зудлик билан бугун ахборот қўлимизда бўлиши керак, бу жуда ҳам муҳим! – босим ўтказди йигит.

– Иложи йўқ, – жаҳл қилди аёл. – Ишим бошимдан ошиб ётибди.

Беккер иложи борича овозига расмий тус беришга интилди:

– Бу кечиктириб бўлмас масала. Сайёхнинг билаги синиб, бошидан жароҳат олган ва унга бугун, эрталабки соатларда муолажа кўрсатилган. Унинг маълумотномаси энг тепада турган бўлиши керак.

Йигит эҳтиёжини аниқ тушунтириш ва котибани саросимага солиб қўйиш мақсадида овозини йўғонлаштирди.

Лекин котиба Беккернинг айтганини қилиш ўрнига худбин америкаликни қаргаганича гўшакни тарақлатиб илиб қўйди.

Йигитнинг қовоғи уйилиб, телефонни жойига осди. Асида Девидни чўчитаётган нарса туни билан касалхонада қолиш эмас, балки вақтининг беҳудага сарфланаётгани эди – канадалик ҳозир ҳар қаерда бўлиши мумкин, балки у ватанига қайтишга қарор қилгандир, балки узукни сотиб юбормоқчидир... Ҳар дақиқа ғанимат... Беккер ўзини қўлга олиб, қатъият билан яна рақам теришга киришди, гўшакни қулоғига тутиб, орқасидаги деворга суянди. Нариги тарафдан қўнғирокқа жавоб бўлишини кутганича эринчоқлик билан зални ва беморларни кўздан кечири бошлади. Битта гудок... Иккита гудок... Учта...

Тўсатдан Девидни чақмоқ ургандек бўлди. Кескин қайрилиб, гўшакни жойига қўйди. Кейин ўгирилиб, кўз олдидаги манзарадан ҳанг-манг бўлиб қолди. Унинг рўпарасидаги койкада қават-қават уйилган эски ёстиқларга суяниб ўнг қўлига янги гипс боғланган ёши улуғ эркак ётарди.

Йигирма биринчи боб

Ниҳоят Токуген Нуматака интизорлик билан кутаётган кўнғироқ бўлди. Лекин америкаликнинг гўшакдан эшитилган овози асабий жаранглади.

– Жаноб Нуматака, бир дақиқа гаплаша оламан холос.

– Яхши. Ишонаманки, иккала калит сўз ҳам ҳозир кўлингизда, шундай эмасми?

– Режаларимиз бироз кечикди, – жавоб берди америкалик.

– Бу қабул қилинмайди! – эътироз билдирди Нуматака.

– Бугун кун ботгунча калитлар кўлимда бўлишига ваъда бергансиз.

– Кичик муаммо чиқди.

– Танкадо ўлдими?

– Ҳа, – деди овоз. – Менинг одамим жаноб Танкадони йўқ қилди. Бироқ калит сўзни кўлга киритишда муваффақиятсизликка учради. Танкадо ўлимидан олдин уни бериб юборибди. Сайёҳга.

– Жин урсин сизни! – бақириб юборди Нуматака воқеалар ривожини эшитиб. – Қандай ҳаддингиз сиғди ваъда...

– Ўзингизни босинг, – тинчлантирди уни америкалик.

– Ишончингиз комил бўлсин, йўқолган калит сўз топилиши биланоқ Рақамли қалъа сизники бўлади.

– Лекин ундан нусха олишлари мумкин, – Нуматаканинг юрагига ваҳима оралади.

– Калитга нигоҳи тушган одам, ким бўлишидан қатъий назар, йўқ қилинади.

Ўртага узоқ жимлик тишди. Ниҳоят Нуматака сўради:

– Калит қаерда ҳозир?

– Сиз билишингиз керак бўлган ягона нарса шуки, калит сўз албатта топилади. Бошқаси билан ишингиз бўлмасин.

– Нега бунчалик ишоняпсиз бунга?

– Чунки калитни қидираётган битта мен эмасман. Америка разведкаси йўқолган калитдан хабар топиб, уни излаш учун Девид Беккер исмли одамни юборибди.

– Қаердан биласиз бунини?

– Бунинг сизга алоқаси йўқ.

Нуматака уни тўхтатди:

– Агар жаноб Беккер калитни сиздан олдин топса...

– Менинг одамим уни тортиб олади.

– Ундан кейинчи?

– Кейин нима бўлиши сизни ўйлантирмасин, – деди америкалик совук оҳангда. – Жаноб Беккер калитни топиши биланок уни ажойиб мукофот билан тақдирлаймиз.

Йигирма иккинчи боб

Девид Беккер ҳаяжон ичра койкага яқинлашди ва унда ухлаб ётган қариянинг юзига тикилди. Ўнг қўли гипс билан маҳкамлаб ташланган чол тахминан олтмиш беш – етмиш ёшларда эди. Унинг қордек оппоқ сочлари тартиб билан бир тарафга текис таралган, пешонасининг ўртасидаги катта кўкимтир шиш ўнг кўзи томон ёйилганди.

Лейтенант айтган кичкина ғурра шуми, деб ўйлади Девид суҳбатдошининг гапини эслаб. Йигит қариянинг бармоқларини текширди. У ерда ҳеч қандай узук йўқ эди.

– Жаноб? – у беморнинг қўлини оҳиста қимирлатди. – Кечирасиз мени... Жаноб?

Қария қимир этмади.

Беккер энди баландроқ овозда чақирди:

– Жаноб!

– *Qu'est-ce... Quelle heure est*, – бемор уйғонди, кўзларини секин очиб, Беккерга юзланди. Афтидан, безовта қилишганидан хурсанд эмасди. – *Qu'est-ce-que vous voulez?*”

Ажойиб! Франко-канадалик! Беккер унга илжайиб қаради:

– Бир дақиқа вақтингизни олсам майлими?

Беккер француз тилини мукамал билса-да, қария унча яхши билмайдиган инглиз тилида гапирди. Сайёҳни етти ёт бегона одамга узукни қўшқўллаб топширишга ишонтириш биров айёрлик талаб қиларди.

Бемор ўзига келиб, нима бўлаётганини англаб олгунча анча вақт ўтди. У атрофини бир сидра кўздан кечирди, сўнг соғ қўлининг бармоқларини кўтариб, оппоқ мўйлабини текислади ва ниҳоят ингичка овозда тилга кирди:

– Сизга нима керак?

– Жаноб, – деди Беккер қар одамга гапираётган мисоли ҳар бир сўзини дона-дона қилиб. – Сизга берадиган бир нечта саволим бор эди.

Қариянинг юзида аччиқланиш аломатлари пайдо бўлди, у қошини кериб сўради:

– Бирор муаммо борми?

Сайёҳ инглиз тилида бенуксон гапираётганини кўриб Беккернинг қовоғи уйилди, овозини жиддийлаштириб деди:

– Безовта қилганим учун узр. Мабодо сиз бугун Испан майдонида бўлмадингизми?

Чолнинг кўзлари қисилди:

– Сиз шаҳар кенгашидан келдингизми?

– Йўқ, мен аслида...

– Туризм кўмитасиданмисиз?

– Йўқ, мен...

– Менга қаранг, сиз нима учун бу ерга келганингизни яхши биламан. – Қария ўрнидан туришга уринди. – Мени кўркита олмайсиз. Мен ўз фикримни минг марта айтдим – камина, Пьер Клушар, дунёни қандай бўлса шундайлигича ёзаман. Сизларнинг баъзи сайёҳлик китобчаларингиз менинг ёзганларимни хаспўшлаши мумкин, Montreal Times эмас!

– Кечирасиз, жаноб, менимча сиз ҳалиям _____

– Merde alors! Ҳаммасига ақлим етиб турибди, – қичқирди қария қоқсуяк бармоқларини Девидга қарата силкитганича. Унинг овози залда акс-садо берди: – Сиз биринчиси эмассиз, уқдингизми? Улар Мулен Ружда ҳам, Браунс саройида ҳам, Лагосда ҳам оғзимни ёпишга уринишганди. Лекин матбуотда нима чоп этилганини биласизми? Ҳақиқат! Мен татиган энг расво таом! Мен кўрган энг бадбўй ванна! Ҳамда умрим давомида учратган энг кўримсиз сохил! Мен ҳаммасини очиқ-ойдин ёзганман, ҳа-ҳа, очиқ-ойдин! Ўқувчиларим барчасини билиши зарур!

Қария баланд овозда бақириб гапиргани боис кўшни қаравотдаги беморлар ўрнидан туриб, нима бўлаётганини қузатишга киришганди. Беккер асабийлашиб, ҳамширани қидирди; чол шу кетишда давом этса, беморни безовта қилгани учун йигитнинг думини тугишлари аниқ эди.

Қария бўлса вайсашда давом этарди:

– Бефаросат зобит мени мотоциклга чиқишга мажбур қилди! Аҳволимга қаранг! – у шикастланган қўлини кўтаришга уринди. – Энди қайси қўл билан ёзаман мақолани? Ҳаммаси учун жавоб берасизлар ҳали.

– Жаноб, мен...

– Қария Клушар қирк уч йилдан бери саёҳат қилади, лекин бу энг расво, энг нокулай сафар бўлди! Мана бу жойга қаранг! Сиз менинг шарҳимни...

– Жаноб, – тоқати тоқ бўлган Девид чолнинг гапини чўрт кесди. – Менга шарҳингизнинг умуман қизиғи йўқ. Мен Канада консуллик идорасидан келдим, ахволингиздан хабар олгани.

Девиднинг сўзларидан кейин залга ўлик сукунат чўкди. Қария ўрнидан кўзғалмай шубҳа билан йигитга тикилди.

Беккер таваккал қилиб, гапида давом этди:

– Мен сизга ёрдам кўрсатиш мақсадида ташриф буюрдим.

Узоқ жимликдан кейин канадалик тилга кирди:

– Сиз консулликданмисиз? – чолнинг овози мулойимлашганини сезиш қийин эмасди.

Беккер бош ирғади.

– Демак, сиз ёзажак мақолам масаласида келмагансиз?

– Йўқ, жаноб.

Пьер Клушар дами чиққан пуфакдек сўлжайиб, ёстиғига яхшироқ ўрнашиб олди.

– Мен ўйлабманки, сиз шаҳар идорасидансиз деб... Оғзимни ёпгани юборишган деб... – деди у хижолатли товушда, кейин жиддийлашиб сўради: – Гап мақола ҳақида эмас экан, келишингиздан мақсад нима?

Яхши савол, ўйлади Девид кўз олдига Смоки Маунтин манзараларини келтираркан. У ёлғон гапирди:

– Шунчаки, норасмий дипломатик хурмат юзасидан.

Қария ажабланди:

– Дипломатик хурмат?

– Шундай, жаноб. Сиздек хурматли шахс Канада ҳукумати ўз фуқароларини мамлакат чегараларидан ташқарида ҳам ҳимоя қилиш учун қаттиқ ҳаракат қилишидан хабардор бўлса керак. Айниқса, – овозини пастлатди йигит, – айниқса айрим ривожланмаган давлатларда кўнгилсизликка учраган фуқароларимиз ҳолидан хабар олиш бизнинг бурчимиз.

Клушарнинг юзига табассум ёйилди:

– Ҳа, албатта... Бу жуда ёқимли.

– Сиз Канада фукаросисиз, шундайми?

– Ҳа, албатта. Сизга жаҳл қилганим жуда бемаъни иш бўлди-да, мени афв этгайсиз. Мени шундай аҳволга солишган... ўзингиз тушуниб тургандирсиз... – айбдор оҳангда шоша-пиша кечирим сўради қария.

– Хижолат бўлманг жаноб, машхур бўлиш осонмас, буни тушунаман.

– Асти гапирманг, – хўрсинди Клушар ва кўзлари билан атрофга ирганиб қаради. – Мана бу ташландикхонани кўринг. Улар мени мазах қилгандек бу ерда тунни билан олиб қолишга қарор қилишди.

Беккер ҳам кўз кирини ташлаб, ҳамдардлик билдирди:

– Ростданам, жудаям расво жой экан. Эртароқ келолмаганим учун кечиринг.

– Келишингиздан беҳабар эдим.

Девид мавзуни бошқа ёққа бурди:

– Бошингиз ёмон ғурра бўлган кўринади. Оғрияптими?

– Ростини айтсам, унчалик эмас. Аммо билагим... қаттиқ шикастланган кўринади, оғриқ тинчлик бермаяпти. Аҳмоқ полициячи! Қайси калласи билан менинг ёшимдаги одамни мотоциклга чиқарди... Буни кечириб бўлмайди!

– Сизга бирор нарса керакми? Дори-дармон ёки тоза кийим? Мен олиб келишим мумкин, – таклиф қилди Беккер.

Клушар берилаётган эътибордан мамнунлигини яширмай жилмайди:

– Хўш... – бир муддат ўйга толиб, бўйнини чўзди, бошини ўнгдан чапга буриб, деди: – Яна битта ёстик бўлса ёмон бўлмасди... Агар малол келмаса.

– Бемалол, ҳозир тўғрилаймиз. – Беккер кўшни койкадаги ёстикни олиб, Клушар қулайроқ ётишига имконият яратди.

Қария хурсанд бўлиб, нафас чиқарди:

– Анча яхши... Миннатдорман.

– Pas du tout, – жавоб қайтарди йигит.

– Ооо! – кадрдон француз тилини эшитиб, Клушарнинг юзи ёришиб кетди. – Демак, сиз тараққий топган дунё тилида гапира оласиз, шундайми?

– Шундай десаям бўлади, – Девид бироз хижолат тортди.

– Ажойиб! – хитоб қилди қария мағрурланиб. – Мен ёзган мақолалар АҚШда чоп этилади, шунинг учун инглиз тили мен учун биринчи ўринда, аммо французча юрагимда яшайди!

– Кўриниб турибди, – илжайди Девид ва Клушарнинг каравоти четига ўтирди. – Энди, жаноб Клушар, менга айтингчи, сиздек одам нима учун айнан бунақа қаровсиз клиникага келди? Севильяда анча яхши касалхоналар ҳам борку.

Бўлиб ўтган воқеалар қайта ёдига тушиб, қариянинг яна фиғони фалакка чиқди:

– Анави зобит... У мени мотоциклдан йикитиб юборди, кейин бир ўзимни қонга беланган ахволимда ташлаб кетди... Зўрға судралиб етиб келдим бу ерга.

– Зобит яхшироқ жойга олиб боришни таклиф қилмадимми?

– Лаънати мотоциклидами? Раҳмат, керак эмас!

– Ўзи нима бўлганди эрталаб?

– Мен тафсилотларни лейтенантга айтиб бердим.

– Мен зобит билан гаплашдим ва...

– Умид қиламанки, сиз у тўнка зобитга ҳайфсан эълон қилгансиз, – Девиднинг гапини бўлди Клушар.

Йигит бош силкиди:

– Бир эмас, бир нечта!

– Жуда яхши бўпти, – илжайди қария қувончини яширмай.

– Жаноб Клушар, – илтифот билан деди Беккер чўнтагидан блокнот ва ручка чиқарар экан. – Мен шаҳар кенгашига расман шикоятнома тайёрламоқчиман. Ёрдам берасизми? Сиздек обрўли одамнинг гувоҳлигини рад этиб бўлмайди.

Клушарнинг кўнгли кўтарилди. Ўрнидан туриб, Девиднинг ёнига ўтирди.

– Нимага энди... Албатта... Бажонидил кўрсатма берман.

– Яхши, келинг, бугун эрталабдан бошлайлик. Менга бўлиб ўтган бахтсиз ҳодиса ҳақида айтиб берсангиз.

Қария чуқур хўрсинди:

– Жуда қайғули иш бўлди. Бечора осиелик ўзидан-ўзи кулаб тушди, мен унга ёрдам беришга ҳаракат қилдим – фойда бўлмади.

– Унинг юрагини массаж қилдингизми?

Клушар уялиб кетди:

– Мен... ҳалиги... Юрак массаждан қандай фойдаланишни билмайман... Шунга дарҳол тез ёрдам чақирдим.

Беккернинг кўзи олдига Танкадонинг кўкрагида қолиб кетган кўкимтир из келди.

– Шифокорлар юрак массаждан фойдаландими?

– Албатта йўқ, – кулди Клушар. – Аллақачон ўлиб бўлган одамни турткилашдан нима наф? Йигитча тез ёрдам машинаси етиб келишидан анча олдин бандаликни бажо келтириб бўлганди. Шифокорлар унинг пульсини текширди, замбилга ортди ва мени довдир зобит билан ёлғиз қолдириб, жўнаб кетди.

«Жуда қизик, – ўйлади Девид. – Гематома ниманинг изи бўлиши мумкин у ҳолда?»

Кейин эса, вақтини ортиқча хаёлларга кетказмасликка уриниб, сўроқ қилишда давом этди:

– Узукчи?

Клушар ажабланди:

– Лейтенант сизга узук ҳақида айтдимми?

– Аҳа, айтиб берди.

– Ростданми? – ҳайратланди қария, сўнг жаврай кетди:

– Мен пандовақи лейтенант ҳикоямга ишонмади деб ўйловдим. У жуда жиддий кўполлик қилди – худди-ки мен ёлғон гапираётгандек. Лекин айтиб берганларим чин эди. Мен доим аниқ гапиришим билан фахрланиб келганман.

– Узук қаерда ҳозир? – сўради Девид сабрсизланиб.

Клушар унинг гапини эшитмагандек сўзида давом этарди:

– Рости, жудаям ғалати буюм экан. Айниқса ҳарфлар... Мен умримда учратмаган тилга ўхшайди...

- Япончадир балки?
- Аниқ ундай эмас.
- Яхшилаб қарадингизми ўзи?
- Албатта, азизим! Йигитга ёрдам бераман деб чўккалаганимда у нукул бармоқларини юзимга никтайверди. Бечора ўлими олдидан узукни менга беришни истаган экан. Ҳанузгача унинг қўллари хаёлимдан кетмаяпти – жуда дахшатли...
- Узукни олганингиздан кейин нима бўлди?
- Клушарнинг кўзлари кенг очилди:
- Узукни олганингиздан кейин, – такрорлади у ажабланиб. – Ким айтди сизга узукни олди деб? Анави телба зобитми?

Беккер сўзсиз бош ирғади.

Қария тугаб кетди:

- Билардим у жинни мени эшитмаётганини! Мана қора миш-мишлар қандай бошланади! Мен зобитга айтдимки, япон йигит узукни берди – лекин менга эмас! Мен ўлаётган одамдан икки дунёда ҳам бирор нарса олмайман! Ё парвардигор! Шунчалигам бемаънилик бўладими? – тинмай вайсарди у.

Беккернинг кўнгли нохушликни сезди.

- Тушунмадим, узук сиздамасми?
- Албатта менда эмас!
- Йигитнинг ичи шувиллаб кетди.
- Ундай бўлса, кимда?
- Клушар унга жаҳл аралаш деди:
- Кимда дейсизми? Немисда. Узукни немис олган!
- Беккернинг кўзлари тиниб кетди:
- Немис? Қайси немис?
- Қайси бўларди, парктаги немис! Мен зобитга у ҳақда айтиб бердим. Мен узукдан воз кечдим, лекин ярамас фашист уни олди.

Беккер ручка ва қоғозни пастга туширди. Томоша тугагани. Ҳафсаласи пир бўлиб сўради:

- Демак узук немисда, шундайми?
- Худди шундай.
- У қаерга кетди?

– Худо билади. Мен полицияга кўнғирок қилиш учун югурдим. Ортга қайтганимда эса немис кетиб бўлганди.

– Унинг кимлигини биласизми?

– Қандайдир сайёҳ эди.

– Ишончингиз комилми?

– Сайёҳлик менинг касбим-ку, – ўкрайди Клушар Девиднинг унга ишонмаганидан аччиғи чиқиб. – Мен одам сайёҳ эканини бир қарашдаёқ фарқлай оламан. Немис ва унинг қиз дугонаси боғда сайр қилиб юришганди.

Девид чалкашиб кетди:

– Қиз дугонаси? Немис билан бирга кимдир бормиди?

Қария бош силкиди:

– Жуда келишган, қизил сочли аёл ҳамроҳлик қилаётганди унга... Ҳойнаҳой пул эвазига.

– Пул эвазига? – йигит ҳанг-манг бўлиб колди. – Немис билан юрган аёл фоҳиша эди демоқчимисиз?

Фоҳиша сўзини эшитиб Клушарнинг юзи буришди.

– Ҳмм, шундай десаям бўлади, фақат фоҳиша жуда кўпол жаранглайди-да.

– Бирок... Зобит бу ҳақда...

– Албатта индамайди! Чунки мен аёл ҳақида унга ғинг деганим йўқ, – йигитнинг гапини илиб кетди қария. – Фоҳишалар жиноятчи эмас – уларга ўғрилардек кўпол муомала қилишлари нотўғри...

Девид ҳануз енгил шок ҳолатида эди.

– У ерда яна кимдир бормиди?

– Йўқ, фақат учаламиз эдик, ҳаво иссиқ бўлгани учун ҳамма ўзини соя-салқинга урганди.

– Аёлнинг фоҳиша эканига аминмисиз? – қайта сўради йигит.

– Икки юз фоиз! Ҳеч қайси чиройли аёл ўша немисдақа бадбашара маҳлуқ билан бирга бўлмайди – агар яхши ҳақ тўланмаса. Немис бақалоқ эди, тахминан уч юз фунтча тош босса керак, бунинг устига, оғзидан тинимсиз кўпол сўзлар чиқарди, сўқинишдан тўхтамасди. Қизилсоч хонимнинг билагидан маҳкам тутиб юрарди, худди у қочиб кетаётгандай. Ҳойнаҳой атиги уч юз доллар эвазига дам олиш кунларини

бирга ўтказишга кўнган бўлса керак... Аслида бечора осийлик эмас, ўша фашист нариги дунёга равона бўлиши керак эди, – қария жаврай-жаврай ниҳоят тўхтади. Беккер ўрнидан турди.

– Унинг исмини биласизми?

Клушар бир дақиқа ўйлаб, бош чайқади:

– Билмайман.

Билагидаги оғриқ кучайиб кетди шекилли, инграб юборди. Девид қариянинг жойига ётишига ёрдамлашди. Клушар бошини ёстиққа қўйгач, кўзларини юмиб, тин олди, пешонасини силади. Суҳбат уни толиқтириб қўйганди.

Беккер унга қараб туриб чуқур ух тортди, ич-ичидан хўрсиниш келди. Узукни топиш учун қилган шунча ҳаракати бежиз кетганига ачинди. Командор Стратморни бу янгилик хурсанд қилмаслиги аниқ. Йигит ўйлаб кўриб, бошқа усулни синаб кўришга ҳаракат қилди.

– Жаноб Клушар, мен немис ва унинг дугонасидан ҳам кўрсатма олмақчиман. Нима деб ўйлайсиз, улар қаерда туради?

Клушарнинг кўзлари юмуқ, нафас олиши сокинлашганди.

– Наҳотки ҳеч нарса? Ҳеч йўқ қизнинг исми эсизда қолгандир?

Жим-житлик.

Клушар ўнг чаккасини ишқалади, бироз безовталаниб, қалтироқ овозда деди:

– Яхши... йўқ... а... ишонмайман...

Беккер чолнинг устига эгилди:

– Ҳаммаси жойидами, жаноб?

Қария бошини енгил қимирлатди:

– Ҳа... яхши... шунчаки... чарчадим шекилли...

– Ўйлаб кўринг, жаноб Клушар, – шоширди уни Беккер.

– Бу жуда муҳим.

Клушар сесканиб тушди, нигоҳини базўр йигитга қарата:

– Мен билмайман... аёл... немис чақиряпти... – деди-ю, яна кўзлари юмилди.

– Унинг исми нима, жаноб?

– Мен эслолмайман... рост... – пичирлади қария.

– Ўйланг, – Беккер Клушарнинг кўлидан тутди. – Ухламанг, жаноб, ҳозир уйқунинг ўрни эмас! Консуллик ҳужжатлари тўлик ёзилиши зарур. Сизнинг ҳикоянгизни бошқа гувоҳларнинг кўрсатмалари билан мутаҳкамлашим керак. Уларни топиш учун қандай ёрдам...

Клушар йигитни эшитмаётган эди.

– Жаноб Клушар, сиз эслашингиз керак, ҳозироқ, жаноб! – йигит қариянинг елкасини силкий бошлади ва тўсатдан баланд овозда гапирётганини, каравотдаги беморлар ўрнидан туриб унга қараётганини эслаб қолди. Шуни кутиб тургандек, залнинг кириш эшигидан ҳамширанинг қораси кўринди, у Девид томон кела бошлади.

– Жано-о-б, жавоб беринг, ҳозироқ!

– Немис аёлнинг исми...

– Нима деди исмини? – шоширди Девид, чолнинг бошини кўтариб, юзига шапатилади.

Клушарнинг кўзлари бир лаҳзага очилди.

– Унинг исми...

– Қария, ухламанг, жавоб беринг!

– Дю... – базўр пичирлади қария.

– Дю? Аёлнинг исми Дю эдими? – Беккер кулоғини чолнинг оғзига яқинлаштирди. Бу орада ҳамшира уларга яқинлашиб қолганди, афтидан, беморни безовта қилгани учун нотаниш йигитдан жаҳли чикқанди.

Қария инқиллади.

– Немис... чақирди... – унинг виширлаган овозини ҳатто беш сантиметр узоқдан ҳам эшитишнинг иложи йўқ эди.

Каравотга етишига ўн қадам қолган ҳамшира испан тилида алланималар деб Беккерга бақира кетди. Йигит парво қилмади. Унинг бутун диққати чолнинг оғзида эди. Сўнгги марта беморни силкитаётганида ҳамшира етиб келди. Бақувват аёл Беккернинг елкасидан ушлаб орқага иткитиб юборган замон қариянинг оғзидан сўнгги сўз учиб чикди. Девид у нима деганини эшитмаган бўлса ҳам, чолнинг лаб ҳарака-

тига қараб туриб қайси сўзни талаффуз қилганини тушунди
– «шабнам томчиси».

Ҳамшира сўқинганча Беккерни эшик томон судраб кета
бошлади.

«Шабнам томчиси – шабнам томчиси?» – хайрон бўлди
йигит. Бу яна қанақа исм бўлди? Девид билагидан маҳкам
ушлаб олган ҳамширани силтаб, охири марта койкада ором
олаётган Клушарга ўгирилди.

– Шабнам томчиси? Ишончингиз комилми, жаноб?

Жавоб бўлмади. Қария қаттиқ уйкуга кетган эди...

Йигирма учинчи боб

Лимон қўшиб тайёрланган гиёҳли иссик чойдан хўплаётган Сьюзан Nod 3 да ёлғиз ўтирарди; у Изқуварнинг қайтишини кутмоқда эди.

Бош криптограф бўлгани сабабли Сьюзаннинг терминали хона тўрида савлат тўкиб турарди. Бу нуктадан туриб қиз нафақат ички – Nod 3 залини, балки ойнаванд девор ортидаги Кристо залини ва унинг марказида ўрнатилган баҳайбат Трансхабарни ҳам бемалол кўра оларди.

Қиз соатни текширди; Изқуварни ишга туширганига деярли бир соат бўлганди. Девид билан ўрталарида бўлиб ўтган тонгги суҳбатни унутишга минг ҳаракат қилмасин, миясида қайта-қайта айланарди. Қайлиғига нисбатан кўполлик қилганини билиб, виждони қийналди; Испанияда ҳаммаси жойида бўлишини сўраб дуо қилди.

Ҳозир нима қилаётган бўлиши мумкин Девид? Овқатландимикин? Тунаш учун қаерда қолди экан? Шу каби саволлар билан ақли банд қизнинг хаёлини эшикнинг шигиллаган овози тарқатиб юборди; у бошини кўтариб, эшикка қаради ва кутилмаган ташрифдан қошлари чимирилди. Шу етмаётганди ўзи. Остонада криптограф Грег Хейл илжайиб турарди.

Грег Хейл баланд бўйли, мушакдор йигит бўлиб, қалин сарик сочлари ва ўртаси ичига ботиб кетган ияги билан бошқалардан ажралиб турарди. Доим баланд овозда гапирадиган, сўзамол, ўзига ҳаддан ташқари оро бериб юрувчи Грег ҳамкасблари орасида «Ҳалите» деган лақаб орттирганди. «Ҳалит»ни камёб қимматбаҳо тош деб тахмин қилиб, бу ник унга мислсиз заковати ва жисмоний кўриниши сабаб берилган деб керилиб юрган Грег мабодо энциклопедияга мурожат қилганида эди, «Ҳалит» аслида денгизлар қуриганидан кейин ўрнида қоладиган бир тийинга қиммат тузли чўкма эканлигини билган бўларди.

Бошқа криптографлар сингари, Грегнинг маоши ҳам юқори эди, бироқ йигит камтарлик борасида мақтана олмасди. У энг сўнгги русумдаги кумушранг Lotus автомобиллини ҳайдарди, унга мусиқа тинглаш учун кулоқни қоматга келтирувчи карнай ҳам ўрнатиб олганди. Замонавий гаджетлар

ишқибози сифатида машинасини кўргазма асарга айлантирганди; автомобилдан урфда бўлган GPS компьютер тизими, овоз орқали очилиб-ёпиладиган эшик кулфлари, беш километрдан туриб радарни аниқловчи ускуна ҳамда ўзига келган хабарларни доим билиб туриш учун қўл телефонини топиш мумкин эди. Ҳатто машина рақами ҳам эгасининг димоғдорлигидан дарак бериб, тўқ сафсар рангда нур сочиб турарди.

Ёшлигида АҚШ денгиз кўшинлари сафига хизматга кирган Грег Хейл компьютер нима эканлигини ва дастурлаш сирларини ўша ерда ўрганди ва тез орада денгиз кўшинлари ичида энг яхши дастурчига айланди. Ҳаммаси бир текис кетаётганди, бироқ хизмат тугашига атиги икки кун қолганда йигитнинг ҳаёти бутунлай ўзгариб кетди. Аслида ўзини ҳимоя қилиш санъати ҳисобланган таэквондо ҳимоялашдан кўра йўқ қилишга хизмат қилганди. Ичкилик натижасида кўтарилган жанжал давомида Хейл сафдош денгизчини тасодифан ўлдириб қўйди ва хизмат вазифасидан озод этилди.

Қамоқ муддатини ўтаб чиққач, «Халит» хусусий секторда дастурловчи сифатида иш қидиришга киришди, лекин иш берувчилар судланган одамни компанияларига яқинлаштиришни истамасди. Грег кўлидан нималар келишини кўрсатиш учун бошлиқлардан бир ой давомида маошсиз ишлаб, синов муддатини ўташга ружсат беришларини сўрарди. Бу вақт ичида йигитнинг компьютер билан нималар қилишга кодир эканини кўрган иш берувчилар ҳеч иккиланмай уни олиб қоларди.

Тажрибаси ошиб бораркан, Хейл бутун дунё бўйича интернет алоқасини ўрнатишга киришди, e-mail орқали ҳар бир миллатдан ўзига ўхшаган танишлар орттирди, онлайн чат гуруҳларнинг фаол фойдаланувчисига айланди. У қачонлардир порнографик видео ва расмлар юклаш билан шуғулланганини Криптода ҳеч ким билмасди.

* * *

– Бу ерда нима қиляпсиз? – сўради Хейл, бўсағада турганча Съюзанга олайиб қараркан. Афтидан, бугун Nod 3 да бир ўзи бўлишни режалаштириб келган чоғи, кутилмаган учрашув ёқмагани йигитнинг юз ифодасидан маълум эди.

Съюзан ўзини босишга уриниб:

– Аслида бу саволни мен сендан сўрашим керак, Грег, – деди бамайлихотир, гарчи йигит нима мақсадда бу ерда эканини билиб турса-да. Грег компьютерга қаттиқ муккасидан кетганди. Шанба кунни барча дам олиши керак деган қоидага қарамасдан, у шундай кунларда ҳам, ҳеч ким йўқлигидан фойдаланиб, Кристога бемалол кириб, МХАнинг қудратли компьютерларидан фойдаланиб, ишга алоқаси бўлмаган ҳар хил дастурлар устида ишларди.

– Шунчаки, айрим маълумотларни текшириб, электрон почтадан хабар олиш учун киргандим, – деди Хейл. Кейин кизиқсиниб сўради: – Ўзингиз нима билан бандсиз?

– Ҳеч нима билан, – қисқа жавоб қилди киз.

Хейл ажабланиб қошларини керди:

– Яширишнинг нима кераги бор? Nod 3 ичида ҳеч қандай сир сақланмаслиги керак, ёдингиздан чиқдимми? Бир киши ҳамма учун, ҳамма бир киши учун!

Съюзан йигитнинг гапини безътибор қолдириб, лимонли чойдан симирди. Хейл айтмасанг айтма деган маънода энсасини қотирди, сўнг Nod 3 омборхонаси томон йўналди, хонани кесиб ўтишда Съюзаннинг стол остидан чиқиб турган оплоқ, текис болдирларига қараб ютиниб қўйди; киз бошини кўтармаса-да, Грегнинг хирс тўла нигоҳларини сезгандек оёқларини ичкарига йиғиштириб, ишлашда давом этди. Буни кўриб Хейл ўшшайди.

Умуман олганда, Съюзан Грег Хейлнинг ўзига бошқача кўз билан қарашига ўрганиб кетганди. Стратморга бу ҳақда шикоят қилишга ғурури йўл қўймаган киз енгилтак йигитнинг хатти-ҳаракатига эътибор бермасликка интиларди.

Хейл омборга яқинлашди ва панжарали эшикни буқадек силтаб ўзига тортди, музлатгичдан тофу идишини суғуриб олиб, бармоқлари орасидан сувини оқизганча очкўзлик билан уч-тўрт бўлак тофунни оғзига солди. Оғзидаги таомни чаппилатиб, Съюзанга ўтирилди, кулранг шими билан фўтболкасининг ғижимини силлиқлаётиб савол ташлади:

– Бу ерда узоқ қоласизми?

– Тун бўйи, – жавоб қайтарди киз Хейлга қайрилиб ҳам қарамасдан.

– Ҳмм, – кавшанишда давом этарди йигит. – Нақадар ажойиб дам олиш куни... Фақат иккаламиз...

– Фақат учаламиз, – унинг гапини бўлди Сюзан ва киноли жилмайиб давом этди: – Командор Стратмор шу ерда, ўз хонасида. Балки тезроқ ғойиб бўларсан, шеф дам олиш куни сени кўриб хурсанд бўлмаслиги аниқ.

Хейл тиржайди:

– Командор дам олиш куни сизнинг бу ерда бўлишингизга қарши эмас кўринади. Унга сизнинг ҳамроҳлигингиз ёкса керак ҳойнаҳой.

Сюзан қаттиқ гапириб юбормаслик учун лабини тишлади.

Хейл қизни мот қилдим деган хаёлда иршайиб, тофу кутисини жойига қўйди ва бир неча култум зайтун ёғидан култиллашиб ичди. Ўзини тўғри овқатланиш тарафдори қилиб кўрсатувчи Хейл зайтун ёғини ичиш ичакларни тозалайди деб даъво қилиб, ҳамкасбларига соғлом турмуш тарзи ҳақида узундан-узун ваъз ўқирди.

Йигит зайтун ёғини музлатгичга қайта солиб, компютери томон юрди. Унинг терминали Сюзанники билан рўпара-рама-рўпара жойлашган эди. Хейл ва қизнинг терминаллари ўртасида яхшигина масофа бўлса-да, йигит сепган ўткир мушкнинг хиди қизнинг бурнига гуппилаб урилиб, кўнглини ағдарди, у бурнини жийириб, истехзо билан:

– Ажойиб атир, Грег! Бошингдан қуйиб келган кўринасан? – деди.

Хейл терминалга ўтираркан, ўшшайиб кулди:

– Сизга ёқишини билардим, азизам!

Сюзан йигитни паришонхотирлик билан кузатиб, тўсатдан юраги орқасига тортиб кетди: Грег Трансхабарнинг аҳволдан хабар топиб қолса-чи? Грег янги диагностика сабаб Трансхабар ўн олти соатдан бери ишлаяпти деган гапга лаққа тушадиган аҳмоқ эмас, машина қанча вақтдан бери кодни очолмаётганини кўриши биланоқ ҳақиқатни айтишни талаб қилиши аниқ, бироқ... Бироқ Сюзан унга ишонмасди. Қиз энг бошиданок Хейлни ишга ёллашга қаршилиқ қилганди, аммо МХАнинг бошқа чораси йўқ эди.

Тўрт йил муқаддам интернет учун ягона, оммавий шифрлаш калитини яратиш мақсадида Конгресс АҚШдаги энг кўзга кўринган математиклар тўпланган макон – МХА-га мурожаат қилди ва уларга янги, супер алгоритм ишлаб чиқишга кўрсатма берди. Конгресс янги алгоритмдан фойдаланишни барча учун мажбурий қилувчи қонун ишлаб чиқиб, шу орқали турлича алгоритмлардан фойдаланаётган корпорацияларни кучсизлантиришни мўлжаллаганди.

Албатта, МХАдан оммавий калит учун шифр ёзиб беришни сўраш ўзига ўзи чоҳ қазишдек гап эди.

Трансхабар ҳали тўла яратилмаган бир даврда стандарт шифрлаш алгоритмини ёзиш шундоғам код ёзиш билан банд бўлган мутахассисларнинг ишини икки баробар кўпайтирарди, МХАда эса бунинг учун умуман вақт ҳам, хоҳиш ҳам йўқ эди.

Электрон чегараланиш жамияти эса бу воқеани ўзича талқин қилди ва МХА атайдан сифатсиз, осонликча бузиш мумкин бўлган алгоритм ёзади дея жар солди. Ортиқча ваҳимага барҳам бериш мақсадида Конгресс махсус қарор чиқарди. Унга кўра, МХА яратган алгоритм тайёр бўлганидан кейин сифат назорати бўйича математикларнинг кўригидан ўтадиган бўлди.

Ноилож қолган командор Стратмор бошчилигидаги МХАнинг Крипто жамоаси истар-истамас, шартли равишда Читтак деган алгоритм яратди ва Конгресснинг эътиборига ҳавола этди. Дунёнинг турли бурчакларидан йиғилган математиклар Читтакни синаб кўргач, ҳайратдан лол қолишди; улар бир овоздан Читтак энг кучли, бузилмас алгоритм деб тасдиқлашди. У орқали энг мустаҳкам шифрлаш стандарти жорий этилишини таъкидлашди. Аммо Конгресс Читтакни расман маъқуллаш учун овоз беришига уч кун қолганда Белл лабораториясида ишловчи аллақандай ёш дастурчи, Грег Хейл, алгоритмда носозлик борлигини эълон қилиб, барчани ҳайратга туширди.

Грег носозлик деб атаётган нарса аслида командор Стратморнинг буйруғи билан алгоритмга яширинча ўрнатилган бир неча қатордан иборат қора туйнук эди. Бу дастур

шу даражада ҳийлакорлик билан беркитилган эди-ки, Грег Хейлдан бошқа ҳеч ким уни илғамаганди. Стратморнинг бу махфий кўшимчаси Читтак томонидан ёзилган ҳар қандай кодни МХАга олдиндан маълум бўлган калит сўзи орқали расшифровка қилиш имкониятини берарди. Бутун аҳолининг электрон хавфсизлик умиди боғланган стандарт шифрлаш алгоритмини командор Стратмор МХА эгалик қиладиган разведка куролига айлантирмоқчи эди, негаки, режаси муваффақиятли амалга ошганида, Америкада ёзилган ҳар бир коднинг калити МХА кўлида бўларди, бу эса исталган электрон мактубни исталган вақтда эгасига сездирмасдан ўқиш имконияти дегани эди.

Грег Хейлнинг хабаридан сўнг оммавий ғалаён кўтарилди; Электрон чегараланиш жамияти Конгрессни лақмаликда айблаб, таъна тошларига кўмиб ташлади, МХАни эса озод дунёга Гитлердан кейинги энг катта таҳдид деб эълон қилди. Стандарт шифрлаш режаси шу тарзда йўққа чиқди.

Бу воқеалардан бир неча кун ўтгач, МХА ўша ёш дастурчи – Грег Хейлни ишга қабул қилди. Стратмор қанчалик нафратланмасин, Грег МХАдан ташқарида – унга қарши ишлагунча, кўзига яқинроқ жойда бўлишини афзал билганди.

Читтак билан боғлиқ можаро давомида Стратмор ўзининг хатти-ҳаракатларини Конгресс олдида мантиқан изоҳлаб, МХАни шиддат билан химоя қилди. Командор халқнинг холи қолиш иштиёқи ўзининг бошига бало бўлишини таъкидлаб, кимдир одамларни кузатиб туриши зарурлигини уқтирди; одамларга МХА керак эди, чунки у хабарларни ўқиш орқали халқнинг тинчлигини таъминларди, унинг фикрича.

Стратмор қанчалик ишонтиришга уринмасин, Электрон чегараланиш жамияти унинг ҳақиқатини қабул қила олмади ва ўшанда улар ўртасида бошланган адоват ҳанузгача давом этмоқда эди.

Йигирма тўртинчи боб

Девид Беккер Салюд клиникаси рўпарасидаги телефон кутиси ёнида турарди. 104-рақамли қария бемор, жаноб Клушарга кўполлик қилишда айбланган Беккер умрида биринчи марта касалхонадан қувиб чиқарилганди.

Воқеалар у кутгандан кўра мураккаблашиб кетди. Стратмор айтган кичкина вазифа – бир неча буюмни олиб келиш – аллақандай ғалати бир узукни бутун бошли Севилья бўйлаб қидиришга айланди.

Девид клиникадан ҳайдалиши биланок, тўғри телефон будкаси ёнига келиб, Стратморга кўнғироқ қилган ҳамда унга немис сайёҳ ҳақида эшитганларини гапириб берганди. Тахмин қилганидек, Стратмор бу хабарни яхши кутиб олмади. Воқеани қайта-қайта батафсил сўраб олгач, командор узок муддат жим қолди. Кейин эса муҳим гап айтаётгандек ўта жиддий овозда деди:

– Девид, бу узукни топиш масаласи давлатимизнинг миллий хавфсизлиги учун жуда муҳим. Мен бу ишни сизга ишониб топширяпман. Юзимни ерга қаратманг, илтимос!

Беккер бир оғиз гапиришга улгурмади, гўшакдан Стратмор алоқани узганини билдирувчи қисқа-қисқа товушлар эшитилди.

Девид телефонни қўлида ушлаганча нима қиларини билмай қотиб қолди, унинг бутун фикрлари остин-устун бўлиб кетганди. «Бу давлатимиз миллий хавфсизлиги масаласи». Командорнинг гаплари йигитнинг қулоғи остида жарангларди, бироқ оддий узук билан Америка хавфсизлиги ўртасида қандай боғлиқлик бўлишига ақли етмаётганди. Шундай бўлса-да, Стратмор ҳазиллашадиган ёшдан ўтганини яхши англаган Беккер елкасидаги масъулиятни ҳис этди ва ишларини режалаштириб олиш мақсадида бир неча дақиқа хаёлга толди. Сўнг, бир қарорга келди шекилли, чуқур хўрсиниб, будкадаги титилиб кетган телефон китобчасининг сариқ ва рақларини титкилай бошлади.

Маълумотлар китобчасида атиги учтагина эскорт агентлиги рақами қайд этилгани Девиднинг ишини анча енгиллаштирди, чунки кўп жойга бориб, ортиқча вақт сарфлашига

тўғри келмайди. Қолаверса, немисга ҳамроҳлик қилгандай қизил сочли қизлар Испанияда кўп учрамасди. Клушар алаҳ-сираранча фоҳишанинг исми «Шабнам томчиси» эканини айтди. Ғалати исм, ўйлади Девид. Католиклар учун жуда но-муносиб. Клушар адашган бўлса керак.

Беккер ўйлай-ўйлай энг биринчи рақамни терди.

* * *

– Servicio Social de Sevilla, – гўшакдан аёл кишининг жо-зибали овози эшитилди.

Беккер немисча акцентдаги испан тилида гап бошлади:

– Hola, ¿Hablas Aleman? Немисча гапира оласизми?

– Йўқ, немисча билмайман, бироқ инглиз тилида гапла-ша оламан, – жавоб берди овоз эгаси инглизчада.

Беккер гапини бузилган инглиз тилида давом эттирди:

– Раҳмат. Менга зарур эди ёрдамнингиз.

– Қандай кўмак бера оламиз? – деди аёл мулойим овоз-да. – Сизга эскорт керакми?

– Ҳа, илтимос. Бугун акам Клаус олган бир қиз, сочи қизил. Мен ҳам хоҳлайман шунақасини, илтимос, эртага, – Девид шубҳа уйғотмаслик мақсадида хато билан гапиришга интиларди.

– Сизнинг акангиз – Клаус бу ерга келадими? – деди аёл хушчақчақ оҳангда, эски қадрони билан гаплашаётгандек.

– Ҳа-ҳа, семиз, жуда семиз у. Эслай оласизми уни?

– Клаус бугун бизнинг хизматдан фойдаланган дейсиз-ми?

Беккер гўшакдан дафтар варақланаётганини эшитиб, аёл мижозлар рўйхатини текширётганини билди. Клаус исми дафтарга ёзилмаган бўлиши мумкин эди, чунки камдан-кам ҳоллардагина мижозлар ўзларининг ҳақиқий исмидан фой-даланарди.

– Ҳмм, кечирасиз, – узр сўради аёл. – Мен уни рўйхатдан тополмадим. Балки сиз акангизга ҳамроҳлик қилган аёлниинг исмини биларсиз?

– Қизил, қизил соч эди у, – Девид жавобдан қочишга уринди.

– Қизил сочли? – қайта сўради овоз эгаси ажабланиб. –

Сиз Servicio Social de Sevilla га кўнғироқ қиялпсиз. Акангиз шу ерга келишига ишончингиз комилми?

– Албатта.

– Жаноб, бизда қизил сочлилар йўқ. Бизда ҳақиқий Андалузия гўзаллари хизмат қилади.

– Қизил соч, – яна такрорлади Девид ўзини жинниликка солиб.

– Кечирасиз, бизда умуман сочи қизил қизлар йўқ, бироқ истасангиз...

– Исми Шабнам томчиси, – ниҳоят ёрилди йигит.

Бу бемаъни исм аёлга ҳеч нарса ни англамади шекилли, Беккердан кечирим сўради ва бошқа компания билан адаштирётган бўлиши мумкинлигини айтиб, илтифот билан гўшакни илди.

Биринчи уриниш муваффақиятсиз яқунланди.

* * *

Беккер яна чуқур уфлади ва навбатдаги агентлик рақамини терди. Узоқ куттирмасдан, гўшакдан овоз эшитилди:

– Buenas noches, tujeres España. Қандай ёрдам беришим мумкин?

Беккер бу сафар ҳам ўтган галгидек немис сайёҳи ролини ўйнаб, акаси билан бугун бирга бўлган қизил сочли қиз учун юқори нарх тўлашини маълум қилди.

Гўшакни кўтарган аёл юмшоқлик билан немис тилида жавоб қайтарди ва ҳеч қандай қизил сочли ходимлари йўқлигини айтди.

– Keine Rotkörpe. Маъзур тутасиз, – деб алоқани узди у. Иккинчи уриниш ҳам бесамар яқунланди.

Беккер телефон китобига қаради. У ерда фақат битта рақам қолганди. Сўнгги умид, сўнгги уриниш.

Чуқур нафас олиб, учинчи компанияга кўнғироқ қилишга тутинди.

* * *

– Escortes Belén, – гўшакдан эркак кишининг назокатли овози эшитилди.

Беккер эски ҳикояни қайтарди.

– Sí, sí, señor. Менинг исмим Сеньор Рольдан. Сизга ёрдам беролсам жуда мамнун бўлардим. Бизда икки қизил сочли ходима бор. Жуда ажойиб, мафтункор қизлар.

Беккернинг юраги кинидан чиққудек уриб кетди.

– Жуда чиройли? – такрорлади у немисча шевада. – Қизил сочлими?

– Шундай, жаноб. Акангизнинг исми нима эди? Мен сизга бугун у билан бўлган қиз кимлигини аниқлаб бераман ва уни эртагаёқ сизга юборишим мумкин.

– Клаус Шмидт, – Беккер хаёлига келган илк немисча исмини айтиб юборди.

Узоқ муддатли жимликдан сўнг жаноб Роланднинг овози эшитилди:

– Хўш... Жаноб, мен рўйхатимиздан ҳеч қандай Клаус Шмидтни тополмадим, менимча, акангиз шахсиятини сир сақлашни маъқул кўрган – ҳойнаҳой рафиқаси сабаб, – деганча ҳахолаб кулди эркак.

– Ҳа, Клаус уйланган, унинг хотини бор, лекин у семиз. Хотини ёқмайди унга, – деди Девид ачинган оҳангда. – Мен ҳам семиз ва ёлғизман. Мен у билан ётишни хоҳлайман, пул кўп тўлайман, – гапида давом этди ва хаёлида ўйлади: агар Сьюзан мени ҳозир эшитса борми...

Девид ролини ажойиб ўйнаётган эди, бироқ ошириб юборганди. Фохишабозлик Испанияда жиноят ҳисоблангани сабаб Сеньор Рольдан жуда эҳтиёткор эди. Чунки полиция бир неча маротаба қизиқувчан сайёҳ киёфасида қўнғироқ қилиб, уни қўлга туширмақчи бўлган. Мен у билан ётишни хоҳлайман деган сўзлар Роландга шубҳали туюлди. Бу тузоқ эканини пайқади. Агар Рольдан ҳозир розилик билдирса, яхшигина жарима тўлайди ва энг маҳоратли қизларидан бирини бир ҳафтага полиция комиссари идорасига бериб юборишга мажбур бўлади. Ақлини йиғиштириб олган Рольдан деди:

– Жаноб, сиз Escortes Belén'га қўнғироқ қилиясиз. Ким билан гаплашаётганимни билсам бўладими? – Унинг овозидаги дўстона оҳанг ғойиб бўлганди.

– Аааҳ... Зигмунд Шмидт гапиряпти, – деди Беккер, юраги нохушликни сезиб.

– Бу рақамни қаердан олдингиз?

– Телефон китобчасидан.

– Яхши, жаноб. Унутманг, биз эскорт агентлигимиз, ҳамроҳларни таклиф қиламиз.

– Биламан, менга айнан ҳамроҳ керак, – Беккер ростдан ҳам бир гап бўлганини пайқади.

– Жаноб, Escortes Belén тадбиркорларни турли базмлар, ўтиришлар давомида ҳамроҳ билан таъминлайди. Шунинг учун ҳам биз рақамимизни маълумотлар китобчасида қолдирганмиз. Биз қонуний ишлаймиз. Сиз қидираётган нарсангизни биздан эмас, фоҳишахонадан топасиз, – деди қатъиятли овозда Рольдан.

– Лекин акам...

– Жаноб, агар акангизга ҳамроҳлик қилган қиз боғда у билан ўпишган бўлса, мен қафолат бераманки, у биздан эмас. Компаниямизнинг миждоз ва ҳамроҳ ўртасидаги муносабатларни белгилаб берувчи қаттиқ қоидалари мавжуд.

– Аммо...

– Сиз бизни ким биландир адаштирдингиз чоғи, – эркак Девидни оғиз очдирмади. – Бизда фақат иккитагина қизил сочли қиз бор: Инмакулада ва Росио. Уларнинг ҳеч бири пул учун миждоз билан ётмайди. Чунки бу фоҳишалар ҳисобланади, Испанияда эса фоҳишалар таъқиқланган. Хайрли тун, жаноб!

– Аммо...

Сеньор Рольдан аччиқ билан гўшакни қўйди. Беккернинг фиғони фалакка кўтарилиб, ичида сўкинганча телефонни жойига илди. Учинчи уриниш ҳам муваффақиятсиз якунланганди.

* * *

Беккер телефон будкасидан ташқарига чиқди, мандарин ҳиди тутиб кетган ҳаводан симириб нафас олди ва атрофига кўз югуртирди: қизариб ботаётган Қуёш нурлари йигитга романтик кайфият бағишлади ва беихтиёр Сьюзан ҳақидаги ўйларни чорлади; қайлиғи ҳозир ёнида бўлиб қолишини, биргаликда оқшом манзарасидан роҳатланиб, қизнинг лаб-

ларидан тўхтамасдан узок бўса олишни, елкасига бошини қўйганча барча муаммоларни ёддан чиқаришни истади.

Шу он миясида Стратморнинг сўзлари янгради: Узукни топинг, Беккер. Йигитнинг хўрлиги келди, бироқ ўзини қўлга олиб, яқинроқда турган скамейкага бориб ўтирди ва келаси режалари ҳақида мулоҳаза юрита бошлади.

Йигирма бешинчи боб

Салюд клиникасидаги ташриф соатлари якунланиб, беморлар ётган залнинг чироклари ўчирилганди. Чуқур уйқуда ётган Пьер Клушар тепасида эгилиб турган шарпани сезмаётганди. Ўғирланган шприцнинг игнаси коронғуда йилтиллади ва Клушарнинг билагига уланган тизим томон йўналди. Шприц фаррошлар клиникадаги тозаликни сақлашда фойдаланадиган гипохлорид билан тўла эди. Кўлқоп кийган бармоқлар игнани тизимга тикиб, суюқликни киритди ва аста-секинлик билан қариянинг томирига ажални ҳайдади...

Клушар бир неча сонияга уйғониб кетди, ичида пайдо бўлган оғриққа чидай олмай ёрдамга чақирмоқчи бўлди, аммо оғзини ёпиб турган бақувват кўл бунга имкон бермади. Ўзини босиб турган куч олдида танасини ҳам қимирлатишга ожиз қария билаги ичидан юқорига қараб ўрмалаётган олов тафтига дош беролмаётганди. Билагидан елкасига, сўнг кўкрагига санокли сонияларда етиб келган шиддатли оғриқ худди парчаланган шиша синиқлари санчилгандек миясига санчилди. Қариянинг кўзлари олдида чакмоқ чакқандек бўлди... Ва... ва ҳеч нарса... Чолнинг руҳдан узилган танаси ҳеч нарсани сезмай қолди.

Мақсади амалга ошганини сезган машъум қотил қариянинг жонсиз баданидан кўлларини тортди, навбатчилар рўйхатиغا яқиндан тикилиб, кўнгли жойига тушди шекилли, товуш чиқармасдан қадам ташлаб ташқарига қараб юрди.

Кўчада, темир кўзойнак таққан кимса камарига ўрнатилган митти усқунани кўлига олди; ҳажми кредит картага тенг бу тўртбурчак асбоб Monocle компьютерининг кичрайтирилган нусхаси эди. АҚШ ҳарбий-денгиз кучлари томонидан сув остида фойдаланиш учун яратилган жажжи ва энг мукамал микротехнология рамзи ҳисобланарди. Унинг суюқ кристалли экранини кўзойнакнинг бир томониغا ўрнатиш имконияти мавжудлиги катта қулайлик туғдирарди. Monocle шахсий компьютерларнинг янги даврини бошлаб берганди: энди фойдаланувчи бир кўзи билан атрофини, иккинчи кўзи билан ўз маълумотларини кузатиб бориши мумкин эди.

Бироқ Monocle'нинг ҳақиқий муваффақияти унинг экра-

ни эмас, фойдаланувчининг бармоқлари учига ўрнатилган маълумот киритиш тизими вазифасини бажарувчи митти контактлар ҳисобланарди. Бармоқларни бир-бирига теккизиб керакли сўз ҳавога ёзилса, экран уни қабул қилиб оларди.

Қотил кичкина нуқтани босди ва кўзойнагининг бир кўзи йилтиллашни бошлади. Икки ёнида турган қўлларидаги бармоқларни бирлаштириб, кўз илғамас тезликда қандайдир ҳаракатларни амалга оширгач, кўз ўнгида хат пайдо бўлди:

Объект: П. Клушар – йўқ қилинди

Қотил жилмайди. Ўлим хабарини юбориш вазифасининг бир қисми эди. Бироқ қурбонларнинг исмини ҳам қўшиб ёзиш... Темир кўзойнак таққан одам учун бу тартиб белгиси эди.

Қотилнинг бармоқларида кўкиш ёруғлик чакнаб, кўз олдига яна ёзув чиқди:

Хабар жўнатилди

Йигирма олтинчи боб

Клиника яқинидаги скамейкада ўтирган Беккер энди нима қилиши кераклиги ҳақида бир қарорга келолмай боши қотган эди. Эскорт агентлигига амалга оширган кўнғироқлари бесамар яқунланди, қизил соч ҳақида айтарли ҳеч нарса аниқлай олмайди. Командор Стратмор бўлса ҳадеб жамоат жойларидан кўнғироқ қилиш хавфли бўлиши мумкинлигини айтиб, узукни қўлга киритмагунча қайта боғланмасликни тайинлади. Беккер маҳаллий полиция идорасига бориб, қизил сочли энгилоёқ қиз ҳақида маълумот олишни ҳам ўйлаб кўрди, бироқ Стратмор унга қатъий тайинлаганди: Девид, сиз кўринмас одамсиз! Ҳеч ким узукнинг мавжудлигидан хабар топмаслиги зарур!

Беккер сирли қизилсочни қидириб Триана округидаги барча кўчаларнинг тити-питисини чиқаришни ҳам, бақалок немисни излаб ресторанларни кезиб чиқишни ҳам хаёлига келтирди, лекин бу вақтини беҳудага сарфлашдан бошқа нарса эмасди.

Бу миллий хавфсизлик масаласи... Сиз узукни топишингиз керак... Стратморнинг бу сўзлари унинг хаёлини банд қилганди.

Мен ўқитувчиман, жин урсин, махфий жосус эмас! Девид нимага Стратмор бу вазифани бажариш учун профессионал жосусларни юбормагани ҳақида ўйлай бошлади, бироқ тайинли сабаб тополмай, мияси ғовлаб ўрнидан турди ва хаёлларини тўплаб олиш ниятида боғда сайр қила бошлади. Шаҳарга тун чўкаётган эди.

Шабнам томчиси.

Бу ғалати исм Девидга ниманидир эслатарди. Шабнам томчиси... Шабнам томчиси... Сеньор Рольдан нима дегандия қизлар ҳақида... Бизда фақат икки нафар қизил сочли қиз бор... Икки қизил соч... Инмакулада ва Росио... Росио... Росио...

Беккер юришдан тўхтади. «Эҳҳҳ... Жин урсин мени! Яна тилшунос эмишман! Қандай қилиб буни назардан қочирган бўлишим мумкин!» – пешонасига шапатилади йигит гап нимада эканини тушуниб.

Росио Испанияда энг кўп учрайдиган исмлардан бири бўлиб, беғубор, покиза, бокира ва табиий гўзалликка эга католик қиз деган маънони ўзида яширганди. Беғуборлик эса мажозий маънода шабнам томчисига қиёсланади. Мана гап қаерда!

Канадалик қария Шабнам томчиси деганда алахсирамаган демак. Росио мижозига исмини иккиси ўртасидаги умумий тил – инглизчага тўғридан-тўғри таржима қилиб айтган кўринади.

Топилмасидан ҳаяжонга тушган Девид телефон томон шошилди.

Кўчанинг нариги четида уни кузатиб турган темир кўзойнак таққан одам ҳам билдирмасдан йигитга эргашди.

Йигирма еттинчи боб

Изкуварнинг қайтиши кутганидан ҳам кўпроқ вақт олаётганидан хавотирланиб терминалида ўтирган Сюзаннинг хаёлини икки нарса: Девидга нисбатан соғинч ҳисси ҳамда олифта Грегни нима қилиб бўлса-да тезроқ уйига кетказиш иштиёқи банд этганди.

Хейл ўз терминалида компьютерга мук тушганча алланималар билан банд эди, унинг нима қилаётгани ҳозир Сюзанни заррача ҳам қизиқтирмасди; нима қилса қилсин, Трансхабар мониторида кўзи тушиб қолмас бўлди, ўйлади қиз. Қизнинг бахтига, Грег қандайдир кўшиқни хиргойи қилганча ишида давом этарди, бу эса йигит бўлаётган ишлардан беҳабарлигини англатарди, чунки Грег Трансхабар воқеасидан хабар топганда эди, бўғзидан ашула эмас, ток ургандек хайқирик чиққан бўларди.

Шундай фикрлар оғушида Сюзан учинчи финжон чойини ҳам ичиб тугатаётган маҳал терминалидан чийиллаган овоз эшитилди. Қизнинг томир уриши тезлашди, унинг экранида электрон хабар келганини кўрсатувчи конверт пайдо бўлди. Сюзан хавотир назари билан Грегга қаради: йигит ўзи билан ўзи овора эди. Сюзан чуқур нафас олди ва конверт устига сичқончани олиб бориб, икки марта босди.

– Шимолий Дакота, – ҳаяжон ичра шивирлади қиз ўзига ўзи. – Асл башарангни очиш фурсати етди.

E-mail очилди ва атиги бир қатордан иборат ёзув кўринди. Сюзан шоша-пиша мактубни ўқиди. Кўзларига ишонмасдан, яна қайта ўқиб кўрди.

Альфредо ресторанида кечки овқат? 20:00 да?

Залнинг нариги бурчагидан Хейлнинг ҳиринглаган кулгиси эшитилди. Қиз хабар кимдан келганини текширди.

Юборди: GHALE@crypto.nsa.gov

Сюзаннинг миясига қон тепди, ҳозирок бориб йигитнинг башарасига мушт туширишдан аранг ўзини тийиб, хабарни ўчириб ташлади.

– Жуда доносан, Грег!

– У ерда жуда мазали стейк пиширишади, – кулди Хейл кизнинг эътиборини тортганидан мамнун бўлиб. – Нима дейсиз? Кечки овқатдан кейин биз...

– Буни ҳаёлингга ҳам келтирма!

– Ўргилдим, – бурнини жийирди Хейл ва хафа бўлиб ишига қайтди. Агар Грегдан армонинг нима деб сўрашса, у ҳеч иккиланмай Сьюзан Флетчер деб жавоб қайтарган бўларди; бу ноёб криптограф аёл Хейлнинг ушалмас орзусига айланганди. Йигит тез-тез Сьюзан билан бўладиган жисмоний муносабат ҳақида фантазия қиларди – имкон бўлиши биланоқ қизни Трансхабар корпусига тираб, нозик оёқларини белидан ўтказганча лаззат оғушига ғарқ бўлишни, ёки бўлмаса Криптонинг қора мрамар тўшамаси устига ётқизиб, кийимларини парча-парча қилиб йиртиб ташлаб, икки қўли билан таранг кўкракларидан эзиб роҳатланишни тасавурида жонлантирарди. Аммо Сьюзаннинг у билан иши йўқ эди. Грегга ҳаммасидан алам қиладигани кизнинг кўнглини арзимас чақа учун эртадан кечгача вақтини университетда ўтказадиган аллақандай ўқитувчи банд этгани эди. Ўзи турганда Сьюзаннинг кучли генлари оми ўқитувчини билан аралашшини ўйлаб, йигитнинг фиғони фалакка чиқарди. Сьюзан иккимиздан туғилган фарзанд даҳо бўларди, деб ўйлади у аламдан буришиб.

– Ўзи нима устида ишляпсиз? – сўради Хейл бошини ишдан кўтариб, қизни гапга солиш мақсадида.

Сьюзан индамади.

– Биз бир жамоамизку! Бир кўрсам бўлар! – Хейл ўрнидан туриб, терминаллар ёнидан юриб Сьюзанга яқинлаша бошлади.

Хейлнинг қизиқиши жиддий муаммолар келтириб чиқариши мумкинлигини сезган қиз бир қарорга келди.

– Бир диагностикани кўриб чиқаётгандим, – тезда жавоб қилди у.

Хейл тўхтади.

– Диагностика? – шубҳаланиб сўради у. – Сиз дам олиш кунини профессорингиз билан ўтказиш ўрнига диагностика билан шуғулланяпсизми?

– Профессоримнинг исми Девид, – жеркиб берди Сьюзан.

– Нима бўлсаям!

Сьюзан йигитга ўқрайиб қаради.

– Қиладиган бошқа ишинг йўқми, Грег?

– Мендан қутулишга уринаясизми? – Грег тумшайиб олди.

– Шунақа десаям бўлади.

– Сью, хафа қилдингиз мени.

Сью деган сўзни эшитиб Сьюзаннинг кўзлари қисилди. Қизга уни бундай аташлари ёқмасди. Гап фақат Сьюда эмас, айнан Хейл уни шундай аташи ҳам асабига тегарди.

– Балки сизга ёрдам берарман? – таклиф киритди Хейл қиз томон қадам ташлаб. – Мен диагностикани жуда яхши биламан, бундан ташқари, шанба куни Сьюзан Флетчерни ишга келишга мажбур қилган диагностикани ўз кўзим билан кўргим келяпти.

Сьюзаннинг томирида адреналин ортиб кетди, у Грегга нима қилаётганини икки дунёдаям кўрсата олмасди, акс ҳолда йигит минглаб саволлар билан бошини оғритиши шубҳасиз эди.

– Грег, бу билан фақат ўзим шуғулланаман, – қатъий овозда йигитни қайтаришга уринди қиз.

Бироқ Хейл юришда давом этди, у Сюзанинг терминалига етишига бир неча қадам қолганди. Қиз тезроқ бирор нима қилиши кераклигини тушуниб, шахд билан ўрнидан турди ва йигитга пешвоз чиқиб, унинг йўлини тўсди. Грегдан келаётган атир ҳидидан беҳузур бўлди, бироқ ўзини қўлга олиб, йигитнинг кўзларига тик қаради.

– Мен сенга йўқ дедим! Тушунмадинг шекилли?!

Хейл бўйинини чўзиб, қизнинг экранига кўз ташлашга интилди, ўшшайганча олдинга бир қадам ташлади.

Кўзларидан совуқ ўт чақнаган Сьюзан кўрсатгич бармоғини Хейлнинг кўкрагига тираб, олдинга ҳаракат қилишдан тўхтатди. Қизнинг нигоҳларида очикчасига таҳдид зоҳир эди.

Хейл дарҳол тўхтади ва ҳайратланиб, бир қадам ортга

тисарилди. Сьюзан биринчи маротаба Хейлга қўл текизиши эди. Гарчи йигит Сьюзан билан бўладиган жисмоний яқинликни бошқачароқ тасаввур қилса-да, бундай бошланиш уни довдиратиб қўйди. Қизга бир муддат ҳайрат ичида қараб тургач, аста-секинлик билан қадам босиб, орқага, ўз терминалига йўл олди. Компьютерига ўтираркан, йигитнинг бир нарсага ишончи комил эди: севимли Сьюзан Флетчер қандайдир муҳим нарса устида ишляпти, лекин бу муҳим нарсанинг қандайдир диагностика эмаслиги аниқ.

Йигирма саккизинчи боб

Escortes Belén қабулхонасидаги иш жойида ўтирган Сеньор Рольдан ўзини ўзи полициянинг айёрони тузоғидан мохирлик билан кутулиб қолгани билан кутламоқда эди. Сохта немисча шевада гапириб, ётиш учун қиз сўраш қопқон бўлмай нима? Бу жин ургур зобитларнинг дастидан бемалол ишлаб ҳам бўлмайди. Шу маҳал стол устидаги телефон баланд овозда жиринглади. Сеньор Рольдан гўшакни кўтарди ва мулойимлик билан деди:

– Buenas noches, Escortes Belén.

– Buenas noches, – телефоннинг нариги томонидан шамоллаган эркак кишининг бўғиқ товуши эшитилди. – Бу меҳмонхонами?

– Йўқ, жаноб. Сиз қайси рақамга кўнғироқ қиляпсиз? – эҳтиёткорликни кўлдан бой бермай сўради Сеньор Рольдан.

– 34-62-10, – деди овоз.

Рольданнинг қовоғи уйилди, кўнғироқ қилаётган овозни олдин қаердадир эшитгандек эди у. Шевасига қараганда, бургосликка ўхшайди.

– Сиз тўғри терибсиз рақамни, бироқ бу эскорт агентлиги.

Овоз анча муддат жим бўлиб қолди, сўнг хижолатли овозда гап бошлади:

– Оҳ... Тушунарли... Кимдир бу рақамни ёзиб қўйибди. Мен меҳмонхона деб ўйлабман. Безовта қилганим учун мени афв этинг. Хайрли тун.

– Espérese! Шошманг! – қон-қонигача савдогар бўлган Сеньор Рольдан ўзини тутиб туrolмади. Компанияни кимдир тавсия қилган кўринади... Шимоллик янги мижоз... Ҳалиги телба зобитни деб тайёр савдонинг белига тепиш нияти йўқ. Рольдан дўстона оҳангда гап бошлади: – Дўстим, шевангиздан бургослик эканингизни пайқадим. Мен Валенсияданман аслида. Сизни Севильяга нима юмуш олиб келди?

– Мен заргарлик буюмларини сотаман. Мажориса. Дурлар.

– Majóricas, ростданми! Ундай бўлса саёҳатингиз биров чўзилса керак?

Овоз беҳолгина йўталди:

– Ҳа, анча муддат бўламан Севильяда.

– Демак, сиз Севильяга бизнес билан келгансиз... – Рольданнинг юраги ҳаприкиб кетди. Қўнғироқ эгаси ҳеч қанақасига полициядан бўлиши мумкин эмасди. – Тахмин қилишга рухсат этинг – дўстингиз бердими сизга бизнинг рақамни?

– Йўқ, йўқ, асло ундай эмас, – уялиб кетди овоз.

– Хижолат бўлманг, сеньор. Биз эскорт агентлигини таклиф қиламиз, уялишга ҳожат йўқ. Чиройли кизлар, бизнес банкетлари... Шу холос. Ким берди сизга бу рақамни? Ўйлашимча, у доимий мижозларимиздан. Мен сизга энг яхши ходималаримизни тавсия қилишим мумкин.

Эркакнинг овози жиддийлашди:

– Аҳх... Рости, ҳеч ким бермади рақамингизни. У топиб олган паспортимнинг ичида бор экан. Мен паспортнинг эгасини қидиряпман ҳозир.

Рольданнинг тарвузи қўлтиғидан тушди. Бу одам умуман харидор эмасди.

– Рақамни топиб олдим дейсизми?

– Шундай, бугун боғдан қайсидир бечоранинг паспортини топиб олдим. Сизнинг рақамингиз паспортга қистирилган қоғоз ичидан чикди. Мен бу рақам паспорт эгаси тунаётган меҳмонхонанинг рақами деб ўйладим ва ҳужжатини қайтариш мақсадида қўнғироқ қилдим. Адашганим учун узр сўрайман. Яхшиси, паспортни йўлим устидаги полиция маҳкамасига ташлаб чиқа...

– Perdón, – овозни бўлди Рольдан асабий оҳангда, мижозларнинг полицияга ташриф буюриши ўзига зарар бўлиши мумкинлигини ўйлаб. – Менда яхшироқ ғоя бор. Паспорт эгаси бизнинг рақамимизни сақлаб қўйишига қараганда, у доимий мижозларимиздан бири шекилли. Полицияга бориб ўтиришингизга ҳожат йўқ.

Овоз иккиланиб қолди:

– Билмадим... Менимча, шунчаки полиция...

– Шошма-шошарлик қилманг, оғайни. Қанчалик уят бўлса ҳам, айтишим жоизки, Севильядаги полиция агентлиги, шимолдагидан фарқли равишда, жуда суст ишлайди.

Паспорт эгасини топгунча бир неча ҳафта ўтиб кетиши мумкин. Мен бу муддатни бир неча соатга қисқартира оламан, шахснинг исмини айтсангиз кифоя, – зўр бериб ишонтиришга уринди Рольдан.

– Яхши... Бунинг зарари йўқ деб умид қиламан... – қоғознинг шитирлаши эшитилди, сўнг эркакнинг овози янгради: – Немисча исм экан, талаффуз қилолмаёпман... Густа... Густафон?

Рольдан бу исмни эслай олмади. Унинг бутун дунёдан келадиган миждозлари бўлиб, улар ҳеч қачон ўзларининг асл исmlарини ошқор айтмасдилар.

– Расмга қаранг жаноб, ташқи кўриниши қандай? Балки таний оларман уни?

– Хўш... – деди овоз. – Унинг юзи жуда семиз, жуда жуда семиз.

Росио исмли қизни ўзига ҳамроҳ қилиб олган бақалок немис дарҳол Рольданнинг хаёлига келди. Бу немисни сўраб бир кечанинг ўзида иккита кўнғироқ бўлиши жуда ғалати, ўйлади у ва мажбуран ҳиринглашга ҳаракат қилиб деди:

– Жаноб Густафон? Албатта, уни жуда яхши биламан. Агар паспортни олиб келсангиз, унга топшириб қўйишга ваъда бераман.

– Мен ҳозир шаҳар марказидаман, машинам йўқ, балки ўзингиз келиб олиб кетарсиз?

– Ммм... – жавобдан бўйин товлади Рольдан. – Мен телефонни ёлғиз ташлаб, бирор жойга чиқолмайман. Лекин сиз турган жойдан узоқ эмас бизнинг...

– Кечирасиз, лекин кўча санғишга кеч бўлди. Яқин ўртада полиция идорасига кўзим тушгандек бўлганди. Ўша ерга кирақоламан. Сиз эса жаноб Густафонни кўрганингизда паспортини қаердан олишни айтиб қўйсангиз бас.

– Йўқ, йўқ, шошманг! – қичқириб юборди Рольдан. Сўнг хўрсиниб деди. – Полицияни аралаштириш шарт эмас. Сиз ҳозир шаҳар марказидасиз, шунақами? Альфонсо XIII меҳмонхонасини биласизми? У шаҳардаги энг яхши меҳмонхоналардан бири.

– Ҳа, – деди овоз бироз ўйлаб туриб. – Альфонсо XIII ни биламан, мен турган жойга яқин.

– Жуда соз! Жаноб Густафон ўша меҳмонхонада тунайди бугун. Ҳозир ўша ерда бўлса керак.

Овоз иккиланиб турди. Сўнг бир қарорга келди шекилли, қисқа қилиб деди:

– Тушунарли. Ҳеч қандай муаммо бўлмади деб умид қиламан. Акс ҳолда полицияга боришимга...

– Оббо, қўйсангизчи шу полицияни, – асабий кулди Рольдан. – Жаноб Густафон ҳозир меҳмонхона ресторанида, ҳамроҳи билан овқатланыпти. – Эркак ҳозир улар тўшакда эканини тахмин қилса-да, қўнғирок эгасида ортиқча шубҳа уйғотгиси келмади. – Қабулхонага кирсангиз, у ерда Мануэль исмли йигитни учратасиз, унга сизни мен юборганимни айтинг ва паспортни Росиога бериб қўйишини тайинланг. Росио – бугун жаноб Густафонга ҳамроҳлик қилаётган қиз. У паспорт эгасига қайтарилишини таъминлайди. Истасангиз, ўзингизнинг манзилни қолдиришингиз мумкин – ишончим комил, жаноб Густафон сизга кичиккина миннатдорлик ҳадясини юборади.

– Ажойиб фикр. Альфонсо XIII. Жуда яхши. Мен ҳозирок йўлга тушаман. Ёрдамингиз учун раҳмат.

* * *

Девид Беккер гўшакни жойига илди.

– Альфонсо XIII, – қикирлаб кулди у. – Қандай сўрашни билиш керак экан.

Вақтни қўлдан бой бермай Альфонсо XIII томон йўлга тушган Беккернинг орқасидан қора шарпа ҳам эргашди.

Йигирма тўққизинчи боб

Хейл билан тўқнашувдан ҳанузгача ўзига келмаган Сьюзан Nod 3 нинг ойнасидан ташқарига қаради. Кристо зали бўм-бўш эди.

Қизнинг хаёлида Стратморга кўнғирок қилиб, Хейлнинг шу ерда эканини айтиш фикри ҳам туғилди; командор ҳеч иккиланмасдан Грег Хейлнинг кетига тепиб чиқарган бўларди – айниқса бугун шанба эканини ҳисобга олса. Бироқ Сьюзан Хейл думи тугилганидан кейин қаттиқ шубҳаланиб, бошқа криптографларга кўнғирок қилиши ва ваҳима кўтариши мумкинлигини ўйлаб, йигитни тек қўйишга қарор қилди.

Ечиб бўлмас алгортим. Қиз хўрсинди, унинг хаёлини яна Рақамли қалъа эгаллаб олди. Бу алгоритмнинг яратилиши мумкинлиги етмагандек, унинг исботи шундоқ рўпарасида, Трансхабар ичида турганига Сьюзаннинг ишонгиси келмасди. Бироқ ўн олти соатдан бери кодни ечолмаётган Трансхабар эътирозга ҳожат қолдирмаганди.

Стратмор... бутун оғирликни елкасига ортганча, ҳалокатнинг рўпарасида мағрур турибди...

Сьюзан баъзан Стратморда Девидни кўрарди, уларнинг жуда кўп хислатлари ўхшарди: иккиси ҳам фидойи, матонатли ва зукко эди. Стратмор унга боғланиб қолганини қиз биларди; Сьюзаннинг криптографияга, касбига бўлган чексиз мухаббати командорга ўзининг ёшлик даврларини эслатиб, сиёсий бўронларга қарамасдан, ишига нисбатан янада қизиқиш уйғотарди.

Сьюзан ҳам ўз навбатида командорга қаттиқ суяниб қолганди; командор оч қолган эркаклар ичида Сьюзанга паноҳ берган, қизнинг карьерасини гуллаб-яшнаган, уни ёмон кўзлардан асраган ва ўз таъбири билан айтганда, Сьюзаннинг барча орзуларини амалга ошираётган инсон эди. Ҳақиқатан ҳам, қизни Девид билан учрашишига сабабчи бўлган иш таклифини Стратмор амалга оширганди йигитга. Агар командор бўлмаганда, балки ҳеч қачон Девид Беккер билан топишмаган бўлармиди...

Ох, Девид, азизим, қаерларда юрибсиз-а... Сьюзаннинг хаёли Девид томон кетди ва баногоҳ қизнинг кўзи клавиату-

расининг четига ёпиштириб қўйган қоғоз парчасига ёзилган факсга тушди.

Етти ойдан бери шу ерда ётган факс Сьюзан шу вақтгача еча олмаган код эди. Девид томонидан ёзилган хабарни қиз мингинчи марта ўқиди.

*Бу камтар хатимни ўқигин бир он,
Сенга бўлган севгим мумсиздир ишон!*

Йигит бу мактубни унга ўрталарида кичкина келишмовчилик сабаб аразлашиб қолганларидан кейин жўнатганди. Сьюзан бир неча ой Девидга хатнинг маъносини айтишини сўраб ялиниб юрди, бироқ рад жавоби олаверди. Мумсиз... Бу Девиднинг қасоси эди. Сьюзан код ечиш ҳақида йигитга кўп маълумотларни ўргатди ва ёдида яхшироқ сақланиши учун барча хабарларни оддий шифрлардан фойдаланиб ёзишни одат қилиб олди. Девидга бериладиган бозорлик рўйхатидан тортиб севги мактубларигача – барчаси кодланган хабарлар бўларди. Бу қизиқарли ўйинлар натижасида Беккер яхшигина криптографга айланди ва ташаккурини билдириш мақсадида ўзи ёзган хатларга «Мумсиз, Девид» деб имзо чекадиган бўлди. Сьюзаннинг қўлида йигит ёзган юздан ортиқ хабар бўлиб, уларнинг барчаси бир хил усулда яқунланганди: «Мумсиз».

Бечора қиз «мумсиз»нинг ортига яширинган маънони билиш учун Девидни авраб ҳам кўрди, алдаб ҳам кўрди – бефойда. Ҳар сафар шу мавзуда гап очилса, йигит илжайиб «Ахир сен код ечувчисанку! Бўш келма, қизалок», деб Сьюзаннинг бурнини чимчилаб қўярди.

МХАнинг бош криптографи деган унвони бор Сьюзан кодни ечиш учун деярли барча усулларни ишга солди – ҳарфлар жойини алмаштириш, тескари ўқиш, анаграммалар, Цезарь кутиси ва ҳ.к. Девиднинг шифри олдида компьютерлар ҳам ожизлик қилди. Ҳа, ечиб бўлмас кодлар ёзиш қўлидан келадиган одам фақатгина Энзай Танкадо эмаслиги кўриниб турибди, деб ўйлади Сьюзан, қайлигининг зехнидан қувониб.

Шу пайт Nod 3 нинг эшиги ғийқиллаб очилиб, Стратмор ичкарига кирди.

– Бирор янгилик борми, Сьюзан? – деди-ю, нигохи Грег Хейлга тушиб, тўхтади. Қошлари чимирилиб, сўради: – Хайрли кеч, жаноб Хейл. Шанба оқшомида сизни кўриш бахтига нима муяссар этди бизни?

Хейл хижолатли алфозда жилмайиб, деди:

– Шунчаки, айрим дастурларни кўздан кечирай деб келувдим.

– Тушунарли, – Стратморнинг қовоғи солинди. Бир муддат нима қилишни ўйлаб, кейин Грегга тегмасликка қарор қилди шекилли, Сьюзанга юзланди: – Флетчер хоним, сизни бир дақиқага мумкинми? Ташқарига юринг.

Сьюзан иккиланганича бир мониторга, бир залнинг нариги бурчагида турган Грегга кўз ташлади.

– А... ҳа... Албатта жаноб.

Сўнг эпчиллик билан керакли тугмаларни босиб, экранни Screen Lock дастури орқали блоклади. Nod 3 даги ҳар бир терминалда Screen Lock дастури мавжуд бўлиб, бу ишдан ташқари вақтда шахсий ҳужжатларни биров титкилашидан ҳимоя қиларди. Сьюзан бешта белгидан иборат кодни киритгач, экран уйкуга кетди. Монитор шу ҳолатда қиз қайтиб, керакли калит сўзни киритмагунча туради.

Кўнгли бироз хотиржам тортган Сьюзан туфлисини оёғига илди ва командорнинг ортидан эргашди.

* * *

– Жин урсин, Грег Хейл нима қияпти бу ерда? – ғазабини босолмай сўради Стратмор эшикдан чиқишлари биланок.

– Доимгидек, ҳеч нарса, – жавоб қайтарди қиз истеҳзо билан.

– Трансхабар ҳақида бирор гап айтмадимми? – хавотарланди командор.

– Ҳозирча йўқ. Бироқ мониторга уланиб, Трансхабар ўн етти соатдан бери тинмаётганини билса, кўп гап айтиши шубҳасиз. Грегни уйга жўнатиб юборасизми?

Стратмор калласида нималарнидир таҳлил қилгач, бош чайқади:

– Йўқ. Шу ерда қолаверсин. – Сўнг тизим хавфсилиги бўлимига кўз ташлаб, сўради: – Чатрукян кетдимми?

– Хабарим йўқ. Унга кўзим тушмади.

– Эй Худойим, – пешонасини тириштирди Стратмор, қўли билан сўнгги ўттиз олти соат ичида юзига ниш уриб чиққан соқолини силаркан. – Изкуварчи? Бирор янгилик борми? Тикан устида ўтиргандекман гўё бирор хабар бўлиб қолишини кутиб.

– Изкувар жим-жит! Девид билан гаплашмадингизми? Стратмор бошини чайқади:

– Узукни қўлга киритмагунча менга қўнғирок қилмаслигини айтдим Девидга.

– Нима? – Сьюзан ажабланди: – Агар унга ёрдам керак бўлиб қолсачи? Кимга мурожаат қилади?

– Мен барибир бу ердан туриб унга кўмак беролмайман – Девид кап-катта эркак, ўзини ўзи эплашига ишончим комил. Қолаверса, ҳар хил телефон линияларидан гаплашиш хавфли эканлигини ўзинг тушунасанку, бирортасининг кулоғига Девид Беккер алгоритм кодини излаб юргани чалиниб қолса, бу яхшиликка олиб келмайди.

Қиз кўзларини катта-катта очиб, хавотир аралаш сўради:

– Бу... бу нима деганингиз?

Стратмор ортиқча гапириб юборганини сезди ва дарҳол кизни тинчлантириш учун жилмайди:

– Девиддан хавотир олишингга ҳожат йўқ, унинг ишлари жойида. Мен шунчаки эҳтиёткорлик қиляпман холос.

* * *

Командор ва Флетчер ўз суҳбатларини давом эттираётган маҳали имкониятни қўлдан бой беришни истамаган Грег Хейл кизнинг компютери ёнига келди, қорайиб турган экранга бир муддат тикилиб турди ва ташқарига ўғринча кўз ташлаб, Nod 3 га ҳеч ким яқинлашмаётганига ишонч ҳосил қилиб, чўнтагидан кичкина харита чиқариб, диққат билан ўқиди.

Сьюзан ва командор ҳанузгача гаплашаётганига яна бир бора амин бўлгач, Хейл эҳтиёткорлик билан бешта белгидан иборат калит сўзни Сьюзаннинг клавиатурасига киритди. Бир неча сониядан сўнг экран юзи ёришиб кетди.

– Бинго, – ҳиринглади йигит ўзида йўқ шод бўлиб.

Nod 3 даги экран хавфсизлик кодини ўғирлаш унчалик

мураккаб эмасди: компьютерларнинг барчасига бир хил шаклдаги, ажратиб олса бўладиган клавиатура ўрнатилганди. Хейл бир куни кечкурун ўзининг клавиатурасини уйга олиб кетди ва унга махсус чип жойлаштирди. Бу чип клавиатурада терилган ҳар бир сўзни ўзига ёзиб олиш имкониятига эга эди. Эртаси куни ҳаммадан барвақт ишга келган Грег чип ўрнатилган клавиатурасини бошқа бир ходимники билан алмаштириб қўйди. Барча клавиатуралар шакл жиҳатдан бир хил бўлгани учун ҳеч ким ҳеч нимани сезмади. Кун якунида йигит ҳамкасбининг компютеридан ўз клавиатурасини ечиб олди ва эскисини жойига ўрнатиб қўйди. Чип томонидан миллионлаб сўзлар ёзиб олинган бўлса-да, калит сўзни топиш мураккаб эмасди: ҳар тонгда криптографлар клавиатурада терадиган илк жумла – калит сўз бўларди, чунки компютерни бусиз ишга туширишни иложи йўқ. Шу сабабли мониторинг пароли ҳамisha чипдаги рўйхатнинг энг юқори қисмида турарди.

Яхшиям Сьюзаннинг паролини билиб олганим, ким ўйлабди дейсиз бир кун келиб бунинг асқатишини, хаёлидан кечирди Грег ва нигоҳини экранга тикди. Мониторга қаради-ю, бир муддат каловланиб қолди – унда Грег Хейлнинг тиши унча ўтмайдиган – Limbo дастурлаш тилида ёзилган дастур зоҳир эди. Гарчи аниқ тушунмаса-да, йигит бор нарсани ишонч билан айта оларди – компютерда диагностиканинг Д ҳарфи ҳам йўқ эди. Экраннынги бир бурчагида турган икки оғиз жумла эса гап нимада эканлигини ошқор қилди.

Изқувар қидирмоқда...

– Изқувар? – овоз чиқариб юборди йигит ҳайратини яширолмай. – Нимани қидиряпти?

Ичидан бостириб келган қизиқиш таъсирида йигит Стратмор ва Сьюзанга яна бир қараб қўйди ва шоша-пиша ишга тушди.

Limbo дастурлаш тили C ва Pascal дастурлаш тиллари асосига қурилганидан бохабар бўлган Хейл бир нечта Pascal буйруқларини ўзгартириб, компютерга киритди ва экранда ўзи кутган ёзув пайдо бўлди:

Изқуварни тўхтатиш?

Хейл навбатдаги буйрукни киритди.

Ҳа

Ишончингиз комилми?

Тасдиқ жавобини бергач, компьютердан чийиллаган товуш чиқди:

Изқувар тўхтатилди

Хейл тиржайди. Терминал Сьюзан ишга туширган Изқувар ишени яқунламасдан туриб ўзини ўзи йўқ қилгани ҳақида хабар бераётганиди.

Из қолдирмасликка тиришган Грег компьютернинг тизим фаолияти бўлимига кирди ва ҳозиргина берган барча буйруқларни бирма-бир ўчириб чиқди. Шундан кейин Сьюзаннинг хавфсизлик кодини киритди.

Компьютернинг экрани қорайди.

Сьюзан Флетчер командор билан бўлган суҳбатни яқунлаб, Nod 3 га қайтганида, Грег Хейл хуштак чалганича ўз терминалида бамайлихотир ўтирарди.

Ўттизинчи боб

Хушбўй сирен гуллари чирмашиб кетган қалин панжаралар билан ўралган Альфонсо XIII кичкинагина тўрт юлдузли меҳмонхона эди. Мармар зиналардан юқорига одимлаган Девид ҳали яқинлашиб улгурмасиданок эшик очилди ва ичкаридан швейцар пешвоз чиқиб, деди:

– Baggage, señor? Ёрдам керакми?

– Раҳмат, шарт эмас. Мен навбатчини кўришим керак, дархол!

Швейцар илтифоти рад этилганидан биров ранжигандек сукут сақлаб, Девидни вестибюлга бошлади, навбатчини кўли билан кўрсатиб, ўзи изига бурилди ва кўздан ғойиб бўлди.

Қабулхона кичкина бўлса ҳам, жуда шинам ва дид билан безатилганди: Испаниянинг олтин асри ўтмишда қолган бўлишига қарамай, бир вақтлар дунёга хукмронлик қилган миллатнинг ўтган фахрли кунларини ёдга солиб туриш мақсадида хона ярқираган қурол-яроғ, ҳарбий аслаҳа ва бир вақтлар янги дунёдан олиб келинган куйма олтинларнинг тасвири туширилган санъат асарлари билан тўлдирилган хонада ўзгача рух хукмрон эди.

Столнинг ортида нозиккина, ўзига қизлардек яхшилаб оро бериб, сочларини силлиқлаб тараган, қошларини текислаган навбатчи Беккерни лабида табассум билан кутиб олди ва деди:

– En qué puedo servirle, señor? Қандай ёрдам беришим мумкин, жаноб? – навбатчи сохта мулозамат билан сўради Девиднинг бақувват танасига бошдан оёқ тикилиб чиқаркан.

Беккер испанчада жавоб қайтарди:

– Мануэль билан гаплашсам бўладими?

Навбатчининг Куёшда тобланган юзига табассум ёйилди:

– Sí, sí, señor. Камина Мануэль бўламан. Қандай кўмак беришим мумкин?

– Escortes Belén компаниясидаги Сеньор Рольдан сизга учрашишимни...

Рольданнинг исмини эшитиши биланок Мануэль жим

бўл дегандек кўл силтаб Девиднинг оғзини ёпди, ҳеч ким эшитмадимикин деган хавотирда вестибюлга кўз ташлади, зал бўм-бўш эканини кўриб, кўнгли хотиржам тортгач, Девидни ёнига имлади ва паст овозда гап бошлади: – Сал эҳтиёт бўлади-да, биродар. Нима гап ўзи?

Беккер ҳам унга монанд пичирлаб гапирди:

– Escortes Belén’нинг Росио исмли бир ходимаси ҳозир шу ерда, хизмат вазифасини бажараётган экан. Шу кизни кўришим керак.

– Аааа, Росио... Жуда гўзал малак... – навбатчи кўзларини айёронга қисди.

– Мен дарҳол у билан гаплашишим керак.

– Бироқ, сеньор, Росио ҳозир миждоз билан бирга.

Беккер овозига жиддий тус берди:

– Бу жудаям муҳим. Миллий хавфсизлик масаласи.

Навбатчи йигит инкор қилди:

– Иложи йўқ. Агар бирор хабар...

– Қизнинг атиги бир дақиқа вақтини оламан холос. Ҳозир ресторандами у?

– Ресторанимиз аллақачон ёпилган. Ўйлашимча, Росио ва миждоз дам олиш учун хонага кириб кетишган. Ёзма хабар қолдирсангиз, эртага эрталаб кўлига етказиб кўяман.

– Балки шунчаки уларнинг рақамига кўнғироқ қилиб...

– Кечирасиз, жаноб, – деди Мануэль сабр косаси тўлиб,

– Альфонсо XIII меҳмонхонасининг миждозлар дахлсизлиги ҳақида ўзига яраша қатъий қоидалари бор.

Беккернинг семиз немис билан фоҳиша кизни эрталаб-гача кутиб ўтириш нияти йўқ эди.

– Тушунарли. Безовта қилганим учун узр, – деди ва орқага бурилиб, устида конверт, қоғоз парчалар ва ручкалар турган вестибюлдаги стол томон юрди. Бир варақ қоғозни конвертга тикди ва устига «Росиога» деб ёзди. Сўнг навбатчининг ёнига қайтиб:

– Сизни овора қилаётганим учун узр, – деб гап бошлади хижолатомуз овозда. – Шунчаки Росиога мен билан бирга ўтказган оқшом учун шахсан миннатдорлик билдирмоқчи эдим. Ҳозир жўнаб кетишим зарур, тонггача кутолмайман...

Хабар қолдиришимга тўғри келаркан... – деди ва конвертни стол устига қўйди.

Бечора гетеросексуал ошик... Шундай келишган йигит тунни ўтказиш учун аёл кишини танлаши қандай ачинарли, хаёлидан ўтказди Мануэль ва Беккерга қараб табассум қилди:

– Сизни ким деб таништирай, жаноб?

– Буисан. Мигель Буисан, – жавоб берди Беккер.

– Яхши, сеньор. Хијолат бўлманг, эртага тонгда мактуб Росионинг қўлида бўлади.

Девид миннатдорлик изҳор қилиб, эшик томон йўналди.

Мануэль Беккернинг ортидан сук билан тикилиб қолди, сўнг ўгирилиб, қўлидаги конвертни деворга маҳкамланган рақамли бўлмачаларидан бирига жойлаштирган ҳам эдики, орқасидан Девиднинг овози янгради:

– Сеньор, қаердан таксига қўнғироқ қилишим мумкинлигини айтолмайсизми?

Навбатчи ортга қараб, телефон будкаси қаерда эканлигини тушунтирди, бироқ Девиднинг кулоғига ҳеч нима кирмади. У икки кўзи билан Мануэль конвертни қайси бўлмага солганини кўришга тиришди. Навбатчининг қўли 301-рақамли бўлмадан чиқаётган эди. Беккер ёрдам учун ташаккур айтди ва қабулхонадан ташқарига чиқаркан, кўзлари билан аланглаб лифтни қидиришга тушди.

Ўттиз биринчи боб

Съюзан Nod 3 га қайтди. Стратмор билан бўлган суҳбатдан кейин қиз Девиднинг хавфсизлиги ҳақида жиддий хавотирга тушиб қолди: хаёлига ҳар хил фикрлар келиб, асабийлашди.

– Хўш, – сўради Хейл терминалидан бош кўтариб. – Стратморга нима керак экан? Бош криптограф хоним билан романтик кечки овқатни тусабдими шефнинг кўнгиллари?

Съюзан эйтибор бермасликка тиришиб, ковоғини уйганча компютери қаршисига келиб ўтирди, паролни тергач, монитор ёришди ва Изкувар дастури экранда пайдо бўлди: Шимолий Дакота ҳақида ҳеч қандай маълумот йўқ эди.

Жин урсин, баттар тажанглашди қиз, нега бунча чўзилиб кетди?

– Асабий кўринасиз, – деди Хейл бегуноҳ оҳангда. – Диагностика билан бирор муаммо чиқдими?

– Жиддий гап йўқ, – хотиржам жавоб берди қиз. Бирок Изкувар кечикаётган эди. Ёзаётганимда бирор хатога йўл кўйдиммикин, деган хаёлда Съюзан Limbo'нинг узундан-узок сатрларини кўздан кечириб, Изкуварнинг узок ушланиб қолишига сабабни қидира бошлади.

Хейл қизнинг ҳаракатларини ўшшайиб кузатиб турарди.

– Айтганча, мен сиздан бир нима сўрамоқчи эдим, – таваккалига гап бошлади у. – Энзай Танкадо ёзаётган ечиб бўлмас алгоритм ҳақида эшитдингизми?

Съюзаннинг ичи шувиллаб кетди.

– Ечиб бўлмас алгоритм? Ҳа, нимадир ўқигандим шекилли у ҳақда, – ўзини қўлга олишга интилди қиз.

– Жуда зўр нарсага ўхшайди ўзиям.

– Ҳа, – жавоб берди Съюзан, Хейл бу мавзуда нега гап бошлаганига ажабланиб. – Лекин мен бунга ишонмайман. Дастурлашдан хабари бор ҳар қандай одам ечиб бўлмас алгоритм математик жиҳатдан эҳтимолдан узоқлигини яхши билади.

Хейл жилмайди:

– Айтмоқчисизки... Бергофский тамойили...

– Ва ички ҳиссиёт.

– Ким билади дейсиз... – йигит ўзича хўрсинди. – Бу дунё сизнинг тасаввурингизга сиғмайдиган нарсаларга тўла.

– Тушунмадим, Хейл?

– Шекспир, – изоҳ берди йигит. – Ҳамлетдан парча эди бу.

– Турмада ўтирганингда ўқишга кўп вақтинг бўлган шекилли?

Грег хиринглади.

– Жиддий сўраяпман, Сьюзан. Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз, балки Танкадо ростдан ҳам ечиб бўлмас алгоритмни яратгандир?

Сухбат Сьюзанни ташвишга тушира бошлади.

– Билмадим. Бу бизнинг қўлимиздан келмаган лекин.

– Балки Танкадо биздан кўра яхшироқдир.

– Балки, – елка қисди қиз, суҳбатни давом эттиргиси келмай.

– Биз бироз муддат хабарлашиб тургандик, – бепарво оҳангда деди Хейл. – Танкадо ва мен. Бундан хабарингиз борми?

Қиз бошини кўтариб Грегга қаради, у хайратини яширишига уринарди.

– Ростданми?

– Ҳа. Читтак алгоритмни фош қилганимдан кейин Танкадо рақамли хавфсизлик борасидаги глобал жангда биз биродарлармиз деган мазмунда менга мактуб йўллаганди.

Қиз қулоқларига ишонмасди. Хейл билан Танкадо шахсан таниш бўлган! Ичи қизиб кетаётган бўлса-да, Сьюзан ўзини Хейлнинг сўзларига бепарводек тутишга ҳаракат қилди.

– Яна Танкадо Читтакдаги қора туйнукни топганим билан мени қутлаб, бу ишим билан фуқароларнинг шахсий дахлсизлигини ҳимоялашга ҳисса қўшганимни таъкидлади, – мактанди Хейл. – Тан олинг, Сьюзан, қора туйнук орқали бутун дунёнинг e-mail'ини ўқишга урингани учун Стратмор камокда чириши керак эди.

– Грег, – йигитнинг гапини бўлди қиз, ўзини аранг бошиб. – Қора туйнук АҚШга таҳдид қилувчи хабарларни ушлаш учун ўрнатилганди.

– Оо, шундайми? – кулди Грег кўзлари чакнаб. – Ундай бўлса, оддий фуқаронинг почтасидаги хатларни ўқиш тасо-дифми?

– Биз оддий фуқароларни кузатмаймиз ва сен буни жуда яхши биласан. ФҚБ одамларнинг телефонига уланиш имко-ниятига эга, лекин бу улар ҳар битта кўнғирокни эшитади дегани эмас.

– Агар бутун ҳуқуқ уларнинг кўлида бўлганида, шундай қилган бўлишарди.

Съюзан йигитнинг нимага шаъма қилаётганини англа-са-да, эътибор бермади ва фикрини давом эттирди:

– Ҳукуматда мамлакатнинг манфаатига кўланка солувчи хабарларни тўплашга ҳуқуқ бўлиши керак.

– Ё Масих! – хайқирди Хейл. – Стратмор миянгизга ўзининг фикрларини яхшилаб қуйган кўринади! ФҚБ бирор фуқаронинг суҳбатини тинглаш учун ордер олиши керакли-гини жуда яхши биласиз. Стандарт шифрлашдан фойдала-нишга ўтиш эса МХА исталган вақтда, исталган жойда, ис-талган кимсанинг хабарини ёриб кириши дегани эди.

– Ҳақсан! Аслида шундай бўлиши керак эди, – овозини бир парда баландлатиб, дағал оҳангда жавоб берди қиз. – Агар сен Читтақдаги қора туйнукни топмаганингда, ҳар бир коднинг калити бизнинг кўлимизда бўларди ва ҳозиргига ўх-шаб хабарнинг кодини ечиш учун Трансхабардан фойдала-ниб соатлаб вақт сарфлаб ўтирмасдик.

– Агар мен носозликни топмаганимда, – эътироз бил-дирди Хейл, – бошқа кимдир барибир илғаган бўларди. Менга раҳмат айтишингиз керак вақтида аниқлаганим учун. Ўзингиз ўйлаб кўринг, агар қора туйнукнинг мавжудлиги Читтақдан оммавий фойдаланишга ўтилганидан кейин маъ-лум бўлса қанақа тўполон кўтарилган бўларди?

– Нима бўлганда ҳам, – йигитнинг гапини кесди Съюзан. – Сенинг шарофатинг билан Электрон чегараланиш жамия-ти биз яратган ҳар бир алгоритмда яширин дастур бор деб ўйлайди.

– Нима? Ундай эмасми? – истехзо билан қаради унга Грег.

Съюзан жавоб бериш ўрнига совуқ ўқрайди.

– Майли, бу муҳим эмас энди, – вазиятни юмшатишга уринди Хейл. – Трансхабарни қурганингиздан кейин энди сизларда хабарларни осонлик билан қабул қилишга имкониёт бор. Нима хоҳласангиз шуни ўқийверасиз – ортиқча савол-жавобларсиз. Сиз ғолиб бўлдингиз!

– Биз ғолиб бўлдик демоқчимисан? Охирги марта эшитганимда сен ҳам МХАда ишлаётгандинг?

– Бу узок давом этмайди, – керилди Грег.

– Наҳотки?

– Жиддий айтяпман. Эртами кечми мен бу ердан кетаман.

– Шу кунларни интизорлик билан кутаман!

Шу дам Съюзан ич-ичидан Хейлни бўлаётган ишлар учун айблаб, лаънатлашни истади: Рақамли қалъа учун, Девид билан боғлиқ муаммолар учун, ҳозир дам олишда эмаслиги учун. Бироқ буларнинг ҳеч бири Хейлнинг айби эмасди. Грегнинг ягона хатоси унинг безбетлиги эди. Съюзан ёши катталиги туфайли оғир-босиқ бўлишга мажбур эди. Бош криптограф сифатида бўлимдаги тинчликни сақлаш, Хейл каби ёш ва ғўр ходимларга тарбия бериш унинг зиммасида эди.

Қиз Грегга тикилди ва шундай истеъдодли, МХА учун жуда фойдали одам ханузгача ташкилотнинг аслида қандай муҳим вазифа бажараётганини англамаганидан афсусланди.

– Грег, – ўзини мажбурлаб дўстона овозда гап бошлади Съюзан. – Бугун оғир кун бўлди мен учун. Бу ҳам етмагандек, сен МХА ҳақида билдирган салбий фикрларинг баттар хафа қилди. Бу агентликнинг мақсади ягона, у ҳам бўлса мана шу миллатнинг хавфсизлигини ҳимоя қилиш. Бу вазифани удалаш учун баъзан нимадандир воз кечишга тўғри келиши мумкин. Бироқ, ишончим комилки, кўпчилик фуқароларимиз тинчликларини сақлашимиз эвазига талаб қилинадиган арзимас қурбонликка рози бўлади.

Грег ҳеч нарса демади.

– Эртами кечми, – давом этди Съюзан, – бу миллатнинг одамлари ўз тақдирини кимнингдир қўлига ишониб топши-

риши зарур. Мамлакатимизга яхшилик билан бир қаторда ёмонлик соғинувчилар ҳам талайгина топилади. Кимдир шу яхшини ёмондан ажрата билиши лозим ва бу масъулиятли вазифа бизга юклатилди. Бу бизнинг бурчимиз. Бизга ёқадими, йўқми, демократияни анархиядан жуда заиф дарвоза ажратиб турибди. МХАнинг вазифаси эса ўша дарвозани кўриқлашдан иборат.

Хейл чуқур хаёлга толиб, бош ирғади:

– Quis custodiet ipsos custodes?

Съюзан англамай қолди.

– Бу лотин тилида, – тушунтирди Хейл. – Ювеналнинг сатирасида шундай дейилган. Маъноси: кўриқчиларни ким кўриқлайди?

– Тушунмадим, кўриқчиларни ким кўриқлайди?

– Шундай. Агар биз жамиятнинг кўриқчилари бўлсак, у ҳолда ким бизни кузатиб, ростданам жамият учун хавф туғдирмаслигимизга кўз-қулоқ бўлади?

Съюзан нима деб жавоб қайтаришни билмай қолди. Хейл синиқ жилмайди.

– Танкадо менга ёзган мактубларининг барчасини шундай тугатарди. Бу унинг севимли афоризми эди.

Ўттиз иккинчи боб

Девид Беккер коридорда, 301-рақамли хона эшигининг қаршисида тўхтади. Сарсон-саргардонликда кидираётган узуги мана шу нақшинкор эшикнинг ортида, аллақерда ётганини ўйлаб, юраги ҳаприқиб кетди. Миллий хавфсизлик масаласи!

Ичкаридан ҳаракат товушлари, узук-юлук овозлар қулоққа чалинарди. Девид эшикни таққилатди. Эшик орқасидан дағал немисча товуш янгради.

– Жа?

Беккер жавоб қайтармади.

– Жа?

Эшик қия очилиб, ундан семиз башара кўринди.

Бейкер илтифот билан табассум қилди. Эркакнинг исмини билмагани учун сўради:

– Deutscher, ja? Германияликсиз, шундайми?

Эркак нима гаплигини тушунмай, бош ирғади.

Беккер соф немис тилида гапани давом эттирди. “Бир дақиқа вақтингизни олсам майлими?”

Эркак норози қиёфада боқди:

– Was willst du? Нима керак сенга?

Беккер эшикни тақиллатишдан олдин нима дейишни ўйлаб олмаганидан афсусланди ва хаёлига келган илк сўзларни айтиб юборди:

– Сизда менга керак бир нарса бор.

Бу жумла вазиятга ноҳос эшитилди шекилли, немиснинг кўзлари қисилди.

– Ein ring, – деди Беккер. – Du hast einen ring. Сизда битта узук бор.

– Бор йўқол, – дўриллади немис ва эшикни ёпа бошлади. Девид ўйлаб ўтирмасдан оёғини эшикка тираб, ёпилишига йўл кўймади. Ва дарҳол қилган ишидан афсусланди.

Немиснинг кўзлари олайиб кетди.

– Was tust du? Нима қиляпсан бу ерда?

Беккер ҳаддидан ошиб кетганини тушунди ва асабийлашиб залга кўз ташлади. Ўзи бугун шундоғам касалхонадан ҳайдаб чиқарилгани етарли бўлганди; меҳмонхонадан ҳам қувилиш нияти йўқ эди.

– Nimm deinen Fuß weg! – ўқирди немис. – Йиғиштир оёғингни!

Беккер эркакнинг билқиллаган бармоқларини кўздан кечирди. Уларда ҳеч қандай узук кўринмасди. Мақсадга етишимга озгина қолди, деб хаёлидан ўтказди у.

– Ein ring! – қайтарди Беккер, бироқ жавоб ўрнига эшик юзининг олдида қарсиллаб ёпилди.

* * *

Девид Беккер нима қиларини билмай, шинамгина коридор деворига илинган Салвадор Дали асарларидан бирининг нусхасига тикилганча узок муддат туриб қолди. «Расм ҳам вазиятга муносиб, – аччиқланди у. – Сюрреализм. Мен кўрқинчли тушда қамалиб қолдим». Бугун эрталаб ўз каравотида уйғонган йигитнинг куни Испанияда, аллақандай узукни топиш илинжида аллақандай меҳмонхонадаги аллақандай немиснинг эшигини бузиб кириш билан яқунланыпти.

Стратморнинг жиддий овози йигитни воқеликка қайтарди. Сиз узукни топишингиз керак!

Беккер чуқур нафас олди ва тақдирни сўкишдан тўхтади. Йигитни уйга кетиш соғинчи чулғаб олди. Уйга қайтиш чиптаси эса шундоққина рўпарасидаги 301-эшик ортига яширинган тилла узук эди. Девид ўша узукни қўлга киритса бўлди – ортиқ ҳеч нима уни бу ерларда бир дақиқа ҳам тутиб туrolмайди.

Девид чуқур нафас олди, шахдам қадамлар билан эшикка яқинлашиб, зарб билан тақиллатишни бошлади. Кескин чора кўриш вақти келганди.

* * *

Немис эшикни силтаб очиб, норозилик билдириш учун оғиз жуфтлаганди, аммо Беккер уни гапиргани кўймади. Чўнтагидан Мэриленд сквош клуби томонидан берилган ID-картасини чиқариб, ўшқирди:

– Polizei!

Жейн хона ичига йўналди ва чирокларни ёқди. Немис воқеаларнинг бундай ривожини кутмаганди.

– Was machst...

– Жимлик сақлансин, – Беккер инглизча сўзлашга ўтди. – Бу хонада фоҳиша борми? – У атрофга бир қур назар ташлади. Хонада тўрт юлдузли меҳмонхонада топилиши мумкин бўлган ҳамма нарса – атиргуллар, шампан виноси, икки кишилик шоҳона каравот мужассам эди, бироқ Росио ҳеч қаерда кўринмасди. Беккернинг эътиборини зич ёпилган ванна эшиги тортди.

– Prostituiert? – немис ванна томон хавотирли нигоҳ ташлади. У Девид тасаввур қилганидан ҳам семизроқ эди. Немиснинг жун босган катта кўкраклари қатлам-қатлам бўлиб кетган қорни томон осилиб тушганди. Альфонсо XIII да мижозларга тақдим этиладиган тунги халатнинг белбоғи унинг белига учма-уч етиб турарди.

Беккер рўпарасида аланглаб турган гигантга қовоқ остидан ўқрайиб қаради:

– Исмингиз нима?

Немиснинг қип-қизил юзида кўрқув аломатлари пайдо бўлди.

– Was willst du? Нима истайсан?

– Мен Севилья полициясининг хорижий сайёҳлар билан ишлаш бўлиmidанман. Хонангизда фоҳиша борми?

Немис ваннахонага таҳлика билан қаради ва бироз иккиланди.

– Ja, – ниҳоят тан олди у.

– Фоҳишабозлик Испанияда ноқонуний эканидан хабарингиз борми?

– Nein, – ёлғон гапирди немис. – Мен билмагандим. Ҳозирок қизни уйига жўнатаман.

– Бунга энди кеч бўлдим деб кўрқаман, – деди Беккер ҳукмрон оҳангда ва хона бўйлаб виқор билан юра бошлади. – Бироқ... Сизга бир таклифим бор.

– Ein Vorschlag? – немиснинг нафаси тиқилиб қолди. – Таклиф?

– Шундай. Мен сизни маҳкамага олиб кетишим мумкин ҳозирок... – Беккер маъноли сукут сақлади ва бармоқларини қарсиллатди.

– Ёки нима? – немиснинг кўзлари кўркувдан ола-кула бўлиб кетди.

– Ёки биз сиз билан келишув тузамиз.

– Қандай келишув? – Испан полициясида порахўрлик ҳақидаги хикояларни немис кўп эшитганди.

– Сизда мен истаган нарса бор, – мақсадга кўчди Бейкер.

– Ҳа, ҳа, албатта, – иши осон битаётганидан қувониб кетган немис жилмайишга уринди ва стол устида турган ҳамёни томон шошилди. – Қанча сўрайсиз?

Девид ўзини ғазаблангандек кўрсатиш мақсадида қоғоғи остидан ўқрайиб қўйди.

– Қонун олдида хизмат қилувчи полиция зобитига пора беришга уриняпсизми? Қандай ҳаддингиз сиғди?

– Йўқ! Албатта ундай эмас! Мен шунчаки... ўйлабманки... – Беккердаги ўзгаришдан ўзини бутунлай йўқотиб қўйган немис каравотнинг бир четига ўтирди, қўллари билан лагандек ялпоқ калласини чангаллади. – Мени кечиринг.

Беккер хона ўртасида турган вазадан бир дона атиргулни суғуриб олиб, узоқ хидлади ва полга улоқтирди. Сўнг немисга ўгирилиб, дабдурустдан сўради:

– Қотиллик ҳақида нималарни биласиз?

Немиснинг юзидан қон қочди.

– Mord? Қотиллик?

– Шундай. Бугун тонгда боғда бир осиелик билан бўлган ходиса суиқасд эди – Эрмордунг. – Девидга немис тилидаги суиқасд сўзи ёқарди – Эрмордунг – жуда жарангли ва совук янграйди.

– Ermordung? У... у одам...?

– Ҳа. У қотиллик қурбони бўлган.

– Бироқ... бундай бўлиши мумкин эмас, – немиснинг нафаси қисилиб қолди. – Мен ўша ерда эдим. Осиеликнинг юраги хуруж қилди. Мен ўз кўзим билан кўрдим. Ҳеч қанақа қон, ҳеч қанақа ўқ йўқ эди.

Беккер бош чайқади:

– Кўрганларимиз ҳаммиша ҳам ҳақиқат бўлавермайди.

Немиснинг ранги докадек оқариб кетди.

Беккер ичида жилмайиб қўйди. Унинг ёлғони иш берганди. Бечора немис терга ботиб кетди.

– Ни-ни-ма истайсиз мендан? – дудукланиб сўради. – Мен ҳеч нарса билмайман.

Беккер яна хона бўйлаб юра бошлади.

– Қурбоннинг қўлида тилла узук бор эди. Менга ўша керак.

– Ме-менда у йўқ.

Беккер афсус билан хўрсинди ва ванна томонга ишора қилди:

– Росиочи? Шабнам томчиси?

Эркакнинг қон қочган юзи қизариб кетди.

– Сиз Шабнам томчисини биласизми? – ялтираган пешонасидаги терни қўйлагининг енги билан артиб, энди гапиришга оғиз жуфтлаган эдики, ванна эшигининг ланг очилиши уни тўхтатди.

Иккала эркак ҳам ўша томонга қаради.

Росио Ева Гранада ваннахона бўсағасида бор гўзаллигини намойиш этиб турарди. Қизнинг белига ўралиб тушган узун тўлқинсимон қизил соч, бекаму-қўст бадан, тўқ каштан рангли кўзлар, катта, текис пешона... Қизнинг устидаги немисникига ҳамоҳанг тунги халат белбоғи кенг бўксаси устидан енгил боғланган, юқори қисми бироз осилиб, Росионинг офтобда тобланган елкаларини кўз-кўз қилиб турарди. Қиз қатъият билан ётоқхонага қадам ташлади.

– Сизга қандай кўмак беришим мумкин? – сўради у димоғ билан инглизча сўзлаб.

Беккер рўпарасида турган жозибадор аёлга тикилди ва пинагини ҳам бузмасдан:

– Менга узук керак, – деди совуқ оҳангда.

– Сиз кимсиз ўзи? – талабчан оҳангда суҳбатни давом эттирди қиз.

Беккер Андалузия шевасида сўзлашга ўтди:

– Полиция зобити.

Қиз қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборди.

– Бўлиши мумкин эмас, – жавоб қайтарди у испанчада.

Беккернинг нафаси ичига тушиб кетди. Росио бақалоқ

немисдан кўра анча пишиқлиги кўриниб турарди. Бироқ у ўзини қўлга олиб, совуқ оҳангда жавоб қайтарди:

– Бўлиши мумкин эмас? Буни исботлаш учун маҳкамага олиб боришимни истарсиз балки?

Росио мийиғида кулди.

– Таклифингизни қабул қилиб сизни уятга қўйишни истамайман. Хўш, кимсиз сиз?

Беккер битта гапга ёпишиб олди:

– Мен Севилья полициясиданман.

Росио у томон қадам ташлади:

– Севильядаги ҳар бир зобит менга жуда яхши таниш.

Улар менинг энг яхши мижозларим.

Беккер қизнинг ўзига еб қўйгудек тикилаётганини ҳис этди. Тактикани ўзгартириш керак эди.

– Мен полициянинг туристлар билан шуғулланувчи махсус бўлиmidанман. Ҳозироқ узукни менга беринг, акс ҳолда сизни идорага олиб кетаман ва...

– Ва нима? – сўради қиз Девидни калака қилгандек қошларини учириб.

Беккер нима дейишни билмасдан, дами ўчди. Режа барбод бўлаётганди. Қиз нега унга ишонмаётган экан-а?

Росио йигитга яқинроқ келди.

– Сизнинг кимлигингизни ҳам, нима исташингизни ҳам билмайман, бироқ ҳозироқ хонадан қорангизни ўчирмасангиз, меҳмонхона кўрикчиларини чақираман, ана шундан кейин ҳақиқий полиция келиб сизни ҳибсга олади, полиция зобити номини қалбакилаштиришга уринганингиз учун.

Стратмор икки дақиқадаёқ уни турмадан олиб чиқишга қурби етишини йигит яхши биларди, аммо бу ишлар овоза қилинмаслиги зарурлиги тайинлангани учун Беккер полицияни ўртага аралаштиролмасди.

Йигитга етишига бир неча қадам қолганда Росио тўхтади ва диққат билан унга тикилди.

– Яхши, – хўрсинди Беккер овозига таслим бўлгандек тус бериб. – Мен Севилья полициясидан эмасман. Мени бу ерга АҚШдан узукни топиш учун юборишди. Бошқа ҳеч

қандай маълумотни ошкор қила олмайман. Узукни берсангиз, истаганингизча пул тўлашим мумкин.

Ўртага чўккан узок жимликдан кейин Росионинг лабла-рида айёрона табассум жилваланди.

– Ҳақиқатни айтиш унчалик ҳам қийин эмас экан, шундайми? – деди у ва курсига ўтириб, оёқларини чалиштириб олди. – Қанча тўламоқчисиз узук учун?

Қизнинг розилик билдирганидан Беккернинг елкасидан тоғ ағдарилгандек бўлди. Савдолашиб ўтиришга тоби-тоқати йўқлиги сабаб лўнда қилиб деди:

– 750.000 песета бераман. Бу беш минг АҚШ доллари демак.

«Бу пул узукнинг асл нархидан ўн марта қиммат», – ўйлади йигит ичида.

Росио ҳайратланиб, қошларини керди:

– Бу жудаям кўп-ку.

– Ҳа, шундай. Келишамизми?

Қиз бошини чайқади:

– Хўп деган бўлардим-у, лекин...

– Миллион песета, – ўйлаб ўтирмасдан оширди Девид.

– Менда бори шу.

– Эй Худойимей, – жилмайди Росио. – Сиз америкаликлар умуман савдолашишни билмайсиз. Бизнинг бозорларда бир дақиқа ҳам яшолмасдинглар.

– Нақд пул, хозироқ тўлайман, – деди Беккер курткаси чўнтагидаги конвертга қўл узатаркан. – Мен фақат уйга тезроқ кетишни истайман холос.

Росио яна бош чайқади:

– Иложим йўқ.

Беккернинг жаҳли чиқиб кетди.

– Нега энди?

– Чунки узук менда эмас, – узр сўраганнамо деди қиз. – Уни аллақачон сотиб юбордим.

Ўттиз учинчи боб

Токуген Нуматака офисида қафасдаги йўлбарсдек уёқдан-буёққа асабий юрарди. Шимолий Дакота хануз алоқага чиққани йўқ. Лаънати америкаликлар! Масъулият ҳисси нималигини билишмайди!

Шимолий Дакотанинг телефон рақами бўлганида эди, Нуматака ҳеч иккиланмасдан аллақачон унга ўзи қўнғирок қилган бўларди. У бундай ишлашга чидаб туролмасди.

Энг бошида Нуматаканинг хаёлидан Шимолий Дакота берган таклиф аслида рақибларидан бири амалга ошираётган тузоқ бўлиши мумкин деган фикрлар кечганди. Ҳозир яна ўша машъум ўйлар унинг миясини чулғаб олди.

Ичини ит тирнаган Нуматака ортиқ бир жойда кутиб ўтиргандан кўра бирор фойдалироқ маълумот топиш илинжида офис эшигидан ташқарига отилди ва шахд билан Numetek корпорациясининг асосий зали томон йўналди. Йўл-йўлакай учраган ҳар бир ходим ёнидан шамолдек ўтиб кетаётган хўжайинга чуқур эҳтиром билан бош эгиб таъзим қилди. Нуматака ишчиларнинг таъзим бажо келтириши уни қаттиқ яхши кўришларидан эмас, шунчаки одоб юзасидан эканини яхши биларди – Японияда ходимлар ҳатто энг бағритош бошлиққа ҳам бош эгиши одатий ҳол ҳисобанади.

Нуматака ҳеч қаёққа қайрилмасдан, тўғри компаниянинг бош коммутатори томон юрди. Numetek Corp'да бўладиган барча қўнғироклар ўн икки каналлик коммутатор терминали – Korenso 2000 орқали бошқариларди. Хонада ўтирган оператор аёл банд бўлса ҳам, Нуматакани кўриб, ишини дарҳол тўхтатди ва ўрнидан туриб, эгилиб таъзим бажо келтирди.

– Безовта бўлманг, – деди Нуматака.

Оператор индамай жойига ўтирди.

– Бугун соат 04:45 да шахсий линиямга телефон қилишди. Бу қўнғирок қаердан туриб амалга оширилганини аниқлаб беролмайсизми? – деди Нуматака олдинроқ бу ишни қилиш хаёлига келмагани учун ичида ўзини сўқиб.

Оператор култ этиб ютинди ва бироз қўрқув билан гап бошлади:

– Бу машинада қўнғирок қилувчининг шахсини аниқлай

олмаймиз, жаноб. Аммо истасангиз, мен телефон компанияси билан боғланишим мумкин. Ишончим комил, улар ёрдам бера олади.

Телефон компаниялари бу борада кўмак кўрсатишига Нуматака шубҳа қилмасди. Бугунги рақамли асрда махфийлик ўтмиш сарқити бўлиб қолган; телефон компанияси сизга ким, қаердан туриб қўнғироқ қилганини ва қанча муддат суҳбатлашганингизни ипидан-игнасигача айтиб беради.

– Ҳозироқ ишга киришинг! – буйруқ берди у ва қўшиб қўйди: – Аниқлашингиз биланоқ менга хабар қилинг!

Ўттиз тўртинчи боб

Хейл бир фурсат очик ҳаводан нафас олиш учун ташкарига чиққанидан қувонган Сьюзан Nod 3 да Изкуварнинг қайтишини кутиб ёлғиз ўтирарди.

Лекин танҳо қолиш Сьюзанга ором бермади, аксинча, ҳозиргина эшитгани – Танкадо ва Хейл ўртасидаги алоқалар ҳақидаги хабар унинг миясини пармалай бошлади.

– Кўриқчиларни ким кўриқлайди? – деди у ўзига. *Quis custodiet ipsos custodes.* Бу жумлалар бошида тинмай айла-нишидан чарчаган қиз уларни кувиб чиқаришга интилиб, кўз олдида Девидни келтирди. «Девид Испанияда... Ишонгим келмайди... Ишқилиб ҳаммаси жойида бўлсин...» Қиз хўрсинди ва тезроқ жин ургур калит сўзни топиб, бу кўнгилсизликка барҳам беришни ич-ичидан истади.

Сьюзан қанча вақтдан бери бу ерда, Изкуварни кутиб ўтиргани ҳисобидан адашиб кетди. Икки соат бўлдимиз ёки уч? Эшикдан Крипто қараркан, тезроқ терминалидан чийиллаган товуш чиқиб, Изкуварнинг қайтганидан дарак беришини истади. Бироқ жим-житлик унга кулоқ тутмагандек чўзилишда давом этарди. Ёзнинг якуний палласидаги Қуёш Ер юзини тарк этгиси келмагандек эринибгина ботди. Бош узра осилиб турган автомат лампалар қоронғу тушганини билдириб, ёрқин шуъла таратиб юборди. Изкуварни жўнатганидан бери жуда кўп вақт ўтиб кетганини сезган Сьюзан асабийлашди, компьютер ойнасидаги Изкувар дастурига қараб «Бўлақолсангчи, шунчалик ҳам куттирасанми?» деди сабрсизланиб. Сўнг Изкуварнинг статус ойнасига сичқончани йўналтирди.

Статус ойнасида Трансхабарникага ўхшаб кетадиган рақамли соат Изкуварнинг қанчадан бери маълумот қидираётганини соатидан тортиб секундигача кўрсатиб берарди. Қанчадан бери Изкуварнинг дайдиб юрганини текширмоқчи бўлган Сьюзан экрандаги манзарадан лол қолиб, юраги бир муддат уришдан тўхтаб қолай эди.

Изкувар тўхтатилди

Изкувар тўхатилди? – ҳайратланганидан қизни қаттиқ йўтал тутди. – Нега?”

Ваҳима ичида Съюзан Изкуварни ишдан қайтариш буйруқларини телбаларча титкилай бошлади, бироқ ҳеч нима тополмади. Изкувар ўзидан ўзи ўчирилган кўринади. Съюзан бу нарса фақат бир ҳолатда содир бўлиши мумкинлигини биларди – Изкуварга вирус тушган.

Вирус зоти дастурчи иши давомида ҳамиша учратиши мумкин бўлган энг ёқимсиз кўнгилсизлик эди. Компьютерлар жуда аниқ буйруқлар асосида ишлагани учун содир этилган энг кичкина хато ҳам катта муаммоларни келтириб чиқаради. Оддий тиниш белгиларини нотўғри қўллаш, масалан, дастурчи нуқта ўрнига вергул ёзиб юбориши натижасида бутун бошли тизим ер билан битта бўлиши мумкин эди. Вируснинг келиб чиқиши Съюзанга доим қизиқарли туюлган.

Вирус тарихи 1944 йилда АҚШнинг Гарвард университетида яратилган дунёдаги илк электрон ҳисоблаш машинаси – улкан лабиринтсимон Mark 1 билан боғлиқ эди. Кунлардан бир куни компьютерда қандайдир носозлик вужудга келди, аммо мутахассислардан ҳеч бири муаммонинг илдизини топа олмайди. Бир неча соатлик изланишлардан кейин кичик лаборатория ёрдамчиси ниҳоят носозлик сабабчисини илғаб қолди: миттигина тунги капалак Mark 1 нинг ички процессорларидан бирига қўниши оқибатида қисқа туташув бўлган экан. Ўша-ўша компьютерда бўладиган носозлик сабабчиларига нисбатан вирус атамаси қўлланиб келинади.

Дастурга тушган вирусни аниқлаш бир неча кун талаб қиладиган жараён бўлиб, кичкина хатоликни топиш учун минглаб дастурлаш сатрлари кўздан кечирилиши қирқ уюм сомон ичидан жимитдек игнани қидириш билан баробар саналади.

– Ҳозир вирусни топишга вақтим йўқ, жин урсин, – аччиқланди Съюзан. Унда фақат биргина йўл бор эди – Изкуварни ишга тушириш ва қайтадан Шимолий Дакотани қидиришга жўнатиш. Бироқ Изкувар ҳозир бўлгани каби яна вирус билан тўқнашиб, ўчирилиб кетиш эҳтимоли ҳам йўқ

эмасди, дастурни қайтадан ёзиб чиқишга эса Сюзанда ҳам, командорда ҳам вақт умуман йўқ эди.

Сюзан қаерда хато қилганига тушунмасдан Изкуварга тикиларкан, нимадир ёпишмаётганини илғади. Ўтган ойда қиз айнан шу Изкувардан фойдаланганида ҳеч қандай муаммо бўлмаганди.

Нега энди тўсатдан носозлик чикдийкин? Шу он Сюзаннинг қулоқлари остида командорнинг сўзлари жаранглади. Сюзан, мен Изкуварни ўзим жўнатишга уриниб кўрдим, аммо у олиб келган маълумот умуман тушунарсиз эди.

Олиб келган маълумот...

Сюзан илқис бошини кўтарди. Шундай бўлиши мумкинми? Олиб келган маълумот?

Агар Изкувар Стратморга маълумот олиб келган бўлса, демак дастур бип-бинойидек ишляпти. Маълумотнинг тушунарсизлиги эса командор кидирув буйруғини берётганида бирор хатоликка йўл қўйганидан бўлса керак. Тушунарлими, тушунарсизми, фарқи йўқ, Изкуварнинг маълумот олиб қайтиши у ўз функциясини нормал бажараётганини билдиради.

Сюзан Изкувари ишдан тўхтаганига бошқа бир сабаби бўлиши мумкинлигини англади, чунки ички дастурлашдаги камчиликлар ҳар доим ҳам дастурлардаги носозликлар сабабчиси бўлмасди: баъзан компьютер платасига йиғилиб қолган чанг, ногўғри қувватлантириш, кабелларнинг қисқа туташуви каби арзимас кўринган ташқи таъсирлар ҳам дастурлардаги яхшигина носозликка олиб келарди. Шунчаки, Nod 3 даги барча техника жуда мукамал ўрнатилгани сабаб қиз бундай эҳтимолларни ҳисобга олмаганди.

Нима қилиши кераклигига ақли етган Сюзан дарҳол ўрнидан турди ва хонанинг бир бурчагида жойлашган техник қўлланмалар сақланувчи китоб жавони томон тез-тез одимлади, у ердан кичкинагина маълумотномани топиб варақлашга тутинди. Бироздан сўнг ўзи қидирган нарсани топди шекилли, юзи ёришиб, компьютерига ўтирди, бир нечта буйруқларни киритди ва охирги уч соатда берилган вазифалар рўйхатини кута бошлади. Қиз муаммонинг илдизи

нотўғри қувватлантириш ёки бузук чип каби ташқи омилларда бўлишига умид қиларди.

Бир неча фурсатдан сўнг терминалнинг чийиллаган товушини эшитиб, Сюзаннинг томир уриши тезлашди. Нафасини ичига ютганча компьютер экранига тикилди:

Хатолик коди – 22

Ёзувни кўриб, Сюзаннинг қалбида умид учқунлади. Экрандаги хатолик коди Изкуварнинг нормал ишлаётганини, муаммо эса ташқи таъсир оқибати эканини кўрсатарди.

Хатолик коди 22... Сюзан 22-код нимани билдиришини хотирасида тиклашга уринди, бироқ Nod 3да бундай хатоликлар жуда кам учрагани сабабли қиз рақамли кодларни ёддан билмасди.

Қиз яна қўлланмани титкилаб, хатолик кодларини кўздан кечиришни бошлади:

19: Тизим бўлимидаги хатолик

20: Қаттиқ кучланиш

21: Маълумотлар омборидаги хатолик

Ниҳоят қиз 22-рақамга етиб келди-ю, хайратдан серрайиб қолди. Вазиятга тушунмай, монитorni икки мартадан қайта текширди.

Хатолик коди 22

Сўнг қошларини чимириб, қўлланмани қайта ўқиди:

22: Қўлда тўхтатиш

Ўттиз бешинчи боб

Беккер кулоқларига ишонмади:

– Сиз узукни сотиб юбордингиз?

Қиз сўзсиз бош силкиди.

Беккер эшитганлари ёлгон бўлиб чиқишини қаттиқ истарди.

– Pero... Аммо...

Росио хижолат бўлгандек елка қисди ва испан тилида деди:

– Боғ олдида турган бир қиз сотиб олди.

Беккернинг тиззаси қалтираб, оёғидан дармон қочди.

Бундай бўлмаслиги керак!

Росио йигитнинг аҳволини кўриб, гуноҳқорона жилмайиб, немисга ишора қилди.

– *El quería que lo guardara.* У узукни сақлаб қўйишимни истаганди, лекин рад этдим. Менинг томиримда лўли қони окмоқда; биз лўлилар сочимиз қизил бўлиши билан бир қаторда, жуда иримчи ҳаммиз. Ўлаётган одам томонидан берилган узук яхшилик олиб келмайди. Шунинг учун ундан иложи борича тезроқ қутилишга ҳаракат қилдим.

– Сиз харидор қизни танийсизми? – савол берди Беккер.

– Сизга ростдан шу узук керакми? – қошларини кўтарди қиз ажабланиб.

Беккер қатъият билан бош қимирлатди.

– Кимга сотдингиз узукни?

Сухбатдошлар ҳанузгача диван четида мук тушиб ўтирган бақалокни бутунлай хаёлларидан қочирганди. Бир томондан романтик окшоми барбод бўлаётганидан ғазабланса, иккинчи томондан турмага тушиш эҳтимоли борлигидан сиқилиб кетган немис сухбатнинг чўзилиб кетганидан тоқати тоқ бўлиб сўради:

– *Was passiert?* Нима бўляпти ўзи?

Беккер жавоб бермади.

– Ростини айтганда, мен узукни сотмадим, – деди Росио. – Мен ҳаракат қилдим, бироқ қизалоқ жуда ёш бўлиб, узукни олгани умуман пули йўқ эди. Нима қилиб бўлса ҳам узукдан қутулиш учун унга совға қилиб юборишдан бошқа

чорам колмади. Агар бундай олийжаноб таклиф билдиришизни билганимда эди, албатта сиз учун узукни сақлаб қўйган бўлардим.

– Нега боғдан кетдингиз? – сўради Девид. – Одам ўлган эди. Нима учун полицияни кутмадингиз? Нимага узукни уларга топширмадингиз?

– Менга кўп нарса керак, жаноб Беккер, лекин муаммо эҳтиёжларим рўйхатида йўқ. Кўнгилсизликлардан узокрок юришга интиламан доим. Бундан ташқари, анави қария бизсиз ҳам ҳамма нарсани эплаётганди.

– Канадаликмми?

– Шундай. У тез ёрдам чақиргач, биз кетишга қарор қилдик. Менинг ҳам, мижозимнинг ҳам полицияга аралашиб қолишимиздан ҳеч қандай наф йўқ эди.

Беккер ноилож бош ирғади. У тақдир кўрсатган бешафқат ўйинга ўзини ишонтиришга уринарди. Росио лаънати узукни бериб юборибди!

– Мен ўлаётган одамга ёрдам беришга уриндим, – тушунтирди қиз. – Лекин у хохламади. Бир-бирига чирмашиб кетган учта бармокли мажруҳ қўлини бизга чўзиб, худдики узукни олишимиз керакдек ҳаракат қилди. Мен истамадим бунни, аммо мижозим узукни олди. Шундан сўнг йигитнинг жони узилди.

– Кейин эса сиз юрак массажи қилдингиз, шундайми? – тахмин қилди йигит.

– Ҳечам-да! Биз қўлимизни ҳам теккизмадик мурдага. Мижозимнинг ўтақаси ёрилиб кетди. Ўзи девдек бўлгани билан, юраги чумчуқникидан ҳам кичкина экан, – қиз кулди ва ишва билан Девидга қаради. – Хавотир олманг. У испанчанинг «И»сига ҳам тушунмайди.

Беккер қизнинг ноз-карашмасига эътибор қилмади, ҳозир унинг хаёлини Танкадонинг кўкрагидаги кўкиш доғ эгаллаб олганди.

– Балки шифокорлар юрак массажини қилгандир, нима деб ўйлайсиз?

– Билмадим рости. Улар келмасидан олдинроқ кетиб бўлгандик биз.

– Узукни ўғирлашимиз биланок кетиб бўлгандик демокчимисиз? – ўшшайди Девид.

Йигитнинг сўзларидан сўнг Росионинг кўзларида жаҳл учкунлари кўринди.

– Биз узукни ўғирламадик, – паст, бироқ қатъиятли овозда деди қиз – Ўлаётган одамнинг мақсади аниқ эди. Биз унинг сўнгги тилагини бажо келтирдик, холос.

Беккер юмшади. Росио ҳақ эди; агар қизнинг ўрнида бўлганида у ҳам шундай қилган бўларди.

– Аммо кейин узукни қандайдир қизга бериб юбордингиз.

– Мен сизга сабабини тушунтирдим. Мархумнинг нарсанини олиб кўнглим безовта бўлди. Йўлда кўп такинчоқлар тақиб олган қизни кўриб, узук унга ёкса керак деб ўйладим.

– Қиз қандай қабул қилди бунини? Унга ғалати туюлмади-ми тўсатдан узук таклиф қилганингиз?

– Асло. Балки сотиб олар деган мақсадда унга узукни боғдан топиб олганимни айтдим, қиз эса пулдан оғиз ҳам очмади. Мен ҳам кўп тикилинч қилмадим. Чунки узукни тезроқ даф қилишни истагандим.

– Соат неччи бўлганди ўшанда?

Росио елка қисди:

– Анигини билмайман. Узукни олганимдан тахминан бир соатлардан кейин.

Беккер қўл соатини текширди: 11:48. Узук саккиз соат олдин кўлдан чиқиб кетиб бўлганди. «Жин урсин, бу ерда нималар қиялман ўзи? Мен ҳозир Смоки Маунтинда дам олаётган бўлишим керак эди». Йигит оғир хўрсинди ва сўраши мумкин бўлган ягона саволни берди:

– Қизнинг ташқи кўриниши қандай эди?

– Ега un punki, – жавоб қайтарди Росио.

Беккер ажабланди:

– Un punki?

– Si, punki.

– Панк дейсизми?

– Шундай, у қиз панк эди, – деди Росио инглиз тилида, кейин испанчада батафсилроқ тушунтирди: – Mucha joyeria.

Жуда кўп такинчоқлар такиб олганди. Бир кулоғида ғалати зирак ҳам бор эди, калла суягига ўхшаш.

– Севильяда панклар борми?

Росио жилмайди:

– Todo bajo el sol. Осмон остида нималар йўқ дейсиз.

– У сизга исмини айтдимми?

– Йўқ.

– Қаерга кетаётганиничи?

– Айтмади. У испан тилида жуда ёмон гапирарди.

– Қиз испаниялик эмасмиди? – хайрон бўлди Девид.

– Йўқ. Панк инглиз эди, ўйлашимча. Сочини айтмайсизми – жуда алламбало: қизил, оқ ва кўк рангда эди.

Беккер панкнинг ғайритабиий кўринишидан эти увушиб кетди ва тахмин қилди:

– Инглиз эмас, америкаликдир?

– Ундай деб ўйламайман, – эътироз билдирди Росио, – Қизнинг устида Британия байроғининг расми туширилган футболка бор эди.

Беккер индамасдан бош ирғади:

– Яхши. Қизил, оқ ва кўк соч, Британия байроғи акс этган футболка, кулоққа осилган калла суяги шаклидаги зирак... Яна нима?

– Ҳеч нима. Шунчаки ҳамма панкларга ўхшаган панк.

Панкларга ўхшаган панк? Университет футболкаси ва консерватив соч турмаги билан юрувчи одамлар дунёсида яшовчи Девид учун Росио чизиб берган образни тасавурида жонлантириш мураккаб бўлаётганди.

– Панкнинг яна бирор эса қоларли жиҳатини хотирлай оласизми?

Росио бир лаҳза ўйланиб турди.

– Йўқ, бори шу.

Шу вақт каравотнинг асабий ғирчиллагани эшитилди; қизнинг бақалоқ мижози оғирлигини иккинчи томонга ташлаганди. Беккер у томонга ўгирилиб, соф немисчада деди:

– Noch et was? Панк рокчини топишим учун бирор кўшимча қила оласизми?

Орага чўккан жимликни немиснинг пишшиллаб чиқарган нафаси бузиб турарди. Бесўнакай эркак нимадир дейишга оғиз жуфтлади-ю, қандай айтишни билмасдан каловланиб қолди, сўнг гапирди:

– Дўзахга равона бўл!

Унинг оғзидан чиққан тўрт оғиз гап инглизча бўлса ҳам, маъноси жуда хунуклиги учун Девид дарҳол тушуниб етмади.

– Кечирасиз, жаноб?

– Дўзахга равона бўл! – қайтарди немис ва чап панжаси билан ўнг тирсагига урди – бу италиянча ўта одобсиз ишора эди. Аммо Беккернинг ҳозир ундан ғазабланиб ўтиришга вақти ҳам, хохиши ҳам йўқ эди. Йигит Росиога ўгирилди ва испан тилида сўради:

– Меҳмоннавозлик тугади шекилли?

– Ундан хавотир олманг, – кулди Росио. – Мижозим бироз аччиқланияпти холос. Ўзига керакли нарсага етишгач тинчиб қолади. – Қиз елкасига осилиб тушган жамалак сочларини кўли билан ўйнаб, Беккерга кўз қисиб кўйди.

– Майли. Менга ёрдам бероладиган яна бирор маълумот борми? – сўнгги илинж ила унга тикилди йигит.

Росио бош чайқади.

– Афсуски йўқ. Панк қизни ҳеч қачон тополмайсиз деб кўрқаман. Севилья жуда катта шаҳар – у исталган бурчақда юрган бўлиши мумкин.

– Қўлимдан келганича ҳаракат қиламан. Бу миллий хавфсизлик масаласи ахир...

– Яхши. Мабодо омадингиз келмаса, – деди Росио кўз кирини Девиднинг чўнтагидаги пул солинган конвертига ташлаб, – қайтаётганингизда шу ерда тўхтанг. Мижозим унга мурдадек қотиб ухлаб қолган бўлади. Эшикни оҳиста уч марта тақиллатинг. Мен иккаламиз учун алоҳида хона топаман ва сизга бир умр ёдингизда қолувчи кеча совға қиламан. Бирга ўтказган оқшомимиздан кейин, ваъда бераман, сиз Испанияга қилган сафарингизни ҳеч қачон унутолмайсиз. – Қиз лабини чўччайтириб, йигитга ширин табассум ҳадя этди. Унинг кўзларида эҳтирос учкунлари чакнардди.

Беккер зўрма-зўраки жилмайди.

– Илтифот учун раҳмат, лекин кетишим керак, – сўнг немисга ўгирилиб, учрашувини бузгани учун узр сўради.

Бақалок лаб учида қимтиниб деди:

– Keine Ursache.

Беккер коридор томон шахдам одимлади.

Ўттиз олтинчи боб

– Қўлда тўхтатиш? Қанақасига? – ўзига ўзи савол берди Сьюзан ҳеч нарсага тушунмасдан.

Қиз Изкуварни ўчириш учун ҳеч қандай буйруқ киритмаганини яхши биларди. Бўлган ишга тузукроқ сабаб тополмасдан, балки адашиб клавиатурада тугмалар кетма-кетлигини адаштириб босиб юборгандирман, деган фикр хаёлидан ўтди, аммо у дарҳол чиппакка чикди. Чунки, экрандаги маълумотга кўра, тўхтатиш буйруғи берилганига йигирма дақиқа ҳам бўлгани йўқ. Сьюзан йигирма дақиқа олдин сўнгги – монитorni блоклаш буйруғини берган ва командор билан ташқарига чиқиб кетганди. Экранни блоклаш коди билан Изкуварни ишдан тўхтатувчи буйруқни бир-бири билан адаштириб юбориш ҳақида ўйлашнинг ўзи кулгили эди.

Шунга қарамасдан, Сьюзан экранни кулфлаш дастурини очиб, терган код тўғри эканини текшириб кўрди. Ҳаммаси жойида.

– Ундай бўлса, – жаҳл билан ўзидан сўради қиз, – қўлда тўхтатиш ҳақидаги буйруқ қайси гўрдан келади?

Жумбоқнинг тагига етолмай асабийлашаётган Сьюзан кулфлаш ойнасидан чиқиш тугмасини босди. Бироқ дастур экрандан ўчар маҳали кутилмаганда кизнинг нигоҳини нимадир тортди ва ойнани қайта очиб, экраннинг бир четида турган маълумотни синчиклаб ўрганди. Жуда ғалати... Сьюзан Nod 3 дан чиқиб кетишидан олдин киритган «экранни кулфлаш» буйруғидан атиги бир дақиқа ўтгач, «экранни очиш» буйруғи берилганди. Командор билан суҳбати бир дақиқадан ошиқ давом этганига ишончи комил Сьюзан ойнанинг пастроғини ўқишга тутинди ва навбатдаги маълумотдан бутунлай шокка тушди. Қайта очилганидан роппа-роса уч дақиқа ўтгач, монитор қайта ёпилганди. Дастур кўрсатиб берган гапларга ишонадиган бўлса, Сьюзан ташқарида эканида кимдир унинг компьютерини бузиб киргани аниқ эди.

– Бўлиши мумкин эмас, – қиз кўрганларидан даҳшатга тушди. Йўқлигида Nod 3 да қолган ягона тирик жон Грег Хейл эди, аммо у Сьюзаннинг калит сўзини қаердан билақолди? Сьюзан қачондир унга калит сўзни айтганини эслолмай-

ди; қиз кодни тасодифий усулда танлаган ва ҳеч қачон бирор жойда қайд этмаган. Демак, Хейл уни кўриб қолиши мумкин эмас. Беш ҳарфдан иборат кодни тахмин қилиб топиш ҳақида гап бўлиши ҳам мумкин эмас – Хейл олти миллиондан ортиқ эҳтимол ичидан айнан тўғриси аниқлаши. утопия эди.

Бирок Screen Lockда қайд этилган кодни очиш ва ёпиш буйруқлари эътирозга ўрин қолдирмасди. Хулоса битта... Хейл Сьюзан ташқарида суҳбатлашиб турган вақтида компьютерни очиб, Изкуварни тўхтатиш буйруғини берган. Аммо нега? Хейл қизнинг терминалини бузиб киришига ҳеч қандай сабаб йўқ-ку. У хаттоки, Сьюзан Изкувардан фойдаланаётганини билмасди ҳам. Мабодо билган тақдирда ҳам, Шимолий Дакота номли қандайдир одамнинг изига тушаётган Изкуварнинг Грегга нима оғирлиги тушди экан?

Сьюзаннинг миясида жавобсиз саволлар урчий бошлагач, қиз ўзини қўлга олишга ҳаракат қилди. Хейл билан орани очиқ қилиш қочмайди, биринчи ишни бажариш керак, деб ўйлади у ва Изкуварни қайтадан ишга тушириб, керакли тугмани босди. Компьютердан чийиллаган овоз чикди:

Изкувар юборилди

Изкувар маълумот топиб қайтиши учун яна бир соатча вақт кетишини ўйлаб, Сьюзаннинг томоғи ҳиппа бўғилди, Хейл қайси гўрдан унинг шахсий кодини топиб, Изкуварни ишдан тўхтатгани ҳақида ўйлаб, уни қарғади. Сўнг ўрнидан даст туриб, йигитнинг компютери томон юрди. Унинг экрани қоп-қора, лекин блокланмаган эди – мониторнинг четидан таралиб турган хира ёруғлик шундан дарак берарди. Криптографлар одатда ишдан кетаётган маҳалидагина компьютерларини блоклаб, бошқа вақтлари шунчаки, экран ёруғлигини пастлатиш билан чекланишарди – бу ҳеч ким компьютерга тегмаслиги керак дегувчи универсал шараф кодекси ҳисобланарди.

– Ўргилдим шараф кодексидан, – деди қиз бурнини жиёриб. – Кўрайликчи, нима билан бандсан бу ерда, Грег.

Эшикка бир қур назар ташлаб, ҳеч ким келмаётганига ишонч ҳосил қилгач, Сьюзан Хейлнинг компютерига қўл

чўзиб, монитор ёруғлигини оширди ва бўм-бўш экранни кўриб, ҳафсаласи пир бўлди. Нима киларини билмасдан, қидириш функциясига кириб, буйрук ёзди:

Изкуварни қидириш

Эҳтимолдан жуда узоқ бўлса-да, бу қидирув Хейл қай тарзда Сюзаннинг Изкуварини тўхтатганига бирор сабаб топиб бериши мумкин эди. Бир неча сониялардан сўнг экранда ёзув пайдо бўлди:

Ўхшашлик топилмади

Сюзан бир сония ўйлаб қолди ва навбатдаги буйрукни киритди:

Экран қулфини қидириш

Мониторда ўнлаб иловалар пайдо бўлди, аммо уларнинг ҳеч бири Хейлда қизнинг пароли бор эканига ишора бермасди.

Боши берк кўчага кириб қолган Сюзан эсанкираб қолди; у Хейл шунча вақтдан бери нима билан банд бўлганини билиш мақсадида «Сўнгги фойдаланилган дастурлар» менюсига кирди. Йигит охирги марта электрон почтасини ишлатган экан. Сюзан қаттиқ дискни титкилаб, бир амаллаб электрон почта папкасини топиб киргач, яна бир нечта папка пайдо бўлди. Бу Грег Хейлнинг бир эмас, кўплаб электрон почта akkaунтлари борлигидан дарак берарди. Ҳамма профилларни бирма-бир текшираётган Сюзаннинг эътиборини аноним почта провайдери тортди. Файлни очиб, қабул қилинган мактублардан дуч келган бирини танлади ва ўқишга киришди-ю, шу замон нафаси ичига тушиб кетди.

Кимга: SHDAKOTA@ara.anon.org

Кимдан: ET@doshisha.edu

*Ажойиб прогресс! Рақамли қалъа деярли тайёр.
Бу алгоритм МХАнинг куни битганига исбот бўлади.*

Сюзан туш кўраётгандек кўзларига ишонмай, мактуб-

ни қайта-қайта ўқиди. Сўнг қалтираган бармоқлари билан навбатдаги хатни очди.

Кимга: SHDAKOTA@ara.anon.org

Кимдан: ET@doshisha.edu

Айланма матн иш берди! Ҳамма гап ўзгарувчан кетма-кетликда экан!

ET@doshisha.edu... Doshisha... Ахир бу Энзай Танкадо ўқиган университет серверику! Демак... Қанчалик ишониш қийин бўлмасин, Хейлнинг почтасида Энзай Танкадодан қабул қилинган ўнлаб мактублар турарди. Танкадо билан Грег Хейл доимий алоқада бўлганига ягона сабаб уларнинг бирга ишлагани бўлиши мумкин. Бундан чиқди...

Грег Хейл билан ShDakota битта одам!?

Лоп этиб юзага чиққан мантиқий ечимдан Сьюзан ақлдан озаёзди, бироқ бу ногўғри эканини исботлайдиган ҳеч қандай далил тополмади: Танкадо айланма матнни яратиш учун ўзгарувчан кетма-кетликдан фойдаланган, Грег Хейл эса МХАни ер билан битта қилиш учун у билан тил бириктирган!

«Бу... – ўз фикридан Сьюзаннинг эти жимирлаб кетди, – бўлиши мумкин эмас!»

Шу дам Хейлнинг сўзлари кулоғи остида жаранглади: Танкадо менга бир неча маротаба хат ёзганди... Стратмор мени ишга олиб таваккал қилганди... Эртами-кечми бу ердан барибир кетаман...

Шунга қарамай, Сьюзан ҳамон кўрганларига ишонолмасди. Тўғри, Грег Хейл бетгачопар ва сурбет йигит, лекин сотқин эмас. Рақамли қалъа МХАга қанча зарар келтиришини яхши била туриб унинг яратилишига ҳисса қўшишга ишониб бўлмайди.

Ишониб бўлмайди. Нега ишониб бўлмас экан? Сьюзан энди чуқурроқ ўйлай бошлади. Мундоқ олиб қараганда, Грегни бу йўлдан қайтаришга тўсқинлик қиладиган ҳеч қан-

дай сабаб ҳам мавжуд эмас – ишга садоқат ва обрўни ҳисобга олмаганда албатта. Қиз Читтак алгоритми билан боғлиқ воқеани эслади. Грег Хейл бир марта МХАнинг режаларини ҳеч иккиланмасдан барбод қилган, у бу ишни қайта амалга оширмаслигига ҳеч ким кафолат беролмайди.

Танкадочи? Танкадо каби ўта эҳтиёткор одам нима сабабдан келиб-келиб Хейл каби ишончсиз кимса билан бирлашганини қиз тушуна олмади.

Сьюзан энди бу аҳамиятсиз эканлигини тушунди. Ҳозир кечиктирмасдан бўлган воқеани Стратморга хабар қилиш зарур. Такдирнинг қалтис ўйинини қаранг-ки, бир неча соатдан бери излаётганлари – Танкадонинг ҳамтовоғи Шимоллий Дакота шундоқ бурунларининг тагида экан. Фақат Энзай Танкадо бандаликни бажо келтирганидан Грегнинг беҳабарлиги Сьюзанга қоронғу эди. Хейл ҳеч нарсадан шубҳаланмаяпти – ҳозирча. Рақамли қалъанинг калит сўзи эса... мана шу компьютер ичида... Шошилиш керак... Вақтни қўлдан бой бермаслик мақсадида қиз бекорчи хаёлларни миясидан қувиб чиқарди ва ўзидан ҳеч қандай из қолдирмасдан e-mail файлларини ёпа бошлади. Энг охириги папкани ёпишига озгина қолганида Nod 3 ойнасидан шарпа кўринди. Шоша-пиша ташқарига кўз ташлаган қиз Грег ичкарига кираётганини кўриб таҳликага тушди, томирларида адреналин жўш урди. Йигит остонага етиб келганди.

– Минг лаънат! – сўкинди қиз, қанча муддатда ўз терминалига етиб боришини ҳисобларкан. Бир неча сония ичида жойида бўлиб қолиши учун Сьюзанга иккита қанот ҳам камлик қиларди ҳозир. Сьюзан ўз жойига боролмасди, Грегнинг компютери ёнида ҳам қололмасди.

Эшикнинг гийқиллаган товуши эшитилди, қаерга боришни билмай ваҳима босиб турган қиз ўйлаб ўтирмай кўзи тушган илк жой – бир неча қадам наридаги омбор томон отилди. Ниҳоят, Nod 3 эшигидан Грегнинг калласи кўринган маҳалда Сьюзан бир амаллаб музлатгичга етиб олиб, уни очишга улгурди.

Хейл бамайлихотир кириб келди ва Сьюзанни музлатгич ёнида кўриб, ўша тарафга юрди. У қиздан илжайиб сўради:

– Оч қолдингизми? Балки тофудан баҳам кўрармиз?

Сьюзан чуқур нафас чиқарди, сўнг йигитга ўгирилиб:

– Йўқ, раҳмат. Мен шунчаки... – деди-ю, гапини охирига еткизолмади. Ҳаяжондан ранги оқариб кетди.

Хейл унга ҳайрон бўлиб қаради:

– Бирор гап бўлдимми?

Сьюзан йигитнинг кўзларига тикилиб, лабини тишлади.

– Йўқ, ҳаммаси жойида, – ўзини қўлга олиб жавоб берди қиз. Аслида эса ҳеч нарса жойида эмасди. Хонанинг бир томонида Хейлнинг компютери ёрқин нур сочиб турарди. Сьюзан экран ёруғлигини пасайтиришни бутунлай эсдан чиқарганди.

Ўттиз еттинчи боб

Альфонсо XIII нинг пастки қаватига тушиб, хаёлга чўмган Девид Беккер меҳмонхона барига кирди. У қаттиқ чарчаб, мадорсиз қолганди. Баланд курсига ўтиргач, пакана бармен унинг ёнига тоза сочиқ кўйди ва сўради:

– *Qué bebe Usted?* Нима буюрасиз?

– Ҳеч нарса, раҳмат, – жавоб қайтарди Беккер. – Мен шунчаки бу шаҳарда панк рокерлар йиғиладиган клуб бор-йўқлигини сўрамокчи эдим.

– Клуб? Панклар учун? – такрорлади бармен ғалати қараб.

– Шундай. Бу ерда улар кўнгил ёзадиган бирор жой борми?

– *No lo sé, señor.* Қаерлигини билмадим, лекин аниқ бу ер эмас, – бармен жилмайиб қайта сўради: – Балки бирор нима ичарсиз?

Барменнинг назарида Беккер ўзини бошқача тутаётганди. Йигитнинг режалари издан чиқиб кетганди.

– *¿Quiere Vd algo?* – қайтарди бармен. – *¿Fino? ¿Jerez?*

Қаердадир мумтоз мусиқа садоларининг сокин оҳанги эшитиларди. «Бранденбург концерти – тўртинчи рақам», ўйлади Беккер. Ўтган йили бу концертни авлиё Мартин академияси ижросида Съюзан билан бирга кўрганди. Қизни эслаши биланоқ Беккернинг хўрлиги келиб кетди, ҳозир Съюзан ўзи билан бирга шу ерда бўлиб қолишини қаттиқ истади. Боши устида айланаётган вентилятордан келаётган салқин ҳаво йигитга ташқаридаги иссиқдан дарак берарди. Аллақандай панкни қидириб терга ботганича қорадори иси уфуриб турган Триана кўчаларини сарсон-саргардонликда кезишини тасаввур қилиб, баттар кайфияти тушиб кетди. Яна Съюзанни ўйлаб, томоғига аччиқ нарса тикилди.

– *Zumo de arándano.* Наматак шарбати, – деди у паст овозда алам билан пичирлаб.

– Наматак шарбати? – ажабланди Бармен. – *Solo?* Бир ўзими?

– *Sí,* – жавоб қайтарди Беккер. – *Solo.*

– ¿Echo un poco de Smirnoff? Бир култум арокка нима дейсиз? – янада қатъийроқ сўради Бармен.

– Йўқ. Gracias.

– ¿Gratis? – бармен йигитни тинч кўйиш ниятида эмасди. – Муассаса ҳисобиданми?

Девиднинг хаёли паришон эди; Триананинг ифлос кўчаларини, жазирама иссиқни ҳамда олдинда уни кутиб турган узундан-узок тунни кўз олдида келтириб мияси ғовлаб кетди ва ночор оҳангда розилик билдирди:

– Sí, échame un poco de vodka.

Йигитни кўндирганидан мамнун бармен ичимлик тайёрлашга киришди.

Девид барнинг безакли деворларига тикиларкан, туш кўраётгандек ҳис қилди ўзини. «Мен – оддийгина университет ўқитувчиси махфий топшириқни бажаряпман. Қанақасига бу аҳволга тушиб қолдим...» – аламзадалик билан ўйлаб, ўйининг охирига етолмасди йигит.

Бу орада бармен намоёишкорона яқинлашиб, кўлидаги ичимлик солинган чиройли қадахни Беккерга тутди.

– A su gusto, señor. Наъматак шарбати ва бир култум арок, жаноб, марҳамат.

Миннатдорлик билдириб, қадахдан ҳўплаган Девидни йўтал тутиб қолди. Бир култум арок эмиш!

Ўттиз саккизинчи боб

Съюзаннинг ҳолатини кўрган Хейл юришдан тўхтаб, турган ерида қаққайиб қолди.

– Нима гап, Сью? Кўринишингиз жойида эмас.

Съюзан кўркувини енгишга ҳарчанд уринмасин, бунинг уддасидан чиқолмасди. Ўн қадам нарида турган монитордан таралаётган ёруғликка қарамасликка интилиб, бир амаллаб жавоб қайтарди:

– Мен... Мен яхшиман, – унинг юраги дуккиллаб урарди. Хейл нима бўлаётганини тушунмади.

– Балки сув ичарсиз?

Монитор ёруғлигини ўчирмагани учун ўзини лаънатлаётган Съюзан ҳозир жавоб берадиган аҳволда эмасди. Хейл терминали титкиланганини сезган заҳотиёқ қиз унинг Шимоллий Дакоталигидан хабар топганини билади. Шундан кейин бу сирни Nod 3 дан ташқарига чиқармаслик учун Хейл ҳар қандай разилликдан ҳам қайтмаслиги Съюзанни хавотирга қўяётганди.

Эҳтиёт чораси сифатида қиз эшикка қанчада етиб олиши мумкинлигини чамалаб чиқди. Бефойда...

Кутилмаганда ойнаванд эшикнинг зарб билан тақиллаши хаёллари билан банд Съюзанни ҳам, Грегни ҳам чўчитиб юборди. Улар бараварига ташқарига қарашди. Эшик ортида Чатрукян тугилган бармоқлари билан зўр бериб ойнани муштларди. Унинг чехрасида Азроилни кўргандек кўркув қотиб қолганди.

Тизим хавфсизлик бўлимида ишловчи техник ходимнинг телбанамо кўриниши Хейлга ёкмади, у эшикка бироз аччиқланиб тикилиб турдида, Съюзанга қараб деди:

– Мен ҳозир қайтаман, сиз бирор нима ичиб олинг. Рангингиз оқариб кетибди.

Сўнг ўгирилиб, Чатрукян нимадан бунчалик безовталигини аниқлаш мақсадида ташқарига чиқди.

Съюзан дарҳол ўзини қўлга олиб, иммилламасдан Хейлнинг терминалига келди, компьютерга эгилиб, ёруғликни пасайтириш учун керакли тургмаларни босгач, монитор қорайиб, аввалги ҳолига қайтди.

Қиз ғовлаб кетган бошини чангаллаганча ташқарига кўз ташлади. Ёш техник ваҳима ичида кўлларини силкиганча Грегга нималарнидир зўр бериб уқтиришга уринарди. Хейл аллақачон ҳамма гапдан хабар топганини ҳис қилган Сьюзаннинг эти жимирлаб кетди. “Стратморнинг ёнига боришим керак, – ўйлади у. – Қанча тез бўлса шунча яхши.

Ўттиз тўкқизинчи боб

301-хона. Росио Ева Гранада ваннахонадаги бўйи баравар ойна олдида кип-яланғоч, гулдай нозик хипча белига, бўлиқ сийналарига, силлиқ сонларига алам билан тикилиб турарди. Кун бўйи уни чўчитган дақиқалар етиб келганди: ётоқда уни кутаётган немисни ўйлаб юраги типирчилаб урарди. Немис қиз ҳаётида тунни ўтказиши керак бўлган энг катта, энг бесўнақай ва энг семиз эркак эди.

Росио истар-истамас челақда турган муз парчаларидан бирини олиб, кўкрагига ишқалади. Қизнинг сийналари тезда таранглашди. Муз бўлаклари унинг яширин сири эди – шу орқали у эркакларнинг эхтиросини янада кучлироқ кўзғатарди. Айнан шу туфайли Росионинг бағрида бўлганларнинг ҳаммаси унга қайтиб келарди. Узун-узун бармоқлари билан қайишқоқ, офтобда тобланган баданини оҳиста сийпаларкан, танаси яна тўрт-беш йил шу иш билан шуғулланишга бардош беришига умид қилди. Қиз фоҳишаликни ташлаб, оддий ҳаёт кечириши учун яхшилаб пул ғамлаб олиши керак эди. Росиога тўланган пулнинг кўп қисмини Сеньор Рольдан ўзига олиб қоларди. Аммо у билан келишиб ишламаса, қиз бошқа «тунги капалак»лар сингари пиёнисталарнинг кўнглини олишига тўғри келишини яхши билиб, эътироз билдирилмасди. Келишув туфайли Рольдан қизга пули кўп мижозларни тўғрилайди, улар ҳеч қачон Росиога қўл кўтармайди, бундан ташқари, уларни қондириш жуда осон. Қиз ўзига сабр тилаб, ҳарир ич кийимини устига илди ва чуқур нафас олиб, ваннахона эшигини очди.

Ётоқхонага қадам қўйган Росиони кўрган немиснинг кўзлари қинидан чиқиб кетай деди. Тим қора, жуда нафис тунги кўйлак остидаги тана хира чироқ нурларида ажиб товланарди, тўрсимон мато тагидан бўртиб турган бўлиқ кўкраклар эркак зотининг ҳушини учирарди.

– Komm doch hierher, – деди немис қизга хирс билан тикилиб, ёнидан жой бўшатаркан.

Росио ўзини мажбурлаб жилмайганча каравотга яқинлашди. Аллақачон ечиниб, ястаниб ётиб олган баҳайбат немисга бошдан-оёқ тикиларкан, бехосдан қикирлаб кулиб

юборди: эркакнинг икки оёғи ўртасидаги аъзоси жуда кичкина экан.

Немис қизни маҳкам ушлаб, ўзига тортди ва сабрсизлик билан унинг нозик танасини яшириб турган охирги кийимни ҳам ечиб ташлади; семиз бармоқлар силлиқ баданнинг ҳар бир қаричини ғижимлашга тушиб кетди. Немиснинг устига чиқиб олган Росио ўзини чексиз лаззат олаётгандек тутиб, тинмай инқилларди, сохта жазавага тушиб, бетўхтов тўлғанарди. Эҳтироси кучли кўзгалган немис гавдасини кўтарди, қиз билан ўрин алмашиб, уни тагига босди. Росио устида бесўнақай ҳаракатланаётган гавданинг оғирлигини кўтаролмай нафаси ичига тушиб кетди, ҳаво етишмасдан, ёввойиларча баданини сўраётган немиснинг бўйни остидан бошини чиқариб йўталаркан, ҳаммаси тезроқ тугашини сўраб илтижо қилди.

– Sí! Sí! – ҳансирарди қиз эркакнинг билқиллаган думбасяга бармоқларини ботириб, уни тезроқ бўшанишга ундаркан. Жонҳолда ётган қизнинг хаёлида ҳамма нарса аралашиб кетди, шу вақтгача нафсини қондирган сон-саноксиз эркакларнинг чехраси, ишқ шаробидан маст аҳволда тикилиб ётган мехмонхона номерларининг шифтлари, лаънати ишини тугатиб, тинч-осуда ҳаёт кечириш, фарзандли бўлиш ҳақидаги орзулар кўз олдида бирма-бир намоён бўла бошлади.

Тўсатдан, ҳеч қандай огоҳлантиришсиз немиснинг ҳаракатланаётган танаси бироз кўтарилди, сўнг тарракдай қотиб, қизнинг устига ағанади. «Бўлдимми?» – ўйлади қиз ажабланиб ва енгил тортди.

Росио бақалоқнинг тагидан чиқишга уриниб, зўрға шивирлади:

– Азизим, келинг, мен устингизга чиқаман.

Немис кимирлаб ҳам қўймади.

Қиз қўли билан пайпаслаб, эркакнинг гўштдор елкаларни силкиди.

– Азизим... Мен... Мен нафас ололмаяпман!

Ҳеч қандай жавоб бўлмади. Немиснинг вазнига дош беролмай, Росионинг қовурғалари қисирлаб кетди.

– ¡Despiértate! – жон аччиғида қичқирди қиз ва эркак-

нинг қалин сочларидан бор кучи билан торта бошлади. – Уй-фонсангчи!

Шунда Росио бармоқлари орасида илиқ, ёпишқоқ нарса-ни ҳис қилди. Қалин сочлардан аллақандай суюклик қизнинг ёноқларига оқиб тушди, оғзига куйилди. Лаблари шўр таъмдан қамашиб кетган Росио сўнгги кучини тўплаб, немиснинг тагидан чиқиш учун типирчилади. Юқоридан тушган хира нур немиснинг жон чиқар маҳали бужмайиб кетган юзини ёритди, унинг чаккасини тешиб ўтган ўк ўрнидан сирқиб чиқаётган қон қизнинг ҳамма жойини шалоббо қилганди. Росио талваса ичида ёрдам сўраб бақиришга уринди, бироқ ўпкасига ҳаво етишмади: баҳайбат гавда уни эзиб кўйганди. Жонҳолатда эшиқдан келаётган нур томон талпинган қизнинг кўзлари овоз пастлатгич ўрнатилган тўппонча ушлаган қўлларга тушди. Шу замон ёрқин чақин чақнади ва қизнинг кўз олди абадий қоронғулашди.

Қирқинчи боб

Съюзан Nod 3 ташқарисида бир аҳволда зўр бериб Хейлни Трансхабарда муаммо чиққанига ишонтиришга уринаётган Чатрукяннинг ёнидан бепарво ўтишга интилди, унинг хаёлини бир нарса – Стратморни тезроқ топиш банд қилганди. Аммо техник ходим ваҳима ичида Съюзаннинг қўллари-дан ушлади.

– Флетчер хоним! Бизда вирус бор! Ишончим комил! Сиз дарҳол...

Съюзан уни бир силтаб, қўлини бўшатди ва ғазаб билан тикилди.

– Командор сенга уйга кетиш ҳақида буйруқ берди деб ўйлагандим.

– Лекин монитор... Ўн саккиз соатдан бери...

– Командор сенга кетишга буйруқ берди!

– Минг лаънат ўша Стратморга! – қичқирди Чатрукян, унинг оғзидан чиққан сўзлар залда акс-садо берди.

Шу вақт тепадан гумбурлаган овоз эшитилди:

– Жаноб Чартукян?

Учала ходим турган жойида қотиб қолди.

Уларнинг тепасида, офис ташқарисидаги панжарага икки қўлини тираб командор Стратмор турарди. Унинг кўзларида ғазаб учкунлари зуҳрланганди.

Криптога чўккан сукунатни фақат ертўлада тиним билмай ишлаётган генераторларнинг ғуввиллаши бузиб турарди. Съюзан нима қилиб бўлса-да Стратморнинг нигоҳларини ушлашга уринди. Командор! Хейл Шимолий Дакота экан!

Бироқ Стратморнинг кўзлари ёш техник ходимга қадалган эди. Командор Чатрукяндан нигоҳини бир лаҳза ҳам узмаган ҳолда зиналардан бир-бир босиб пастга тушди. Айтган гапидан минг пушаймон еб, қўркув ичида қалтираётган ходимининг ёнига бир неча қадам қолганда тўхтади.

– Ҳозиргина нима дедингиз?

– Жаноб, – Чатрукяннинг нафаси ичига тушиб кетди, – Трансхабарда муаммо бор!

– Командор! – унинг гапини бўлди Съюзан. – Агар руҳсат берсангиз...

Стратмор жим бўл дегандек қўлини силкиди. У ҳамон нигоҳини Чатрукяндан узмасди.

– Бизда зарарланган файл бор, жаноб! Ишончим комил!
– зорланди йигит.

Стратморнинг юзи қизариб кетди.

– Жаноб Чатрукян, биз аллақачон текшириб чикқанмиз: Трансхабарни зарарловчи ҳеч қандай файл мавжуд эмас.

– Сиз адашяпсиз, – портлади йигит. – Вирус мавжуд ва айни дамда у асосий маълумотлар баъзаси томон...

– Хўш, қаерда экан ўша лаънати вирус? Менга кўрсатингчи! – ўшқирди Стратмор дарғазаб бўлиб.

Чатрукяннинг попути пасайди.

– Мен... Мен уни кўрсатолмайман.

– Албатта кўрсатолмайсиз! Чунки ҳеч қандай вируснинг ўзи йўқ!

– Командор, мен айтишим керакки, – Сьюзан шефнинг эътиборини тортиш учун яна гап бошлади. Аммо Стратмор жаҳл билан қўл силтади.

Шунча бақир-чақирларга қарамай, бир туки ўзгармасдан мағрурланиб турган Хейл қизнинг эътиборини тортди. Албатта, ўйлади Сьюзан, Хейл вирус ҳақида бош котирмайди, чунки Трансхабарнинг ичида аслида нима борлигини у жуда яхши билади.

– Зарарланган файл ростданам бор. Фақат Gauntlet уни аниқлолмаган, – Чатрукян тихирлик қилиб туриб олди.

Стратмор тутаб кетди.

– Gauntlet вирусни ушламаган бўлса, қайси гўрдан билақолдингиз унинг мавжудлигини?

– Занжир мутация, жаноб, – ишонч билан хитоб қилди техник. – Мен тўлиқ таҳлил ўтказдим, натижада занжир мутация келиб чиқди.

Сьюзан нима учун вирус тушганига амин эканлигини энди тушунди. Занжир мутация маълумотларни жуда мураккаб усулда вайрон қилувчи дастурлаш тури бўлиб, компьютер вирусларининг аксарият қисми унинг асосида ёзиларди. Хейлга ёзган мактубида Танкадо бу мутация Рақамли қалъанинг бир қисми экани ҳақида айтиб ўтганди.

– Дастлаб занжирни кўриб, Gauntlet'нинг филтърларида хатолик юз бериб ўтиб кетибди деб ўйладим, – гапида давом этди Чатрукян. – Аммо бир неча таҳлилдан кейин аникладим-ки... – йигит айтсамми, айтмасамми дегандек тўхтаб қолди, сўнг тилга кирди: – Шунини аникладим-ки, кимдир атайдан Gauntlet'га вирус киритган экан.

Бу гапни эшитиб, ҳамма жим бўлиб қолди. Стратморнинг юзи баттар кизариб, бўғриқиб кетди. Чатрукян кимни айблаётгани аниқ бўлганди: Gauntlet'га бирор файлни қўлда киргизиш мумкин бўлган ягона компьютер Стратморга тегишли эди.

– Жаноб Чатрукян, – совуқ овозда гап бошлади командор. – Сизга ҳисоб беришга мажбур бўлмасам-да, айтиб ўтишим керакки, мен ўзим Gauntlet'га файл киргиздим. Эрта-роқ айтганимдек, ҳозир жуда мукамал диагностика устида ишляпман. Сиз Трансхабарда кўрган занжир мутация унинг бир қисми холос. Gauntlet файлни автоматик ўтказишдан бош тортгач, қўлда киритишдан бошқа чорам қолмади! Трансхабарнинг ичида ростдан ҳам занжир мутация бор, чунки мен киргиздим уни! – чертиб-чертиб гапирди шеф ва кўзларини жаҳл билан қисиб, Чатрукянга еб қўйгудек тикилди. – Хўш, ҳаммаси тушунарли бўлса, кетишдан олдин сўрайдиган бирор гапингиз борми?

Съюзан бир лаҳзада ҳаммасини тушунди. Стратмор кодланган Рақамли қалъа алгоритминини интернетдан юклаб олгач, Трансхабар орқали уни очишни ўйлаган, бироқ занжир мутацияни илғаб қолган Gauntlet алгоритмни қабул қилмагач, ноилож филтърларни четлаб ўтиб, алгоритмни қўлда киритишга қарор қилган.

Одатда Gauntlet'ни четлаб ўтиш ҳақида гап бўлиши ҳам мумкин эмасди, аммо ҳозирги вазиятда Рақамли қалъани ҳеч қандай филтърларсиз Трансхабарга киритишнинг хавфли жойи йўқ эди; командор алгоритмнинг нима экани ва қаердан келганини аниқ биларди.

– Жаноб, сизни қаттиқ ҳурмат қилишимга қарамасдан, айтмоқчиман-ки, – қайсарлик билан деди Чатрукян, – мен

ҳеч қачон мутацияга эга диагностика ҳақида эшитмаган эканман.

– Командор, – бошқа кутишга тоқати қолмаган Сьюзан қатъият билан унинг гапини бўлди, – мен...

Бу сафар у гапини охирига етказишига Стратморнинг асабий жиринглаган телефони йўл қўймади. Командор жавоб бериш тугмасини босиб, ўшқирди:

– Нима гап?

Кейин, муҳим хабар шекилли, овозини ичига ютиб қўнғироқ қилувчини бўлмасдан тинглади.

Сьюзан Шимолий Дакотани фош этишни бир дақиқага унутди. Қўнғироқ қилган одам Девид бўлиб чиқишини сўраб илтижо қилди. Девид яхши экан деб айтинг шеф, ёлворарди киз ичида. У узукни топди деб айтинг, илтимос! Командор Сьюзаннинг хаёлидан ўтганларни фаҳмлади шекилли, бош чайқади. Қўнғироқ қилган Девид эмасди.

Сьюзаннинг шашти тушиб кетди, унга ҳозир севган инсонининг соғ-саломат эканини эшитишдан бошқа ҳеч нарса керак эмасди. Албатта, Стратмор ҳам игна устида ўтирибди ҳозир; Девид узоқ қолиб кетадиган бўлса, командор МХА-нинг махсус агентларини Испанияга жўнатишига тўғри келади.

– Командор, – шоширди Чатрукян. – Ўйлайманки, биз текширишимиз керак...

– Бир дақиқа, шошмай тур, – Стратмор қўнғироқ эгасидан узр сўраб, техникка ўтирилди, кўзлари ёниб, паст, аммо дарғазаб овозда деди: – Жаноб Чатрукян. Муҳокама тамом! Криптони тарк этинг! Ҳозирок! Бу буйруқ!

Чатрукян гангиб қолди:

– Жаноб... Ахир... Занжир мут...

– Ҳозирок! – сабр косаси тўлган Стратмор овозини кўтарди.

Чатрукян бир неча сония сўзсиз шефга тикилиб турди, сўнг лаборатория томон қуюндек отилди.

Стратмор чуқур нафас олиб ўтирилди ва кўзи Хейлга тушиб, ажабланди. Командор нега ҳайратланганини Сьюзан жуда яхши англади. Шунча тўс-тўполон давомида Хейл

чакагини қимирлатиб ҳам қўймади. Табиатан ўта сергап ва маҳмадона Хейл учун бу мутлақо ёт одат эди. Қолаверса, Грег Хейл жуда яхши билардики, ҳеч қайси диагностикада занжир мутациядан фойдаланилмайди, Трансхабарни ўн саккиз соат банд қиладиган диагностика ҳақида гапирмаса ҳам бўларди. Шунга қарамай, Хейл атрофида бўлган қий-чув унга ҳеч бир алоқаси йўқдек бир оғиз ҳам чурқ этмагани жуда ғалати эди. Стратморнинг ичида уйғонган саволга жавобни эса Сьюзан жуда яхши биларди.

– Командор, – сабрсизланди қиз, – агар гаплашиб ол-сак...

– Бир дақиқа, – гапни кесди Стратмор ва Хейлга савол назари билан қараб қўйди. Сўнг, – суҳбатни тугатишим зарур, – деди-ю, кабинетига чиқиб кетди.

Сьюзан оғзини жуфтлаганча қолди. Хейл – Шимолий Дакота! Кўтариб юрган сирининг оғирлигидан, қизнинг на-фас олишга ҳам мажоли қолмади, Хейлнинг ўзига тикилган ўткир нигоҳларини сезиб, ўгирилди. Хейл бир қадам олдин-га ўтди ва қизга Nod 3 нинг эшиги томон юришга ишора қи-либ, илжайди:

– Сиздан кейин, Сью!

Қирк биринчи боб

Альфонсо XIII нинг 3-қаватида, деворга ёпиштирилган шкаф олдида хизматкор аёл хушсиз ётарди. Темир кўзойнак таққан киши эса унинг чўнтагига хона калитини қайта жойлаштирди. Эркак бир неча ўн дақиқа олдин бошига бехосдан тушган зарбдан додлаб юборган аёлнинг оғзидан чиққан қичқирикни эшитмаганди, эшита олмасди ҳам – у ўн икки ёшидан бери қар эди.

Эркак мамнуният билан шимининг камарига кистирилган митти компьютерчага қўл чўзди. Бу батареякани унга собиқ мижозларидан бири тухфа қилган бўлиб, ҳозир унинг ёрдамида дунёнинг исталган бурчагидаги мижозлар билан ҳеч қандай из қолдирмасдан шартнома тузоларди.

Ёқиш тугмасини босиши биланок кўзойнакнинг бир кўзи ёришди. Қотил, ҳар доимгидек, бармоқларини ҳаракатга келтириб, қурбонларининг исмини ёза бошлади. Бироз муддатдан сўнг унинг кўз олдида қуйидаги жумлалар пайдо бўлди:

Объект: Росио Ева Гранада – йўқ қилинди.

Объект: Ганс Хюбер – йўқ қилинди.

Қотилдан уч қават пастда ўзига бостириб келаётган хавфдан бутунлай беҳабар Девид Беккер яримлаб қолган қадаҳни кўтариб, тоза ҳаводан нафас олиш мақсадида меҳмонхона балкони томон юрди. Кираман-у чиқаман эмиш, ўзига ўзи шивирлади у. Ҳар сафар кираман-у чиқаман деб қадам ранжида этган маконида ишлари битмасдан, режаларининг бари чиппакка чиқяпти. Балки шунчаки таслим бўлиб, аэропортга қайтгани дурустдир? Миллий хавфсизлик масаласига... Девид сўкинди. Шунчалик муҳим топшириқ экан, нега энди ўқитувчини юборишади бу вазифани бажаришга?

Арокдан бироз сархушланган Беккер қадаҳида қолган ичимликни ёнида турган ёсуман гули экилган тувакка тўкиб ташлади. Сўнг идишга митти фавворадан сув тўлдириб, култиллатиб ичди, алкоголь таъсирини камайтириш мақсадида бир неча марта қаттиқ керишди ва қадаҳни бар устида қолдириб, чиқиш томон йўналди.

Лифтнинг ёнидан ўтиб кетаётганида эшиклар очилиб, ичкарида қора плаш кийган эркак кўринди. Беккернинг нигоҳи илғаган ягона нарса эркакнинг қалин, қора темир кўзойнаклари бўлди, чунки эркак бурнини қоқиш мақсадида юзини рўмолча билан тўсиб олганди. Беккер унга илтифот билан жилмайди ва ташқарига чиқди. Олдинда уни узундан-узоқ Севилья туни кутарди.

Қирк иккинчи боб

Грег Хейлнинг асл башарасини командорга кўрсатиб беришга имкойият бўлмаганидан аччиқланган Сьюзан Nod 3 нинг улкан залида ўзини қўлга ололмасдан у бурчакдан бу бурчакка асабий бориб келарди.

– Стресс одамни ўлдиради, Сью. Нимадан бунчалик асабийлашяпсиз? – сўради қиздан терминалида бамайлихотир ўтирган Грег. Унинг бу гапидан кейин Сьюзан мажбуран стулга ўтирди. Қиз командор телефондаги суҳбатини тугатиши биланоқ мен билан гаплашгани ортга қайтади деб умид қилаётганди, аммо ташқарида Стратморнинг қораси ҳам кўринмасди. Сьюзан ўзини босишга уринди ва чалғиш мақсадида компьютер экранига қаради. Изкувар ҳануз ортга қайтгани йўқ, лекин энди бунинг зарурияти ҳам йўқ эди. Чунки Сьюзан бир неча ўн дақиқалардан кейин мониторида GHALE@crypto.nsa.gov электрон манзили пайдо бўлишини яхши биларди.

Елкасида кўтариб турган сирдан юраги потирлаб, ичига сиғмаётган қиз бесабрлик билан Стратморнинг офиси томон кўз ташлади, ортиқ кутишга тоқати етмасдан шефнинг телефондаги суҳбатини бўлишга қарор қилиб, ўрнидан турди ва чиқиш эшиги томон йўналди.

Қиздаги ғайриоддий хатти-ҳаракатини сезган Хейлнинг юзида ташвиш ифодаси сезилди. У дарҳол ўрнидан туриб, икки сакрашда эшикка етиб олди, сўнг чап қўлини эшикка тираб, қизнинг йўлини тўсди:

– Нима гаплигини менга айтинг, – талаб қилди йигит ўткир нигоҳларини қизга тикиб. – Бугун нимадир бўляпти бу ерда. Очиғини айтинг, Сью, нима гап ўзи?

– Йўлимдан қоч, Грег! – Сьюзаннинг юраги Хейлнинг рўпарасида турган Хейлнинг кутилмаганда йўлини тўсиб олганидан орқага тортиб кетган бўлса-да, иложи борица пинагини бузмасдан бир текисда гапиришга ҳаракат қилди.

– Қўйсангизчи, Сью, – босим ўтказишга уринди йигит. – Ўз вазифасини бажаргани сабаб Стратмор ҳозиргина Чатрукянни ишдан бўшатаёзди. Трансхабарнинг ичида нима бор? Ўн саккиз соат давом этадиган ҳеч қандай диагностика

йўқ эканини иккимиз ҳам яхши биламиз. Бу гап билан мени лақиллатолмайсиз. Хўш, нима бўляпти?

Съюзаннинг кўзлари жаҳддан қисилиб кетди. Нима бўлаётганини мендан кўра сен аблаҳ яхшироқ биласан!

– Даф бўл, Хейл, – бутун нафратини кўзига тўплаб сўзлади қиз. – Мен ваннага боришим керак.

Хейл ўшшайди, бир неча сония қизга ишонқирамасдан қараб турди-да, сўнг қўлини туширди:

– Кечирасиз, Сью. Мен шунчаки ҳазиллашдим.

Съюзан ўқрайганча уни зарб билан туртиб, ёнидан ўтиб кетди. Ташқарига чиққанида ҳам Хейлнинг ўткир нигоҳлари ойна ортидан ўзини кузатаётганини сезиб, ўнғайсизланди. Грегни шубҳалантирмаслик мақсадида Стратморнинг хонасига эмас, ванна томон йўл олди.

Қирк учинчи боб

Ёши қирқ бешдан ошган бўлишига қарамай, Чед Бринкерхофддан йигитлик таровати уфуриб турарди. Эгнига илган енгил ёзги костюмидан бўртиб чикиб турган елка мушаклари, ажин ораламаган сип-силлик офтобда тобланган юзи, соҳилда тўпланган кумнинг рангидек оч малларанг сочларига ҳамоҳанг тушган линза ортидаги шишадек тиниқ кўк кўзлари Чедга ажиб кўркамлик бахш этарди.

Ёғочдан ишланган қимматбаҳо мебель билан жиҳозланган офисини кўздан кечираркан, Чед Бринкерхофф шунча йиллик хизматлари эвазига МХАда қанчалик кўтарилгани ҳақида ўйлади. Ҳозир у МХАнинг тўққизинчи – шартли равишда «Қизил дарахт» деб аталувчи қаватини ишғол этганди. Офис рақами – 9А197 – директорлар йўлаги.

Шанба куни кечқурун бўлгани сабаб «Қизил дарахт» йўлагидagi барча кабинетлар бўм-бўш бўлиб, бошқарувчилар барча нуфузли шахслар қатори дам олиш кунини мароқли ўтказиш мақсадида аллақачон кетиб бўлишганди. Аслида Бринкерхоффнинг орзуси МХАда ҳақиқий карьера қилиш эди, бироқ, бахтга қарши, қоғозбозликдан боши чикмайдиган «шахсий ёрдамчи» лавозими билан чекланишга мажбур бўлди. Америка разведкасидаги энг қудратли одам билан ён-ён ишлашигина унга бироз таскин берарди. Гарчи Бринкерхофф Андовер мактаби ва Уилямс коллежини аъло баҳолар билан тамомлаган бўлса ҳам, МХАда у ўрта яшар, ҳеч қандай ҳокимиятга, сиёсий кучга эга бўлмаган, ўз кунларини бошқа бировнинг кун тартибини тузиш учун сарфлайдиган оддий ходим эди.

* * *

Албатта, МХА бош директори шахсий ёрдамчиси бўлишнинг ўзига яраша фойдали жиҳатлари бор эди. Масалан, Бринкерхофф директорлар йўлагида ҳашаматли хонага эгалик қилади, барча бўлимларга киришга тўла рухсати бор, бундан ташқари, атрофидагилар кўз ўнгида директорга энг яқин одам сифатида ўзига хос назар билан қаралашининг гашти ҳам бор. Керакли эслатмаларни ёзиб оладиган даража-

да ақлли, матбуот конференцияларини ўтказадиган даражада келишган ҳамда жон куйдириб ишламайдиган даражада дангаса Бринкерхофф ич-ичидан шахсий ёрдамчи бўлишга туғма лаёқати бор эканлигини сезарди.

Хонадаги камин устида турган соат жиринглаб, Чедга умрининг яна бир маҳзун куни тамом бўлаётганидан дарак берди. Жин урсин, ўйлади у, шанба куни, соат бешда нима қиляпман ўзи бу ерда?

– Чед, шу ердამисан? – эшик ортидан аёл кишининг овози эшитилди. Бринкерхофф бошини кўтариб, остонада турган Фонтейннинг ички хавфсизлик таҳлиличиси – Миж Милкенга кўзи тушди. Ёши олтмишларга борган, бироз вазн тўплаган Мижнинг ханузгача жозибали кўринишидан Бринкерхофф ҳайрон қоларди. Салкам олтмиш йиллик умри давомида уч марта эрга тегиб, ажрашишга улгурган Миж мағрур қадам ташлаб хонага кирди. Аёл жуда ақлли, сезгир эди, у кечани кеча, кундузни кундуз демай ишлаб, ўттиз йилдан ошиқроқ вақт мобайнида шундай даражага эришган эди-ки, ташкилотнинг ички ишлари ҳақида Миж Милкен Худодан ҳам кўпроқ билади, деган гап-сўзлар юрарди.

«Жин урсин, – ўйлади Бринкерхофф аёлнинг кулранг Кашмир кўйлагига назар ташларкан, – ё мен қарияпман, ё у ёшариб кетяпти».

– Ҳафталик ҳисоботларни олиб келдим, – деди Миж жилмайиб кўлидаги файлларни силкирган. – Рақамларни бир текшириб чиқишинг керак.

Бринкерхофф аёлнинг қоматига суқ билан қараб, ҳазиллашди:

– Бу ердан ҳаммаси жуда яхши кўриняпти, текширишга ҳожат бормикин?

– Ростданми Чед? – қикирлади Миж. – Мен ҳатто онанг бўлишга ҳам қарилик қиламан.

«Эслатишинг шарт эмас», – хаёлидан ўтказди Бринкерхофф.

– Мен ҳозир кетяпман, аммо директор бу ҳужжатларни Жанубий Америкадан қайтгунига қадар тайёр кўришни истаяпти. Душанба куни эрталабга ҳаммаси тахт бўлиши за-

рур, – аёл кўлидаги бир уюм файлни Чеднинг столи устига ташлади.

– Нима мен сенга? Ҳисобчиманми?

– Йўқ, азизим, сен директорнинг ўнг кўлисан. Буни унутмаган бўлсанг керак?

– Мен директорнинг ёрдамчиси бўлсам, нега энди ҳисоботларни кўтариб келасан?

Миж чаккасига осилиб тушган сочини кулоғи ортига яширди:

– Сен ўзинг кўпроқ масъулият сўрагандинг. Мана айтганингдек бўлди.

Чед унга хафа бўлиб қаради ва:

– Миж, менинг ҳаётим йўқ... – деб шикоят қилишни бошлаган эди, аёл унинг гапини кесиб, қоғозларни кўрсатди.

– Мана сенинг ҳаётинг, Чед Бринкерхофф, – деди у, сўнг эркакнинг аҳволини кўриб, бироз юмшади. – Кетишимдан олдин бирор ёрдам бераманми?

Чед кўзларини мўлтиратиб Мижга қаради ва оғриб кетган бўйнини уёқ-буёққа бурди:

– Менинг елкаларим қаттиклашиб кетди.

– Аспирин ич у ҳолда, – жилмайди аёл.

Чед кўзларини айёрона қисди:

– Белимни уқалаб қўёлмайсанми?

Миж кулиб бош чайқади:

– Cosmopolitan’да ёзилишича, бел уқалаш билан бошланган ёрдамнинг учдан икки қисми жинсий алоқа билан тугаркан.

– Бизники ҳеч қачон бундай бўлмайди, – лабини жийирди Чед.

– Худди шундай, – аёл кўзини қисди. – Ҳамма муаммо ҳам шунда.

– Миж...

Миж:

– Хайрли тун, Чед, – деб эшикка йўналди.

– Сен кетяпсанми?

– Мен жон деб қолган бўлардим, лекин яхши биласан, – жавоб берди аёл эшик тутқичини ушлаб, – менинг ҳам ғу-

рурим бор. Мен шунчаки иккинчи даражали одам бўлишни истамайман – айниқса аллақандай ўспирин кизга.

– Хотиним ўспирин киз эмас, – Чеднинг пешонаси тиришди. – У ўзини шундай тутади холос.

Миж унга ажабланиб қаради ва киприкларини пирпира-тиб, бегуноҳ овозда деди:

– Мен рафиқангни гапирмадим, Карменни назарда тутяпман, – у исмни қалин Пуэрто-Рико акцентига талаффуз қилди.

Бринкерхоффнинг овози қалтираб чиқди.

– Ким?

– Озик-овқат бўлимидаги Кармен!

Бринкерхоффнинг юзи уятдан кизариб кетди. Йигирма етти яшар Кармен Хуэрта, МХАнинг таъминот бўлимида ошпаз бўлиб ишларди. Бринкерхофф бир неча маротаба у билан ишдан кейин махфий равишда омборда қолиб, ишқий муносабатларни амалга оширганди.

Миж беозор кулди:

– Хўш, Чед, эсингга тушдими? Катта ака ҳаммасидан хабардор.

– Катта ака? – шубҳа аралаш сўради Чед. – Катта ака омборни ҳам кузатадими?

Миж кўпинча «Катта ака» ёки «ака» деб Қизил дарахт қаватининг марказий хонасида турадиган шкафдек улкан «Centrex 333» қурилмасини атарди. Катта ака Миж бошқарадиган дунёнинг энг муҳим бўлаги бўлиб, у МХА ташкилотининг бутун мажмуа биносига ўрнатилган 148 та видеокамера, 399 та электрон эшик, 377 та телефон эшитиш мосламаси ҳамда 212 та «кўнғиз»дан маълумотларни қабул қилиб турарди.

МХА директорлари йигирма олти минг ишчига эга бўлиш фақат яхшиликка эмаслигини, аксинча, ходимлар сонининг ҳаддан ташқари кўп эканлиги тез-тез кўнғилсиз ҳолатларни келтириб чиқариши мумкинлигини яхши билишарди. МХА тарихидаги энг катта қонунбузарликлар ҳам хизмат вазифасини суиистеъмол қилиш ҳоллари ҳам, сотқинликлар ҳам айнан мана шу бинонинг ичкарасида содир бўлганди.

Шу сабабли директорлар МХАдаги ички текширувни алоҳида назоратга олишга катта аҳамият қаратади. Ички хавфсизлик таҳлилчиси сифатида Мижнинг асосий вазифаси МХА деворлари орасида нима воқеалар бўлаётганини кузатишдан иборат эди.

Бринкерхофф ўзини ҳимоялаш мақсадида ўрнидан турди, аммо Миж унга қайрилиб ҳам қарамади:

– Кўллар стол устига қўйилсин! – эшикдан чиқаётиб елкаси оша хитоб қилди аёл. – Мен кетганимдан кейин ҳеч қандай қизиқарли ишга қўл урилмасин. Деворнинг ҳам қулоғи бор, унутма!

Бринкерхофф жойига ўтирганча Мижнинг узоқлашаётган қадам товушига қулоқ солди. Қадамлар тингач, кўнгли хотиржам тортди. Миж ҳеч қачон Кармен ҳақида бировга чурқ этиб оғиз очмаслигини яхши биларди, чунки аёлнинг ўзи ҳам қордек оппоқ эмасди – улар Бринкерхофф билан шакаргуфторлик қилган пайтлар ўтмишда кўп бўлган.

Эркакнинг хаёли Кармен томон қочди, қизнинг нозик, бугдойранг баданини тўлғантириб, жўшқин салса рақсига тушиб бергани ҳақида ўйлаб, энтикиб кетди ва жилмайди. Балки ишимни тугатганимдан кейин овқатлангани тушарман, деб кўнглига тугиб қўйди, сўнг ҳозиргина Миж ташлаб кетган файллардан бирини очди.

Крипто – кирим/чиқим

Буни кўриб унинг чеҳраси ёришиб кетди. Миж умуман қийин бўлмаган кирим-чиқим ҳисоботини берган кўринади. Аслини олганда, Бринкерхофф ҳар бир рақамни синчиклаб текшириши зарур эди, бироқ директорни қизиқтирадиган ягона рақам ЎРН – ўртача расшифровка нархи бўлиб, бу Трансхабар очадиган ҳар бир код учун бериладиган сумма миқдори эди. Нарх минг доллардан паст бўлса, Фонтейнда ҳеч қандай эътироз уйғонмасди.

Кундалик ЎРНларни бирма-бир кўздан кечиришни бошларкан, Бринкерхоффнинг кўз олдида асал билан танасига ишлов бераётган Кармен Хуэртанинг жамоли намоён бўлиб, ишни тезроқ тамомлашга ошиқди ва ярим дақиқа ўтар-ўтмас

бутун бошли ҳисоботни текширишни деярли тугатиб бўлди. Кripto маълумоти ҳар доимгидек хатосиз эди.

Навбатдаги ҳисоботга қўл чўзмокчи бўлиб турган маҳали энг охирги варақдаги ЎРН миқдорига кўзи тушиб, эсхонаси чиқиб кетар эди. Нархдаги рақамлар сони кўплигидан бир устунга сиғмай, иккинчисига ошиб ўтганди. Бринкерхофф кўзларига ишонмай, қайта-қайта суммани текширди.

999 9999 999? Унинг нафаси ичига тушиб кетди, кўз олдидаги Кармен қиёфаси изсиз ғойиб бўлди. Бир миллиард доллар? Бир миллиард долларлик код?

Бринкерхофф нима қиларини билмасдан серрайиб ўтириб қолди. Сўнг ваҳима ичида:

– Миж! Орқангга қайт! – деб қичқирганча ўрнидан туриб, ташқарига отилди.

Қирк тўртинчи боб

Криптонинг тизим хавфсизлик назорати лабораторияси хонаси. Фил Чатрукян бўлиб ўтган ишлардан хануз ўзига келолмас, кулоклари остида командор айтган сўзлар жарангларди: Ҳозирок бу ердан қорангизни ўчириг! Бу буйруқ!

– Ҳе ўша диагностиканггаям... – бўралатиб сўкинди Фил оёғи остидаги ахлат қутисини тарақлатиб тепаркан. – Қачондан бери бош директор ўринбосари Трансхабарга қўлда файлларни киритадиган бўлиб қолди?

Тизим хавфсизлик назорати бўлимига МХАдаги компьютер тизимларини ҳимоя қилгани учун жуда яхши ҳақ тўланиб, ходимлардан ўта аниқ ва ҳаддан ташқари эҳтиёткор бўлиш талаб этилишини Чатрукян яхши биларди.

– Жин урсин, мен эҳтиёткорликни ошириб юбормаяпман, монитор ўн саккиз соатдан бери Трансхабарни ишлаётганини кўрсатиб турибди ахир. Бу нормал ҳолат эмас. Бу вирус! – ёш ходим ички ҳиссиёти алдамаётганини ич-ичидан ҳис этарди. – Ҳойнаҳой Стратмор Gauntlet'нинг филтрларини айланиб ўтиб, қандайдир файл киритаётганда хатоликка йўл қўйган, энди эса диагностика ҳақида эртак тўқиб, шу айбини яширишга уринаяпти, – тахмин қилди йигит.

Айни вақтда Чатрукяни хавотирга солаётган нарса фақатгина Трансхабарнинг узок муддат давомида ишлаётгани эмасди. Гарчи криптографлар Gauntlet'нинг асосий вазифаси код ечувчи машинани ҳимоялаш деб тушунсаларда, аслида Gauntlet филтрлари МХАнинг асосий маълумотлар базасини сақлашга хизмат қилишини фақат тизим хавфсизлик назорати ходимлари аниқ англади.

Маълумотлар базаси қурилишининг тарихи Чатрукяни ҳамини ҳайратга солиб келган. 1970-йилларда Мудофаа вазирлиги интернетни ўзида сақлашга қаттиқ уринишига қарамасдан, у барибир омма эътиборидан четда қолмади – университетлар, турли ташкилотлар унга қизиқишни бошлади, бу эса тижорий серверларнинг очилишига олиб келди, пировардида жамиятнинг барча аъзолари интернетдан очиқчасига фойдаланиш имкониятига эга бўлди.

90-йилларнинг бошига келиб ҳукумат қачонлардир

ишончли ва мустаҳкам деб ўйлаган интернет оммавий электрон почта серверлари ва порнографик сайтлар билан тўлиб-тошиб кетди.

АҚШ ҳарбий-денгиз флоти разведкасига қилинган бир нечта киберхужум соат сайин ривожланиб бораётган интернетга уланган компьютерлар ортик давлат сирларини яширин сақлаб беролмаслигини кўрсатиб қўйди. Натижада Мудофаа вазирлигининг таклифига биноан президент хавфсиз интернет ўрнига АҚШдаги барча разведка агентликларини бир-бирига боғлаб турувчи бутунлай янги, ишончли ҳукумат тармоғини яратиш тўғрисида махфий фармон чиқарди. Давлат сирларини ўғирлашга қаратилган келгуси хужумларнинг олдини олиш мақсадида барча нозик маълумотлар ўта юқори даражада ҳимоя қилинган жой – эндигина куриб битказилган МХА маълумотлар базасига жойлаштирилди.

Мамлакат хавфсизлиги билан боғлиқ бўлган миллионлаб махфий суратлар, аудиоёзувлар, ҳужжатлар ва видеолар рақамли кўринишда МХА маълумотлар базасига кўчирилиб, ҳақиқий нусхалари йўқ қилинди. Маълумотлар базасининг ўзи эса уч қаватли ҳимоя қобиғи ҳамда рақамли таянч тизими билан ўралиб, магнит майдони ва эҳтимолли портлашлардан асраш мақсадида 214 фут чуқурликда ер остига кўмиб ташланди. Маълумотлар базасини назорат қилиш хонаси “Мутлақо махфий. UMBRA” номи остида мамлакатдаги энг юқори даражада кўриқланувчи макон сифатида тасниф этилди.

Тарихда ҳеч қачон давлат сирлари бунчалик мустаҳкам ҳимояланмаган эди. Ультразамонавий қуроолларнинг моделлари, давлат ҳимоясига олган гувоҳларнинг рўйхати, махфий жосусларнинг асл шахсий маълумотлари, бўлиб ўтган ва бўлиши кутилаётган махфий операцияларнинг тафсилотлари ҳақидаги бутун ахборот ҳозир рақамли кўринишда мана шу маълумотлар базасида сақланарди. У ўзига яширган сир-синоатларнинг охири йўқ эди ҳисоб.

Албатта, МХАнинг масъул шахслари тўпланган маълумотлар фойдаланишга ярасагина қадри бўлишини яхши тушунарди. Маълумотлар базасининг асосий муваффақияти

махфий ахборотни оммадан яшириш эмас, фақатгина тўғри одамлар қўлида ишлатилишини таъминлашдан иборат эди. Барча жамланган маълумотлар махфийлик даражасига кўра бир неча турга ажратилди ҳамда ҳукумат ходимларининг ўрнига қараб фойдаланишга топширилди. Масалан, денгиз флоти командири МХАга боғланиб, Россия портларидан олинган энг сўнгги расмлардан бохабар бўлиши мумкин, бироқ унинг ҳукуматнинг Жанубий Америкада ўтказилиши кўзда тутилаётган гиёҳвандликка қарши тадбирлари режасини кўришга ҳукуки йўқ эди. Марказий разведка бошқармаси таҳлилчилари машҳур ёлланма котиллар ҳақида истаганча маълумот олса ҳам, фақат президентга дахлдор ядровий ракеталарни ишга тушириш кодлари тўғрисида ҳеч нарса билолмасди.

Крипто тизим хавфсизлик назорати ходимлари юқоридаги ахборотдан фойдаланишга имконият йўқ бўлса-да, уларнинг вазифаси айнан шу маълумотларнинг хавфсизлигини таъминлашдан иборат эди. Ҳар қандай улкан маълумотлар омбори – суғурта компанияларидан тортиб, университетларниқигача – каби, МХА маълумотлар базаси ҳам ичкарида беркитилган ахборотга бир қур назар ташлаш илинжида юрган хакерларнинг доимий хужумларига дучор бўларди. Бироқ МХАда дунёдаги энг яхши дастурловчилар йиғилган, улар яратган кўриқлаш дастурларини ёриб ўтишга шу вақтгача ҳеч кимнинг қурби етмаганди ва МХА ҳам бир умр шундай бўлишига ишонарди.

* * *

Лабораторияда Чатрукян ханузгача кетиш ёки кетмаслигини билмасдан терга ботиб ўтирарди. Трансхабарда муаммо чиққани маълумотлар базасида ҳам кўнгилсизлик мавжуд дегани эди. Стратморнинг бунга беътиборлиги йигитни ўйга солди.

МХАдаги ҳар бир ходим Трансхабар билан МХАнинг маълумотлар омбори бир-бирига узвий боғлиқ эканидан хабардор эди. Трансхабарда ечилган ҳар бир янги код Криптодан чиқиб, тўрт юз метрлик фибер – оптик толали кабель орқали МХАнинг маълумотлар базасига тушар, ўша ерда

хавфсиз сакланарди. Маълумотлар базасидек табаррук маконга кирувчилар сони чекланган бўлиб, Трансхабар бундан мустасно эди. Gauntlet’дек кўриқчи бўлгани боис Трансхабардан келган ҳар бир маълумот ҳеч қандай иккиланишсиз базага ўтиб кетаверарди. Бироқ ҳозир Стратмор ўша соқчини айланиб ўтиб, Трансхабарга нимадир киритиб юборибди.

Чатрукяннинг юраги лопиллаб уриб кетди. Трансхабар ўн саккиз соатдан бери тиним билмаяпти! Трансхабарга тушган компьютер вируси МХАнинг маълумотлар базаси томон йўрғалаб кетаётгани эҳтимоли жуда юқори эди. Бу ҳалокат демек эди.

– Мен бу ҳақда хабар беришим зарур! – йигит ортиқ ўйлаб ўтиришни истамади. Gauntlet билан боғлиқ фавкулудда ҳолатларда мурожаат қилиниши зарур бўлган ягона киши МХАнинг бош тизим хавфсизлик назорати ходими эди. Жабба лақабли бу одам Gauntlet’нинг қурилишида бош-қош бўлган. У салкам икки юз кило тош босарди. Вазни билан ақлий салоҳияти ҳамоҳанг бўлган бу паҳлавон МХАда ярим Худо қатори эди. Стратмор Gauntlet’ни айланиб ўтиб Трансхабарга файл киритганини эшитиши биланоқ Жабба тўполон кўтаришини Чатрукян яхши биларди. Нима фарқи бор, – ўйлади йигит, – мен ўз бурчимни бажаришим керак”. У телефонни ушлаб, Жаббанинг йигирма тўрт соат ёниқ турадиган мобил аппарати рақамларини тера бошлади.

Қирқ бешинчи боб

Авенида дель Сид. Мақсадсиз дайдиб юрган Девид Беккер фикрларини бир ерга тўплаб олишга ҳарчанд уринмасин, меҳмонхонада ичган «бир қултум» ароғи бунга имкон бермасди. Бу ҳам етмагандек, тўлин Ой ёғдуси йигитнинг оёқлари остида ётқизилган тош йўлакда атрофдаги дарахтларнинг узун-қисқа кўланкасини акс эттириб, тушкун кайфият уйғотарди. Беккернинг хаёли Сьюзан томон учди: севгилиси телефонда қолдирган хабарини қабул қилган-қилмагани ҳақида ўйлай бошлади.

Шу пайт яқин ўртада ғийқиллаган тормоз товуши унинг ўйларини тўзғитиб юборди. Девид бошини кўтариб, овоз келган томонга қаради ва ўзидан бир неча метр наридаги бекатда турган автобусга кўзи тушди. Алмисокдан қолган эски автобус эшиклари шарақлаб очилди, бироқ ичкаридан ҳеч ким чиқмади. Санокли сониялардан сўнг эшиклар қайта ёпилиб, мотор гуриллади ва автобус эндигина жойидан кўзгалиб, секин бекатдан узоқлашишни бошлаган ҳам эдики, бекат яқинидаги бардан уч ўспирин отилиб чиқиб, кўлларини силкитиб, бақирганича автобус ортидан чопди. Ҳайдовчи уларни пайқади чоғи, моторнинг овози тинди ҳамда ўсмирлар унга етиб олиш учун чопқиллади. Улар ўртасидаги масофа ўттиз метрлар чамаси эди. Учала ўспиринга синиқ жилмайиб тикилган Девидни тўсатдан чакмоқ ургандек бўлди. У кўз олдида пайдо бўлган манзарага ишонолмасди.

– Мен алахсираяпман, – деди йигит ўзига ўзи, кўзларини очиб ёпаркан.

Бироқ автобус эшиклари қайта очилиб, ўсмирлар кабинага чиқаётган маҳали Беккер кўраётгани туш эмаслигига ишонч ҳосил қилди, ичкаридан тушаётган ёруғлик қизнинг юзини аниқ кўрсатиб берганди.

Йўловчилар чиқиб олгач, мотор яна ҳаракатга келди. Беккернинг тасавурида ўша ғалати сиймо гавдаланди – қора лаб бўёғи, ёрқин атир-упа ва соч... Уч рангли соч... Қизил, оқ ва кўк.

Автобус олға силжишни бошлади. Беккернинг миясига кислород етиб боргандек ўзига келди.

– Espera, – деб қичқирганича автобуснинг орқасидан югурди у.

Оёғидаги чарм туфли ва ичган ароғи тезроқ ҳаракатланишга изн бермаган йигит кроссовкасини киймагани учун ўзини, ароқ куйиб бергани учун барменни лаънатлади. Севилья автобуси алмисокдан қолган бўлса ҳам, мотор ўз кучини кўрсатиб, Беккердан олислаша бошлади. Йигит автобус кўздан йўқолмасидан туриб унга етиб олиши кераклигини, акс ҳолда нақд имкониятни кўлдан бой беришини англаб, улов ортидан югургилашда давом этди.

Ҳайдовчи тезликни оширганидан дарак бериб орқадаги қувурдан ўралиб тутун кўтарилгач, Девид ҳам оёқларига зўр берди, орқа бамперга анча яқинлашиб, автобуснинг очик эшикларига кўзи тушди – улар ланг очик эди. Севильянинг бошқа автобусларида бўлгани каби, ҳаракатланиш вақтида эшикларни очиб қўйиш бепул кондиционер вазифасини ўтарди.

Беккер оёғида пайдо бўлган оғриқни ўйламасликка интилиб, нигоҳларини очик эшикка йўналтирди, сония сайин тезлашиб бораётган орқа ғилдиракларга амаллаб етиб бориб, эшик томон силжиди ва тутқични ушлашга ҳаракат қилиб, мувозанатни йўқотаёзди. Бироқ таслим бўлмай, янада кўпроқ куч билан олдинга интилди. Мотор ҳам қасдма-қасд ўқирганча юқорироқ тезликка кўтарилди.

– Ҳозир узоклашиб кетади! Мен бунга йўл қўймаслигим керак! – йигитнинг ақлида фақат шу фикр айланарди.

Беккернинг бармоқлари эшик тутқичларига теккан маҳали автобус тўлиқ тезликка ўтиб, бир кучанганча олдинга илгарилади ва эндигина чиқиш зинасига илиниб олган йигит мувозанатни йўқотиб, кулади.

* * *

Девид Беккер автобуснинг орқа эшиги зинасида ётганча кўзларини очиб, атрофга назар ташлади. Ўриндиқларгача бўлган масофа бир неча қадам эди. Йигитнинг сархушлиғи бутунлай тарқаб кетди, у оёғи ва елкасидаги оғриқдан гандираклаб, қаддини ростлади ва автобус кабинаси томон қадам ташлади. Чироклар хиралаштирилганига қарамай, Девид

Ўзидан икки-уч ўриндик нарида ўтирган уч хил рангли сочга эга каллани аниқ-тиниқ илғаб турарди.

– Қизил, оқ ва кўк! Ниҳоят мен уни топдим!

Беккернинг кўз ўнгида узук, уни кутаётган Learjet 60 самолёти ва ниҳоят Сьюзан гавдаланди.

Беккер қизнинг ўриндигига яқинлашган ва нима деб гап бошлашни билмай каловланиб турган вақт автобус ойнасидан тушган кўча чироғининг нури панкнинг чехрасини бир онга ёритиб юборди.

Унинг юзига кўзи тушган Беккернинг этлари жимирлаб кетди. Панкнинг юзидаги макияж устидан дикрайиб қалин соқол-мўйлаб ўсиб чиққанди. Росио тасвирлаган панк аслида ҳеч қанақанги қиз эмас, ёш йигит экан. Унинг юқори лаби устига кумуш пистон қадалган, кўйлаксиз яланғоч танасига қора чарм куртка илиб олганди.

– Сенга нима керак? – дағал овозда гапирди панк. Унинг шеvasидан Нью-Йоркдан эканини билиш мумкин эди.

Ҳалигина йиқилиб тушгани сабаб кўнгли айниётган Девид орқасидан унга тикилиб турган йўловчиларга қаради-ю, юраги орқага тортиб кетди. Йигитнинг рўпарасида ўнлаб панклар турарди. Автобусга йиғилган йўловчиларнинг барчаси панк эди, бу ҳам етмагандек, ярмидан кўпининг сочи қизил, оқ ва кўк эди.

– Siéntate! – ҳайдовчининг ўшқирган овози эшитилди. – Жойингга ўтир!

Атрофидаги манзарадан довдираб қолган Беккер унинг гапларини тушунмади.

– Siéntate! – бу сафар ҳайдовчи қаттиқроқ бақирди.

Беккер ойнақдан ҳайдовчининг дарғазаб юзини кўрди. Аммо жой топиб ўтиришга мадори қолмаганди.

Жаҳл билан босилган тормоз зарбидан Беккернинг танаси қалқиб кетди, бир амаллаб орқа ўриндикқа жойлашиб олмоқчи бўлганди, улгурмади. Шу замон Девид Беккер танаси бир муддат муаллақ қолганини ҳис қилди, сўнг гуппиллаб полга кулади.

Авенида дель Сиддаги дарахтлар орасидан чиқиб келган шарпа темир кўзойнагини тўғрилаб қўйди ва жўнаб кетаёт-

ган автобуснинг орқасидан синчиклаб тикилди. Девид Беккер яна қўлдан чиқди, аммо бу узок давом этмайди. Севильяда шунча автобус туриб, жаноб Беккер келиб-келиб йигирма еттинчи рақамли автобусга чиққанди.

Йигирма еттинчи автобуснинг эса фақат битта борар ери бор.

Қирқ олтинчи боб

Фил Чатрукян телефон гўшагини шарақлатиб жойига илди. Жаббанинг телефони банд эди; у «Америка телефони ва телеграфи» компанияси томонидан ҳар бир кўнғирокни боғлаш учун тақдим этиладиган кўнғирокларни кутиб туриш хизматидан фойдаланмасди. Оддийгина жумлалар – «Мен ҳозир бошқа линиядаман. Ўзим сизга қайтиб кўнғирок қиламан» – телефон компанияларига йилига миллионлаб қўшимча фойда келтирарди. Жабба бу хизматни рад этиши эса МХАнинг фавқулодда ҳолатлар учун қўл телефони кўтариб юриш талабига қарши сўзсиз норозилик ифодаси эди.

Чатрукян ўгирилиб ташқарига, бўм-бўш Крипто каватига қаради. Генераторларнинг ер остидан эшитилаётган гўнғиллаши дақиқа сайин баландлашиб борарди. Йигит вақтни бой бераётганини ҳис қилди. Стратмордан жўнаб кетиш ҳақида қатъий буйруқ олган бўлса-да, тизим назорати ходими сифатида Трансхабарни эҳтиётлаш қасами миясида тинмай айланиб, кетишига йўл қўймасди. Олдин ишла, кейин тушунтир.

Компьютер хавфсизлигини сақлаш масаласи ҳақида гап кетганида, ҳар бир дақиқа тизимни ё сақлаб қолишга, ё йўқотишга хизмат қилади, ҳимоя чорасини таҳлил қилиб ўтиришга камдан-кам вақт бўлади. Техник ходимларга нафақат тажрибаси, балки ички ҳиссиёти учун ҳам яхши ҳақ тўланарди.

Олдин ишла, кейин тушунтир! Чатрукян нима қилиш зарурлигини тушунди. Яна у воқеадан кейин ё МХА қаҳрамонлари, ё ишдан бўшатирилганлар рўйхатида бўлишини ҳам яхши англади.

Код ечувчи улкан маҳлуқ ичида вирус бор – бунга Филнинг ишончи комил. Бундай вазиятда қилиниши керак бўлган ягона иш Трансхабарни ўчириш эди.

Трансхабарни тўхтатиб қўйишнинг икки усули бор. Биринчиси командорнинг шахсий терминали орқали амалга оширилади. Треминал командор хонасининг ичида бўлгани учун бу вариант ҳақида гап бўлиши мумкин эмасди. Яна

бир усул эса Кристо қаватининг пастида жойлашган ускуна орқали кўлда ўчириш эди.

Чатрукян култ этиб ютинди. У ер остига тушишни ёмон кўрарди. Пастки қаватда атиги бир марта – машғулотлар пайгида бўлган эса-да, лабиринтсимон, узундан-узок тор йўлаклар, улкан кувурлар, бир-бирига чирмашиб кетган кабеллар ҳамда юз эллик қадам пастликда ғувиллаб ишлайдиган қувват манбалари билан тўлган қават йигитда яхши таассурот қолдирмаганди.

Пастки қават ўзи бораётган сўнгги манзил, Стратмор эса ўзи дуч келадиган охири одам бўлишини Фил ҳис қилди, пекин бурч – бу бурч. Эртага ўзлари менга раҳмат айтишади қали, ўйлади йигит ўзини овутиб.

Ўпкасини ҳаво билан тўлдириб, Чатрукян катта техник ходимларнинг металл шкафини очди. У ерда турли компьютер қисмлари, медиа ускуналари, Стенфорд университети битирувчиларига ҳада этиладиган темир алюминий ва тосгер турарди. Симларга қўл теккизмасдан туриб, Фил кружка ичидаги Medeco калитини суғуриб олди.

– Жуда ажойиб, – минғирлади ўзига ўзи. – Тизим хавфсизлиги назорати бўлими ходимлари хавфсизлик ҳақида ҳеч нарса билмаса-я!

Қирқ еттинчи боб

– Бир миллиард долларлик код? – истехзо билан кулди Миж зал бўйлаб Бринкерхофф ҳамроҳлигида ортга қайтаркан. – Ёмон эмас, Чед!

Чед аёлни ишонтиришга тиришди:

– Қасам ичаман, Миж! Ўз кўзларим билан кўрдим.

– Бу хабар белингни уқалатиш учун баҳона эмас деб умид қиламан! – Миж кўз қири билан Чедга қаради.

– Миж, мен ҳеч қачон бундай...

– Биламан, Чед. Эслатмай қўяқол!

Ўттиз сониядан кейин Миж Бринкерхоффнинг курсисига ўтириб, Криптонинг ҳисоботларини ўрганишга киришди.

– Кўрдингми? – деди Чед Мижнинг елкаси оша қўли билан варақнинг энг пастидаги рақамни кўрсатиб. – Мана шу ЎРНми? Бир миллиард доллар!

Миж қикирлаб кулди.

– Бироз қимматга ўхшаяпти, шундайми?

– Нима? – Чеднинг энсаси қотди. – Бироз қиммат холосми?

– Бу нолга бўлиниш шекилли.

– Нимага бўлиниш?

– Нолга бўлиниш, – изоҳ берди Миж маълумотнинг қолган қисмини кўздан кечираркан. – Ўртача нарх каср билан ҳисобланади, умумий қиймат расшифровка қилинган кодларнинг сонига бўлинади.

– Буни биламан, – деди Бринкерхофф аёлнинг очиқ деколтесига қарамасликка интилиб.

– Агар махраж нолга тенг бўлса, – Миж тушунтиришда давом этди, – бўлинма чексизликка қараб кетади. Компьютерлар эса чексизликни ёмон кўради, шунинг учун доим тўққизликларни чиқариб беради. – У бошқа устунга ишора қилди: – Мана буни кўрдингми?

– Ҳа, кўрдим, – Чед қоғозга қаради.

– Бу бугунги ҳисобот. Расшифровка қилинган кодлар сонига қара.

Бринкерхофф аёл кўрсатган устунга кўз югуртирди.

Ечилган кодлар сони = 0

Миж бармоғини рақам устига олиб борди:

– Худди айтганимдек. Нолга бўлиниш.

Бринкерхоффнинг қошлари чимирилди:

– Демак, ҳаммаси жойида, шундайми?

Аёл елка қисди:

– Бу шунчаки бугун ҳеч қандай код ечилмаганини билдиради. Трансхабар дам олаётган бўлса керак.

– Дам олаётган бўлса керак? – Бринкерхоффнинг юзида шубҳа аломатлари пайдо бўлди. МХА бош директори билан шунча вақтдан бери ишлаб, директор «дам олиш»ларни ёқтирмаслигини яхши биларди, айниқса гап Трансхабар ҳақида кетганда. Фонтейн код ечувчи бегимотга икки миллиард доллар пул сарфлаган ва Трансхабар шу пулга яраша хизмат қилишини истайди. Трансхабарнинг бекор ётган ҳар дақиқаси ваннага оқизиб юборилган пул дегани эди.

– Лекин... Миж, – гап бошлади Чед, – Трансхабар ҳеч қачон дам олмайди, у тун-у кун тинмай ишлайди. Буни яхши биласан!

Миж елка қисди.

– Балки Стратмор кеча кечкурун бу ерда ҳисоботларни тайёрлашга эрингандир. Ахир у Фонтейн Жанубий Америкадалигидан хабардор бўлган ва балиқ ови учун тайёргарлик кўриш мақсадида эртароқ кетган бўлиши мумкин.

– Кўйсангчи, Миж, – ижирғаниб қаради Бринкерхофф. – Бечора Стратморни тинч кўй.

Миж Милкен Тревор Стратморни ёқтирмаслиги ҳеч кимга сир эмасди. Читтак алгоритмини яратиш маҳали Стратмор хийла ишлатишга уриниб кўрди, лекин қўлга тушиб қолди, бу эса МХАга жуда қимматга тушди. Электрон чегараланиш жамияти ўз қудратини тиклаб олди, Фонтейн эса ишончни йўқотди, энг ёмони – агентликнинг мавжуд экани кўпчиликка ошкор бўлиб, махфийлигини сақлаб қололмади. Иш шу даражадага етиб бордики, Миннесота штатидаги айрим уй бекалари «America Online», «Wunderkind» каби компанияларга шикоят қилиб, МХА уларнинг электрон хабарларини ўқиётган бўлиши мумкинлигини айтишди, МХА-

нинг уй бекалари ёзган ширинлик тайёрлаш сирларини фош этишдан бошқа иши йўқдек гўё.

Стратмор йўл кўйган аҳмоқона хато туфайли МХА бадал тўлаганига Миж жавобгарлик ҳис қиларди. Гап аёл командорни тўхтатиб қололмаганида эмас, бу кўпол хатти-ҳаракат директор Фонтейнга билдирмасдан амалга оширилганида эди. Директорнинг ўзи аллақачон бу каби ишлардан кўлини тортиб, ақлли ходимларига қарор чиқариш ихтиёрини топширгани Мижнинг ғашига тегарди.

– Миж, биласанку, Стратмор ҳеч қачон ишдан қочмайди, – эътироз билдирди Бринкерхофф. – У Трансхабарни соғин сиғиридек ишлатади.

Миж бош чайқади. Аёл Стратморни ишдан бўйин товлашда айблаш ақлга сиғмаслигини билиб турарди. Стратмор илк иш бошлаган вақтида қанчалик қизиқувчан бўлса, ҳозир ҳам шунақа эди. Аммо унинг қизиқувчанлиги бошга бало орттирарди. МХАнинг Читтак режаси ҳам Стратморнинг дунёни ўзгартиришга бўлган ваҳшиёна интилиши эди. Бахтга қарши, бу юриш бошқалари каби катта қурбонликларга олиб келганди.

– Яхши, – тан олди аёл, – мен бироз ошириб юбордим.

– Бироз? – киноя қилди Бринкерхофф. – Стратморнинг столи буюртмалар билан тўлиб ётибди, У Трансхабарни дам олиш кунлари бекор қўйиши ҳақида гап бўлиши мумкин эмас.

– Яхши, яхши, мен хато қилдим, – деди Миж ва нима сабабдан Трансхабар куни бўйи бирорта код ечмаганини яна бир бор ўйлаб кўрди. – Қани, бир нарсани текшириб кўрайчи, – деди у ва ҳисоботни варақлай бошлади. Қидирган маълумотни топганидан кейин рақамларни диққат билан кўздан кечирди. Орадан бир неча сония ўтгач, ажабланиш тўла нигоҳини қоғоздан кўтарди. – Сен ҳақсан, Чед. Трансхабар бутун кучи билан ишлаб ётибди. Энергия харажатлари ҳам одатдагидан бироз юқорироқ. Кеча кечкурундан бери соати-га ярим миллион киловаттдан ошиқ энергия сарфланибди.

– Ҳўш, бу нимани билдиради?

– Ҳайронман. Бу жуда ғалати.

– Маълумотларни қайтадан ҳисоблаб чиқасанми? – сўради Бринкерхофф.

Миж унга олайиб қаради. Аёл ҳеч қачон ҳисоблашда адашмасди. Шундай бўлса-да, рақамларни қайта кўздан кечири бошлади.

– Ух, – деди ниҳоят текширувини тугатиб. – Кечаги вазият яхшига ўхшайди – икки юз ўттиз еттита код ечилган. Ўртача расшифровка қиймати 874 доллар. Ҳар бир кодни ечиш учун ўртача олти дақиқа вақт сарфланган. Ишлатилган энергия миқдори ҳам ўртача. Трансхабарга киритилган охирги код эса... – Миж бир муддат каловланиб қолди.

– Нима гап, Миж? – сабрсизланди Бринкерхофф.

– Жуда қизиқ, – деди аёл. – Охирги код кеча кечкурун, соат 11:37 да киритилган.

– Хўш?

– Трансхабар кодларни очишга ўртача олти дақиқа атрофида вақт кеткизади. Охирги файлни ечишни кеча ярим тунга яқин бошлаган. Лекин... – Миж жимиб қолди.

Бринкерхоффнинг кўнгли хижил бўлганди:

– Нима гап ўзи?

Миж кўзларига ишонмай, рақамларни қайта-қайта ўқиб чиқаётганди:

– Кеча кечкурун киритилган файл...

– Хўш?

– Ҳалигача ечилгани йўқ. Трансхабарга код киритилган вақт – 23:37:08, лекин код очилган вақт ҳисоботда ёзилмабди. Код кеча ҳам, бугун ҳам ечилгани йўқ, тушуняпсанми?

Бринкерхофф елка қисди:

– Балки криптографлар қандайдир мураккаб диагностика ўтқизаётгандир?

Миж эътироз билдирди:

– Ўн саккиз соатлик диагностика? Унақага ўхшамайди. Бундан ташқари, маълумотда ёзилишича, Трансхабарга киритилган сўнги код ташқи файл бўлган. Стратморга кўнгироқ қилишимиз керак. Тезда!

– Шанба куни кечкурун-а? Стратмор ҳозир уйида маза қилиб дам оляпти, – эътироз билдирди Бринкерхофф.

– Йўқ, – деди Миж қатъият билан. – Мен Стратморни жуда яхши биламан, бунинг бошида ўзи турибди. Гаров ўй-нашим мумкин, у шу ерда. Ички ҳиссиётим мени алдамайди. Қани, бу ёққа юрчи, – аёл ўрнидан даст турди. – Ҳақманми ёки йўқ, текшириб кўрамиз.

* * *

Бринкерхофф ҳам жойидан кўзғалиб, Мижнинг офиси томон эргашди. Хонага киргач, Миж ўрнига ўтириб, мохир пианист каби Катта аканинг клавиатуралари устида бармоқларини ўйната-ўйната ишга киришди. Бринкерхофф эса видеокузатув камералари нигоҳини акс эттирган мониторларга диққат билан тикилиб, сўради:

– Криптодагиларнинг нима билан шуғулланаётганини кузатмоқчимсан?

– Асло йўқ, – жавоб қилди Миж. – Жон деб кузатган бўлардим, аммо, Стратморнинг буйруғига кўра, Криптода умуман камералар мавжуд эмас, менда фақат Трансхабарга киритилган маълумотлар статистикасини текшириш имкони бор. Стратмор буни ҳам бермоқчи эмасди, аммо Фонтейнинг талабига кўра статистикани кўриб чиқишга рухсат беришга мажбур бўлди.

Бринкерхоффнинг юзида ҳайрат ифодаси жилваланди:

– Криптода камералар йўқми?

– Нима эди? – Миж суҳбат асносида ўз ишида давом этди. – Кармен билан бўлиш учун холироқ жой қидираётганмидинг?

Бринкерхофф алланималар деб гудранди.

Миж унга эътибор қилмай, яна бир нечта тугмаларни босди.

– Мен ҳозир Стратморнинг лифтини текширяпман, – мониторга бир лаҳза тикилиб туриб, хитоб қилди аёл. – У шу ерда! Стратмор ҳозир Криптода. Мана қара, у кеча эрта-лаб келган, шундан бери лифт жойидан кўзгалмаган. Асосий кириш эшигидан ҳам чиқиб кетмаган. Демак, аниқ шу ерда.

Бринкерхофф енгил нафас олди:

– Стратмор шу ерда бўлса, демак ҳаммаси жойида, шундайми?

Миж ўйланиб туриб, деди:

– Бўлиши мумкин.

– Бўлиши мумкин?

– Ҳар эхтимолга қарши унга қўнғироқ қилиб, текшириб қўйишимиз керак.

– Миж, Стратмор бош директор ўринбосари, – эркакнинг энсаси қотди. – Ҳамма нарса унинг назорати остида эканига ишончим комил. Нима кераги бор қайта...

– Ох, қўйсангчи, Чед, ёш болага ўхшама. Биз вазифамизни бажаряпмиз холос. Ҳисоботда камчилик бор экан, шуни текширяпмиз. Бундан ташқари, – қўшиб қўйди у, – мен Стратморга Катта ака уни кузатаётганини эслатиб қўймоқчиман. Дунёни сақлаб қолиш йўлида ҳеч қандай аҳмоқона ишга қўл урмаслигига ишонч ҳосил қилиш учун. – Миж телефонни олиб, рақам теришни бошлади.

Бринкерхофф безовталанди:

– Безовта қилишинг шартмикин?

– Чед, Стратморни мен безовта қилмайман. Бу ишни сен бажарасан!

Қирқ саккизинчи боб

– Нима? – Миж кулоқларига ишонмади. – Стратмор биздаги маълумотни хато деяпти?

• Бринкерхофф бош ирғади ва гўшакни жойига қўйди.

– У Трансхабар ўн саккиз соатдан бери битта хабар устида ишлаётганини рад этди, – жилмайди эркак командорнинг захридан қутулиб қолганига шукр қилиб. – Трансхабар ҳар олти дақиқада биттадан кодни ечаётганига Стратморнинг ишончи комил экан. Яна у ҳол-аҳвол сўраганим учун миннатдорлик билдирди.

– У алдаяпти, – ўшқирди Миж. – Мен Кripto статистикаси билан икки йилдан бери шуғулланаман. Маълумотлар ҳеч қачон нотўғри бўлмаган.

– Биринчи мартага ҳеч нарса қилмайди, – бамайлихотир жавоб берди Чед.

– Мен ҳамма маълумотни икки мартадан текшириб чиқаман.

– Ммм... Ўзинг биласан, компьютерлар ҳам адашиши мумкин, азизам. Ваҳима қилишга арзимади, – кулди Бринкерхофф.

Миж ўгирилиб, жаҳл билан қаради:

– Бу кулгили эмас, Чед. Ҳозиргина директор ўринбосари ёлгон гапирди. Нимага бундай қилганини билишни истайман!

Бринкерхофф энди Мижни чақирганидан афсуслана бошлади. Стратмор билан бўлган суҳбат аёлни баттар шубҳалантириб қўйганди. Читтак операциясидан бери Миж бирор шубҳали нарса сезса, охирига етмагунча тинчимади.

– Қўйсангчи, Миж. Маълумотларда хатолик бўлиши мумкин, – гап бошлади Бринкерхофф босиқлик билан. – Айтмоқчиманки, Трансхабар битта файлни ўн саккиз соат қайта ишлашини ақлга сиғдириб бўлмайди, буни ўзинг ҳам яхши биласан. Уйингга борақол. Кеч бўлди.

Аёл ўқрайди ва стол устида ётган ҳисоботга ниқтади:

→ Мен маълумотларга ишонаман. Ички ҳиссиётим улар алдамаётганини айтаяпти.

• Бу гапдан сўнг Бринкерхоффнинг ковоғи уйилди. Ҳатто

МХА директори ҳам Миж Милкеннинг ички ҳиссиётидан шубҳаланмасди – аёлнинг интуицияси ҳамиша ҳақ бўлиб чиққан.

– Бу ерда нимадир бўляпти, – заҳарханда жилмайди Миж, – ва мен бунинг тагига етишим зарур!

Қирк тўққизинчи боб

Беккер бир амаллаб автобус полидан қаддини ростлади ва бўш ўриндиқлардан бирига ўтириб олди.

– Чақки қуламадинг, тўнка! – сочини уч хил рангга бўяб олган ёш боланинг мазахомуз кулгиси эшитилди. Беккернинг кўзлари автобуснинг ички чирокларидан қамшиб, ёнида ўтирган болани таниди – бу ўша, автобус ортидан чопган ўспирин эди. Беккер унинг қизил, оқ ва кўк аралаш сочларига хўмрайиб қаради.

– Бу қанақа соч бўлди яна? – минғирлади Беккер бошқаларга йшора қиларкан. – Ҳамманики...

– Қизил, оқ ва кўк, шундайми? – йигитнинг гапини давом эттирди бола.

Беккер ўсмирнинг яра тошиб кетган юқори лабига тикилмасликка интилиб, бош ирғади.

– Бу Иуда Табу, – изоҳ берди бола ҳеч нарса бўлмагандек.

Беккер унга ажабланиб қаради.

Панк суҳбатдошининг билимсизлигидан ғаши келгандек полга чирт этиб тупурди:

– Иуда Табу ҳақида эшитмаганмисиз? Ахир у золим Сиддан кейинги энг машҳур панк-ку! У роппа-роса бир йил олдин бошини чошиб ташлаган. Бугун унинг юбилеи.

Беккер Иуда Табу билан соч ўртасидаги боғлиқликни англамади.

– Табу хайрлашган куни сочини шунақа турмаклар олган, – бола яна тупурди. – Шу сабабли унинг номига муносиб бўлишни истовчи ҳар бир мухлис бугун сочини қизил, оқ ва кўкка бўяган.

Беккер узоқ вақт жим бўлиб қолди. Аста-секинлик билан хушини йиғиб, бошини кўтарди ва рўпарасида турган йўловчиларга тикилди. Панкларнинг аксарияти Девидни қузатиб турарди.

Ҳар бир мухлиснинг сочи қизил, оқ ва кўкка бўялган бугун.

Беккер кўзгалиб, қўлини деворга чўзди ва ҳайдовчини оғохлантирувчи сигнал тугмасини босди. Автобусдан ту-

шиш вақти келганди. Бирок сигналдан овоз чикмади. Девид яна босди. Бу сафар ҳам ҳеч нима эшитилмади. Аччиқланган йигит тугмани янада қаттиқроқ, мушглаб урди. Ҳеч нарса рўй бермади.

– 27-автобусда огоҳлантириш сигналлари ишламайди, – деб изоҳ берди панк, яна чиртиллатиб тупураркан. – Биз безор қилишимиздан кўркиб узиб қўйишган.

Беккер унга ўгирилди:

– Айтмоқчисанки, мен автобусдан тушиб қололмайманми?

Бола кулди:

– Тушиб қоласиз, фақат энг сўнгги бекатда, оғайни!

Беш дақиқа ўтар-ўтмас, автобус шаҳар ташқарисидаги ўнқир-чўнқир йўлларда силкиниб елиб борарди.

Беккер боладан сўради:

– Ўзи бу жин ургур қачондир тўхтайдими?

Бола бош қимирлатди:

– Ҳозир эмас, яна саккиз километрлардан кейин.

– Қаерга кетяпмиз?

Ўсмир ҳайрон бўлиб сўради:

– Ҳали қаерга кетаётганингизни билмайсизми?

Беккер «йўк» ишорасини қилди. Буни кўрган бола қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборди:

– Ох, жин урсин. Борганимизда кўрасиз ҳали. Сизга ёқишига ишончим комил!

Эллигинчи боб

Фил Чатрукян Трансхабарнинг қоп-қора корпусидан бир неча қадам нарида Кристо полига катта-катта қилиб битилган ёзув олдида тўхтади.

*Кристо бўлимнинг пастки қавати
Фақат ваколатли шахслар учун*

Фил пастки қаватга тушиш учун ҳеч қандай ваколатга эга эмаслигини яхши биларди. У Стратморнинг офисига бир қараб қўйди – пардалар ҳамон туширилган, командор Филни кўриши мумкин эмас... Бу ерга келишдан олдин йигит Сьюзан Флетчер ванна томон кетаётганини кўрганди, демак, бош криптограф ҳам ҳозир унга ҳалал беролмайди. Сўнг Фил хавотир аралаш Nod 3 тарафга назар ташлади, бироқ ойналар ичкаридаги Хейл уни кузатаётганини кўришга имкон бермади.

– Минг лаънат! – гудранди Чатрукян.

Унинг оёқлари остида деярли кўз илғамайдиган пастки қаватнинг эшиги бор эди. Фил чўккалаб, ҳозиргина техник хавфсизлик бўлимидан олган калитни полга тикқач, ер остидан шарақлаган товуш эшитилди. Кейин у катта капалак кўринишидаги лўкидонни уч марта бураб, қулфни очди. Елкаси оша яна бир марта атрофга назар ташлагач, лўкидонни ўзига тортди. Эшик ҳажми бир метрдан бироз ошиқ, шунга қарамай, вазни хийла оғир эди. Ниҳоят, эшик очилгач, Чатрукян бир қадам ортга силжиди.

Ер тагидан чиққан ачқимтир газ аралаш иссиқ ҳаво юзига урилиб, назорат чироқларининг қизил нурларини ўзида акс эттирган ҳовур ташқарига кўтарилди. Генераторларнинг ғувиллаб ишлаши янада яққолроқ эшитила бошлади. Чатрукян ўрнидан туриб, кўз олдида пайдо бўлган ғира-шира қоронғуликка бир муддат тикилиб қолди. Бу чуқурлик компьютерларнинг хизмат кўрсатиш эшигидан кўра кўпроқ дўзахга олиб борувчи дарвозани эслатарди. Қават пасткидаги платформага олиб тушувчи торгина нарвондан уёғида зиналар бўлса ҳам, Чатрукяннинг кўзи тепага кўтарилаётган қип-қизил тутундан бошқа нарсани илғамасди.

* * *

Грег Хейл Nod 3 нинг бир кўзли ойнаванд эшиги ёнида Фил Чатрукяннинг нарвондан осилиб пастки қаватга тушиб кетаётганини кузатиб турарди. Филнинг оёқлари, сўнг танази, ниҳоят боши гир айланаётган тутун гирдобидида кўздан ғойиб бўлди.

– Довюррак болакай, – истехзо билан деди Хейл. У Чатрукян қаерга йўл олганини яхши биларди. Трансхабарда вирус борлиги фавқулудда вазият бўлиб, бундай ҳолатда компьютерни кўл билан ўчириш энг ақлли қарор ҳисобланарди. Бахтга қарши, Трансхабар ўчирилиши биланок бинодаги барча ҳалокат сигналлари ишга тушиб, тизим хавфсизлик назорати ходимлари, қаерда бўлишидан қатъий назар, саноқли дақиқаларда Кристога етиб келарди. Техник ходимлар йиғилиб, тафтиш бошлашини асло истамаган Хейл Nod 3 дан чиқиб, пастки қаватнинг эшиги томон юрди. У нима қилиб бўлса-да Чатрукяни тўхтатиши зарур эди.

Эллик биринчи боб

Аллақайси кино қаҳрамонига ўхшашлиги туфайли Жабба лақаби берилган МХАнинг бош техник назоратчиси бир туки йўқ, сип-силлиқ улкан итбалиқни эслатарди. МХАдаги барча компьютер тизимларининг қўриқчи фариштаси бўлган бу одам тиним билмасдан ҳали у бўлимга, ҳали бу бўлимга ташриф буюриб, ходимларга гоҳ дакки берар, гоҳ ниманидир ўргатар ва ҳамиша «Қасалликни даволагандан кўра олдини олган муҳим» деган шиорни такрорлаб юрарди. Жабба иш бошлаганидан бери ҳеч бир вирус МХАдаги компьютерларга озор етказишга муяссар бўлмаганди; у шу натижани бутун умр сақлашни ният қилганди.

Жаббанинг иш жойи МХАнинг махфий маълумотлар базаси жойлашган ер остидаги платформа бўлиб, вирус айнан мана шу ерга энг катта зиён келтириши мумкинлиги сабабли у асосий вақтини шу ертўлада ўтказарди. Лекин айни пайтда Жабба танаффус олиб, МХАнинг туну кун тўхтовсиз ишлайдиган таъминот бўлимида пишлокли пирог билан ўзини меҳмон қилаётганди. Эндигина оғзига пирогнинг учинчи бўлагини тикаётганида қўл телефони жиринглади.

– Гапиринг, – деди у оғзидаги лукмани ютишга улгурмасдан, натижада тикилиб, йўтали тутиб қолди.

– Жабба, – гўшакдан аёл кишининг мулойим овози эшитилди. – Миж гапиряпти.

– Ооо, маълумотлар қироличаси! – Бақалокнинг юзига табассум югурди. У ҳар доим Мижга юмшоқ муносабатда бўлган. Ахир у ақлли, уддабурон, бунинг устига, Жабба билан ўйнашган ягона аёл эди. – Аҳволларинг қалай энди?

– Шикоятим йўқ ҳозирча.

Жабба оғзини артиб, сўради:

– Сен ишдамисан ҳозир?

– Шундай.

– Мен билан пишлокли пирогни баҳам кўришга нима дейсан?

– Жон дердим, Жабба, аммо ҳозир думларимни кузатишим керак.

– Ростданми? – ҳаҳолаб кулди эркак. – Сенга қўшилсам қарши эмасмисан?

– Қариб қуйилмаган чол-эй!

– Нима деб ўйляяпсан...

– Сенга боғлана олганимдан хурсандман, – аёл унинг гапини бўлди. – Маслаҳатли гап бор.

Жабба «Doctor Pepper» аччиқ зираворли ичимлигидан узок хўплади.

– Сўзла, азизам.

– Бу арзимас нарса бўлиб кўриниши мумкин, – жиддий оҳангда гап бошлади Миж. – Бироқ Кripto статистикасида ғалати нарсага кўзим тушиб қолди. Сен балки тушунтириб бера оларсан деган умидда эдим.

– Нима муаммо экан? – деди эркак, «Доктор Пеппер»ни култиллади ичаркан.

– Кўлимдаги ҳисоботда ёзилишича, Трансхабар ўн саккиз соатдан бери битта файл устида ишляпти, аммо ҳалигача уни очгани йўқ.

Жабба «Doctor Pepper»ни пирог устига сепиб, қайта сўради:

– Хўш?

– Нима дея оласан бу ҳақда?

– Ўзи қанақа ҳисобот у? – сўради эркак семиз бармоқларида ушлаган санчқиси билан пирогни оҳиста силаркан.

– Ишлаб чиқариш ҳисоботи. Таҳлилларнинг ўртача нархлари ҳақида, – Миж Бринкерхофф билан дуч келган вазиятни қисқача тушунтирди.

– Стратмор билан боғландингми?

– Ҳа, аллақачон. У Кriptoда ҳаммаси жойида эканини, Трансхабар юқори тезликда ишлаётганини айтиб, биздаги маълумот нотўғри деб таъкидляпти.

Жаббанинг ярақлаган пешонаси тиришди:

– Хўш, муаммо нимада унда? Сенинг ҳисоботингда камчилик бор.

Миж жавоб бермади. Жабба аёлнинг нимани назарда тутаетганини англаб, баттар пешонаси тиришди:

– Муаммо ҳисоботда деб ўйлямаяпсанми?

– Шундай.

– Стратмор ёлгон гапиряпти деган фикрдамисан?

– Ундай эмас, – мураса қилди Миж, қил устида турганини пайқаб. – Шунчаки, статистикам ҳеч қачон нотўғри бўлиб чиқмаган олдин. Шунинг учун бошқа вариантни қидириб кўриш керак деб ўйладим.

– Тушунарли, – деди Жабба. – Бу ҳақда сенга айтиш мен учун оғир, лекин сенинг маълумотларинг тагига олибди.

– Шундай деб ўйлайсанми?

– Ишим ҳаққи гаров ўйнашим мумкин, – Жабба ивиган пирогдан катта бўлакни тишлаб, оғзини тўлдириб гапирди. – Трансхабар ичида ҳаттоки энг узун файл – диагностика ҳам уч соатдан ортиқ ушланиб қолмаган. Ҳозир уни ўн саккиз соатдан бери банд қилиб турган нарса вирус бўлиши мумкин. Бошқа ҳеч нарса эмас.

– Вирус?

– Ҳа-да! Қандайдир қайтариловчи цикл. Процессорларнинг ичига нимадир кириб қолиб, тизим тўғри ишлашига ҳалақит берапти.

– Яхши, – пастдан келди аёл. – Лекин биласанми нима, Стратмор ўттиз олти соатдан бери Криптода ўтирибди. У вирусга қарши курашяптимикин?

Жабба қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборди:

– Стратмор ўттиз олти соатдан бери ишда дейсанми? Бечора қария! Ҳойнаҳой хотини уйдан қувиб чиқарган бўлса керак. Ажрашаётгани ҳақида эшитгандек бўлувдим.

Миж бир зум ўйга толди. Стратморнинг оилавий муаммоларини у ҳам эшитганди. Ростданам ўта шубҳали бўлиб кетдим шекилли, деб хаёл қилди у.

– Миж, – деди Жабба луқмасини ютиб, симириб ичимлик ичаркан. – Агар Стратморнинг ўйинчоғида вирус бўлса, у биринчи бўлиб менга хабар беради. Командор минг ақли бўлмасин, вируслар борасида балониям билмайди. Трансхабар унинг бор-йўғи. У бирор хавфни сездими, тамом, ҳалокат сигналларини ёқиб, яқин атрофдаги техникларни, яъни мени чақирган бўларди. – Эркак гапдан тўхтаб, мотсарелла пишлоғининг катта бўлагини оғзига тикди. – Бундан ташқари,

Трансхабарга вирус киришининг иложи йўқ. Gauntlet'нинг филтрлари мен яратган энг мустаҳкам дастур ҳисобланади. Ҳеч нима уларни ёриб ўтолмайди.

Узоқ муддатли жимликдан сўнг Миж чуқур тин олди.

– Бошқа фикринг йўқми?

– Бор. Сенинг маълумотинг тагига олган.

– Буни аллақачон айтиб бўлдинг.

– Худди шундай.

Мижнинг қовоғи осилди:

– Бошқа бирор нарсани сезмадингми?

Жабба истехзо билан кулди:

– Миж... Кулоқ сол. Читтак операцияси барбод бўлди.

Стратмор панд бериб қўйди. Бирок, тушун – ҳаммаси тугаган. Ўтган иш ўтиб кетди. Намунча ёпишиб олмасанг командорга! – Мижнинг дами чиқмай қолганини кўрган Жабба ошириб юборганини англади. – Кечир мени, Миж. Бўлиб ўтган воқеаларни юрагингга яқин олишингни тушунаман. Стратмор хато қилди. У ҳақда нима деб ўйлашингни биламан.

– Бунинг Читтакка ҳеч қандай алоқаси йўқ! – аёл Жаббанинг гапини шарт бўлди.

«Бўлмасамчи», – ўйлади эркак, лекин тилидан бошқа сўзлар отилиб чиқди:

– Яхши, кулоқ сол, Миж. Стратморга нисбатан ҳеч қандай салбий ёки ижобий муносабатим йўқ. Айтмоқчиманки, бу одам – криптограф. Барча криптографлар худбин эшак бўлади. Улар ахборотни чиқишидан бир кун олдин олишни исташади. Ҳар битта лаънати файл эса дунёни сақлаб қолиши мумкин.

– Нима демоқчисан бу билан?

Жабба чуқур нафас олди.

– Демоқчиманки, Стратмор ҳам бошқалар каби худбин бўлиши мумкин. Яна шуни айтмоқчиманки, у Трансхабарни жонидан ортиқ севади, ҳатто жин ургур хотинидан ҳам ортиқ кўради уни. Агар Трансхабарга бирор гап бўлса, у менга албатта хабар берган бўларди.

Миж бу гаплардан кейин анча муддат жим турди. Ниҳоят асабийлашди:

– Шундай қилиб, менинг маълумотларим тагига олган деяпсанми?

Жаббанинг кулгиси эшитилди:

– Акс-садо беряптими менинг сўзларим?

Миж ҳам кулиб юборди.

– Қара, Миж. Менга расмий буйруқ жўнат, душанба куниёқ бориб, машинангни икки мартадан текшириб бераман. Ҳозир эса бу ердан тезроқ жўна, азизам. Шанба куни кечкурун ишда пишириб қўйибдими? Бориб ўзингга бироз дам бер.

Аёл хўрсинди.

– Ҳаракат қиламан, Жабба. Ишон, мен ҳаракат қиламан!

Эллик иккинчи боб

27-автобуснинг охирги бекати шаҳар ташқарисида жойлашган «Жодугар» қаҳвахонаси бўлиб, у рақс тушадиган клубдан кўра кўпроқ атрофи баланд девор билан ўралган қалъага ўхшарди. Деворларнинг тепасига санчилган синик пиво идишлари ўзига хос ҳимоя воситаси бўлиб, бегоналарни мўмайгина ҳақ тўламасдан туриб клубга киришига йўл қўймасди.

Автобусда чайқалганча манзилга яқинлаётган Беккер, қанчалик оғир бўлмасин, енгилганини тан олди. Стратморга кўнғироқ қилиб, узукни қидириш бефойда эканини айтиш вақти етганди. Беккер қўлидан келган ҳамма ишни қилди, лекин ҳозир юзлаб панклар орасидан айнан узук олган қизни топишга заррача ҳам умид қилмасди. Беккернинг ортга – уйга қайтишдан бошқа чораси йўқ эди.

Шундай хаёллар қуршовида йигит охирги бекатга келиб қолганини сезмай ҳам қолди. Автобус ойнасидан ташқарида тўп-тўп бўлиб клубнинг кириш эшиги томон шошилаётган мижозларга бир муддат қараб туриб, ишни охирига етказмасдан туриб ташлаб кетишга виждони йўл қўймади. Унинг кўз ўнгида умри давомида учратган энг улкан панклар галаси пайдо бўлди; клубнинг атрофи қизил, оқ ва кўк рангдаги каллалар билан қопланган эди.

Беккер нима қилиши зарурлигини ўйлаб, чуқур хўрсинди. Бу қиз қаерда бўлиши мумкин шанба оқшомида? Йигит тақдирини лаънатлаганча автобусдан пастга тушди.

«Жодугар» клубининг киришидаги энсиз тош йўлкага кадам қўйган Девидни сабрсиз оломон ўзи билан ичкарига судраб кетди. У йўл-йўлакай турли одамларни учратди.

– Йўлимдан қоч, галварс! – деди сочини лўла болишга ўхшатиб турмаклар олган эркак, Девиднинг бикинига тирсаги билан туртиб ўтаркан.

– Чиройли галстук! – луқма ташлади яна кимдир Беккернинг бўйинбоғидан тортиб.

– Мен билан ухлашни истайсанми? – ноз-карашма билан илжайди вампирга ўхшаб бўяниб олган бир ўспирин қиз.

Девид иложи борича ҳеч кимга эътибор қилмасликка

интилиб, нимқоронғу йўлкадан ичкарига йўрғалади ва ниҳоят тер ва алкоголь ҳиди уннаб қолган улкан бетон залга кириб борди. Йигитнинг нигоҳлари олдида мутлақо сюрреал манзара намоён бўлди – чуқур ғорда юзлаб таналар бирлашиб кетгандек кимирилди. Улар кўлларини белига тираганча тепага-пастга ҳаракатланиб, бошларини жонсиз пуфак мисоли уёқдан-буёққа ликкиллантишарди. Яна қандайдир тентакнамо кимсалар сахнадан югуриб келиб ўзларини чуқурликдаги одамлар денгизига отар, ўнлаб кўллар устида пишқирган тўлқинлар консерва банкасини соҳилга улоқтиргандек бир четга чиқиб қолишарди. Бош устида липиллаб порлаётган чироқларнинг неон нурлари остида юзага келган манзара эски, овозсиз филмларни эслатарди.

Узоқдаги деворларга ёпиштирилган кичикроқ юк машинаси ҳажмидаги овоз кучайтиргичлар бор овозича ларзага келганди-ки, ҳатто энг моҳир раққос ҳам уларга ўн метрдан ортиқ яқинлашолмасди.

Беккер кулоқларини қўли билан беркитганича оломонни кўздан кечиришга тутинди. Қаерга қарамасин, ҳамма жой фақат қизил, оқ ва кўк рангли каллалар билан тўлиб-тошганди. Одамларнинг танаси бир-бирига шунчалик яқин турганидан уларнинг нима кийиб олганини аниқлаш жуда қийин эди. Яқин ўртада Британия байроғи туширилган футболка кўринмасди. Тўда ичини текшириши учун сахнадан сакрашига тўғри келади.

Шу вақт кимнингдир валақлатиб қусган овози эшитилди.

«Қандай ёқимли», – ўйлади йигит ва ёнбошидаги ёрқин рангда бўялган йўлак томон одимлади. Ойнакли, энсиз туннелга уланиб кетган йўлак Девидни стол ва курсилар билан безатилган балконга олиб чиқди. Балкон ҳам панклар билан қопланганига қарамасдан, Беккер ўзини жаннатга тушиб қолгандек ҳис этди – тепасида юлдузлар чарақлаб турган ёзги осмон, энгил оқшом шаббодасининг эпкинлари ва сокинлик йигитнинг миясига ҳордиқ берди.

Қизиқиш билан боқиб турган кўзларга эътибор бермасдан, энг яқинда турган бўш стол ёнидаги ўриндикқа ўзи-

ни ташлади, галстугини бўшатиб, мусаффо хаводан симириб нафас олди. Стратмор билан бўлган тонгги суҳбатдан бери минг йил ўтиб кетгандек эди гўё.

Столи устини бўшаган пиво шишаларидан тозалагач, толиққан бошини қўллари устига қўйди. «Бир неча дақиқа дам оламан холос», – ўйлади йигит ҳориган кўзларини юмилишдан тўхтата олмасдан.

* * *

Бир неча километр нарида темир кўзойнак такқан одам Fiat таксисининг орқа ўриндиғида тебраниб кетаётганди.

– «Жодугар» клуби, – қайтарди у ҳайдовчига манзилни яна бир бор эслатиб қўйиш мақсадида.

Ҳайдовчи тасодифан йўлиқиб қолган ғайриоддий йўловчига олд ойнадан қизиқсиниб тикилганча бош ирғади, сўнг ўзига ўзи минғирлади:

– «Жодугар» клуби... Ҳар кеча энг қўрқинчли оломон тўпланадиган макон...

Эллик учинчи боб

Токуген Нуматака ҳашаматли офисининг массаж сто-
лида массажчининг эзгилашидан роҳатланиб яланғоч ётар-
ди. Массажчи аёл юмшоқ бармоқлари билан Нуматаканинг
елкасига ишлов бериб, оҳиста пастга йўналди, орқасининг
ҳар бир қаричини уқалаб чиққач, эркакнинг думбасини ёпиб
турган сочиқ остига кўл югуртирди. Бироқ Нуматака аёл-
нинг майин бармоқлари ҳаракатини аранг илғарди, унинг
хаёли ҳозир бутунлай бошқа жойда эди. Ҳозир у шахсий
кўнғироқ кутаётганди.

Шу вақт эшик тақиллади.

– Киринг! – йўталди Нуматака. Массажчи аёл дарҳол со-
чиқ остидан кўлини тортиб олди.

Эшикдан телефон операторининг қораси кўринди. Хо-
нага кириб, таъзим бажо келтиргач, деди:

– Ҳурматли директор.

– Гапир!

Оператор иккинчи марта бош эгди.

– Мен телефон компанияси билан гаплашдим. Сизга
кўнғироқ қилган рақамнинг коди 1 – Қўшма Штатларга те-
гишли экан.

Нуматака қувониб кетди. Бу яхши янгилик эди. Кўнғи-
роқ Штатлардан қилинган. Унинг юзига табассум югуриб,
оператордан сўради:

– АҚШнинг айнан қаеридан экан?

– Ҳозир шуни аниқлашяпти, жаноб.

– Жуда яхши! Кўпроқ маълумот топганингда менга ха-
бар бер.

Оператор қайта таъзим қилиб, чиқиб кетди.

Нуматанинг мускуллари енгиллашгандек бўлди. Мамла-
кат коди – 1. Дарҳақиқат яхши хабар.

Эллик тўртинчи боб

Съюзан Флетчер бесабрлик билан ваннахонада уёқдан буёққа юриб, секин-секин элликкача санади. Унинг боши ёрилиб кетаётгандек эди. Яна бироз кут, Съюзан, деди ўзига ўзи, Грег Хейл Шимолий Дакота экан!

Съюзан бу янгиликка анча кўникиб қолганди. Ҳозир уни Хейлнинг режалари кўпроқ қизиқтирмоқда эди. Грег калит сўзни эълон қилармикин? Балки очкўзлик қилиб, алгоритмни сотишга уринар? Қиз ортиқ кутиб туролмади. Стратморнинг ёнига борадиган вақт бўлганди.

Съюзан эшикни эҳтиёткорлик билан очиб, Крипто залига қаради ва Nod 3 га кўз ташлади. Хейл уни ҳамон кузатаётганини билишнинг имкони йўқ эди, чунки ойнаванд девор ичкарини кўришга изн бермасди. Нима бўлсаям қиз тезроқ Стратморнинг офисига етиб олиши керак. Албатта, жуда тез юрса ҳам бўлмайди – Хейл шубҳаланиб қолиши мумкин. Съюзан чуқур нафас олиб, эндигина очмоқчи бўлганида кулоғига овозлар эшитилди. Эркакларнинг овози.

Товушлар вентиляция қувуридан келаётганини пайқаган қиз эшик тутқичини кўйиб юборди ва вентиляцияга яқинлашди. Сухбат Криптонинг пастки қаватидан келаётгандек эди. Жаҳл билан бидирлаётган овоз Фил Чатрукянникига ўхшаб кетди:

– Сен менга ишонмайсанми?

Овоз янада баландлади:

– Бизда вирус бор!

Сўнг қаттиқ қичқирик эшитилди:

– Биз Жаббага қўнғироқ қилишимиз керак!

Бу овоз олишувга уланиб кетди.

– Мени кўйиб юбор!

Шундан кейин Съюзаннинг кулоғига чалинган товушни одамники деб айтиб бўлмасди. Ер остидан ўлаётган махлукнинг жон аччиғида чинқиришига ўхшаш даҳшатли овоз чиқди. Қиз вентиляция ёнида турганча қўрқувдан музлаб қолди. Овоз қанчалик кўққисдан бошланган бўлса, шунчалик тез тиниб, ўртага сукунат чўқди.

Бир неча сониядан сўнг ваннахона чироғи қўрқинчли

кинолардаги сахналар каби хиралашди, сўнг икки-уч липиллаб, бутунлай ўчиб қолди. Сюзаннинг атрофини қоронғулик қоплаб олди.

Эллик бешинчи боб

– Менинг жойимга ўтириб олибсан, эшак!

Беккер бошини кўтарди. Нахотки, бу Худо қаргаган мамлакатда кимдир инглизча гапирса?

Унинг тепасида бутун юзига ҳуснбузар тошиб, сочини кал қилиб олдиргани етмагандек, кал калласининг ярмини қизилга, ярмини сиёхранга бўяб олган пакана ўсмир мўл-тайиб турарди. Унинг калласи шу туришида пасха тухумини эслатарди.

– Менинг жойимга ўтириб олибсан деяпман, галварс!

– Сени биринчи марта кўриб турибман, – деди Беккер ўрнидан туриш асносида. Йигит ҳозир жанжаллашадиган кайфиятда эмасди. Кетиш вақти бўлганди.

– Менинг шишаларимни қаерга ташладинг? – ўқирди болакай бурнини тешиб ўтказилган тўғноғичларни селкиллатиб.

Беккер ҳали ерга қўйиб қўйган пиво шишаларига ишора қилди:

– Улар бўш экан.

– Бўш бўлса нима қипти? Улар меники!

– Узр сўрайман, – деди Беккер ва кетишга чоғланди.

Бирок панк унинг йўлини тўсиб, буйруқ берди:

– Шишаларни ол ердан!

Беккернинг жаҳли чикди.

– Сен ҳазиллашяпсанми? – сўради у асабийлашиб. Беккер панкдан ярим метрча баланд бўлиб, тахминан ўн икки килограммга оғирроқ эди.

– Нима мен ҳазиллашаётганга ўхшайманми?

Беккер ҳеч нарса демади.

– Тер шишаларни! – шанғиллади бола.

Беккер унга эътибор қилмай, ёнидан ўтиб кетмокчи бўлганида ўспирин йўлини тўсди.

– Мен тер дедим сенга!

Яқин ўртадаги столларда ўтирган панклар ўгирилиб, текин томошани қизиқиб кузата бошлашди.

– Болакай, ўзингни бундай тутишингни маслаҳат бермайман! – деди Беккер босиқ овозда.

– Сени огоҳлантиряпман! – вижжиллашда давом этди ўспирин. – Бу менинг столим. Мен бу ерга ҳар кеча келаман. Ҳозирок тер энди шишаларни!

Беккернинг тоқати тоқ бўлди. Ахир ҳозир у Сьюзан билан Смоки Маунтинда бўлиши керак эмасмиди? Испанияда, аллақандай ақлдан озган гўдак билан нима қилиб гап талашиб ўтирибди ўзи?

Ғазаби қайнаган Беккер бир оғиз ҳам гапирмасдан боланинг қўлтиғидан юқорига даст кўтариб, столга қарсиллатиб ўтиргизиб қўйди.

– Мени яхшилаб эшит, мишиқи. Ҳозирок бу ердан қорангни ўчирасан, акс ҳолда бурнингдаги тўғноғични олиб, оғзингга ёпиштириб қўяман!

Панкнинг юзи кўркувдан оқариб кетди.

Беккер уни бир дақиқа ушлаб туриб, сўнг қўлини бўшатди. Ваҳима ичида дами чикмай ўтирган боладан кўзини узмасдан эгилиб шишаларни терди ва столга тарақлатиб қўйди, кейин унга мурожаат қилди:

– Нима деяётгандинг?

Боланинг нафаси ичига тушиб кетганди.

– Мана марҳамат, шишаларингни пишириб е! – деди Беккер ўқрайиб. Бу бола ҳомиладорликни режалаштириш қанчалик зарур эканини кўрсатувчи тирик мисол эди.

– Иблисга йўлиққур! – қарғанди бола, атрофдаги тенгдошлари уни мазах қилаётганини кўриб.

Беккер жойидан кўзгалмади. Ўсмир айтган сўзлар унинг миясига етиб борди. Мен бу ерга ҳар куни келаман дедими? Беккернинг қалбида умид уйғонди, балки бу бола унга ёрдам бера олар.

– Кечирасан, – мулойим овозда гап бошлади Беккер. – Исмингни нима дединг?

– Иккирангли! – шивирлади бола ўлим олдидан сўнгги сўзини айтаётган одамдек.

– Иккирангли? – тушунмади Беккер. – Ммм... Сочинг туфайли шундай ном олганмисан?

– Тўғри топдинг, Шерлок Холмс!

– Эсда қоладиган исм экан, – мақтаб қўйди Беккер. –
Ўзинг ўйлаб топганмисан?

– Бўлмасамчи! – ғурурланиб қўйди бола. – Мен патент
олмоқчиман исмига!

Беккер илжайиб сўради:

– Савдо белгиси демоқчимисан? – сўнг панкнинг хайрон
бўлиб қараганини кўриб, изоҳ берди: – Исмлар учун савдо
белгиси олинади, патент эмас.

– Менга фарқи йўк! – аччиқланди Панк. У рўпарасида
турган барваста эркакка нима кераклигини тушунмаётганиди.

Атрофдаги столларда ўтирган ярми маст, ярми қорадори
чекиб олган панклар очикчасига хахолаб юборишди. Икки-
рангли ўрнидан туриб, Беккерга ўшқирди:

– Нима истайсан ўзи мендан?

Беккер бир дақиқа ўйга чўмди. «Бошингни ювушингни,
тилинггни сўкинишлардан тозалашингни ва тузукроқ иш
топишингни истайман», – дегиси келди, лекин бу биринчи
учрашув учун жуда кўплик қилишини тушуниб, юмшоқроқ
гапирди: – Баъзи маълумотлар керак менга.

– Тошингни тер!

– Мен биттасини қидиряпман.

– Билишни ҳам истамайман.

– Ким ҳақида гапирётганингизни билмайман демоқчи-
мисан? – унинг гапини тўғрилади Беккер, ёнидан ўтиб ке-
таётган официантни тўхтатаркан. Йигит икки шиша Агуила
пивосидан олиб, бирини болага тутқазди. Панк ҳайратлан-
ганича пиводан сипқориб, Беккерга шубҳа билан қаради:

– Мендан нима истайсиз, жаноб?

– Мен бир қизни қидиряпман, – жилмайиб жавоб қай-
тарди йигит.

Иккирангли хахолаб кулворди.

– Бу кийимингиз билан ҳеч нарсага эришолмайсиз.

Беккернинг ковоғи уйилди.

– Мен у қиз билан бўлмоқчи эмасман. Шунчаки, сўрай-
диган гапим бор. Балки уни топишимда ёрдам берарсан?

Иккирангли қўлидаги пиво идишини столга қўйиб, жид-
дий сўради:

– Сиз полицияданмисиз? Сўроқ қилгани келдингизми?
Беккер инкор тариқасида бошини қимирлатди.

Бола ишонқирамади.

– Сиз полицияга ўхшайсиз лекин.

– Болакай, мен Мэрилендданман. Зобит бўлганимда, бу ерларда нима қилиб юрган бўлардим?

Савол болани қийин аҳволга солиб қўйди шекилли, у индамай қолди.

– Менинг исмим Девид Беккер, – ўзини таништирди Беккер стол устидан қўлини узатиб.

Панк кўрқиб кетиб, унга қўл чўзмади.

– Кўлингизни тортинг мендан!

Девид қўлини йиғиштириб олди.

Болакай тиржайиб деди:

– Мен сизга ёрдам беришим мумкин. Лекин бекорга эмас!

– Қанча сўрайсан? – шоша-пиша савдо бошлади йигит.

– Юз бакс!

– Лекин менда фақат песета бор-да, – хўрсинди Беккер.

– Нима фарқи бор? Унда юз песета берасиз! – деди бола ўйлаб ўтирмай.

Иккирангли ҳеч қачон хорижий валюталарнинг қийма-тига қизиқиб кўрмаган шекилли. Акс ҳолда у юз песета тах-минан етмиш сентга арзишини билган бўларди.

– Келишдик! – деди Беккер шишани стол устига қўйиб.

Бола биринчи марта жилмайди:

– Келишдик!

– Яхши, – овозини пастлатиб сўзида давом этди Беккер.

– Мен кидираётган қиз шу ерда бўлиши мумкин. Униг сочи қизил, оқ ва кўк...

Иккирангли қиқирлаб кулди:

– Бугун Иудо Табунинг юбилейи. Ҳамманинг сочи шу-нақа.

– Бундан ташқари, у Британия байроғининг расми туши-рилган футболка кийиб олган ва бир кулоғида калла суягига ўхшаш сирға тақилган.

Иккиранглининг юзида пайдо бўлган ифодадан Беккер у

қизни танишини илғаб олди ва қалбида умид алангаси мил-
тиллади. Аммо бир неча лаҳзалардан сўнг Иккиранглининг
юзи бужмайиб кетди, у қўлидаги шишани столга тарақлатиб
уриб, Девиднинг ёқасига ёпишиб, бор овозда бақирди:

– У қиз Эдуардога тегишли, тушундингми, эшак? Мен
сени кузатиб юраман. Агар қизга қўлингни текизсанг, Эду-
ардо сени қиймалаб ташлайди!

Эллик олтинчи боб

Миж Милкен офиси рўпарасида жойлашган мажлислар хонасига жаҳл билан отилиб кирди. Қимматбаҳо қизил дарахтдан ясалган ўн метрлик маҳобатли столдан ташқари, мажлислар хонаси Марион Пайк қаламига мансуб уч машхур сурат, папоротник билан тўлдирилган вазалар, турли хил шишалар териб қўйилган мрамар бар ва Спарклет фирмасининг махсус сув совутгичи билан жиҳозланганди. Миж асабларини тинчлантириш илинжида муздек сув қуйиб, сипқораркан, дераза жалюзисини ёриб ўтганча стол устида товланаётган ойнанинг кумушранг нурларига умидсиз тикилди. Аёл ҳар доим мажлислар залини директорнинг офисига айлантириш ҳақида ўйларди, чунки у Фонтейннинг бино олд тарафидаги ҳозирги қароргоҳидан кўра ҳашаматлироқ эди. Бу ердаги улкан деразалар ниҳоятда бетакрор манзара – Криптонинг дов-дарахтлар ичида осмонга ўралган кошинкор гумбазини акс эттирарди. Бу кўринишни МХАнинг бошқа қисмидан туриб кузатиб бўлмасди. Айнан шу ер кирол ўз мамлакатидан бутунлай кўз-кулоқ бўлиб туриши учун мукамал жой деб ҳисоблаган Миж анча олдин Фонтейнга хонасини ўзгартириш ҳақида таклиф киритди. Бироқ директор «мажлислар зали МХА биносининг орқа қисмида жойлашган, мен эса орқада ўтиришни ёқтирмайман», – деганча лўнда рад жавобини берди. Дарҳақиқат, Лиленд Фонтейн ҳеч қачон ҳеч нарсадан ортда қолмасди.

Миж оҳиста бориб, жалюзини очди ва ой ёруғида қорайиб турган тепаликларга қаради. Сўнг хўрсиниб қўйиб, Крипто томон кўз бурди. Олдинлари Крипто гумбазига кўзи тушганида Мижнинг қалбини хотиржамлик қуршаб оларди – у йўлни ёритувчи маёқдек аёлнинг қалбига сурур олиб кирарди. Бироқ бу сафар Миж хушқад бинога эмас, чексиз бўшлиққа тикилгандек бўлди. Юзини ойнакка тираганча ташқарига яхшироқ тикилган аёлнинг кўзлари ваҳимадан олайиб кетди – у ерда қоронгуликдан бошқа ҳеч нарса йўқ эди. Крипто ғойиб бўлганди!

Эллик еттинчи боб

Крипто ваннахонасида бирорга ҳам дераза йўқлиги боис ичкарига ҳеч қаердан заррача нур тушмасди. Мутлақ қоронғулик ичида қолган Сьюзан Флетчер жойида ўликдек қотиб қолди. Танасини чулғаб олаётган қўрқувга бас келишга қанчалик уринмасин, вентиляция қувуридан келган даҳшатли қичқирик қулоқлари остида акс-садо бериб, қизнинг миясини эгаллаб олди.

Фулғула ичида Сьюзан ҳожатхона эшиклари ва қўл ювадиган раковиналарни тимирскиланиб топди, сўнг қўлини олдинга чўзганча тасаввурида жонлантирган хона ичида ҳаракатланишни бошлади. Шу вақт оёғи остида турган ахлат қутисини кўрмасдан, тарақлатиб тепиб юборди ва бармоқлари муздек мрамар деворга тегди. Деворни пайпаслаб олдинга силжиди ва ниҳоят чиқиш эшигининг тутқичига етиб борди. Қиз шошганча эшикни ўзига тортди ва Крипто қаватига қадам ташлади.

Бироқ кўз олдида намоён бўлган манзара Сьюзанни иккинчи марта ўликдек музлатиб қўйди.

Қиз бир неча дақиқа олдин кўрган Крипто залидан асар ҳам қолмаганди. Гумбаздан тушаётган ғира-шира нур остида Трансхабар кўланкаси зўрға кўринарди. Залдаги барча чироклар тугул, ҳатто эшиклардаги электрон очқичларда ҳам йилт этган учқун кўзга ташланмасди.

Бироз ўтиб, Сьюзаннинг кўзлари қоронғуликка кўникди ва Криптодаги ягона ёруғлик манбаи – қизғиш нур пастки қаватнинг очилиб қолган эшигидан келаётганини кўрди. Қиз шу нур томон ҳаракатланди. Ҳавони билинар-билинимас азот хиди тутганди.

Сьюзан эшик ёнига келиб, пастга назар ташлади. Фреон вентиляторлар оч қизил чанглар орасидан тинмай айланаётганди. Генераторларнинг ғувиллаган товуши қизга Криптода ҳалокат энергияси ёқилганини англади. Енгил туман ичида Сьюзан платформада турган Стратморнинг гавдасини кўрди. У тўсиққа суянганча Трансхабарнинг ғувиллаётган қувурлари ичига тикилаётган эди.

– Командор! – чақирди Сьюзан. Афсус, ҳеч ким жавоб бермади.

Сьюзан нарвонга яқин келди. Пастдан келаётган иссиқ ҳаво юбка ораб қизнинг сонларига урилди. Қиз эгилиб, оҳиста чақирди:

– Командор?

Стратмор ўгирилиб ҳам кўймади. У транс ҳолатига тушиб қолган каби кўзини бир нуқтадан узмай тураверди. Сьюзан командорнинг нигоҳи қадалган жойга синчиклаб тикилди. Бир неча сония қизнинг кўзлари тутундан бошқа ҳеч нимани илғамади. Сўнг унга кўзи тушди. Чалқанча ётган одам танаси. Олти қават пастда Фил Чатрукяннинг қорайиб, куйиб кетган жонсиз танаси асосий генераторнинг ўткир парракларига михланиб қолганди. Унинг генераторга йиқилиб тушиши Криптонинг асосий электр манбаидан узилишга олиб келганди.

Бироқ Сьюзаннинг этини жимирлатиб юборган Фил Чатрукян эмас, бутунлай бошқа нарса – зиналар ўртасида сояга яширинганча эгилиб турган кўланка эди. Мушакдор елкалардан кўланканинг Грег Хейл экани кундек равшан эди.

Эллик саккизинчи боб

Панк оғзидан тупук сачратиб Беккерга кичкирарди:

– Меган дўстим Эдуардога тегишли. Ундан узокроқ юр!

– Қаерда ҳозир у киз? – Беккернинг юраги қинидан чиккудек уриб кетди.

– Дамингни ол!

– Бу фавкулудда ҳолат! – ўшқирди Беккер йигитнинг ёқасини ғижимларкан. – Қизда менга тегишли узук бор. Уни қайтариб олишим керак. Оғзига сикқанича ҳақ тўлашга тай-ёрман!

Иккирангли тўхтаб туриб, қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборди:

– Анави беўхшов тилла узук сизникими ҳали?

Беккернинг кўзлари кенгайди:

– Узукни кўрдингми сен?

Болакай бош ирғади.

– Қаерда ҳозир у? – сўради Беккер сабрсизланиб.

– Мен қаердан биламан, – кулди Иккирангли. – Меган узукни пулламоқчи бўлиб юрганди.

– Сотмоқчи эдими?

– Ҳа, лекин хавотир олмасангиз ҳам бўлади. Ҳеч ким уни сотиб олишни истамади.

– Ишончинг комилми?

– Қайси аҳмоқ тўрт юз бакс беришга рози бўлади деб ўйлайсиз алмисокдан қолган узук учун? Мен эллик доллар таклиф қилдим, аммо Меган кўпроқ хоҳлади. У самолётга чипта сотиб олмақчи эди.

Беккернинг юзидан қон қочди.

– Қаерга учиб кетмоқчи?

– Коннектикутга-да! – Иккирангли илжайди. – Эдди билан бирга саёҳат учун пул керак Меганга.

– Коннектикутга саёҳатгами?

– Шундай. Коннектикутда Эддининг ойижониси билан дадажонисига тегишли данғиллама дала ҳовли бор. Испаниядаги оиласи Меганнинг жонига тегди. Бу ерда учта ака-уканинг турткилашига ортиқ тоқат қилолмапти. Уйида ҳатто иссиқ сув ҳам йўқ.

Беккернинг оғзидан мадор қочди.

– Қачон жўнаб кетяпти Меган?

Иккирангли тиржайди.

– Қачон дейсизми? Аллакчон учиб кетган бўлса керак. Бир неча соат олдин аэропортга кетганди. У ердаги бой туристларга узукни пуллаши биланок, чипта олиб, учиб кетишни режалаштирганди.

Беккернинг кўз олди қоронғулашиб кетди. Нима бу? Ҳазилми? Бир неча лаҳза серрайиб тургач, сўради:

– Меганнинг фамилияси нима?

Иккирангли бироз ўйланиб туриб, елка қисди.

– Қайси рейс билан учмоқчи эди? – яна сўради Беккер.

– Қандайдир наша рейси ҳақида гапиргандек бўлувди.

– Наша рейси?

– Аҳа! Бу дам олиш кунлари учадиган тунги рейс. Коллеж ўқувчилари шунини танлашади, чунки жуда арзон. Орқа ўриндикда ўтирволиб, наша чекиб кетиш имконияти борлиги учун шундай аталгандир, – хиринглади Иккирангли.

Ажойиб! Беккернинг қовоғи уйилди, бармоқлари билан сочини текисларкан, яна сўради:

– Қачон учиб кетди бу рейс?

– Рейс ҳар шанба тунги соат иккида кетади. Ҳозир Атлантика устидан учиб ўтаётган бўлса ажабмас.

Беккер соатини текширди. 01:45. Сўнг Иккиранглига ўтирилди.

– Сен тунги 02:00 да деяпсанми рейсни?

Панк бош силкиб, кулгига зўр берди.

– Кулоғингиз яхши эшитмайдими нима бало?

Беккер яна соатига кўз ташлади.

– Ахир соат эндигина 01:45 бўлдику!

Иккирангли ҳам вақтни текшириб, уялинкиради.

– Жин урсин, мен адашган кўринаман.

– Аэропортгача энг тез олиб борадиган йўл қайси? – Беккернинг юраги дупурлаб ураётганди.

– Ташқарида такси станцияси бор.

Беккер чўнтагидан 1000 песета чиқариб, Иккиранглининг қўлига тутди, ўзи эса ташқарига отланди.

– Оҳо, миннатдорман, қария! – хитоб қилди панк унинг

ортдан, ўзида йўқ шодланиб. – Меганни учратиб қолсангиз, салом деб кўйинг номидан.

Аммо Беккер унинг сўзларини эшитмади. У аллақачон кетиб бўлганди.

Иккирангли хўрсиниб, рақс зали томон гандираклаганча юриб кетди. У шунчалик маст эди-ки, ортидан эргашиб келаётган темир кўзойнакли кишини пайқамади ҳам.

Ташқарига чиққан Беккер машиналар тўхташ жойини кўздан кечирди. Атрофда ҳеч қандай такси кўринмасди. У кириш эшиги ёнида турган пакана назоратчи томон чопди.

– Такси!

Пакана бош чайқади.

– Demasiado temprano. Ҳали жуда эрта!

– Жуда эрта? – Беккер ичида сўқинди. – Тунгги соат икки ҳозир, қанақасига эрта бўлади!

Пакана чўнтагидан титилиб кетган қоғоз чиқариб, кўз ташлади ва деди:

– Viente minutos.

– Йигирма дақиқа? – қайта сўради Беккер. – У elautobus?

Назоратчи елка қисди.

– Қирқ беш дақиқадан кейин.

Беккер чапак чалди. Гап бўлиши мумкин эмас!

Шу маҳал Беккернинг кулоқлари остида кичкина моторнинг арраникига ўхшаш дириллаган овози эшитилди. Ўгирилиб қараган Беккер машина тўхташ жойига эски Vespa 250 мотоциклида кириб келган баҳайбат йигит билан қизга кўзи тушди. Қизнинг калта юбкаси остидан оппоқ сонлари кўз-кўз бўлаётганди, бироқ унинг парвойи фалак эди. Беккер мотоциклларни қанчалик ёмон кўрмасин, миясига бир фикр келди ва баҳайбат йигитга қичқирди:

– Ҳей, оғайни, аэропортга ташлаб қўйсангизчи мени. Ўн минг песета нақд бераман!

Баҳайбат йигит эътибор қилмасдан, моторни ўчирди.

– Йигирма минг бераман! – давом этди Беккер. – Аэропортга боришим керак! Тезда!

Йигит Беккерга яхшироқ қаради.

– Scusi? – у итальян эди.

– Aeropórtto! Per favore. Sulla Vespa! Venti mille peseta.

Италиялик Беккернинг таклифидан ҳайрон бўлиб, кулиб юборди.

– Venti mille peseta? La Vespa?

– Cinquanta mille! Эллик минг песета! Нақд! – нархни оширди Беккер. Бу тахминан 400 доллар атрофида эди.

Италиялик ишонқирамасдан илжайди:

– Dov' é la plata? Қани нақд пул?

Шунда Беккер чўнтагидан бешта 10,000 талик банкнотани чиқариб, жуфтликка узатди. Италиялик бир пулга, бир ҳамроҳига ажабланиб тикилди. Қиз кутиб ўтирмасдан, пулни шарт чангаллаб, Беккернинг қўлидан олди ва кофтасининг ичига тикди.

– Grazie! – деди итальяян жилмайиб ва Vespa'нинг калитини Беккернинг қўлига ирғитди, сўнг қизи билан хандон отиб кулганча клуб ичига қараб чопди.

– Aspetta! – уларнинг ортидан қичқирди Беккер. – Шошманглар! Менга мотоцикл керак эмас! Аэропортга элтиб қўйишингизни сўрагандим!

Эллик тўққизинчи боб

Съюзан командор Стратморнинг юқоридан чўзилган қўлларига осилиб, нарвондан тепага кўтарилди ва Крипто қаватига чиқиб олди. Фил Чатрукяннинг генератор паракларига ёпишиб қолган жасади унинг тасаввурига ўрнашиб қолганди. Крипто пастки қаватидаги зиналарга беркиниб олган Грег Хейл қизни тамоман эс-хушидан айирди. Кўриниб турган ҳақиқатдан қочиб бўлмасди – Грег Хейл бечора Чатрукяни генератор домига итариб юборганди.

Съюзан ярим беҳуш одамдек Криптонинг асосий чиқиш эшигига яқинлашди – у худди шу эшикдан бир неча соат аввал кириб келганди. Чиқиш тугмасини минг босмасин, улкан пўлат эшик ғиқ этмади. Қиз тузоққа тушган, Крипто эса қамоқхонага айланганди. Крипто биноти сунъий йўлдош каби МХАнинг асосий иншоотларидан 110 метр узоқликда, бутунлай ажратиб қурилганди. Крипто ўзини-ўзи энергия билан таъминлагани сабаб коммутатор улардаги муаммони сезмаган ҳам бўлса керак.

– Асосий энергия таъминоти ишдан чикди, – деди қизнинг орқасидан остонага етиб келган Стратмор. – Қўшимча генераторлар ишга тушди.

Криптодаги энергия таъминоти шундай йўлга қўйилган эди-ки, Трансхабар ва унинг совутиш тизимларини бирламчи, эшик ва чирокларни эса иккиламчи энергия билан таъминларди. Мана шу ҳолатда қандайдир туташув сабаб, энергияда узилиш бўлса ҳам, Трансхабарга зарар етмас, у ишида давом этаверарди. Трансхабар совутиш тизимларисиз бир муддат ҳам фаолият олиб боролмасди; иссиқда уч миллион процессордан чикқан ҳарорат жуда юқори бўлиб, кремнийли чипларнинг эриб кетишига олиб келарди. Бунинг натижаси ҳақида ўйлаб кўришга ҳеч ким ботина олмасди.

Съюзан кўркувини енгиб, ўзини қўлга олишга уринди. Кўз олдида яна генераторга қапишиб қолган Фил Чатрукяннинг мурдаси гавдаланиб, жонҳолатда чиқиш тугмасини яна босди. Ҳеч қандай ўзгариш йўқ.

– Трансхабарни ўчиринг! – талаб қилди Съюзан. Рақамли қалъанинг калит сўзини қидиришдан Трансхабарни озод

килиш орқали эшикларни очиш учун кераклича энергия тўплаб олиш мумкин эди.

– Ўзингни бос, Сьюзан, – деди Стратмор ва метиндек кўллариини қизнинг елкасига қўйди.

Командорнинг тафтидан ўзига келган Сьюзан нима қилмоқчи эканини эслади, ўгирилиб қараб, қалтироқ овоздан деди:

– Командор! Грег Хейл билан Шимолий Дакота битта одам экан!

Ўртага тушган жимликдан қоронғулик қаърида Стратморнинг пишшиллаб нафас олишигина эшитиларди. Бироз шу алфозда тургач, командор тилга кирди, унинг овозидан ажабланиш эмас, чалкашликни сезиш мумкин эди.

– Нима ҳақида гапиряпсан?

– Хейл... – шивирлади қиз. – У Шимолий Дакота!

Яна жимлик ҳукмрокликни ўз қўлига олди. Командор қизнинг сўзларини таҳлил қилётганди. – Изкувар? Изкувар Хейлга олиб чиқдимми?

– Изкувар ҳалигача қайтмади. Хейл уни тўхтатган экан! – Сьюзан қандай қилиб Хейл изкуварни тўхтатгани, унинг электрон манзилидан топган Танкадонинг хабарлари ҳақида тушунтиришга киришди. Қизнинг гапларидан сўнг командор бир муддат қотиб қолди, сўнг ишончсизлик билан пичирлади:

– Грег Хейл Танкадонинг ҳамтавоғи бўлиши мумкин эмас, бу бўлмаган гап. Танкадо икки дунёда ҳам Хейлдек одамга ишонмаган бўларди!

– Командор, – охишта эътироз билдирди Сьюзан. – Хейл олдин ҳам оёғимиздан чалган – Читтак алгоритмини унутдингизми? Танкадо унга ишонган.

Стратмор каловланиб қолди.

– Трансхабарни тўхтатинг, илтимос, – ялина бошлади Сьюзан. – Шимолий Дакота ким эканлигини аниқладик. Бино хавфсизлик хизматига кўнғироқ қилинг. Бу ердан чиқайлик, жаноб.

Стратмор қўлини чаккасига тираганча ўйланиб қолди.

Сьюзан асабий тарзда пастки қаватнинг очик эшиги то-

мон қаради. Трансхабар орқасида қолган эшик бу ердан туриб кўринмасди, бироқ ундан чиқаётган қизғиш шуълани қоронғуликда илғаш мумкин эди. Бўлақолсангизчи, командор! Хавфсизлик бўлимига боғланинг! Трансхабарни тўхта-тинг! Бу ердан кетишимиз керак!

Командор тўсатдан ҳаракатга келди.

– Ортимдан юр! – деб қизга буйруқ бериб, пастки қават эшиги томон ошиқди.

– Командор, Хейл жуда хавфли, у...

Аммо Стратмор кизнинг гапига кулоқ осмай, қоронғулик ичида ғойиб бўлди. Сюзан шошилганча унинг кўлан-каси ортидан эргашди. Трансхабарни айланиб ўтиб, пастга олиб борувчи эшик ёнига келган Стратмор тиззалаб, чуқурликни кўздан кечирди, таҳлика ичида Кристо қаватига бир кўз ташлаб, сўнг ўйлаб ўтирмасдан, пастки қават эшигини данғиллатиб ёпди. Гумбурлаган товушдан сўнг ўртага юракни ўртаб юборувчи жимлик чўқди. Пастки қават эшиклари ёпилиб, Шимолий Дакота қафасга тушгандек эди. Командор капалаксимон калитни бураб, ер ости қаватини бутунлай кулфлаб ташлади ва бироз хотиржам тортгандек чуқур хўрсинди.

На у, на Сюзан Nod 3 тарафдан келаётган енгил қадам товушларини эшитмади.

Олтмишинчи боб

Иккирангли ракс майдончасига олиб борадиган ойнакли йўлкадан кетиб борарди. У бурнидаги тўғноғични текшириб кўйиш учун ойнага бурилганида ортидан келаётган шарпани пайқади. Шарпанинг кимлигини билиш учун ўгирилмоқчи бўлганди, улгурмади. Тошдек мустаҳкам қўллар боланинг танасини ойнага қапиштирди.

Панк типирчилаб, халос бўлишга уринди.

– Эдуардо? Сенмисан? – у ҳамёни томон йўналган қўлни сездди. – Эдди, – кичқирди бола. – Бу ерда санғиб юришни бас қил, қандайдир киши Меганни қидиряпти ҳозир.

Шарпа уни маҳкамрок тиради.

– Ҳой, Эдди, оғайни, тортсангчи қўлингни! – жони оғриди панкнинг. У ойнадан қараб, ортида турган одам дўсти эмаслигини кўрди.

Кўзгуда чандиқларга тўла юз бокиб турарди, унинг темир кўзойнак ортидаги нурсиз кўзларида ҳаёт аломатлари сезилмасди. У оғзини панкнинг кулоқларига яқинлаштириб, ғалати овозда пичирлади:

– Adónde fué. У одам қаерга кетди? – унинг сўзлари беўхшов талаффуз қилинди.

Панк кўрқувдан музлаб қолди.

– Аэропортга... Aeropuerto, – типирчилади бола.

– Aeropuerto? – қайтарди эркак кўзгудан Иккиранглининг лабларидан ўқиркан.

Панк шоша-пиша бош ирғади.

– Tenía el anillo? У узукни олдимми?

Иккирангли даҳшат ичида бош чайқади:

– Йўк.

– Viste el anillo? Сен узукни кўрдингми?

Иккирангли дарҳол бош силкиди. У ҳақиқатни айтганим учун озод бўламан деб ўйлаганди. Аммо бу иш бермади. Орадан бир неча сония ўтиб, панк оҳиста полга сирғалиб тушди. Унинг бўйни синдириб ташланган эди.

Олтмиш биринчи боб

Улкан компьютернинг ёнида стулга орқа ташлаган Жабба кўзларини чала юмиб ётарди. Унинг оғзида ёриткичли ручка, кўлида кавшар, қорнида эса аллақандай схемалар чизилган катта қоғоз бор эди. Эндигина носозлик чиққан она платани тузатиб ором олиш учун кўзларини юмган ҳам эдики, телефони асабий жиринглаб қолди.

– Жин урсин! – сўкинди Жабба ҳордиқ олишига ҳалал беришганидан аччиқланиб ва гўшакни кўтарди. – Жабба эшитади!

– Жабба, бу мен, Миж.

Жаббанинг юзи ёришди.

– Нақадар ажойиб, Миж. Бир кечанинг ўзида икки марта йўқлаяпсанми?

– Криптода муаммо чиқди, Жабба, – қалтироқ овозда деди аёл.

Яна эски гапни эшитган Жаббанинг қовоғи уйилди.

– Бу ҳақда аллақачон гаплашгандик-ку. Унутдингми?

– Энергия билан боғлиқ муаммо бу.

– Мен электрик эмасман, Миж. Муҳандисларни чақир!

– Крипто қоронғулик қаърида қолди!

– Кўзингга ҳар хил нарсалар кўриняпти. Уйингга жўна! – деди Жабба ва компьютерига ўтирилди.

– Ҳамма жой қоп-қоронғу, жин урсин! – қичқирди аёл гўшак ортидан.

Жабба босиқ овозда сўзга кирди:

– Миж, биринчидан, бизда иккиламчи энергия таъминоти бор. Бино ҳеч қачон қоронғу бўлиб қолмайди. Иккинчидан, Стратморнинг кўзи мендан яхшироқ кўради. Нега унга кўнгироқ қилмаяпсан?

– Чунки ҳаммасининг бошида у турибди. Стратмор ниманидир яширяпти, Жабба, – зорланди Миж.

Жаббанинг энсаси қотди.

– Миж, азизам, ҳозир мен бўйнимгача кабель симларига ўралиб ётибман. Агар мен билан шахсан учрашмоқчи бўлсанг, гап йўқ, ҳозироқ бўшайман. Акс ҳолда муҳандисларни чақир!

– Жабба, бу жиддий масала. Кўнглим сезяпти ахир!
«Мижнинг кўнгли сезяпти? Яна бошланди!» – ўйлади Жабба.

– Стратмор ҳеч нарса дегани йўқ-ку бу ҳақда. Нега хавотирланасан?

– Кriptoда ёруғлик учқуни кўринмаяпти, жин урсин, нега тушунмайсан? – Мижнинг тоқати тоқ бўлаётганиди.

– Балки Стратмор қоронғуликда юлдузларни томоша қилмоқчидир? – ҳазиллашишга уринди Жабба вазиятни юмшатиш учун.

Миж портлади:

– Минг лаънат бўлсин! Мен бу ерда қуён ўйнатаётганим йўқ кулишингга арзигулик!

– Яхши, яхши, ўзингни бос! – хўмрайди Жабба. – Балки генераторда узилиш рўй бергандир. Бу ердаги ишимни тугатишим биланоқ Кriptoга бораман ва...

– Иккиламчи энергия таъминоти-чи? – сўради Миж. – Генераторда носозлик чиққан бўлса ҳам, барибир иккиламчи таъминот ишлаши керак эди-ку?

– Билмадим, Миж. Балки Стратмор Трансхабарни ишлатётгани учун иккиламчи энергиянинг барчаси унга сарфлангандир?

– Унда нега Трансхабарни тўхтатмаяпти? Вирус бўлса-чи? Ҳали шу ҳақда гапиргандек бўлувдинг.

– Худо ҳаққи, Миж! – тутаб кетди Жабба. – Сенга неча марта айтиш керак, Кriptoда ҳеч қандай вирус йўқ, бўлиши ҳам мумкин эмас! Бунчалик ваҳимачи бўлишни йиғиштир!

Гўшақдан аёлнинг оғир-оғир нафас олгани эшитилди.

– Жин урсин, Миж, – юмшади Жабба. – Сенга яхшилаб тушунтирмасам бўлмайди шекилли. Биринчидан, бизда Gauntlet бор – ҳеч қандай вирус уни четлаб ўтиб кетолмайди. Қолаверса, энергия таъминотидаги узилишга вируснинг ҳеч қанақа алоқаси йўқ. Вирус маълумотларга ҳужум қилади, энергияга эмас. Кriptoда нима бўлаётганини билмадим, Трансхабарда вирус йўқлиги аниқ. Хотиржам бўл!

Жимлик.

– Миж...Мени эшитяпсанми?

Гўшакдан аёлнинг совуқ оҳангдаги овози эшитилди:

– Жабба, мен ўз хизмат бурчимни бажаряпман ва бунинг учун менга бақиришларини ёқтирмайман. Агар мен нима сабабдан миллиард долларлик бино қоронгулик ичида қолди деб сўрасам, демак профессионал жавоб кутган бўламан.

– Тушундим, хоним.

– Шунчаки тушундим дейиш етарли эмас. Криптодаги муаммога вируснинг алоқаси бўлиши мумкинми?

– Миж... Ахир айтдимку...

– Ҳа ёки йўқ?

– Йўқ, Миж. Бундай бўлиши мумкин эмас!

– Раҳмат!

– Агар Стратмор мени филтёрларимни айланиб ўтиб, вирус киритмаган бўлса албатта. – ҳазил қилди Жабба вазиятни юмшатиш илинжида.

Бироқ Миж бу ҳазилга кулмади, аксинча, ўртага узок жимлик чўкди. Сўнг аёл хавотирли товушда сўради:

– Стратмор Gauntlet’ни четлаб ўтиши мумкин демоқчими-мисан?

Жабба тилини тишлади.

– Бу албатта ҳазил эди Миж – деди шоша-пиша, бироқ кеч бўлганди.

Олтмиш иккинчи боб

Пастки қаватнинг қулфланган эшиги ёнида тик турган командор ва Сьюзан энди нима қилиш кераклиги ҳақида баҳслашарди.

– Фил Чатрукян пастда қолиб кетди. Ёрдам чақирадиган бўлсак, Крипто ҳайвонот боғига айланиб кетади, – эътироз билдирарди Стратмор.

– Хўш, ундай бўлса нима қилишни таклиф қиласиз? – сўради Сьюзан. Қизнинг ягона истаги Худо қарғаган бу маконни тезроқ тарк этиш эди.

Стратмор бир неча лаҳза ўйланиб қолди.

– Қандай бўлганини сўрама, – ниҳоят тилга кирди у, ёпилган люкка қараб қўяркан. – Лекин менга шундай туюлптики, биз Шимолий Дакотани қўлга олиб, зарарсизлан-тиргандекмиз. – Командор бошини сарак-сарак қилди. – Жин урсин, омадимиз келиб қолди шекилли. – У ханузгача Хейлнинг Танкадо билан ҳамкор эканини ҳазм қилолмаётгандек эди. – Ўйлашимча, Хейл Рақамли қалъанинг кириш сўзини компютерининг аллақаерига яшириб қўйган – балки уйда нусхаси бордир. Нима бўлгандаям, Хейл ҳозир қопқонда.

– Хўш, ундай бўлса нега соқчиларни чақириб, уни ҳибсга олдирмайсиз?

– Ҳозир эмас! – деди Стратмор. – Агар техник ходимлар Трансхабар салкам йигирма соатдан бери ишлаётганини сезиб қолишса, олдимизда яна янги муаммолар пайдо бўлади. Эшикларни очишдан олдин Рақамли қалъа билан боғлиқ барча изларни йўқ қилишимиз зарур!

Сьюзан ноилож шефнинг фикрига қўшилди. Дарҳақиқат, командорнинг режаси пухта ўйланган эди. Албатта, қўриқчилар келиб, Хейлни ер остидан чиқариб, Филнинг ўлимини бўйнига қўйишганда, Хейл бутун дунёга Рақамли қалъа ҳақида айтаман деб шантаж қилиши мумкин. Агар ҳозир шеф калит сўзни йўқ қилса, Хейлнинг сўзларига ҳеч қандай исбот қолмайди. Командор эса яна бир бор ўз маҳоратини кўрсатиб, роль ижро этиб беради – «очиб бўлмас алгоритм? Бу бўлмаган гап! Наҳотки, Хейл Бергхофский тамойили ҳақида эшитмаган бўлса?»

– Биз ҳозир, – деди Стратмор, режасини баён этаркан, – Танкадо ва Хейл ўртасида бўлган барча ёзишмалаларни йўқотишимиз керак. Сўнг Gauntlet’ни четлаб ўтганимнинг изини ўчирамиз. Чагрукян Трансхабарга юклаган барча таҳлилларни, монитор хабарларини, ҳамма-ҳаммасини йўқ қиламиз. Худди бу ерда ҳеч гап бўлмагандек. Хейлнинг қўлидаги калит сўзни топиб, тинчитганимиздан кейин эса Девид эсон-омон Танкадодаги калит сўз нусхасини топиши учун дуо қиламиз!

Девид... Қизнинг хаёлини севгилиси қамраб олди, бироқ вазиятдан чалғимаслик учун йигитни миясидан қувиб чиқаришга уринди.

– Техник лаборатория билан ўзим шуғулланаман, – давом этди Стратмор. – Монитор статистикаси, айланма хабарлар, таҳлиллар – ҳаммасини ўзим текислайман. Сен Nod 3 ни қўлингга ол. Хейлнинг почтасидаги барча хатларни йўқ қил. Унутма, Танкадо билан бўлган ҳар бир ёзишма, Рақамли қалъа тилга олинган ҳар бир жумла ўчиши керак!

– Яхши, тушундим, – жавоб қайтарди Сьюзан. – Мен Хейлнинг компьютерини форматлаб ташлайман. Ҳеч нарса қолмайди шунда.

– Асло! – қатъий овозда эътироз билдирди Стратмор. – Асло бундай қила кўрма. Калит сўз компьютернинг ичида бўлиши керак. Агар форматлайдиган бўлсанг, калит сўз ҳам йўқолиб кетади. Менга керак у!

Сьюзан ажабланди.

– Сизга калит сўз керак? Ахир биз ўша лаънати калит сўзни йўқ қилиш учун шунча ҳаракат қилмаяпмизми?

– Худди шундай! Бироқ менга унинг нусхаси керак. Мен бу жин ургур файлни очиб, Танкадонинг дастурига кўз ташлашни истайман!

Қиз ҳам Рақамли қалъа қандай алгоритм эканига ҳар қанча қизиқмасин, ички овоз унга алгоритмни очиш яхшиликка олиб бормаслигини айтиб турарди. Айни дамда, дастур қафас ичидаги хавфсиз маҳлуққа ўхшайди, калит билан қулфлар очилгандан кейин нима бўлишини эса ёлғиз Худо-ю Танкадо билади. – Командор, балки биз шунчаки...

– Мен калит сўзни хоҳлайман! – гапни чўрт кесди Стратмор.

Тан олиш керакки, Рақамли қалъа ҳақида илк эшитганидан бери қандай қилиб Танкадо бундай алгоритмни ёзишнинг уддасидан чиққани ҳақида билишни истаб қизнинг юраги потирларди. Чунки Рақамли қалъа криптографиянинг пойдеворига зарба берган дастур эди. Сюзан командорга хавотирли тикилиб, сўради:

– Дастурни кўришимиз биланок ўчириб ташлайсизми?

– Ҳеч қандай из қолдирмасдан! – уни тинчлантирди командор.

Сюзан оғир хўрсинди. Хейлнинг компютеридан калит сўзни топиш осон бўлмаслигини у яхши биларди. Компютердан бирор нарсани номини ёзмасдан туриб қидириш Техасдек ҳажмдаги кирлар уюмидан пайпоқ қидиришдек гап эди. Яхшиям Сюзан ва яна бир нечта криптограф номувофик қидирув деган дастур ишлаб чиққан – унинг ёрдамида компютердаги ҳар бир файлни луғатга солиштириш орқали маъносиз туюлган ҳужжатларни топиш мумкин эди. Эҳтимол, кам бўлса-да, номувофиклик қидируви айнаи дамда қўл келиши мумкин эди.

Қиз калит сўзни топиш учун ўзидан яхшироқ вариант йўқлигини ҳис қилди.

– Агар ҳаммаси яхши кетса, узоғи билан ярим соат ичида калит сўз қўлимизда бўлади, – деди Стратморга қараб.

– Ундай бўлса ишга киришдик! – деди Стратмор қўлини қизнинг елкасига ташлаб ва уни Nod 3 нинг қоронғу зали сари бошлади.

Криптонинг шишаванд гумбазидан қоп-қоронғу осмонда саноксиз юлдузлар милтиллаб нур сочиб турарди. Сюзан йўл-йўлакай худди шу юлдузларни Девид ҳам кўриб турганимикин деб хаёл қилди.

Улар Nod 3 нинг оғир ойнали эшигига яқинлашганда, Стратмор ногаҳон сўқиниб юборди. Энергиядан узилиш бўлгани сабаб Nod 3нинг эшиги мутлақ ёпилган эди.

– Минг лаънат! – пишқирди Стратмор. – Электр йўқлигини унутибман!

Командор эҳтиёткорлик билан эшикни синчиклаб текширди ва бармоқларини ойнанинг ичига тикди, сўнг бор кучи билан эшикни суришга ҳаракат қилди. Унинг кўли терлаб кетгани учун сирганиб, чиқиб кетди. Командор бармоқларини шимига ишқалаб, қуритгандай бўлди ва яна эшикни очишга уринди. Бу сафар эшик қисирлаб, озгина тирқиш пайдо бўлди.

Командорнинг ниятини пайқаган Сьюзан Стратморнинг ортига ўтиб, бармоқларини эшикка тикди. Эшик икки сантиметр очилди. Улар шу алфозда бир неча сония тургач, босим жуда кучли бўлганидан эшикни ортиқ суриб қолишолмади. Эшиклар қайта ёпилди.

– Шошманг, – деди Сьюзан ва командорнинг олдига силжиди. – Қани, энди кўрайликчи!

Улар яна куч билан эшикни силжитишди. Сьюзан бу сафар бир неча сантиметрга очилган эшикка зудлик билан туфлисининг учини тиради ва янада қаттиқроқ итаришга тушди. Ичкаридан таралган компьютерларнинг кўкиш нури уларнинг юзини ёритди. Компьютерлар иккиламчи электр таъминотидан фойдаланаётгани учун ҳамон ишлаётган эди. Стратмор кучини бармоқларига тўплаб, эшикнинг чап тутқичини итарди, Сьюзан эса чап тутқичга маҳкам ёпишганча уни тескари томон тортди. Аста-секинлик билан баҳайбат эшик иккига ажрала бошлади. Ўртадаги масофа бир қадамга яқинлашди.

– Қўйиб юборма, – пишқирди Стратмор, – яна бироз ҳаракат қилайлик!

Сьюзан елкаси билан эшиклар ўртасида очилган тирқишга ўзини урди ва қаттиқроқ итарди. Очилишни истамаётгандек, эшиклар ҳам Сьюзанга томон йўналарди.

Стратмор эътироз билдиришга улгирмасидан, Сьюзан нозик танасини эшикка тикди. Қизнинг хаёлида фақат бир нарса – тезроқ бу лаънати макондан чиқиб кетиш бор эди. Стратмор ҳеч қачон Хейлдаги калит сўзни топмасдан туриб, бу ерни ташлаб кетмаслигини яхши билган қиз нима қилиб бўлса ҳам ичкарига кириб, қидирувни бошлашни истарди.

Сьюзан ёриққа кириб олиб, бор кучи билан эшикни ўзи-

дан итаришга уринди. Эшиклар ҳам қарши ҳаракатга келди ва Сьюзанни қисиб қола бошлади. Стратмор уларни тўхта-тишга минг уринмасин, бунга имконият етмасди. Эшиклар тарақлаб ёпилишидан бир неча лаҳза олдин Сьюзан сирғалиб, Nod 3 ичига кулаб тушди.

Командор эшикни қайта очишга ҳаракат қилиб, бир сантиметрлик туйнук ҳосил қилди. У юзини эшикда пайдо бўлган кичкина тирқишга тутиб, ташвишли оҳангда сўради:

– Ё Худойим! Сьюзан! Яхшимисан?

Қиз ўрнидан туриб, кийимларини қокиб, атрофни кўздан кечирди. Nod 3 да ҳеч зог кўринмасди, компьютерлардан тушиб турган хира нургина зални ёритарди. Хонадаги жиҳозларнинг сояси ваҳимали арвоҳларни эслатарди; кизнинг эти жунжикиб кетди, эшик тирқишига ўгирилиб, Стратморга қаради. Кўкиш чироқлар ёғдусида командорнинг юзи касал одамникидай нурсиз кўринарди.

– Сьюзан, – оҳиста, аммо қатъий оҳангда гап бошлади Стратмор. – Менга техник лабораториядаги барча файлларни ўчиришим учун йигирма дақиқа керак. Барча излар йўқ қилиниши биланок, Трансхабарни тўхтатиш учун хонамга йўл оламан.

– Тушунарли, жаноб, – деди Сьюзан тирқишдан шефга қараркан. Трансхабар иккиламчи электр таъминотидан фойдаланишни тўхтатмагунча, қиз Nod 3 ичида қулфланиб қолишга маҳжум эди.

Стратмор эшикни қўйиб юборди ва у тарақлаб ёпилди. Сьюзан ойна ортидан Стратморнинг Крипто залидаги қоронғулик ичида ғойиб бўлишини кузатганича туриб қолди.

Олтмиш учинчи боб

Девид Беккер янги сотиб олган Vespa мотоциклида бир амаллаб Севилья аэропортига олиб борувчи катта йўлга тушиб олди. Йўл-йўлакай тизза ва билак бўғимлари мотоцикл хайдашга ўрганмаганидан оғриб кетган бўлишига қарамай, юраги гуппилаганча тезликка зўр берди.

Асосий терминалга етиб келганида соат миллари маҳаллий вақт билан роса тунги 02:00 ни кўрсатарди. Беккер дорбозлардек ҳаракатланаётган мотоциклнинг устига чиқиб олди ва йўлакка сакраб тушди. Мотоцикл йўлак четидаги тўсикка бориб урилиб тўхтади. Беккер унга парво ҳам қилмасдан, аэропорт эшиги томон чошиб бораркан, ҳеч қачон қайтиб мотоцикл хайдамасликка қасам ичди.

Терминал ичи озода ва ёп-ёруғ эди. Полни тозалаётган фаррошни ҳисобга олмаганда, зал бўм-бўш бўлиб, «Иберия ҳаво йўллари»га чипта қабул қилиш жойи ёпилаётганди. Бу яхшилик аломати эмас, ўйлади Девид ва хизматчи томон югурди.

– El vuelo a los Estados Unidos?

Стол ортида турган жозибали андалузиялик аёл Беккерга қараб, узр сўраганнамо жилмайди:

– Acaba de salir. Афсус, улгурмадингиз. Ҳозиргина қабул тугади.

Аёлнинг сўзлари Девиднинг кулоқлари остида узоқ жанглади.

“Мен рейсни ўтказиб юбордим”. Девиднинг тарвузи қўлтиғидан тушди. У сўради:

– Рейсда бўш жой бормиди?

– Жуда кўп эди, – кулди аёл. – Деярли бўм-бўш эди десак ҳам бўлади. Дарвоқе, тонгги саккиздаги рейсда ҳам...

– Мен дўстим учиб кетганини билмоқчи эдим. У шу рейсда учиши керак эди.

Аёлнинг қовоғи уйилди.

– Кечирасиз, жаноб. Хавфсизлик нуқтаи назаридан...

– Бу жудаям муҳим, – илтимос қилди Беккер. – Мен фақатгина у учиб кетган-кетмаганини билмоқчиман холос.

Аёлнинг юзига табассум ёйилди:

- Севгилингизми? Жанжаллашиб колдингизми?
 Беккер бир лаҳза ўйлаб туриб, бош ирғади:
 – Шунчалик билиняптими?
 Хизматчи кўзини қисиб, сўради:
 – Унинг исми нима эди?
 – Меган, – жавоб берди йигит хафа оҳангда.
 Аёл кулди:
 – Дугонангизнинг фамилияси борми?
 Беккер хўрсинди:
 – Бор албатта, лекин мен билмайман! Бу жуда мураккаб ҳолат. Самолётда одам кам дегандингиз, балки...
 – Фамилияси бўлмаса, мен топиб...
 – Умуман олганда, – аёлнинг гапини бўлди Беккер ҳаёлига келган фикрдан қувониб, – айтингчи, сиз бу ерда тун бўйи бўлдингизми?
 Аёл бош силкиди:
 – Кечки еттидан бери шу ердан.
 – Ундай бўлса қизни кўрган бўлишингиз керак. У тахминан ўн беш-ўн олти ёшларда. Сочи эса... – Беккер тилини тишлади. У хатога йўл қўйганини тушунган эди.
 Хизматчи аёлнинг кўзлари катта-катта очилиб кетди:
 – Севганингиз ўн беш ёшдами?
 – Ундай эмас, – Беккер каловланиб қолди. – Айтмоқчи эдимки (жин урсин), менга ёрдам беролсангиз жуда яхши бўларди...
 – Кечирасиз, – деди аёл совуқ оҳангда.
 – Бу сиз ўйлагандек эмас. Агар сиз...
 – Хайрли тун, жаноб! – деди аёл ва орқа хонада ғойиб бўлди.
 Беккер инграб юборди. «Ҳаммаси ажойиб, жуда ажойиб», – сўкинди у ичида. Қиз ҳойнаҳой узукни сотиб, учиб кетиб бўлган. Умидсизликка тушган Беккер охириги кучини тўплаб, фаррош томон юрди.
 – Has visto a una niña? – сўради у. – Бир қизга кўзингиз тушмадими?
 Олтмишдан ошган фаррош электр пол ювгични ўчириб, йигитга ўгирилди.

– Эҳ?

– Una piña? – қайтарди Беккер. – Pelo rojo, azul, y blanco.

Кўк, қизил ва оқ сочли қиз.

Қария кулиб юборди.

– Qué fea! Жуда хунук эшитиларкан! – хитоб қилди у ва
ишида давом этди.

* * *

Девид Беккер нима қиларини билмасдан аэропорт терминалида қакқайиб турарди. Бу тун хатоларга бой бўлди. Йигитнинг кулоқлари остида Стратморнинг сўзлари жаранларди. Узукни топмагунингизча менга кўнғироқ қилманг! Беккернинг юраги сиқилиб кетди. Агар Меган узукни сотиб юборган бўлса, ҳозир у қаерда эканини билишнинг иложи йўқ.

Беккер кўзларини чирт юмиб, фикрини жамлашга ҳаракат қилди. Энди нима қилиши кераклиги ҳақида кейинроқ, эрталабдан бери ташриф буюрмаган жойи – ҳожатхонага кириб чиққанидан кейин ўйлашга қарор қилди.

Олтмиш тўртинчи боб

Съюзан Флетчер Nod 3 нинг нимёруғ, юракни эзиб юборгувчи жим-жит хонасида қаққайиб турарди. Унинг олдидаги вазифа жуда оддий: ҳозир қиз Хейлнинг компьютерига кириб, калитни топиши, кейин Танкадо билан бўлган барча суҳбатларни ўчириб чиқиши лозим, Рақамли қалъа ҳақида бир оғиз ҳам гап қолмаслиги зарур.

Калит сўзни топиб, Рақамли қалъани очиш ҳақида ўйлагач, Съюзаннинг қалбида яна кўркув пайдо бўлди. Шу вақтгача омад уларга кулиб боқди: шунча хавотирга тушганлари – Шимолий Дакота бурниларининг тагидан чиқиб қолиб, ҳозир қопқонда ўтирибди. Ҳамма гап Девидда қолган эди. Съюзан севгилиси тезроқ калит сўзни топишини сўраб илтижо қилди.

Қиз Nod 3 ичкарасига қараб юраркан, фикрларини тўплаб олишга уринди. Қадрдон бўлиб қолган Nod 3 залида калхатдан қочган олмахондек таҳликада юриши ўзига ғалати туюлди. Яна бир бор ортига ўтирилиб, ёпилган эшикларга назар ташлагач, кўркувининг сабабини тушунгандек бўлди. У ҳам қопқонда эди. Ҳеч қаерга чиқиб бўлмасди. «Яна йиғирма дақиқа чидашим керак», – ўзига тасалли берди қиз.

Хейлнинг компьютерига қараб юраркан, қиз тўсатдан ғалати мушк ҳидини сезди – бу ҳид Nod 3 га бегона эди. Съюзан ионайзер нотўғри ишлаётгани учун бу ҳид чиқаётганини тахмин қилди. Лекин мушкнинг таниш ифоридан қизнинг эти жимирлаб кетди. Кўз олдида компьютери ортидан унга боқиб турган Хейлнинг тиржайган башараси гавдаланиб, оёғидан мадор қочди. «Нима бало, Грег бирор жойга ўт қўйдимикин», – ўйлади қиз ва хаёлига келган фикрдан чўчиб кетиб, тепасидаги вентиляцияга қараб ҳавони ҳидлади. Ўткир ҳид юқоридан эмас, ён атрофдан, жуда яқин масофадан тараларди.

Съюзан беихтиёр ошхона томон ўтирилди ва у ердан таралаётган ҳидни таниди. Ўткир атир ва тер ҳиди...

Қиз кўзларига ишонмасди. Ошхонанинг панжарали эшигидан унга тикилиб турган ўткир нигоҳларни пайқаб, ҳуши бошидан учди. Съюзан ҳаммасини тушуниб етганди.

Грег Хейл Криптонинг пастки қаватида қулфланиб қолма-ганди – у Nod 3 ичида, Сьюзан билан бир хонада эди. Стратмор ер остининг эшигини ёпмасидан сал аввалроқ Грег Хейл у ердан чиқишга улгурганди. Йигит Nod 3 эшикларини бир ўзи очишга қурби етадиган даражада бақувват эди.

Сьюзан яна бир маротаба яқинлашиб келаётган хавфни сезгандек бўлди. Қизнинг миясида ҳозир фақат бир нарса айланарди – қочиш!

Ошхонадаги газ плитасига оёқларини чалкаштириб турган Хейл қиз ўзини пайқаб қолганини билди ва у томонга катта-катта қадамлар билан юришни бошлади.

Сьюзан довдираб қолганидан олдида турган лампани туртиб юборди, Хейлни тўхтатиб қолишнинг иложи йўқлигини ҳис этиб, юраги орқасига тортиб кетди.

Грег бир зумда қизнинг ортидан яқинлашиб, бир қўли билан унинг белини шундай қисдики, қиз оғриқдан инграб юборди. Хейлнинг иккинчи қўли эса Сьюзаннинг кўкракларига ёпишди. У қизни исканжага олиб, сиқа бошлади.

Оғриққа чидай олмаган Сьюзан жон алфозда типирчилай бошлади ва тирсаги билан Хейлнинг бурнига бор кучи билан зарба беришга улгурди. Кутилмаган зарбани еган Хейл жон аччиғида қўлларини тортиб олди.

– Лаънати.... – пишқирди Грег оғриқ аралаш.

Сьюзан Nod 3 эшиклари томон югурди. Қиз ич-ичидан Стратмор электрни қайтариб, эшикни очишини сўраб илтижо қиларди. Бироқ ундай бўлиб чиқмади. Қиз ойнаванд эшикни очишга зўр бериб уринди. Бу орада Хейл ғазаб билан Сьюзанга қараб кела бошлади. Унинг бурни қон эди. Икки сакрашда Сьюзанга етиб олган Грег қизнинг белидан қўлини ўтказиб, уни ичкарига судради.

Сьюзан жони борича қичқириб, типирчилаганча Хейлни тўхтатиб қолишга интилди. Бунга жавобан йигит қизни маҳкамроқ ўзига босди; йигитнинг камаридаги темир Сьюзаннинг белига ботиб, азоб бера бошлади. Хейлнинг бунчалик кучли эканига Сьюзан ишоналмасди. Тинмай оёқларини питирлатаётган қизнинг туфлиси учиб кетди. Хейл жаҳл билан уни полга итқитиб юборди.

Орқаси билан полга йиқилган Сьюзаннинг юбқаси кўтарилиб, сонидан юқорисигача очилиб қолди. Кофтасининг тепа тугмалари ечилиб кетгани сабаб хира ёруғликда қизнинг таҳлика ичида кўтарилиб тушаётган кўкраклари яққол кўзга ташланарди. Хейл қизга бош-оёқ тикилиб аста эгилди, унинг нигоҳларида акс этган тушунарсиз ифода Сьюзанни танасида титроқ уйғотди.

Хейл қизнинг оёқларини икки ёнга очиб, ўртасига чўккалади. Шу вақтгача ўрганган ўзини ҳимоя қилиш усуллариининг ҳеч бири айна дамда Сьюзаннинг хаёлига келмасди. Қаршилиқ кўрсатишга ҳарчанд уринмасин, қизнинг танаси ўзига бўйсунмаётган эди. Сьюзан бутунлай қарахт ҳолга келди ва ўзига бўйсунмасдан, кўзлари тақдирга тан бергандек оҳиста юмилди, оғзидан эшитилар-эшитилмас нидо отилиб чиқди:

– Йўқ, илтимос, Хейл, керак эмас...

Олтмиш бешинчи боб

Мижнинг офисида Бринкерхофф уёқдан буёққа юриб келарди.

– Ҳеч ким Gauntlet’ни четлаб ўтиб, Трансхабарга матн жойлаштириши мумкин эмас. Бунинг иложи йўқ, – минғирларди у.

– Бўлмаган гап, – жахлдан бўғриқди Миж. – Ҳозиргина Жабба билан гаплашдим. У айтдики, ўтган йили Стратмор Трансхабарга қўлда матн киритган экан.

Бринкерхоффнинг юзида шубҳа аломати гавдаланди.

– Бу ҳақда эшитмаганман.

– Ҳеч ким эшитмаган бу ҳақда. Ўрага сичқон тушди, гулдур-гуп бўлган.

– Лекин Миж, – эътироз билдирди эркак, – Жабба хавфсизликка қанақа эътибор беришини ўзинг биласанку. У ҳеч қачон йўл қўймаган бўларди.

– Стратмор уни мажбур қилган, – унинг гапини бўлди Миж совуққонлик билан. – Эсингдами, ўтган йили командор Калифорниядаги антисемит террорчилар гуруҳига қарши ишлаганди?

Бринкерхофф бош ирғади. Бу иш Стратмор амалга оширган энг тезкор операциялардан бири эди. Трансхабар очиб берган шифрланган хабар орқали Стратмор яхудийлар мактабига террорчилар томонидан бомба қўйилганини бомба портлашидан атиги ўн икки дақиқа олдин фош этганди. Бунинг шарофати билан юзлаб мактаб ўқувчиларининг ҳаёти сақлаб қолинганди.

– Биласанми, – давом этди Миж овозини пастлатиб, – Жаббанинг айтишича, аслида Стратмор террорчиларнинг хабарини бомба портлашидан олти соат олдин очиб бўлган экан.

Бринкерхоффнинг оғзи очилиб қолди.

– Шошма... Ундай бўлса нега у сўнгги дақиқаларгача кутган?

– Чунки Стратмор файлни Трансхабарга кирита олмаган. Қанчалик уринмасин, Gauntlet файлни рад этаверган. Код бутунлай янги алгоритм билан шифрланган бўлгани

учун филтрлар уни танимаган ва Трансхабарга киритишдан бош тортган. Жабба файлни созлаши учун эса олти соат вақт кетган.

Бринкерхофф хайратланди.

– Стратморнинг жаҳли чиқиб кетган, – сўзлашда давом этди аёл. – Яна шундай ҳолат такрорланиши мумкинлигини ҳисобга олиб, у Жаббани Gauntlet’га филтрларсиз ҳам қўлда файл киритиш имконини берувчи дастур ишлаб чиқишга мажбур қилади.

– Ё Худойим, – Бринкерхофф хуштак чалиб юборди. – Нима дейишга ҳам ҳайронман. – Сўнг унинг кўзлари қисилди. – Нима демоқчисан бу билан?

– Ўйлашимча, Стратмор бугун Gauntlet’ни четлаб ўтиб, файл киритиш мақсадида ўша дастурдан фойдаланган.

– Хўш? У дастур барибир яхшиликка хизмат қиладику, шундайми?

Миж бошини чайқади.

– Агар файлда вирус бўлса, аксинча бўлади.

Бринкерхофф сакраб тушди.

– Вирус? Ким айтди вирус ҳақида?

– Жаббанинг тушунтириши бўйича, Трансхабар узок муддат битта код устида ишлашига ягона сабаб вирус бўлиши мумкин экан. Демак...

– Бир дақиқа, шошмай тур! – эркак Мижнинг гапини бўлди. – Стратмор ҳаммаси жойида эканлигини айтди менга.

– У сени аҳмоқ қилган!

Бринкерхофф чалкашиб кетди.

– Айтмоқчисанки, Стратмор атайдан вирусли файлни Трансхабарга киритган, шундайми?

– Йўқ. Командор файлда вирус борлигидан беҳабар бўлган деб ўйлайман. Шунчаки, алданиб қолган. Бу кўп нарсани тушунтиради. Масалан, нима сабабдан Стратмор тун бўйи Криптодан чиқмаганини!

– У ўзининг компьютерига вирус тушириш билан банд бўлганми кечаси билан?

– Жин урсин, ундай демаяпман! – Миж асабийлашиб кетди. – Стратмор қилиб қўйган ишини ёпишга уриняпти!

Бахтга қарши, ҳозир у Трансхабарни тўхтатиб, иккиламчи электр таъминотидан фойдалана олмайди, чунки вирус алақачон процессорларни блоклаб қўйган!

Бринкерхоффнинг энсаси қотиб кетди. Миж олдинлари ҳам ваҳимачи эди, лекин ҳеч қачон бунчаликка бормаганди. Эркак уни тинчлантиришга уринди:

– Лекин Жабба хавотирга тушганга ўхшамайди юзага келган вазиятдан?

– Ҳа, чунки у ғирт аҳмоқ! – вишиллади аёл.

Бринкерхофф кулоқларига ишонмасди. Шу вақтгача ҳеч ким Жаббани аҳмоқ деб атамаганди. Балки кимдир чўчқа деган бўлиши мумкин, лекин аҳмоқ эмас.

– Сен аёллик интуициянгни Жаббанинг тажрибасидан устунроқ кўряпсанми?

Бу гапдан сўнг Мижнинг қовоғи уйилганини кўрган Бринкерхофф шоша-пиша деди:

– Яхши, яхши, гапимни қайтиб олдим.

Миждаги ҳалокатни олдиндан сезиш туйғуси борлигини унга эслатиш шарт эмасди. Вазиятни тезроқ юмшатиш учун Бринкерхофф ялинчоқ овозда гап бошлади:

– Азизам, Стратморни ёмон кўришингни биламан, бироқ...

– Ақлдан озганмисан, Чед? Стратморга бўлган шахсий муносабатимнинг алоқаси йўқ! – Мижнинг тоқати тоқ бўлганди. – Биз дастлаб Стратмор ростдан ҳам Gauntlet'ни четлаб Трансхабарга файл киритганини исботлашимиз зарур, ана ундан кейин директорга кўнғироқ қиламиз.

– Ажойиб! – истехзо билан деди Бринкерхофф. – Мен ҳозироқ командорга кўнғироқ қилиб, ёзма иқорнома сўрайман!

– Ундай қилмайсан! – жавоб қайтарди Миж эркакнинг киноясига эътибор қилмай. – Стратмор бизни бир марта лаққиллатиб бўлди бугун. – Аёл кўзларини Бринкерхоффнинг нигоҳлари билан тўкнаштирди. – Сенда директор Фонтейн офисининг калити борми?

– Бўлмасамчи. Ахир унинг қотибиман-ку!

– Жуда яхши. Менга калитни бер.

Бринкерхофф аёлга шубҳаланиб тикилди:

– Миж, эсингни йиғиштириб ол! Мен икки дунёда ҳам директорнинг хонасига киришингга йўл кўймайман!

– Бошқа иложинг йўқ! – талаб қилди Миж ва Катта акага ўгирилиб, клавиатурада нималарнидир теришни бошлади. – Мен ҳозир Трансхабарнинг рўйхатида турган кодларни текширяпман. Агар Стратмор қўлда хабар киритган бўлса, бу маълумот чоп этилганда кўринади.

– Бунинг Фонтейннинг офисига киришингга нима алоқаси бор?

Аёл ўгирилиб, олайиб қаради.

– Кодлар рўйхатини фақат Фонтейннинг принтеридан чиқариш мумкин.

– Бу эса рўйхатни кўришга фақат директорнинг ҳаққи бор дегани!

– Ҳозир фавқулодда вазият. Мен ўша рўйхатни кўришим шарт!

Бринкерхофф қўлларини елкасида чалиштирди.

– Миж, илтимос, ўзингни бос. Ҳеч қачон бундай қилмаслигимни яхши биласан...

Миж унинг гапини эътиборсиз қолдириб, яна компьютерига ўтирилди:

– Мен рўйхатни чоп этяпман. Ҳозир тўғри бориб директорнинг хонасига кирман, рўйхатни оламан ва қайтиб чиқаман. Бунинг учун менга хонанинг калитини беришинг зарур.

– Миж...

Аёл компьютерга сўнги буйруқларни киритиб бўлгач, Бринкерхоффга ўтирилди:

– Чед, ҳисобот ўттиз сония ичида босилиб чиқади. Келишиб олайлик. Агар Стратмор ростдан хато қилган бўлса, дарҳол соқчиларни чақирамиз. Мабодо мен адашган бўлсам, уйимга кетаман, сен эса истаганингча Кармен Ҳуэрта билан асалхўрлик қилишинг мумкин, – деди аёл ярим киноя, ярим жиддийлик билан ва қўлларини калит учун чўзди. – Кутяпман, Чед!

Бринкерхоффнинг пешонаси тиришди, у Миж Милкен-

ни Криптонинг ҳисоботларини текшириб беришини сўраб қайта чақиргани учун ичида минг пушаймон бўлаётганди.

– Сен ҳозир директор хонаси ичидаги мутлақо махфий сақланиши кўзда тутилган маълумотни олишга ҳаракат қилмасан. Агар қўлга тушиб қолсан, нима бўлишига қалланг етадимми? – деди Бринкерхофф аёлнинг ўзига қаратилган қўлларига совуқ тикилиб.

– Директор ҳозир Жанубий Америкада!

– Кечирасан, Миж! Бу иш менинг қўлимдан келмайди, – Бринкерхофф шундай деб, ташқарига юрди.

Миж Милкен унинг ортидан кузатаркан:

– Азизим, мен шундай қиламанки, қандай қилиб офиснинг қалитини қўлларимга югуриб келиб тутқизганингни билмай ҳам қоласан! – деб пичирлади ва Катта акага ўгирилиб, унинг ичидан видеолар архивини тита бошлади.

* * *

«Миж ўзига келиб қолади», деб ўйлади Бринкерхофф столида ўтирганча бошқа ҳисоботларни кўздан кечираркан. Нима бўлсаям, директор офисининг қалитини ваҳимачи Мижга бериш ҳақида гап бўлиши ҳам мумкин эмасди.

Хавфсизлик хизматининг ҳисоботини ҳали тугатишга улгурмаган ҳам эди-ки, Бринкерхоффнинг қулоғига қўшни хонадан аллақандай товушлар эшитилди. У қоғозларни бир четга йиғиштириб, эшикка йўналди.

Қоп-қоронғу йўлкани Мижнинг ярим очик эшигидан туншаётган чирок нурларигина ёритиб турарди. Янада баландроқ чиқаётган ҳаяжон аралаш овозларга қулоқ солган Бринкерхоффнинг хайрати ошиб бораётганди.

– Миж, шу ердамисан? – чақирди эркак

Ҳеч ким жавоб бермади.

Бринкерхофф эҳтиёткорлик билан Мижнинг хонасига яқинлашди. Эшитилаётган овозлар унга жуда таниш туюлаётганди. Бироз иккиланиб, эшикни очиб қараганда, хона бўм-бўш бўлиб, Мижнинг курсисида ҳеч ким йўқ эди, овозлар эса боши узра янграрди. Бринкерхофф тепага қаради-ю, юраги орқага тортиб кетди. Атрофдаги ўн иккита экран кўр-

сатиб бераётган видеодан даҳшатга тушган Бринкерхофф столга суяниб қолди.

– Чед? – унинг ортидан овоз эшитилди.

Бринкерхофф чакириқ келган зим-зиё йўлкага ўтирилди. Асосий йўлакдаги қабулхона ёнида Мижнинг совуқ нигоҳлари чакнаб турарди. Аёл қўлларини Бринкерхоффга чўзди ва буйруқ оҳангида деди:

– Калитни бер, Чед!

Бринкерхофф орқасига тисарилди. Хонадаги мониторларга қараб, уларда кўрсатилаётган манзарани ўчиришга уринди, бироқ бунинг иложи йўқ эди. Экранларнинг барчасида Бринкерхофф лаззат билан оҳ тортганча Кармен Хуэртанинг кичкина, асал суртилган кўкракларини иштиёқ билан гижимлаётгани акс этганди.

Олтмиш олтинчи боб

Аэропорт залини кесиб ўтган Беккер ҳожатхона эшигини осонлик билан топди. Бироқ йирик ҳарфлар билан CABALLEROS деб ёзиб қўйилган эшик фаррошнинг поллатта, тозалаш ускуналар билан тўла араваси билан тўсиб қўйилганди. Ундан фойдаланишнинг иложи йўқлигини кўриб, Беккер қўшни эшикка кўз ташлади. Унда DAMAS ёзуви ёпиштирилганди. Беккер шу тарафга тез-тез юриб, эшикни таққиллатди:

– Hola? – чакирди у аёллар хонасининг эшигини бир неча сантиметрга очиб. – Con permiso?

Жимлик.

Беккер ичкарига кирди.

Бошқа одатий испан ҳожатхоналари каби, буниси ҳам тўртбурчак шаклда, оқ кафель ётқизилган бўлиб, боши узра битта лампочка нур таратиб турарди. Доимгидек битта ҳожат кабинаси ва битта унитаз бор эди. Аёллар ҳожатхонасидаги унитазлардан кимдир фойдаланишининг аҳамияти йўқ, муҳими қўшимча кабина қуриш учун сарфланадиган маблағни тежаб қолиш эди.

Беккер ифлос ҳожатхонага қараб кўнгли ағдарилиб кетди. Раковинада қорамтир, кир сув юрмай қолган, полда эса кадам қўйгулик ҳар бир ерда сув сизиб, ёйилиб ётган ҳожатхона қоғозларини намиқтириб ташлаганди. Деворга ёпиштирилган эскиртдан қолган қўл қуритгичда палапартиш ушлаб ташланган бармоқ излари акс этганди.

Беккер кўзгу рўпарасига келди ва ўз аксига кўз ташлаб хўрсинди. Унинг ҳаминиша чакнаб турадиган ям-яшил кўзларидан бугун нур қочган эди. «Ўзи қанчадан бери бу ерларда тентираб юрибман», ажабланди Девид. Бироқ вақтни ҳисоблаб ўтиришга хоҳиш топмади ва унитаз томон ўтирилди.

Девид ўша ерда туриб, Сюзан уйга қайтган-қайтмагани ҳақида ўйлади. “Кўнғироқ қилганимда йўқ эди. Қаерда бўлиши мумкин? Наҳотки, Стоун Мейнорга менсиз кетган бўлса...”

– Ҳой! – Девид орқасидан келган жаҳлдор аёл овозидан сакраб тушди.

– Мен... – каловланиб колди йигит ва шоша-пиша шимининг ёпқичини кўтаришга киришди. – Мен... Мени кечирасиз... Ҳалиги...

Беккер ўгирилиб, хонага ҳозиргина кириб келган ёш, назокатли, SEVENTEEN журналининг муқовасини безаб турадиган даражада мафтункор қизни кўрди. Қизнинг устида унга жиддий кўриниш бераётган катак шим ва енгсиз оқ кофта бор эди, кўлига эса L.L. Bean брендига тегишли саёҳат сумкачасини илиб олган, малларанг сочлар тартиб билан текисланганди.

– Мени маъзур тутасиз, – Беккер қизариб узр сўради ва камарини қадай бошлади. – Шунчаки эркакларга мўлжалланган ҳожатхона ишламаётган экан... Ҳа майли, нима бўлсаям... Мен ҳозир чиқаман.

– Ҳозирок сур бу ердан, калтафаҳм! – хўмрайди қиз.

Беккер қизга диққат билан тикилди. Унинг оғзидан чиқаётган сўзлар ташқи кўринишига шунчалар номуносиб эдики, бу биллур вазадан қуйилаётган жирканч суюқликка ўхшарди. Лекин қизга синчиклаб разм солган Беккер у ўзи ўйлаганчалик гўзал эмаслигини кўрди. Қизнинг олазарақ кўзлари қонга тўлганди, бундан ташқари, чап билагига қизариб кетганди. Бу қизғишлик остида игнадан қолган кўкимтир излар кўзга ташланарди.

«Худойим, – ўйлади Беккер. – Вена ичига наркотик қабул қиларканда бу малак... Ким ҳам ўйлабди...»

– Даф бўл дедим! – қичқирди қиз асабийлашиб. – Ҳозирок чиқиб кет!

Беккер бир неча сония давомида узукни ҳам, олдидоғи муаммоларни ҳам эсдан чиқарди, унинг хаёлини ёш қизалоқ эгаллаб олди. Ҳойнаҳой ота-онаси уни бу ерга махсус мактаб дастурлари бўйича жўнатган, кўлида Visa картаси билан қиз ўқишни йиғиштириб қўйиб, ярим кечаси ваннада наркотик қабул қилиш билан банд бўлган.

– Аҳволинг жойидами? – сўради Девид эшикка орқа қилиб.

– Мен яхшиман! – жавоб берди қиз кўпол овозда. – Ҳозирок кетишинг мумкин!

Беккер чиқишга чоғланаркан, қизнинг кўжарган билаги-га сўнги марта алам билан тикилди. «Бу ерда мен ҳеч нарса қилолмайман. Яхшиси уни тинч қўйганим маъқул», ўйлади йигит.

- Тезроқ бўлинг! – кўзлари олайди қизнинг.
- Беккер синиқ таббасум билан лукма ташлади:
- Эҳтиёт бўл, илтимос!

Олтмиш еттинчи боб

– Сьюзан, эшитяпсанми? – деди Хейл ҳансираб, юзини қизнинг юзига яқинлаштираркан.

Хейл икки оёғини Сьюзаннинг икки ёнидан ўтказганча унинг қорнига ўтириб олган эди, унинг думғаза суяги қизнинг нозик баданига ботиб, азоб берарди. Хейлнинг бурнидан Сьюзаннинг устига тинимсиз қон томчилаётган эди. Қизнинг кўнгли ағдарилиб кетгудек бўлиб, томоғига аччиқ нарса тикилди. Хейл қўлларини унинг кўкраклари устида ҳаракатлантира бошлади.

Бироқ Сьюзан ҳеч нимани сезмасди. «Наҳотки у менга тегинаётган бўлса?» – ўйлади қиз ва орадан бир неча лаҳза ўтгач, Хейл аслида унинг кофтаси тугмаларини қадашга уринаётганини тушуниб етди.

– Сьюзан, – пичирлади йигит ваҳимали овозда, – сиз мени бу ердан олиб чиқишингиз керак!

Қиз ҳеч нарсани тушунмади.

– Сьюзан, сиз менга ёрдам беришингиз керак, – қайтарди йигит. – Стратмор Чатрукянни ўлдирди. Буни ўз кўзларим билан кўрдим.

Унинг айтган сўзлари Сьюзаннинг миясига осонликча етиб бормади. Стратмор Чатрукянни ўлдирди? Сьюзан пастки қаватда гувоҳ бўлган воқеаларидан Хейлнинг хабари йўқ шекилли.

– Стратмор мен ҳаммасини кўрганимни билади! – алам билан давом этди йигит. – У мени ҳам йўқ қилади!

Айни дамда бу сўзлардан кейин қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборишга қиздаги кўркув ҳалал берарди. Сьюзан собиқ денгизчи «бўлиб ташла ва ҳукмронлик қил» шиори остида ҳаракатланаётганини сизди. Ёлғон гапириб, душманларингни бир-бирига қарши қўй ва ўз мақсадингга эриш – Сьюзаннинг назарида, Хейл айна шу усулни қўллаётганди.

– Бу ҳақиқат! – асабийлашди Хейл. – Биз дарҳол ёрдам сўрашимиз керак. Иккимиз ҳам хавф остидамиз ҳозир!

Сьюзан йигитнинг оғзидан чиққан гапга ишонмади.

Хейл увушиб қолган оёқларининг жойини ўзгартириш

учун ўрнидан кўзгалди ва гапириш учун оғиз жуфтлади. Аммо сўзлашга улгурмади.

Хейл унинг танаси устидан кўтарилар экан, Сьюзан оёқларига келган енгилликни ҳис қилди ва ўйлаб ўтирмасдан, инстинктив равишда чап оёғини кўтариб, бор кучи билан Хейлнинг оёқлари орасига тепди. Қиз тиззасининг юмшоқ мато остидаги нозик аъзо билан қаттиқ тўқнашганини сизди.

Хейл жон аччиғида ўкириб юборди ва чотини ушлаганча бир ёнга кулади. Сьюзан унинг тагидан кутулиб чиққач, ҳеч қачон очолмаслигига ақли етса-да, зўр бериб эшик томон чопди.

Аммо ярим йўлга етганда, заранг дарахтидан қилинган узун стол ёнида тўхтаб, хаёлига тўсатдан келган ғояни амалга оширишга киришди. Стол ғилдиракли эди. Сьюзан сўнгги кучини тўплаб, столни Nod 3 нинг шишаванд девори томон йўналтирди. Ғилдираклар соз бўлгани сабаб Сьюзаннинг бахтига стол яхши бурилди ва қиз уни бемалол югуртириб кета бошлади.

Ойнали эшикка етишга бир ярим метрлар қолганда Сьюзан столни эшик томон зарб билан итариб юборди. Ўзи бир четга ўтиб, қўли билан кўзларини юмди. Даҳшатли тўқнашув эшитилгач, атроф эшикдан сочилган шиша синиклари ёмғири остида қолди. Қурилганидан бери тарихда илк маротаба Nod 3 нинг ичига ташқаридан бегона товушлар ёпирилиб кирди. Эшик ўрнида ҳосил бўлган қиррали тешик орасидан Сьюзан айлана-айлана Крипто қаватининг қоронғу бурчагига кириб ғойиб бўлган столга қараб турди, сўнг бироз олдин оёғидан учиб тушган туфлисини ердан олиб, кийди. Сўнг ҳануз ерда оёғи орасини чангаллаб, инграб ётган Грег Хейлга охирги марта нигоҳ ташлаб, эшикдаги ёриқдан Крипто қаватига чиқиб кетди.

Олтмиш саккизинчи боб

– Хўш, бу унчалик қийин эмас эканми? – Миж заҳарханда кулди Бринкерхофф узатган директор офисининг калитини оларкан.

Бринкерхофф лавлагидек кизариб кетганди.

– Кетишимдан олдин видеони ўчираман, – ваъда берди Миж, сўнг қўшиб қўйди: – Агар хотининг уни шахсий тўпламига қўшишни истамаса албатта!

– Бориб ўша лаънати қоғозни ол, – эракнинг овози зўрға чиқди, – ва дархол у ердан чикиб кет!

– Sí, señor! – ҳиринглаб кулди Миж Пуэрто-Рико шева-сида, кейин бечора Чедга кўз қисиб қўйди ва Фонтейннинг офисига қараб юрди.

Лиленд Фонтейннинг шахсий хонаси бошқаларникидан мутлақо фарқ қиларди – у ер ҳар қандай суратлар, юмшоқ ўриндиклар, туваклардаги улкан фикус ўсимликлари, қадимий соатлардан холи эди. Офиснинг ягона вазифаси самарадорлик келтириш эди. Фонтейннинг ойна қопланган столи билан чарм столи улкан дераза олдида жойлашганди. Хужжатлар билан тўла уч бўлмали шкаф бурчакда, француз қаҳва дамлагичи турган кичкина стол ёнига ўрнатилган бўлиб, Форт Мид узра кумушранг нур сочаётган тўлин Ой нурлари деразалардан тушиб, директорнинг қимматбаҳо мebelида ўзгача товланарди.

– Бу ерда нима қиляпман ўзи? – ўзидан ўзи сўради Бринкерхофф.

Миж стол устидаги принтер томон юриб, ундан чиққан расшифровкалар рўйхатини қўлга олди ва унга кўз ташлади.

– Мен маълумотларни ўқий олмаяпман, – шикоят қилди аёл ва буйруқ оҳангида деди: – Чирокни ёқ, Чед!

– Сен қоғозни ташқарида ўқийсан, Миж. Бўлақол, кетдик бу ердан!

Аммо Миж жуда ҳаддидан ошиб кетганди. У Бринкерхоффни эшитмагандек деразага яқин келди ва Ой ёруғида қоғозни кўздан кечиришга киришди.

– Миж...

У ўқишда давом этарди.

Бринкерхофф эшикка хавотир билан қараб қўйди.

– Миж... Бўлақол. Биз ҳозир директорнинг хос хонасида-
дамиз. Унутма!

– У каердадир шу ерда бўлиши керак... – пичирлади аёл,
рўйхатни ўрганаркан. – Стратмор Gauntlet'ни четлаб ўтган,
буни аниқ биламан! – Аёл деразага янада яқинлашди.

Бринкерхофф терга ботиб кетди. Миж эса ўз ишида да-
вом этди.

Орадан бир неча дақиқа ўтгач, Миж ҳитоб қилди:

– Мен билардим! Стратмор шундай қилганини сез-
гандим! Аҳмоқ! – У қоғозни қўлида силқитди. – Стратмор
Gauntlet'ни четлаб ўтган Трансхабарга маълумот киритибди.
Мана, ўзинг қара!

Бринкерхофф бир муддат каловланиб турди-да, Миж-
нинг ёнига борди. Миж унга қоғознинг энг пастидаги маълумотларни кўрсата бошлади:

– Бу яна нимаси... – Бринкерхоффнинг кўзи ўйнаб кет-
ди.

Рўйхатда Трансхабарга киритилган сўнги ўттиз олтита
файл ҳақида маълумот бўлиб, ҳар бир файлдан кейин тўрт
рақамли Gauntlet хавфсизлик коди берилган эди. Бу юқори-
даги файлларнинг хавфсиз эканини Gauntlet текширганини
исботларди. Аммо энг охири юборилган файлда ҳеч қандай
Gauntlet коди йўқ эди. Бунинг маъноси битта, у ҳам бўлса
файл Gauntlet'ни четлаб ўтиб, қўлда киритилган бўлгани
эди.

– Худойим! – ўйлади Бринкерхофф. Миж яна ҳақ бўлиб
чиқди.

– Аҳмоқ! – тўлиб-тошиб вайсарди Миж жаҳлини босол-
масдан. – Қара бунга. Gauntlet икки марта файлни рад эти-
шига қарамасдан, уни киритган. Нимани ўйлаган бўлиши
мумкин?

Бринкерхоффнинг тиззасидан мадор қочди. Нега энди
Миж доим ҳақ бўлиб чиқаверади, деб хаёлидан ўтказарди у.
Шу вақтда уларнинг иккаласи ҳам ўз хаёллари билан шунча-
лик банд эдики, дераза ойнасидаги аксни сезишмади. Фон-
тейннинг очик эшиги бўсағасида гавдали шарпа турарди.

– Бизда вирус бор деб ўйлайсанми? – сўради Бринкерхофф кўрка-писа.

– Бошқа нима бўлиши мумкин?

– Нима бўлсаям, бу сизларнинг тумшуқ тикадиган ишингиз эмаслиги аниқ! – уларнинг ортидан йўғон, гулду-рок овоз келди.

Миж тўсатдан эшитилган товушдан чўчиб кетиб, бошни ойнага уриб олди. Бринкерхофф эса таҳлика ичида директорнинг курсисини бехосдан ағдариб юборди. У шарпа ким эканлигини дарҳол англагани.

– Директор! – қалтироқ овозда хитоб қилди Бринкерхофф ва эшик томон юриб, кўришиш учун кўлини чўзди.

Фонтейн унга эътибор ҳам бермади.

– М-мен ўйлагандим-ки, – дудукланиб қолди Бринкерхофф, кўлини қайтиб оларкан, – мен сизни Жанубий Америкада деб ўйлагандим.

Лиленд Фонтейн ўқдек нигоҳларини ёрдамчисига тикиб, пишқирди:

– Шундай эди, энди эса қайтдим!

Олтмиш тўққизинчи боб

– Ҳой, жаноб!

Терминал бўйлаб телефон будкаси томон кетаркан, Беккер чақирикни эшитиб тўхтади ва ўтирилди. Ортидан ҳозиргина ҳожатхонада уни лол қолдирган қиз қўл силкиб келмоқда эди.

– Жаноб, шошманг!

«Яна нима? – Беккернинг қовоғи уйилди. – Маслаҳатим билан унинг шахсий ҳаётига аралашганим учун судга бермоқчими нима бало?»

Қиз сайёҳлик сумкасини кўтарганча қадамини тезлаштириб, йигитнинг ёнига етиб келди. Бу сафар унинг юзида табассум ёйилган эди.

– Сизга бақирганим учун мени кечиринг. Шунчаки, сизни кўриб кўркиб кетдим.

– Ҳечқиси йўқ, – совуққина деди Беккер. – Ўзи мен нотўғри жойга кириб қолгандим.

– Бу сизга ғалати эшитилиши мумкин, – хижолатомуз оҳангда давом этди қиз қизариб кетган кўзларини пирпира-тиб. – Лекин менга қарзга озроқ пул бериб туролмайсизми?

Беккер шубҳа билан қаради:

– Пул? Нима учун? – сўради у, ичида икки дунёда ҳам наркотик сотиб олиши учун қизни пул билан таъминламасликка қасам ичаркан.

– Мен уйга қайтмоқчиман, – деди малласоч. – Ёрдам бера оласизми?

– Рейсингни ўтказиб юбордингми?

Қиз бош чайқади:

– Чиптамни йўқотиб қўйдим. Улар эса мени учишга қўйишмади – ҳаво йўллари ходимлари баъзан шунақа эшак бўлиб қолади. Хуллас, бошқа чипта олгани нақд пулим йўқ энди.

– Ота-онанг қаерда? – сўради Беккер.

– Штатларда.

– Улар билан боғлана оласанми?

– Йўқ. Аллақачон уриниб кўрдим. Ўйлашимча, улар ҳозир яхтада дам олиш кунини мароқли ўтказишмоқда.

Беккер қизнинг устидаги қимматбаҳо кийимларга кўз ташлади.

– Сенда кредит карта йўқми?

– Бор, лекин дадам уни музлатиб қўйди. Унинг фикрича, мен наркотик қабул қилармишман.

– Наркотик қабул қиламайсанми? – сўради Беккер совуқ оҳангда, қизнинг мўматалок бўлиб кетган билагига тикиларкан.

Қиз ўқрайиб қаради.

– Йўқ албатта! – Унинг нигоҳларида араз жилваланди. Бироқ Беккер аҳмоқ қилинаётганини ҳис қилиб турганди.

– Қўйсангизчи, жаноб, – гапида давом этди қиз. – Сиз бойвачча одамга ўхшайсиз. Менга бироз нақд пул бериб туринг, уйга борганимдан кейин албатта қайтариб жўнатаман сизга.

Агар ҳозир қизга пул берса, у ҳеч нарсани кутиб ўтирмай, қоронғу кўчаларда марихуана билан савдо қилувчилар томон қанот қоқиб учишига Беккернинг ақли етди.

– Биринчидан, – гап бошлади йигит, – мен умуман бойвачча эмасман, оддий ўқитувчиман. Шундай бўлса-да... Сенга чипта олиб бера оламан.

Малласоч қулоқларига ишонмасди:

– Нима қила оласиз? – унинг кўзларида умид учқунлари кўринди. – Сиз уйга кетишим учун чипта олиб берасизми? Эй Худойим, алдамаяпсизми, жаноб? Миннатдорман, раҳмат сизга... – қиз ҳаяжон ичида тинмасдан миннатдорлик билдиришга тушиб кетди.

Беккер эса бу реакциядан шокка тушиб, у ҳақда ногўғри хаёлга бордиммикин, деб ўйлаб қолди.

Тўлқинланиб кетган қиз қўлларини чўзганча Беккерга яқинлашиб, уни маҳкам кучоқлаб олди:

– Бу ҳаётимдаги энг расво ёз бўлди, – зорланди у кўзларига ёш тўлиб. – Раҳмат сизга, мени бу ердан халос қилаётганингиз учун жаноб.

Беккернинг юраги эриб кетиб, малласочнинг елкасини дўстона силаб қўйди. Қиз уни ниҳоят қўйиб юборгач, Беккернинг кўзи яна унинг билагига тушди.

Қиз Беккер қаерга қараётганини сезиб, кулди:

– Дахшат, тұғрими?

Беккер бош силкиди.

– Лекин сен наркотик қабул қилмайман дегандек бўлдинг.

Малласоч қах-қах отиб кулиб юборди.

– Бу наркотикдан эмас, махсус маркердан қолган. Мен қўлимга чизилган маркерни ўчираман деб нақд теримини шилволай дедим, шунда сиёх ёйилиб кетди.

Беккер энди синчиклаб тикилди. Ҳақиқатан қизнинг билагига қизғиш-кўкимтир доғлар остидан бежалиб кетган ҳарфлар кўриниб турарди.

– Лекин... Кўзларингчи? – эътироз билдирди Беккер ишонқирамасдан. – Жуда қизариб кетган-ку.

Қиз яна кулди.

– Айтдимку, рейсимни ўтказиб юбордим деб. Шунинг учун тинмай йиғлаётгандим.

Беккер унинг билагига сўзларга қайта назар ташлади.

Қиз уялиб кетди:

– Оoops, сиз ўқий оляпсизми ёзувни?

Беккер яқинроқ энгашди. Ҳарфларни бемалол ўқиш мумкин эди. Йигит билагига сўзларни ўқир экан, беихтиёр кўз олди-да сўнгги ўн икки соат гавдаланди. Девид Беккер ўзини яна Альфонсо XIII меҳмонхонасида кўрди; бақалок немис тирсагини ушлаганча бузуқ инглиз тилида пишқиарди: Дўзахга равона бўл!

– Аҳволингиз тузукми? – сўради қиз Беккерга қараркан.

Беккер бошини кўтармади. Унинг боши айланаётганди. Қизнинг қўлида оддийгина қилиб қуйидаги сўзлар ёзилганди:

Дўзахга равона бўл!

Малласоч хижолат тортиб, ўзини оқлаган бўлди:

– Буни бир дўстим ёзиб қўйганди... Жуда аҳмоқона, шундайми?

Беккернинг тили айланмасди. Дўзахга равона бўл! Жин урсин. Немис аслида уни ҳақорат қилмаган, аксинча, ёрдам

бермоқчи бўлган экан. Беккер нигоҳларини қизнинг билагидан боши томон йўналтирди. Чирок ёруғида қизнинг сочидаги қизил ва кўк бўёқ қолдиқлари кўзга ташланиб турарди.

– С-сен... – дудукланди Беккер, малласочнинг қулоқларига қараркан, – сен зирак тақмасмидинг мабодо?

Қиз ажабланди ва чўнтагидан кичкина матоҳ чиқарди. Унинг қўлида калла суяги шаклидаги зирак осилиб турарди.

– Қистирғичлими? – сўради Девид.

– Худди шундай! – жавоб килди қиз. – Мен игнадан ўлгудек кўрқаман!

Етмишинчи боб

Бўм-бўш терминалда турган Девид Беккер хануз ўзига келолмаётган эди. Рўпарасида турган қизга кўз ташлаб, ниҳоят қидирувлари тугаганини тушуниб етди. Қиз балки узукни яхшироқ пуллаш умидида сочларини ювиб, панкча кийимларини алмаштириб олгандир. Нима бўлса ҳам, Нью-Йоркка кетишга муваффақ бўлмабди.

Беккер ўзини босиб олишга уринди. Наҳотки, унинг ёввойи саёҳати охираб қолган бўлса? Йигит малласочнинг бармоқларига тикилди. Улар бўм-бўш эди. Кейин сумкачасига қаради. Узук шу ерда бўлиши керак. Шу ерда бўлиши шарт!

Фикрларини жамлаб олган йигит чиройли табассум билан гап бошлади:

– Бу сенга ғалати эшитилиши мумкин, – қизнинг усулида гап бошлади Беккер, – бироқ сенда менга зарур бўлган бир нарса бор.

– Ростданми? – Меган ҳайрон бўлди.

Беккер ҳамёнига қўл югуртирди.

– Албатта, бунинг учун яхшигина ҳақ тўлайман, – деди ва нақд пулни ажрата бошлади.

Меган йигитнинг пул санашига қараб турган чоғида ўқитувчининг ниятини нотўғри тушуниб, юраги орқага тортиб кетди. Қўрқа-писа чиқиш эшигига назар ташлади; ўртадаги масофа тахминан ўттиз метрлар чиқарди.

– Мен сенга чипта учун етарлича пул бераман, агар...

– Жим бўлинг! – Меган ўзини мажбурлаб кулди. – Ўйлашимча, сизга нима кераклигини аниқ биламан! – қиз рюкзачини кавлай бошлади.

Беккернинг юраги потирлаб уриб кетди. Унда бор... Унда узук бор... Бечора йигитнинг қандай қилиб қиз у нима хоҳлаганини билиши мумкинлиги ҳақида қайғуриб ўтиришга ҳоли йўқ эди. Ҳозир Беккернинг хаёлида узукни эсон-омон МХА бош директори ўринбосарининг қўлига топшириши, кейин эса йўқотилган вақтнинг ўрнини тўлдириш учун Стоун Мейнордаги меҳмонхонанинг катта диванида Сьюзан билан бирга бўлиши гавдаланарди.

Қиз ниҳоят кидираётган нарсасини топди – қалампир кукуни – майдаланган аччиқ қалампирдан килинган табиий зарарсиз маҳсулот. Бир енгил ҳаракат билан Меган кукунни Беккернинг кўзига сепиб юборди ва сумкасини қўлтиқлаганча эшик томон чопди. Эшикка етиб, ортига қараган қиз оғриқдан инграб, юзини чангаллаганча типирчилаётган йи-гитни кўрди.

Етмиш биринчи боб

Токуген Нуматака хона бўйлаб уёқдан буёққа юрганича тўртинчи сигаретни тутатди. Асабийлик билан телефонига қўл чўзиб, операторнинг рақамини терди.

– Бирор хабар борми рақам эгасидан? – сўради у операторни гапиришга қўймасдан.

– Ҳозирча ҳеч гап йўқ, жаноб. Мобил аппаратдан келгани учун кутилганидан кўра кўпроқ вақт оляпти.

– Мобил аппарат... – шивирлади Нуматака. – Мантиқан мос келяпти...

Япон иқтисодиётининг бахтига, америкаликларда электрон гаджетларга нисбатан туганмас иштаҳа бор эди.

– Провайдер 202 кодди ҳудудда жойлашган, лекин рақам ҳалигача аниқланмади, – қўшиб қўйди оператор аёл.

– 202? Бу қаерники? – юраги ҳапқириб сўради хўжайин. Шимолий Дакота Американинг қайси бурчагига яширинганини билишга сабри чидамасди.

– Вашингтон округи атрофида, жаноб.

Нуматаканинг қошлари чимирилди.

– Рақамни топишингиз биланоқ менга қўнғироқ қилинг!

Етмиш иккинчи боб

Сьюзан Флетчер ним коронғу зал бўйлаб Стратморнинг офиси томон чошиб бориб, ҳовлиққанча зиналардан тепага кўтарилди. Юқорига чиқиб, командорнинг электр таъминотидан узилиб қолгани сабаб ланг очик турган эшигига кўзи тушиб, ўйлаб ўтирмай, хона ичига кирди.

– Командор?

Хона ичидаги ягона ёруғлик Стратморнинг компьютери экранидан келётганди.

– Командор? – қайта чақирди Сьюзан. Шу пайт Стратмор ҳозир техник хавфсизлик бўлими лабораториясида экани эсига тушди. Қиз бўм-бўш хона бўйлаб кадам ташларкан, Хейл билан бўлган тўқнашувдан ханузгача оёқлари қалтирарди. Нима қилиб бўлмасин, Криптодан чиқиши керак. Рақамли қалъага нима бўлишидан қатъий назар, ҳаракат қилишнинг вақти етганди – Трансхабарни тўхтатиб, бу ердан қочиш зарур эди. Стратморнинг мониторида бир неча сония тикилиб тургач, тез-тез юриб, унинг столига бориб ўтирди ва клавиатурадаги тугмаларни босишга киришди: Трансхабарни тўхтатиш! Ваколатли компьютерда ўтиргани сабаб ҳозир Сьюзанга бу топширикни бажариш чўт эмасди. Қиз буйруқлар ойнасини очиб, керакли сўзларни терди:

Трансхабарни тўхтатиш.

Қиз бармоғини Enter тугмаси устига олиб борди.

– Сьюзан! – эшик ортидан қичқирган овоз эшитилди. Сьюзан кўрққанидан ўрнидан сакраб турди – у Хейл қидириб келяпти деб ўйлаганди. Аммо остонада Стратморнинг қораси кўринди. Унинг ранги оқариб кетган, оғир-оғир нафас оларди.

– Нималар бўляпти ўзи?

– Ком...мандор! – энтиқди Сьюзан. – Хейл Nod 3 нинг ичида. У менга ҳужум қилди ҳозиргина!

– Нима? Бўлиши мумкин эмас. Хейл пастки қаватда...

– Йўқ, ундай эмас. Сиз эшикни қулфлашингиздан олдинроқ чиқиб кетган экан. Биз ҳозироқ кўриқчиларни чақир-

шимиз керак бу ерга. Мен Трансхабарни тўхтатыпман. – Қиз шошилиб вазиятни тушунтирди-да, клавиатурага ўтирилди.

– Қўлингни теккизма унга! – Стратмор икки сакраб компьютер ёнига етиб келди ва Сьюзаннинг қўлларини силтаб ташлади.

Қиз турган жойида қотиб қолди. Шу бугуннинг ўзида у командорни иккинчи марта танимаётганди – рўпарасидаги одамни алмаштириб қўйишгандек эди. Сьюзан ўзини бутунлай ёлғиз ҳис қилди.

* * *

Стратморнинг кўзи Сьюзаннинг кофтасидаги қон доғларига тушиб, жаҳл қилганидан дарҳол афсусланди.

– Эй Худойим, Сьюзан, аҳволинг жойидами? – шошиб сўради у.

Сьюзан жавоб бермади.

Командор бекордан-бекорга қизни ранжитиб қўйганини англаб етди. Унинг асаблари тамом бўлганди, миясида шундай сирлар яширинган эдики, бу сирларни Сьюзан билмасди, у Сьюзанга ҳеч нима демаганди ва ҳамиша бу ҳақда гапиришига тўғри келмаслигини Худодан ўтиниб сўрарди.

– Кечир мени, – юмшоқ овозда деди Стратмор. – Нима бўлди ўзи? Айтиб берчи?

Қиз командорга орқа ўтирди.

– Энди бунинг аҳамияти йўқ. Қон меники эмас. Мени бу ердан олиб чиқинг, шеф!

– Хафа бўлдингми мендан? – сўради командор қўлини қизнинг елкасига қўйиб. Сьюзан чўчиб тушиб, олдинга тисарилди. Стратмор қўлини тушириб, ташқарига тикилди. Бироз ўтиб, қайта Сьюзаннинг нигоҳларини қидиргач, қиз унинг елкаси оша девордаги нимагадир тикилиб қараётганини англади.

Қоронғуликда қандайдир кичкина тугма ярқираб турарди. Стратмор унинг нимага тикилаётганини кўриб, қовоғи уйилди. У Сьюзан назорат панелини илғамаслигига умид қилганди. Бу панель Стратморнинг шахсий лифтини назорат қиларди. Командор ва унинг юқори мартабали меҳмонлари ташрифларини оддий ходимларга кўз-кўз қилмаслик учун

мана шу лифт орқали келиб-кетишга одатланганди. Шахсий лифт Кристо гумбазидан 50 ярд пастга тушиб, яна туннель орқали 109 ярд ён томонга ҳаракатланиб, МХАнинг асосий мажмуасига олиб борарди. Кристо билан МХАни боғлаб турувчи бу лифт асосий мажмуадан энергия олгани сабаб Кристода ҳозиргина юз берган таъминот узилиши унга таъсир қилмай, ҳануз ишламоқда эди.

Стратмор лифт ишлаётганини яхши билса-да, бу ҳақда атай эслатмаганди. У Съюзаннинг бинодан чиқиб кетишига изн беролмасди – ҳозирча албатта. У қизни қолишга кўндириш учун ҳар нарсага тайёр эди.

Съюзан тусмолланганча командорнинг ёнидан ўтиб, қора деворга яқинлашди ва алам билан панель тугмаларни босди:

– Илтимос, очилақол... – ёлворди қиз, лекин лифт эшиги қимир этмади.

– Съюзан, – босиқ овозда деди командор. – Лифт пароль билан ишлайди.

– Пароль? – қиз жаҳл билан назорат панелига қаради. Дарҳақиқат, асосий панелнинг пастида кичикроқ яна бир панель бўлиб, унда алифбо ҳарфлари ёзилган митти тугмачалар жойлашган эди. Съюзан кичик панелга яқинлашиб, қаҳ билан сўради:

– Пароль нима?

Съюзан бир лаҳза ўйланиб туриб, оғир хўрсинди.

– Съюзан, ўтир!

Съюзан қулоқларига ишонолмасди.

– Ўтир дедим сенга! – қатъиятли овозда қайтарди Стратмор.

– Мени кўйиб юборинг, шеф! – қизнинг овози қалтираб кетди. У эшик томонга хавотир билан қараб кўйди.

Стратмор таҳлика ичидаги Съюзанни кўриб, босиқлик билан эшик томон юрди, ташқарига бир қадам ташлаб, қоронғу залга кўз югуртирди. Ҳеч қаерда Хейлнинг қораси кўринмасди. Кўнгли хотиржам тортган командор ичкарига қайтиб кирди ва эшикни оҳиста бекитди, янада ишончлироқ ҳимоя мақсадида рўпарасида турган курсини олиб, унга

тираб кўйди. Шундан кейин столи ёнига бориб, тортмадан бир нарсани суғуриб олди. Монитордан тушиб турган шуъла остида яраклаб кетган нарсани кўриб, Съюзаннинг ранги оқариб кетди. Стратмор бармоқлари билан тўппончанинг дастасини маҳкам қисиб турарди.

Командор иккита стулни хонанинг ўртасига судраб келиб, эшик рўпарасига кўйди ва ўтириб олди. Кўлидаги ярим автомат Беретта тўппончасини кўтариб, қия очик эшикка йўналтирди. Бироз вақт ўтгач, ҳеч қандай хавф йўқлигига ишонч ҳосил қилди чоғи, қуролни тиззасига туширди.

– Съюзан, биз бу ерда хавфдан холимиз, – жиддийлик билан гап бошлади эркак. – Сен билан гаплашиб олишимиз керак. Мабодо Грег Хейл бу ерга келса... – командор маъноли сукут сақлади.

Съюзаннинг тили калимага келмай қолганди.

Стратмор ғамгин нигоҳларини Съюзанга қаратди ва ёнидаги бўш стулга имо қилди:

– Съюзан, кел, ўтир. Сенга айтадиган гапим бор.

Лекин қиз жойидан жилмади.

– Гапимни тугатганимдан кейин лифтнинг парolini айтаман. Ана ўшанда кетиш ёки қолишни ўзинг ҳал қиласан!

Ўртага узоқ жимлик оралади. Съюзан иккилана-иккилана хонани кесиб ўтиб, командорга яқинлашди ва стулга оҳиста чўкди.

– Съюзан, – оғир нафас олиб, гап бошлади эркак. – Мен сенга ҳамма гапни очик айтмаган эдим.

Етмиш учинчи боб

Девид Беккернинг юзи кимдир олов билан куйдираётгандек ачишаётганди. Ўзини ўнглолмай, жон аччиғида полга кулаган йигит кўллари билан намиқиб кетган кўзларини ишқаларкан, хира туман ортида эшик томон югуриб кетаётган қизни элас-элас илғади. У кафелда рюкзагини судраб, орқасига қарамасдан чопарди. Беккер бир амаллаб ўрнидан туришга интилди, лекин удалай олмади. Аччиқ қалампир кукуни кўзларини кўр қилиб кўйганди. Шунга қарамай, қизнинг кетишига йўл кўймаслигим керак, деб ўйлади йигит типирчилаб ётганича ва овоз чиқаришга ҳаракат қилди, бироқ ўпкасига ҳаво ўрнига азобловчи оғриқ тўлганди.

– Шошма! – нидо қилди йигит амаллаб. Лабларидан учиб чиққан сўзни ўзидан бошқа ҳеч ким эшитмади.

Беккер қиз ҳозир эшиқдан чиқиб кетса, уни бир умрга йўқотишини англаб турарди. У яна чақиришга уриниб кўрди, лекин томоғидаги аччиқ оғриқ бунга имкон бермади.

Қиз деярли эшикка етай деганида Беккер гандираклаб ўрнидан туришга муваффақ бўлди ва оғзини катта очиб нафас оларкан, маст кишидек қалқиб, қиз томон қадам ташлай бошлади. Меган зўр бериб сумкасини судраганча айланма эшикка интилди. Ундан йигирма қадамча орқада эса Беккер кўр-кўрона йўл топиб келмоқда эди.

– Шошма! – зўрға овозини баландлатди Девид. – Илтимос, тўхта!

Ниҳоят чиқишга етиб олган қиз ваҳимага тушиб, эшикни итарди, бошида айланишни бошлаган эшик очилишига бир неча сантиметр қолганда тўхтади. Малласоч даҳшат ичида орқасига қараб, сайёҳлик сумкаси эшикка тикилиб қолганини кўрди. Қиз уни чиқариб олишга тушди.

Беккер ҳамон туман ичра кетаётганди, эшиқдан ичкарига кириб турган матони мўлжал қилиб, кўлларини чўзганча олға юраверди. Бироқ ўзини назорат қилолмай, эшик томон кулади ва судралишга тушди. Кўллари матога етишига бир неча сантиметр қолганда мато эшик орасидан сирғалиб, ғойиб бўлди. Йигитнинг олдинга чўзилган бармоқлари қуруқ

ҳавони тутамлади. Қиз ва сумка ташқаридаги кўча томон отилди.

– Меган! – полда ёнбошлаб қолган Беккер сўнгги кучини тўплаб кичкирди. Оппок, учи ўткир ингичка игналар унинг кўзларига санчилди, нигоҳларини кўкиш туман қоплаб, хушидан кета бошлади. Қулоқлари остида эса хануз бир исм акс-садо берарди: – Меган!

* * *

Боши узра порлаб турган лампа ёруғидан кўзлари қамашиб ўзига келган Девид Беккер қанча вақт хушсиз ётганини эслай олмади. Атрофга чўккан жим-житликни кимнингдир овози бузди. Беккер бошини полдан кўтаришга уринди. Бутун жаҳон кўз ўнгида сув билан қоплангандек эди гўё. Яна ўша овоз. Қалласини товуш келган тарафга бурган йигитнинг кўзи ўн метр нарида турган гавдага тушди.

– Жаноб?

Беккер овоз эгасини таниди. Бу ўша қиз эди. У текширувлар столи ёнида рюкзагини бағрига босиб, кўркувдан қотиб турарди.

– Жаноб? – калтироқ овозда сўради қиз. – Мен сизга исмимни айтишга улгурмагандим. Қандай қилиб исмимни топдингиз?

Етмиш тўртинчи боб

Сочини ҳамиша ҳарбийча, калта килиб олиб юрадиган, ниҳоятда каттикқўл хулқ-атворга эга олтмиш уч яшар директор Лиленд Фонтейн ҳақиқий тоғлик эди. Тим қора кўзлари жаҳли чикқанда чўғ олган кўмир каби йилтиллаб кетарди. Умуман олганда, жаҳлдорлик унга хос эди. Ходимлар унинг қувноқ ҳолда юрганини деярли учратмасди. Лиленд Фонтейн қаттиқ меҳнати, пухта режалари ва ўзидан олдин ишлаган раҳбарларнинг чуқур хурмати орқали МХАдаги амал пиллапояларидан юқорига одимлаганди. Миллий хавфсизлик хизмати тарихидаги энг биринчи афро-америкалик директор ҳам айнан Фонтейн бўлса-да, ҳеч ким бу ҳақда эслатиб ўтирмасди; Фонтейн танлаган сиёсий партия ирқчиликка эътибор қаратмаганидан, ўз навбатида, ходимлар ҳам ибрат оларди.

Фонтейн чурк этмасдан қаҳва қайнатгич ёнига бориб, ўзига бир финжон Гватемала қаҳвасидан тайёрлади. Сўнг столига жойлашиб ўтириб олганча, мактаб директори ўқувчиларни жазолаётгандек Миж ва Бринкерхоффни сўроқ қилишни бошлади.

Дастлаб Миж сўзлади – аёл уларни директорнинг офисига бостириб киришга мажбур қилган воқеалар ривожини ипидан игнасиғача гапириб берди.

– Вирус? – совуқ овозда сўради директор, Миж гапини тугатгач. – Икковингиз Трансхабарда вирус бор деб ўйлайсизми?

Берилган саволдан Бринкерхофф қалқиб кетди. У мум тишлаб олганди гўё. Миж эса дадиллик билан:

– Худди шундай, жаноб! – деди.

– Вирус тушишига сабаб Стратмор Gauntlet’ни четлаб ўтиб, кўлда файл киритгани деб ҳисоблаяпсизлар, шундайми? – давом этди Фонтейн олдида ётган кодлар рўйхатига кўз кирини ташларкан.

– Ҳа, жаноб! – жавоб берди Миж. – Яна шуни айтиб ўтишим керак-ки, бу файлдаги коднинг киритилганига йигирма соат бўлган эса-да, ҳануз очилгани йўқ!

Фонтейннинг қошлари чимирилди:

– Сизнинг статистикангизга кўра шундай!

Миж эътироз билдириш учун оғиз жуфтлаганди, бундан фойда йўқлигини сезиб, тилини тишлади ва секин деди:

– Кriptoда хозир электр таъминоти ҳам узилиб қолган, жаноб.

Бу хабарни эшитиб Фонтейннинг кўзларида ажабланиш сезилди.

Миж имо билан сўзларини тасдиқлади.

– Ҳамма электр қуввати тугаган. Жабба ўйлаяптики...

– Жаббага кўнғироқ қилдингизми?

– Ҳа, жаноб, мен...

– Нимага унга боғланасиз? – Фонтейн ўрнидан туриб кетди, унинг жаҳли чиққани кўриниб турарди. – Нима сабабдан Стратморга алоқага чиқмадингиз?

– Биз командорга кўнғироқ қилдик, – ўзини ҳимоялашга киришди Миж. – У ҳаммаси жойидалигини айтди.

Тик турган Фонтейннинг кўкраги оғир нафас олганидан кўтарилиб-тушарди.

– У ҳолда шубҳаланишимизга ҳеч қандай асос йўқ.

– Фонтейн қаҳвасидан бир хўплади ва ўтқир нигоҳларини рўпарасида турган ходимларига бирма-бир қаратиб, деди:

– Энди эса мени маъзур тутгайсизлар. Қиладиган ишларим бор. – Унинг овозида гапим тугади, деган оҳанг бор эди.

Мижнинг оғзи очилиб қолди:

– Кечирасиз, жаноб?

Бринкерхофф аллақачон эшик томон қадам ташлашни бошлаган, Миж эса турган жойида қотиб қолганди.

– Мен хайрли тун дедим, Милкен хоним, – қайтарди Фонтейн. – Сиз бўшсиз.

– Лекин... лекин, жаноб, – дудукланди аёл, – Мен... менинг эътирозим бор...

– Сиз эътироз билдирасиз? – сўради директор ўқрайиб, кўлидаги финжонни стол устига кўяркан. – Бу ерда мен эътироз билдираман. Йўқлигимдан фойдаланиб, офисимга кирганингизга эътироз билдираман. Мана шу ташкилотнинг директор ўринбосарини ёлғончига чиқарганингизга эътироз билдираман. Яна...

– Трансхабарга вирус тушган, жаноб. Инстинктларим...

– Инстинктларингиз адашяпти, Милкен хоним! Шу сафар улар хато қиялпти!

Миж айтганида туриб олди.

– Бироқ, жаноб, командор Стратмор Gauntlet’ни четлаб файл киритгани исботланди-ку!

Фонтейн аёл томон юрди. У жаҳлини зўрға назорат қилиб турарди.

– Стратмор Gauntlet’га нимадир қилган бўлса, бу унинг ваколатига киради. Мен сизга таҳлилчи ва хизматчиларни кузатиб ўтиришингиз учун пул тўлайман, директор ўринбосарининг кетини пойлашингиз учун эмас! Командор бўлмаганда, биз ханузгача кодларни қалам ва қоғоз билан очиб ўтирган бўлардик! Энди эса мени ёлғиз қолдиринг! – тишларини ғичирлатиб буйриқ берди Фонтейн ва эшик олдида қалтираб турган Бринкерхоффга ўгирилиб, ўшқирди: – Иккалангиз ҳам! Ҳозироқ даф бўлинг!

– Сизга бўлган ҳурматим ҳаққи, – деди Миж титроқ овозда, – жаноб, Криптога техник хавфсизлик жамоасини юборишимиз зарур деб ўйлайман, чунки...

– Икки дунёда ҳам бундай қилмаймиз!

Бу гапдан кейин Миж Фонтейннинг ғазабдан чакнаб турган кўзларига бир сония қараб турди-да, қискагина қилиб:

– Жуда яхши. Хайрли тун, жаноб! – деди ва ташқарига йўналди. Бринкерхофф ёнидан ўтиб кетаётган Мижнинг нигоҳларидан аёл интуициясини ором олдирмагунча бу ишларни ташлаб қўйиш нияти йўқлигини ўқиди.

Остонада нима қиларини билмай туриб қолган Бринкерхофф ғазабдан бўғриқиб кетган директорга тикилди. Ҳамиша барча маълумотларни икир-чикиригача суриштиришга одатланган Лиленд Фонтейн негадир бугун ўзига ўхшамасди. Олдинлари у ўз ходимларини кундалик жараёндаги ҳар қандай кичкина хатоликни ҳам эринмасдан текшириб чиқишга ва аниқлаштиришга ундарди. Бугун эса кундек равшан муаммодан кўз юмишларига буйруқ беряпти.

Директор ниманидир яшираётгани кўриниб турарди, аммо Бринкерхоффга ёрдамчилик қилгани учун ҳақ тўлашади, савол сўрагани учун эмас. Фонтейн ишчиларининг

қизиқишларини юрагига яқин олишини қайта-қайта исьот-лаган; ҳозир унга ёрдам бериш учун сўқирга айланиш керак бўлса, шундай бўлақолсин.

Бахтга қарши, Мижга сўроқ қилгани учун ҳақ тўланади; аёл ўз вазиғасини бажариш учун аллақачон Кристога йўл олган бўлиши мумкинлигини ўйлаб, Бринкерхофғнинг тиз-заси қалтираб кетди.

Резюмеларни тайёрлаш вақти келди, хаёлидан кечирди Бринкерхофғ ва эшик томон ҳаракатланди.

– Чед! – чақирди Фонтейн унинг ортидан. Мижнинг кўз-ларигаги сўнгги иғодани илғаган директор буйруқ берди: – Унинг бу ердан чиқишига йўл қўя кўрма!

Бринкерхофғ директорнинг нимага шаъма қилганини пайқади ва бош ирғаб, ташқарига отилди.

* * *

Бринкерхофғнинг ортидан қараб қолган Фонтейн оғир уҳ тортди ва қўли билан бошини чангаллади. Унинг тим қора кўзлари уйқусизлик, чарчоқ ва миясини кемираётган фикр-лардан толиққан эди. Директорнинг уйга қайтиши жуда узок ва кутилмаган саёҳат бўлди. Ҳозир МХАда бутун тарихни ўзгартириб юборадиган воқеалар бўлаётганди, ғалати жиҳати, булардан МХА директорининг ўзи фақат тасодиғ туғай-лигина хабар топиб қолганди.

Директор уч ойча муқаддам командор Стратморни ра-ғиқаси ташлаб кетаётгани ҳақидаги янғиликни эшитди. Бундан ташқари, унга командор узлуксиз, тунни тонгга улаб ишлаётгани, бунинг оқибатида соғлиғини йўқотиши мум-кинлиги тўғрисида ҳисоботлар етиб келди. Кўп масалаларда фикри бир жойдан чиқмаса-да, Фонтейн бош ёрдамчисини ҳамиша юқори баҳоларди; Стратмор МХА кўрган энг бебаҳо ходимлардан бири эди. Читтак операциясининг мувафғақи-ятсизлиғидан бери Стратмор тушқунликка тушиб қолгани Фонтейнни хавотирга соларди; командорда МХА билан боғ-лик жуда кўп сирларнинг калити бўлиб, директор, ўз навба-тида, мулкини ҳимоя қилишга мужбур эди.

Ҳеч қандай шубҳа уйғотмасдан Стратморни доимий кузатиб, ҳар бир босган қадамидан хабардор бўлиб, руҳий

аҳволи 100 фоиз жойидалиги хакида маълумот бериб турувчи одам керак эди, аммо бу осон иш эмасди. Командор жуда мағрур ва кудратли эди, кузатув остига олингани туфайли атрофдагилар кўз ўнгида унинг обрўси ва ишончи йўқолишини Фонтейн истамасди.

Стратморга хурмати юзасидан Фонтейн бу ишга бировни аралаштирмай, ўзи киришишга аҳд қилди. У билдирмасдан командорнинг Кристодаги компютерига кўринмас эшитиш мосламаси ўрнатиб қўйди ҳамда унинг воситасида бош ёрдамчисининг электрон хабарлари, ёзишмалари, режаларидан хабардор бўлиш имкониятини қўлга киритди. Энди Стратмор стресс остида бирор ақлсиз режани амалга оширмақчи бўлса, директор унинг ишларида огоҳлантириш белгиларини кўра оларди. Лекин Фонтейн руҳий носоғломлик белгилари ўрнига ақлга сиғдириб бўлмас даражада ғаройиб разведка лойиҳасига дуч келди. Стратмор нима сабабдан ишга бунчалик ёпишиб олганига энди ажабланмаса ҳам бўларди; режаси амалга ошса, Читтак мағлубиятининг ўрни юз марта ювилиб кетарди.

Стратморнинг аҳволи яхши эканига Фонтейннинг ишончи комил эди – командор олдингидек айёр, ақлли ва сadoқатли эди. Директор бера олиши мумкин бўлган энг яхши ёрдам унинг мўъжизасини яратишга ҳалал бермаслик бўларди. Стратмор шундай бир режа ўйлаб қўйгандики, Фонтейн бу режа барбод бўлишига асло йўл қўя олмасди.

Етмиш бешинчи боб

Стратмор тиззасидаги тўппончани силади. Қони қанчалик қайнаб турган бўлмасин, у ҳеч қачон тиниқ фикрлашдан чалғимасди. Грег Хейл Сьюзанга қўл текизишга журъат этганини ўйлаб, командорнинг нафрати кўзиса-да, бунга сабаб ўзи эканлигини англаб, баттар қахрланарди; Сьюзанни Нод 3 ичига киритиш фикри командордан чиққанди. Стратмор ўз ҳиссиётларини жиловлашнинг уддасидан яхши чиқарди – ҳозир у тошиб кетаётган туйғулари туфайли Рақамли қалъа масаласини бир четга суриб қўёлмасди. Командор Стратмор Миллий хавфсизлик агентлигининг бош директори ўринбосари ва унинг шу бугунги иши ҳар қачонгидан кўра маъсулиятлироқ эди.

– Сьюзан, – деди командор оҳиста, – Хейлнинг электрон почтасини ўчирдингми?

– Йўқ, – жавоб қилди қиз.

– Калит сўзни топдингми?

Қиз инкор маъносида бош чайқади.

Стратморнинг пешонаси тиришиб, лабини маҳкам тишлади. Унинг миясида баҳс кетаётганди. Агар истаса, командор ҳозироқ Сьюзанга лифтнинг калитини бериб, жўнатиб юбориши мумкин. Аммо қиз унга керак, шу ерда. Стратмор Хейл яширган калит сўзни топишда Сьюзаннинг ёрдамига мухтож. Ҳали бу ҳақда индамаган бўлса ҳам, калит сўзни топиш нафақат академик қизиқиш, балки ҳаёт-мамонт масаласи эди. Стратмор номувофиқлик дастури орқали калит сўзни бир ўзи топишга уриниб кўриш ҳақида ўйлади, лекин Изкуварни ишлатишда камчиликларга дуч келгани боис бу фикрдан қайтди.

– Сьюзан, – яна хўрсинди командор, – Хейлнинг калит сўзини топишда менга ёрдам беришингни истардим.

– Нималар деяпсиз? – Сьюзан кўзларини жавдиратганча ўрнидан туриб кетди.

Стратмор унга қўшилиб туришдан ўзини зўрға босиб қолди. Командор музокара олиб бориш борасида бир қондани яхши биларди – устун томон ҳамшиша ўтирган жойида

ишини битиради. Съюзан шу ёзилмаган қонунга бўйсун-
шига умид қилди, лекин бундай бўлиб чиқмади.

– Съюзан, жойингга ўтир!

Қиз эътибор бермади.

– Ўтир дедим сенга! – буйруқ оҳангига кўчди командор.

Съюзан қилт этмади.

– Жаноб, ҳалиям Танкадонинг алгоритмини текширмоқ-
чи бўлсангиз, буни ўзингиз бемалол бажаришингиз мумкин.
Мен ташқарига чиқишни истайман!

Стратмор бошини қуйи солиб, чуқур нафас оларкан,
Съюзанга бўлаётган ишларнинг асл моҳиятини тушунти-
ришдан бошқа чораси қолмаганини тушунди. «Бир учини
чиқарсам бўлади», ўйлади командор, чунки у айтмоқчи бўл-
ган гапни қиз барибир қачондир эшитган бўларди. «Ишқи-
либ, хато қилмаётган бўлай», хаёлидан ўтказди командор ва
гап бошлади:

– Съюзан, аслида бундай бўлиши керак эмасди, – у қўли
билан чаккасини ушлади. – Мен сенга айрим нарсаларни
айтмагандим. Баъзан... – гапдан тўхтади командор ва оғир
жиноятни бўйнига олаётгандек қалтираб кетди. – Баъзан мен
каби ўринга эга бўлган одамлар ўзлари севган инсонларни
алдашига тўғри келади. Бугун ана шундай кунлардан бири.
Қасам ичаман, бу ҳақда сенга айтишни режалаштирмаган-
дим... Нафақат сенинг, ҳеч кимнинг бундан хабар топишини
истамагандим...

Командорнинг юзидаги қайғу аралаш ўта жиддий ифо-
дани кўриб, Съюзаннинг эти жимирлаб кетди. Стратмор ҳа-
зиллашмаётгани, ҳақиқатан ҳам ҳозир қизга аллақандай ўта
махфий гапни билдиришини тушуниб, оҳиста жойига чўкди.

Узоқ давом этган жимликдан сўнг Стратмор фикрлари-
ни тўплаб олиш учун шифтга тикилди.

– Съюзан, – синиқ овозда гап бошлади шеф. – Менинг
оилам йўқ. – У нигоҳларини қизга йўналтирди. – Менинг га-
пиришга арзигулик турмушим ҳам йўқ. Мен бутун севгимни
мана шу мамлакатга бағишладим. МХАда ишлаш ҳаётим-
нинг мазмунига айланди.

Съюзан кулоқ қокмасдан уни тингларди.

– Ўзинг биласан, – давом этди командор, – тез орада нафақага чиқишни режалаштирганман. Лекин бу ердан гурур билан кетишни истайман. Мен ҳақиқатан мамлакатимиз ҳаётини яхши тарафга ўзгартирадиган ишларни амалга оширганимни кўриб, сўнг нафақага чиқишни истайман, тушунма-япсанми?

– Ахир сиз ўзгартирдингиз-ку, – паст овозда эътироз билдирди қиз. – Сиз Трансхабарни бунёд этдингиз!

Стратмор унинг гапига кулоқ солмади.

– Ўтган беш йил мобайнида МХАдаги ишимиз борган сари қийинлашди. Бизга қарши туриши ҳеч қачон ҳаёлимга келмаган душманлар орттирдик. Ҳуқуқшунослар, фуқаро ҳуқуқлари бўйича фанатиклар, Электрон чегараланиш жамияти – буларнинг ҳаммаси рақибларимизнинг бир қисми, лекин асосийси эмас. Асосийси одамлар. Улар бизга нисбатан ишончини йўқотди. Улар ваҳимачи бўлиб қолди. Улар тўсатдан бизнинг қиёфамизда душманни кўра бошлади. Сен-у менга ўхшаган, чин кўнгилдан миллат фойдасини ўйловчи кишилар мамлакатимизнинг хавфсиз келажаги учун хизмат қилиш ҳуқуқимизни ҳимоя қилиб курашишимизга тўғри келди. Биз ортик тинчлик қўриқчилари эмасдик, қилган шунча хизматларимиз эвазига инсон ҳуқуқларини поймол этувчилар деган номга сазовор кўрилдик. – Стратмор бир дам тўхтаб, чуқур нафас олди. – Бахтга қарши, дунёда беғуноҳ инсонлар жудаям кўп, биз кўл қовуштириб ўтирсак, бу инсонлар ўзларига қандай даҳшатлар рўбарў келишини етти ухлаб тушларида ҳам кўрмайди. Мен чин қалбимдан ишонаман, уларни ғафлат қутқусидан қутқариш фақатгина бизга боғлиқ.

Сьюзан унинг нимага шаъма қилаётганини англамади.

Командор оёқлари остидаги мрамарга ҳорғин тикилди, сўнг бошини кўтарди.

– Сьюзан, мени диққат билан эшит, – жилмайишга ҳаракат қилди у, нигоҳини қизга қаратаркан. – Гапларимни бўлмасдан, охиригача тингла, илтимос. Мен Танкадонинг электрон мактубларини икки ойдан бери кузатиб келяпман. Ўзинг тасаввур қилганингдек, унинг Рақамли қалъа деб номланган

ечиб бўлмас алгоритм ҳақида Шимолий Дакотага ёзган хабарини биринчи марта ўқиганимда жуда ҳайратландим; бундай алгоритм яратилиши мумкин эмас деб ўйлагандим. Бироқ ҳар сафар янги хатларни ўқиганим сари Танкадога ишона бошладим. Рақамли қальанинг айланма кодини яратишда занжир мутациядан фойдаланаётганини эшитганимдан сўнг эса Танкадо биздан минг йилга олдинлаб кетганига ишонч ҳосил қилдим; бу усулни синаб кўриш ўзимизникилардан ҳеч кимнинг калласига келмаганди.

– Нега энди ўйлаб кўришимиз керак эди? – эътироз билдирди Сьюзан. – Бундан бир иш чиқиши мумкин эмас эди барибир.

Стратмор ўрнидан туриб, эшикдан кўзини узмай хона бўйлаб кеза бошлади.

– Бир неча ҳафта олдин Рақамли қальанинг кимошди савдосига қўйилиши ҳақидаги хабарни эшитганимда Танкадо ҳазиллашмаганига ишондим. Агар Рақамли қальани бирорта япон дастурлаш компанияси сотиб олса, биз тамом бўлардик, шунинг учун нима қилиб бўлса-да уни тўхтатиб қолиш чораси ҳақида ўйлай бошладим. Албатта, Танкадония ўлдириш ҳақида ҳам хаёл қилдим, бироқ алгоритм атрофида айланаётган миш-мишлар ва Трансхабар тўғрисидаги даъволаридан кейин унга бирор гап бўлса, энг биринчи гумон бизга тушарди. Шу сабабдан бу фикрдан қайтдим. – Командор Сьюзанга ўгирилди. – Шуни тушуниб етдимки, Рақамли қальани тўхтатмаслик керак экан.

Қизнинг фикрлари чалкашиб кетди.

– Мен Рақамли қалъа ҳаётда бир бора бериладиган имконият эканлигини англадим, – сўзлашда давом этди командор. – Бир нечта ўзгартириш билан Рақамли қалъа бизга қарши эмас, аксинча, бизнинг фойдамизга хизмат қила бошлайди.

Сьюзан бунчалик бўлмағур гапни умрида эшитмаганди. Ечиб бўлмас алгоритм МХАнинг шўрини қуритиши тайин.

– Агар, – давом этарди Стратмор, – агар алгоритмга кичкина ўзгартириш кирита олганимда эди... тарқалиб кетмасидан олдин... – у айёрона ёрқин чакнаган кўзларини Сьюзанга тикди.

Ҳанузгача гап нима ҳақидалигини англолмаётган Сюзаннинг юзида акс этган савол ифодасини кўриб, ҳаяжонланганча режасини тушунтиришга киришди:

– Калит сўзни топсам, Рақамли қалъани очардим ва унга ўзгартириш киритардим!

– Рақамли қалъага қора туйнук ўрнатмоқчимисиз? – ҳайратланди Сюзан. Командор уни алдагани эсидан ҳам чиқиб, юрагида умид учқунлари алангалади. – Худди Читтак алгоритмида қилганингиз каби?

Стратмор бош ирғади.

– Шундан кейин биз бемалол Танкадонинг файли интернетга ёйилишини ҳеч қандай хавотирсиз томоша қилиб турардик. Рақамли қалъа японча алгоритм бўлгани туфайли МХА унга алоқадорлиги ҳеч кимнинг хаёлига келмайди. Олдимизда турган ягона вазифа қора туйнук ўрнатиш холос.

Стратморнинг режаси нақадар оқилона эканлигини Сюзан тушуниб етди. Стратмор... Қойил қолмасдан илож йўқ. У МХА еча оладиган алгоритм кенг ёйилишини осонлаштирмоқчи эди.

– Рақамли қалъа бир кечадаёқ ҳамма фойдаланадиган стандарт алгоритмга айланади, – кўшиб кўйди Стратмор.

– Бир кечадаёқ? – сўради Сюзан. – Буни қаердан биласиз? Рақамли қалъани ҳамма жойдан бепулга топиш имконият бўлса ҳам, кўпгина компьютер фойдаланувчилари барибир ўзларининг эски бироқ ишончли алгоритмларидан фойдаланишда давом этади. Қандай қилиб уларни Рақамли қалъадан фойдаланишга кўндирмоқчисиз?

Стратмор жилмайди:

– Жуда оддий. Бир ҳаракат билан бутун дунёни Трансхбарнинг мавжудлигидан бохабар қиламиз.

Сюзаннинг оғзи очилиб қолди.

– Бу жудаям оддий, Сюзан. Биз ҳақиқатни ёйиб юборамиз, дунёга МХАда барча алгоритмларни ечувчи компьютер борлигини, компьютернинг тиши эса фақат Рақамли қалъагагина ўтмаслигини ошкор қиламиз.

Қизнинг кўзлари чакнаб кетди.

– Шундан кейин ҳамма ўйлаб ўтирмай Рақамли қалъани

ўрнатишга киришади... Чунки улар аслида биз уни ҳам оча олишимиздан беҳабар бўлади...

Командор мамнун бош силкиди.

– Худди шундай. – Орага сукунат чўкди. – Сени алдаганим учун кечир. Рақамли қалъани қайтадан ёзиш жуда катта ўйин эди, сени аралашиб қолишингни истамагандим.

– Мен... тушунаман, – режанинг ажойиблигидан ҳануз ўзига келолмаётган қиз охиста жавоб берди. – Умуман олганда, яхшигина алдоқчи экансиз!

Стратмор қикирлаб кулди.

– Кўп йиллар давомида орттирилган тажриба. Фақат шу орқалигина сени кўнгилсизликлардан асрашим мумкин эди.

Съюзан жиддий оҳангда сўради:

– Қандай кўнгилсизликни айтяпсиз?

– Ўзинг кўриб турибсан-ку!

Сўнгги бир соат ичида биринчи марта қизнинг юзига табассум югурди.

– Шундай дейишингиздан кўрқиб тургандим ўзи.

Эркак елка қисди.

– Рақамли қалъанинг калит сўзини топишимиз биланок директорга бу ҳақда хабар бераман.

Съюзан ҳамон ҳайрат оғушида эди. Командор Стратмор бутун разведка дунёсида катта ўзгаришларга олиб келувчи лойиҳани бир ўзи амалга оширишни режалаштирганди ва бунинг уддасидан деярли чиққанди ҳам. Калит сўз ҳозир Nod 3 нинг ичида. Танкадо ўлган. Унинг ҳамтовоғи эса топилган.

Съюзан жим бўлди.

Танкадо ўлган! Бу жуда ғалати тасодиф эди. Стратмор унга айтган ёлғонлар эсига тушиб, кизнинг эти увушди. У шубҳа билан сўради:

– Энзай Танкадони сиз ўлдирдингизми?

Стратмор бу саволдан ажабланди:

– Албатта йўқ. Танкадони ўлдиришимга ҳожат йўқ эди. Аслида у тирик қолганида яхшироқ бўларди. Танкадонинг ўлими Рақамли қалъани шубҳа остига қўяди. Мен ҳаммаси иложи борича ортиқча шовқинсиз, тинч йўл билан ўтишини истагандим. Ҳақиқий режам қора туйнукни билдирмасдан

ўрнатганимиздан сўнг Танкадо алгоритмни сотишига эришишдан иборат эди.

Съюзан бу режа ақлга тўғри келишини тан олмасдан иложи йўқ эди. Танкадо интернетдаги алгоритм ҳақиқий эмаслигига шубҳаланишига ҳеч қандай асос бўлмасди, чунки унга ўзи ва Шимолий Дакотадан бошқа ҳеч ким улана олмаслигини яхши биларди. Танкадо Рақамли қалъани қайтадан текшириб чиқишни истаб қолмаса, у ҳеч қачон қора туйнукдан хабар тополмасди. Лекин у Рақамли қалъа устида шунча кўп ўралашгандики, бутун бошли дастурни бошидан кўриб чиқишга тоқати етмаслиги аниқ эди.

Ниҳоят, қиз ҳамма гапни таҳлил қилиб бўлди ва нима сабабдан командор Стратмор Криптода тун-у кун ишлаётганини англади. Мураккаб алгоритмда қора туйнукдек кўз илғамас дастурни ёзиб чиқиш ва интернетга кўринмас калитни кўшиш жуда нозик ва узоқ вақт талаб этадиган вазифа бўлиб, бунда махфийлик биринчи ўринда турарди. Рақамли қалъадаги арзимас ўзгаришни сезиб қолишлари командорнинг бутун режаларини чиппакка чиқариб юбориши мумкин эди.

Съюзан командор нега Трансхабарни тўхтатмасликка қарор қилганини ҳам энди тушунди. Рақамли қалъа МХАнинг янги овунчоғига айланса, Стратмор уни ростдан ҳам ечиб бўлмаслигига ишонч ҳосил қилишни истаган экан.

– Хўш, ҳалиям ташқарига чиқишни истайсанми? – кулиб сўради Стратмор.

Съюзан унга қаради. Бу ерда, қоронғуда, буюк Тревор Стратмор билан биргалиги учунми, қизнинг кўркуви қаёққадир ғойиб бўлганди. Рақамли қалъани қайта ёзиш тарихда қоладиган воқеа – яхшиликка хизмат қиладиган вазифа. Бу ишда Съюзаннинг ёрдами зарур бўлса, нега энди бўйин товлаши керак?

Съюзан ширин жилмайди.

– Навбатдаги режамиз қандай?

Бу гапни эшитиб, Стратморнинг юзи хурсандчиликдан лов-лов ёниб кетди, қизнинг ёнига юриб келиб, кўлини унинг елкасига ташлади.

– Миннатдорман, Сьюзан. – Сўнг ишга киришди. – Ҳозир биргаликда пастга тушамиз. – У кўлидаги тўппончани кўтарди. – Сен Хейлнинг компютерига борасан, мен эса сени ҳимоя қиламан.

Nod 3 га кириш фикри қизнинг этини жунжиктириб юборди.

– Балки Девидни кутганимиз маъкулдир. У Танкадодаги калит сўзнинг нухасини олиши биланок қўнғироқ қилади.

Стратмор бош чайқади.

– Вақтимиз унчалик кўп эмас. Ишни қанча тез бажар-сак, шунча яхши. Девид калитнинг нухасини топа олади-ми, йўқми, бун билмаймиз ҳали. Катта эҳтимол билан узук бизга қарши бўлганларнинг қўлига тушиб қолиши мумкин, шунга тезроқ алгоритмга ўзгартириш киритишни яқунлашни афзал кўраман. Ана шунда, калит сўз кимда бўлишидан қатъий назар, у биз яратган Рақамли қалъани юклаб олади. – Стратмор тўппончада бармоқларини юргизди. – Биз Хейлнинг калит сўзини топишимиз зарур.

Сьюзан тилини тишлади. Командор ҳақ эди. Уларга Хейлнинг калит сўзи керак эди. Ва бун кечиктириб бўлмасди.

Увушиб қолган оёқларини ишқалаганча ўрнидан тураркан, Сьюзан ишқилиб Хейлни қаттироқ урган бўлай, деб умид қилди. Кейин Стратморнинг кўлидаги қуролга қараб, хавотирланиб сўради:

– Сиз ростдан ҳам Грег Хейлни отмоқчимисиз?

– Йўқ! – Стратмор қовоғини уйиб, эшикка юаркан кўшиб қўйди: – Лекин, умид қиламанки, Хейл бун билмайди:

Етмиш олтинчи боб

Севилья аэропорти терминалининг ташқарисида ҳали ҳисоблагичи ўчирилмаган такси тўхтаб турарди. Унинг ичида ўтирган темир кўзойнакли йўловчи терминал ойнасида ичкарига тикиларкан, вақтида етиб келганини англаб, хурсанд бўлди.

У залдаги сариқ сочли қизни кўрди. Қиз Девид Беккер курсига ўтиришига ёрдамлашаётганди. Кўринишидан, Беккер қаттиқ оғриқ ичида эди. «У ҳали ҳақиқий оғриқ нима эканини билмайди», ўйлади йўловчи. Қиз сумкасида кичкина буюм чиқариб, Беккерга узатди. Йигит уни қўлида ушлаб, ёруққа тутганча бироз ўрганиб, бармоғига тақиб олди. Кейин Беккер чўнтагидан пул чиқариб, аллақанчасини қизга берди. Улар яна бир неча дақиқа гаплашиб турди. Қиз Беккерни маҳкам кучоқлаб, хайрлашди ва елкасига рюкзагини илиб, қўл силкиганча аэропортнинг мижозлар билан ишлаш бўлимига қараб йўл олди.

– Ниҳоят, – шивирлади йўловчи, – ниҳоят, топилди!

Етмиш еттинчи боб

Стратмор кўлида қуролни маҳкам ушлаганча офисдан ташқарига бир қадам ташлади. Сьюзан унга эргашди; қиз Хейл ҳануз Nod 3 ичида эканига шубҳа қиларди.

Командорнинг компьютеридан тушган нур уларнинг бўй-бастини платформа бўйлаб ёритди. Сьюзан иложи бори-ча шефга яқинроқ юришга интилди.

Эшикдан узоқлашишаркан, ёруғлик сўниб, улар буткул қоронғулик ичида қолди. Фақат шишаванд гумбаз узра нур тараб турган юлдузларнинг хира шуъласи ҳамда Nod 3 нинг парчаланган эшигидаги тиркишдан тушаётган ёруғликкина залда кўзга ташланарди.

Стратмор яна бир қадам олдинга силжиб, пастга олиб тушувчи зинани эҳтиёткорлик билан ахтара бошлади. Тўп-пончани чап қўлига ўтказиб, ўнг қўли бармоқлари билан зина тутқичларини пайпаслаб қидира бошлади. Шу дам ча-пақайлаб қурол ишлатишга нўноқ экани ёдига тушиб, тўп-пончани алмаштирмоқчи бўлди. Бироқ бу айланма зинадан қулаган киши бахтли тасодиф туфайлигина нариги дунёга равона бўлмасдан, бир умр тўшакка миҳланиб қолиш эҳти-моли бор, Стратмор эса нафақага чиққандан кейинги ҳаёти-ни ногиронлар аравачасида ўтказишни кўзда тутмаганди.

Крипто залидаги қоронғулик сабаб кўзлари сўқирлаш-ган Сьюзан Стратморнинг елкасини зўрға топиб, қўл ташла-ди. Ўртадаги масофа икки қадам бўлса ҳам, қиз командор-нинг шарпасини деярли кўрмасди. Ҳар қадам ташлаганида туфлиси билан зина четини қидирарди.

Хейлнинг калит сўзини топиш учун Nod 3 га бориш хавfli экани ҳақидаги ҳаёллар қизнинг миясини қайта пар-малай бошлади. Командор Хейлнинг уларга қўл текизишга журъати етмаслиги тўғрисида қатъий гапирган бўлса ҳам, Сьюзан бунга унча ишонмасди. Иложсиз қолган Хейлда фақат икки йўл бор эди: ё Криптодан қочишни уддалаш, ё қамоққа жўнаш.

Қизнинг ички овози тинимсиз равишда улар ҳозир Де-виднинг кўнғироғини кутиб, ундаги калит сўз билан ишни якунлаш кераклигини уқтирарди, аммо Девид узукни рост-

дан ҳам топа олишига ҳеч ким кафолат беролмасди. Сюзан нима сабабдан Девид бунчалик кечикаётгани ҳақида ўйлай бошлади, лекин диққатини чалғитмаслик мақсадида уни ҳаёлидан қувиб чиқаришга интилиб, олдинга юришда давом этди.

Стратмор иложи борича тик этган товуш чиқармасликка уринарди, чунки Хейлни чўчитиб юбориш фақат зарарга ишлаши мумкин эди. Ниҳоят, зинанинг охирига яқинлашгач, Стратмор оҳиста ютинганча сўнги қадамни ташлаб, Криптонинг қоп-қора мрамор полига оёқ босди. Сюзан унинг елкаси ҳаяжондан титраётганини сезиб турарди – улар хавфли ҳудудга қадам босишди; Хейл ҳар қайси бурчақда бўлиши мумкин эди.

Улар Nod 3 га етиб бориш учун Трансхабарни айланиб ўтишлари зарур эди. Сюзан ич-ичидан Хейл ҳанузгача оғриқдан букилиб, полда юмалаб ётган бўлишини илтижо қилди.

Стратмор зина тутқучини кўйиб юбориб, тўпсончани ўнг қўлига олди ва бир сўз айтмасдан зулмат томон ҳаракатланди. Сюзан унинг елкасидан маҳкам ушлаб эргашди. Агар қоронғулик ичида қиз Стратморни йўқотиб қўядиган бўлса, уни топишнинг ягона чораси овоз чиқариб гапириш бўларди; бу эса Хейлни олдига суяк ташлаш дегани эди. Зинадан узоқлашиб бораркан, ёш болалигида дўстлари билан кечкурун ўйнаган ўйин Сюзаннинг эсига тушди – у уйни тарк этганди. У очик майдонда бир ўзи қолганди. У ҳимоясиз эди.

Трансхабар ҳозир улкан қора денгиз ичида қакқайиб турган оролга ўхшарди. Командор ҳар қадамда тўхтаб, қуролини шайлаганча атрофга қулоқ соларди. Ўлик жим-житликни пастки қаватлардаги гувиллаган товушгина бузиб турарди. Сюзан шефни орқага тортишни, хавфсиз жойга қайтаришни, ичкарига судраб киришни истарди. Қизнинг тасавурида худди атрофдан уларга юзлаб башаралар боқиб тургандек туюлиб кетди.

Трансхабарга етишларига озгина қолганда аллақердан янграган қаттиқ биппилаган товуш Кристодаги осудаликни

тўзғитиб юборди. Овоз келган тарафга караган Стратморнинг елкасидан кўли тушиб кетган киз шефни йўқотиб кўйдди. Ҳозиргина командорнинг елкаси турган жойда энди ҳеч нарса йўқ эди. Сьюзан тахликага эрк бермасликка тиришиб; олдинга пайпасланиб юрди.

Бипиллаган товуш ҳамон давом этарди. У яқин ўртадан эшитиларди. Сьюзан зулмат оралаб бир ўннга, бир чапга алангларди. Шу маҳал овоз тинди. Сьюзан музлаб қолди. Бир сониядан сўнг унинг рўпарасида болалигида кўрадиган кўрқинчли тушларидагидек даҳшатли сиймо гавдаланди. Ям-яшил башара арвохникига ўхшар, шайтонники каби тиртиқларга тўлиб кетганди. Қизнинг ўтакаси ёрилиб, орқага тисарилди ва қочиш учун ўгирилган ҳам эдики, нимадир унинг кўлидан тутди:

– Қимирлама! – буйрук келди кизнинг ортидан.

Сьюзаннинг кўзига бир лаҳза шайтоннинг ёниб турган кўзларида Хейл кўрингандек бўлди. Аммо овоз Хейлга тегишли эмасди. Қизнинг кўли ҳам жуда юмшоқ ушланганди. Сьюзандан совуқ тер чиқиб кетди. Овоз Стратморники эди. Унинг юзини яшил кўрсатган нарса чўнтагидан чиқарган электрон қурилмадан таралаётган яшил шуъла экан. Қизнинг танасидаги қалтироқ босилиб, чуқур нафас олди.

– Жин урсин! – сўкинди Стратмор тишини ғичирлатиб. – Янги пейджер олгандим, овозини пастлатишни унутибман! – У кўлидаги SkyPager’га олайиб қаради. Бу пейджерни командор маҳаллий электроника дўконига шахсан ўзи бориб, махфийликни сақлаш мақсадида нақд пул тўлаб сотиб олганди. МХА ходимларни қандай кузатишидан яхши хабардор бўлган командор атайдан шундай йўл тутди, чунки бу қурилмадан юбориладиган ва қабул қилинадиган хабарлар мутлақо махфий сақланиши мақсадга мувофиқ эди.

Сьюзан хавотирга тушди. Хейл аллақачон уларнинг келаётганидан хабар топган бўлса керак.

Стратмор пейджердаги бир неча тугмани босиб, келаётган мактубни ўқиди ва оҳлаб юборди. Бу нохуш хабар Испаниядан келганди – Девид Беккердан эмас, Стратмор Севильяга юборган бошқа бировдан эди.

* * *

Вашингтондан уч минг миль олисда энг замонавий техника билан тўлдириб ташланган мини-автобус бўм-бўш Севилья кўчаларида катта тезликда ҳаракатланиб борарди. Мини-автобусда МХА қошидаги ўта махфий бўлган UMBRA бўлими ҳарбий хизматчиларидан икки киши кетаётган эди. Улар биринчи марта Форт Миддан фавқулодда топширик олишлари эмасди, бироқ бу сафарги кўрсатма жуда «юқори»дан берилгани уларнинг елкасига ортиқча масъулият юклаганди.

Рулда ўтирган агент елкаси оша сўради:

– Одамимизнинг қораси кўриндими?

Ҳамроҳи автобуснинг шифтига ўрнатилган видеомонитордан кўз узмаган ҳолда жавоб берди:

– Йўқ! Ҳайдашда давом эт!

Етмиш саккизинчи боб

Бир уюм кабель симлари остида терга пишган Жабба оғзига фонарчани кистириб ишлаётганди. У дам олиш кунлари кечгача ишлашга ўрганиб қолганди; бу ходимлардан холи қолган бинода компьютерларнинг техник носозликларини тузатиш учун жуда қулай вақт эди. Қўлидаги қизиқ турган кавшарлагични ўралиб кетган симлардан бирига теккизар экан, ҳимоя қатламини ортикча куйдириб қўйиш ҳалокатга олиб келиши мумкинлигини яхши англаган Жабба ниҳоятда эҳтиёткорлик билан ҳаракатланарди.

Яна озгина. Бу иш ўйлаганидан кўпроқ вақт олаётганди.

Жабба кавшарлагичнинг учини металлга яқинлаштириб, охирги, ҳал қилувчи туташувга киришган ҳам эдики, қўл телефонининг асабий товушидан чўчиб тушди. Телефонига қарайман деб қайрилганида бир қўли буралиб кетди ва жазиллаб турган суюқ қўрғошин иккинчи қўлига тўкилди.

– Жин урсин! – Жабба оғриқ сезиб, кавшарлагични қўлидан тушириб юборди, оғзидаги фонарь томоғига кириб кетаёзди. – Жин урсииин! – сўкинди эркак ва қўлига томган қўрғошин парчасига қаради. У тушган жойида қизил қуйган доғ қолдирган, юмалоқланиб, совий бошлаган, Жабба ўрнатишга ҳаракат қилаётган чип эса бошига қулаб тушганди.

– Минг лаънат!

Жаббанинг телефони яна тинғирлашни бошлади. Асабийлашиб турган эркак бунга эътибор қилмади.

– Миж! Жин урсин сени! – пишқириб сўкинди Жабба. – Криптода ҳаммаси жойида! Аппарат яна жиринглашни бошлади, аммо Жабба уни безътибор қолдириб, чипни қайта ўрнатишга киришди ва орадан бир дақиқа ўтар-ўтмас бу ишни якунлади. Телефон эса ҳамон кўнғироқ бўлаётганидан хабар бериб бор овозда жирингларди. – Худо ҳаққи! Миж! Бўлди қилсангчи! – ғудранди эркак ўқрайиб.

Аппарат яна тахминан ўн беш сонияча жиринглаб тургач, ниҳоят овози ўчди.

Бир дақиқадан сўнг шифтдаги радиокарнай шитирлаб тилга кирди: техник хавфсизлик бўлими раҳбаридан марҳамат қилиб бош оператор билан боғланиши сўралади!

Жабба кулоқларига ишонмасди. «Нега энди шунчаки бас қила қолмайди бу Миж?» аччиқланди эркак ва қайсарлиги тутиб, хабарни бутунлай безътибор қолдирди.

Етмиш тўққизинчи боб

SkyPager'ни чўнтагига солган Стратмор зимистон ичида Nod 3 томон кўз ташлади. Сўнг Сьюзанга қўл чўзиб, шивирлади:

– Кетдик!

Аммо уларнинг бармоқлари туташигга улгурмади.

Қоронғулик қаъридан гулдураган товуш эшитилди. Бараварига овоз келган томонга қараган Стратмор билан Сьюзан ўзларига қараб фаралари ўчирилган, катта тезликда бостириб келаётган кичик маркали Маск юк машинасини кўриб, шошиб қолишди. Воқеалар ривожини шунчалик тезлашиб кетдики, бирор чора кўриш ҳақида ўйлашга ҳам улгурмаган Стратмор ўзига урилган машина зарбидан полга қулади.

Бу Хейл эди. Пейджер уларнинг қаерда эканини фож килганди.

Командорнинг қўлидаги Беретта тўппончасининг тақлаб полга тушганини эшитган Сьюзан нима қилишни, қаерга югуришни билмай, бор ерга михланиб қолди. Инстинктлари қизга қочишни маслаҳат берарди, аммо лифтининг кодини билмасдан туриб бу ердан чиқиб бўлмасди. Сьюзаннинг юраги эса дарҳол Стратморга кўмак кўрсатиши зарурлигини айтарди, лекин қандай қилиб? Чор-атрофга алангларкан, Хейл билан полда ётган Стратмор ўртасида ҳаёт-мамот курашининг шовқини бошланади деб ўйлади, лекин тик этган сас эшитилмади. Командорни уриб кетганидан кейин Хейл яна зулмат ортига яширингандек атрофни жим-житлик пардаси ўраб олганди.

Сьюзан қоронғуликка тикилиб, энди нима бўлишини кутди. Орадан бир аср ўтгандек эди, қизнинг ортиқ кутишга бардоши етмай, охишта шивирлади:

– Командор, қаердасиз?

Оғзидан шу сўзлар отилиб чиқиши биланоқ Сьюзан катта хато қилганини тушуниб етди. Орқасидан ўша таниш ифор – Хейл атирининг ҳиди келиб, бурнига урилди. Қиз ўгирилганида аллақачон кеч бўлганди. Бақувват қўллар исканжасида қолган Сьюзанга ҳаво етишмасдан типирчилай

бошлади. Унинг юзи Хейлнинг кўрагига карама-қарши турарди.

– Оёқларим орасидаги оғрикқа чидаб бўлмаяпти! – кизнинг кулоғи остидан Хейлнинг пичирлаган товуши эшитилди.

Съюзаннинг тиззалари қалтираб кетди. Гумбаз устида нур сочиб турган юлдузлар кўзи олдида рақс туша бошлади.

Саксонинчи боб

Съюзаннинг елкасидан қўлини айлантириб ушлаб олган Хейл зим-зиё залга қараб кичқирди:

– Командор, суюклигингиз менинг қўлимда. Агар унга зарар етишини истамасангиз, мени ташқарига қўйиб юборинг!

Унинг талабига ҳеч қандай жавоб бўлмади.

Хейл қизнинг бўйнини янада қаттиқроқ қисди.

– Агар ҳозироқ жавоб бермасангиз, бош криптографингизнинг бўйнини синдираман!

Уларнинг ортидан тўппончанинг шиқирлаши ва командорнинг хотиржам оҳангдаги буйруғи эшитилди:

– Қўйиб юбор уни!

– Командор! – деди Съюзан сўнгги кучини тўплаб.

Хейл қизнинг танасини овоз келган томонга ўгирди.

– Агар отсангиз, бебаҳо Съюзанингизни жароҳатлайсиз. Таваккал қилишга тайёرمىсиз?

– Уни қўйиб юбор! – қайтарди Стратмор янада яқинроқдан.

– Ҳеч қачон! Сиз мени ўлдирасиз.

– Мен ҳеч кимни ўлдирмоқчи эмасман!

– Ҳех, ростданми? Буни бориб Чатрукянга айтинг!

– Чатрукян ўлган! – деди Стратмор, янада яқинроққа силжиркан.

– Буни биламан. Уни сиз ўлдирдингиз! Ўз кўзларим билан кўрдим буни!

– Таслим бўл, Грег! – давом этди Стратмор босиқ овозда.

Хейл қизнинг қулоғига пичирлади:

– Стратмор итариб юборди Чатрукяни – касам ичаман!

– Овора бўлма, Грег! – бир қадам олдинга юрди командор. – Съюзан сенинг «бўлиб ташла – ҳукмронлик қил» усулингга учмайди. Уни қўйиб юбор!

Хейл зимистон залга қараб вишшиллади:

– Чатрукян ҳали гўдак эди, Худо ҳаққи! Нега бундай қилдингиз? Кичик сирингизни ҳимоя қилиш учунми?

– Хўш, нима экан ўша кичик сир? – пинагини бузмай сўради Стратмор.

– Гап Рақамли қалъа ҳақида кетаётганини жуда яхши сезиб турибсиз-ку, жаноб!

– Ҳали шундайми? – музлаган оҳангда истехзо қилди командор. – Демак, сен Рақамли қалъа тўғрисида биласан. Буни тан олмасанг керак деб тургандим.

– Жин урсин сизни!

– Оқилона ҳимоя.

– Сиз ғирт аҳмоқсиз! – шовқинланди Хейл. – Ахборотингиз учун, Трансхабар қизиб кетяпти.

– Ростданми? – ҳиринглади Стратмор. – Хўш, нима таклиф қиласан? Эшикларни очиб, техникларни чақирайми?

– Худди шундай! Бундай қилмаслик ғирт телбалик бўлади.

Бу сафар Стратмор қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборди.

– Шуми сен тузган сценарий? Трансхабар қизиб кетяпти, шунинг учун эшикларни очиб, мени кўйиб юборинг?

– Ахир бу ҳақиқат, жин урсин! Пастки қаватга тушганимда кўрдим, иккиламчи таъминот етарлича фреон чиқариб беролмаяпти!

– Эслатганинг учун раҳмат, – деди командор. – Аммо хавотир олма, Трансхабарда автоматик ўчиргич бор. Қизиб кетса, ўз-ўзидан тўхтайти.

Хейл ўшшайди:

– Трансхабар портлаб кетса ҳам менга бир тийинлик аҳамияти йўқ. Шундоғам бу лаънати машина ноқонуний ишлайди!

Командор эътироз билдирди:

– Бу гапингни болалар учун асраб қўй. Ҳозир эса қизни қўйиб юбор!

– Ундай қилмасамчи? Мени отиб ташлайсизми?

– Сени ўлдирмайман. Менга фақат калит сўз керак.

– Қанақа калит сўз?

– Танкадо сенга юборган калит сўз! – таъкидлади Стратмор.

– Нима ҳақида гапирётганингизни тушунмаяпман.

– Ёлғончи! – қичқирди Сьюзан бир амаллаб. – Электрон

· почтангдаги Танкадодан келган мактубларни ўз кўзим билан кўрдим!

Хейл бир муддат қотиб қолди, сўнг кизнинг юзини ўзига қаратиб сўради:

– Менинг почтамга кирдингизми?

– Сен эса Изкуваримнинг ишини тўхтатдинг! – чўрг кесди Сьюзан.

Хейлнинг миясида қон кўпчиди. У барча изларни ёпанман деб ўйлаганди, қилган ишидан Сьюзан қандай хабар топди экан? Қиз нима учун айтган бирор сўзига ишонмаётгани сабабини англаган Хейлга атрофдаги деворлар унга қараб сурилаётгандек туюлди. У вазиятдан чиқиб кетолмаслигига ақли етиб, умидсиз оҳангда кизнинг қулоғига пичирлади:

– Сьюзан... Стратмор Чатрукянни ўлдирди!

– Уңи кўйиб юбор! – деди командор хотиржамлик билан.
– Барибир у сенга ишонмайди!

– Нега ишонмаслиги керак? – кичқирди Хейл. – Аслида ҳақиқий ёлғончи маҳлуқ сизсиз! Сиз унинг миясини ўз ёлғонларингиз билан тўлдиргансиз! Сьюзаннинг хабари борми Рақамли қалъани аслида нима қилмоқчи эканингиздан?

– Нима қилмоқчи эканман?

Хейл ҳозир айтадиган гапи ё озодлик, ё ўлим учун чипта бўлишини пайқаб, култ этиб ютинди. Сўнг чуқур нафас олиб, тилга кирди:

– Сиз Рақамли қалъага қора туйнук ёзишни режалаштиргансиз!

У айтган сўзлар ҳавога сингиб кетди. Ҳеч кимдан ҳеч қандай акс таъсир кўрмаган йигит шернинг думини эзиб олганини сизди. Стратмор бир туки қилт этмасдан, ўша совуқ овозда сўради:

– Ким айтди буни сенга?

– Ўзим ўқидим, – ишонч билан жавоб қайтарди Хейл, вазиятни фойдасига ҳал қилишга уриниб. – «Заковат хужум»ларингизнинг бирида.

– Бўлиши мумкин эмас. Мен ҳеч қачон «заковат хужум»ларини чоп этмайман.

– Биладан бунн. Мен уни тўғридан тўғри компьютерингиздан ўқигандим!

Стратмор унга шубҳа билан тикилди:

– Офисимга кирдингми?

– Йўқ, Nod 3 ичидан чиқмасдан туриб қилдим бу ишни.

– Хейл ўзини мажбурлаб қулди; Криптодан тирик чиқиш учун денгиз хизматида ўрганган музокара маҳоратини тўлиқ ишга солишга муҳтожлигини сезиб турарди.

Стратмор унга яқинлашди, қоронғуда унинг қўлидаги қурол ярақлаб кетди.

– Қора туйнук ҳақидаги режамдан қандай хабар топдинг?

– Айтдим-ку, компьютерингиздан ўқидим деб.

– Бўлиши мумкин эмас!

Хейл масхараомуз қулди:

– Жаноб, энг яхши мутахассисларни ишга ёллашнинг ёмон жиҳати шундаки, улар баъзан сиздан кўра ақллироқ чиқиб қолиши мумкин!

– Болақай, – пишқирди Стратмор, – бу маълумотни қардан олганингни билмайман, лекин ҳаддингдан ошиб кетганинг кўриниб турибди. Ҳозирок Флетчер хонимни қўйиб юборасан, акс ҳолда соқчиларни чақириб, умрингни қамокда чиритаман!

– Бундай қилолмайсиз, – ишонч билан деди Хейл. – Соқчиларни чақирсангиз, барча режаларингиз чиппақка чиқади. Мен уларга ҳамма гапни айтиб бераман. – Сўнг бир муддат тўхтаб, қўшиб қўйди: – Агар мени эсон-омон бу ердан қўйиб юборсангиз, қасам ичаман, Рақамли қалъа ҳақида бир оғиз ҳам чурқ этмайман!

– Бўлмайди! – жаҳл билан жавоб қайтарди Стратмор. – Менга калит сўз керак!

– Менда ҳеч қандай калит сўз йўқ ахир!

– Етар шунча ёлғонлар! Калит сўзни айт! Ҳозирок!

Хейл кўзларини йилтиллаганча қўлини қизнинг бўйнига олиб борди:

– Ё мени қўйиб юборасиз, ёки қиз ўлади!

* * *

Иш тажрибаси давомида кўплаб айрибошлаш музокараларини олиб борган Тревор Стратмор hozир Хейл жуда хавфли ҳолатда эканини, у билан ҳазиллашиб бўлмаслигини англаб турарди. Ёш криптограф чорасиз колганди, чорасиз рақибдан эса ҳар нарсани кутиш мумкин. Сьюзаннинг ҳаёти ҳамда Рақамли қалъанинг келажаги ўзининг навбатдаги қарорига боғлиқлигини илғаган командор дастлаб ўртадаги вазиятни юмшатишга ҳаракат қилди ва чуқур хўрсиниб, гап бошлади:

– Яхши, Грег. Сен ютдинг. Мендан нима истайсан?

Жимлик. Командорнинг овозидаги муроса оҳанги Хейлни доводиратиб қўйганди. У кизнинг бўйнидаги қўлларини бироз бўшаштирди.

– Яхши... – овози қалтираганча тилга кирди у. – Биринчи бўлиб куролингизни менга топширинг. Сўнг икковингиз ҳам ортимдан юрасиз.

– Бизни асир оласанми? – кинояли кулди Стратмор. – Грег, ақллироқ бошқа нарса ўйлаб топ! Бу ердан МХАдан чиқиш эшигигача юзлаб куролланган соқчилар турибди. Биз билан чиқиб кетолмайсан Криптодан.

– Мен аҳмоқ эмасман, – ўшқирди Хейл. – Ҳозир лифтингиздан фойдаланмоқчиман. Сьюзан мен билан боради, сиз эса қоласиз.

– Бу ҳақда айтишни истамагандим, аммо лифтни ишла-тиш учун энергия йўқ.

– Бўлмаган гап! – яна қичқирди йигит. – Лифт асосий бинодан келадиган энергия билан ишлайди. Унинг схемаси-ни кўрганман!

– Биз уриниб кўрдик лифтни юргизгани, – йўталди Сьюзан бўшанишга уриниб. – У ишдан чикқан!

– Бир-бирингиздан ўтган аблаҳ экансиз, бунга ишон-иш қийин! – Хейл бармоқларини кизнинг бўйнига қаттикроқ ботирди. – Лифт юрмас экан, Трансхабарни тўхтатаман ва энергияни қайта ишга тушираман.

– Лифтни юргизиш учун пароль керак, – деди Сьюзан хирриллаб.

– Ажойиб! – кулди Хейл. – Ишончим комил, командор паролни бизга айтади, шундайми?

– Умид ҳам кила кўрма! – вишшиллади Стратмор.

Хейлнинг қони қайнаб кетиб, ўқирди:

– Энди сиз мени эшитинг, қария. Сьюзан билан мени лифтингиз орқали бу ердан озод қиласиз, бир неча соатдан сўнг уни кўйиб юбораман. Тушунарлими?

Стратмор вазият таранглашаётганини ҳис этди. Сьюзанни бу ишга тортдим, энди нима қилиб бўлсаям уни Хейлнинг чангалидан халос этиши зарур. Командор қатъий овозда сўради:

– Рақамли қалъа билан боғлиқ режаларимчи?

Хейл кулди.

– Бемалол ёзаверинг қора туйнугингизни – мен ҳеч нарса демайман. – Сўнг овозини ўзгартирди: – Бироқ менинг ортимдан тушганингизни сезиб қолган кунимоқ матбуотга бор ҳақиқатни кўтараман. Уларга Рақамли қалъага тузоқ қўйилганини айтаман ва бу лаънати ташкилотни ер билан битта қиламан!

Хейлнинг жуда оддий ва содда таклифидан сўнг Стратмор ўйланиб қолди. Унинг шартига кўнса, Сьюзан тирик қолади, Рақамли қалъага қора туйнук ёзишга улгуради, Хейлнинг ордидан қувмас экан, қора туйнукдан ҳеч ким хабар топмайди. Стратмор яхши биларди – Хейл узоқ вақтгача оғзини ёпиб юролмайди. Шундай бўлса ҳам... Рақамли қалъадан хабардорлиги Хейлнинг суғуртаси эди ҳисоб, балки бу сафар у ақлини ишлатар. Нима бўлгандаям, Хейлни кейинчалик, вақти келганда ўртадан олиб ташлаш мумкин.

– Бир қарорга келинг, қария! – шоширди Хейл. – Хўш, кетамизми, йўқми? – Унинг қўллари Сьюзаннинг бўйнини илондек бўға бошлади.

Ҳозир соқчиларга хабар берса, Сьюзан яшаб қолишига Стратмор ҳаётини ўртага қўйиб гаров ўйнашга тайёр эди, чунки у кейинги манзарани яққол кўриб турарди. Кўнғирокдан талвасага тушган Хейл ваҳима қилиб, тўполон кўтаради, бироқ кичик армия билан юзлашгач, бирор ҳаракат қилишга

ожиз бўлиб қолади. Қисқа тўқнашувдан кейин таслим бўлади.

«Лекин соқчиларни чақирадиган бўлсам, – ўйлади командор, – режаларим йўқка чиқади».

Хейл қизнинг бўйнини қайира бошлади. Сюзан оғриқдан жон аччиғида додлаб юборди.

– Хўш, нима қиладиган бўлдик? – бақирди Хейл. – Ўлдираверайми суюклигингизни?

Стратмор вариантларни кўриб чиқаётганди. Хейл Сюзанни Криптодан олиб чиқиб кетадиган бўлса, қизга зарар етмаслигига ҳеч ким кафолат беролмасди. Хейл бир неча километр йўл босгач, ўрмонда тўхташи мумкин... Унинг қўлида қурол бўлади... Стратморнинг юрагида оғриқ турди. Сюзанни озод қилишдан олдин Хейлдан нималар кутиш мумкинлигини билиб бўлмасди. Ростдан ҳам қизни қўйиб юбориш нияти бормикин ўзи? «Мен соқчиларга қўнғирок қилишим керак, – қарор қилди Стратмор. – Яна нима қилишим мумкин?» У бир лаҳза Хейлнинг суд залидан туриб Рақамли қалъа тўғрисида сайрашини тасаввур қилди. Режаси остин-устун бўлиб кетади. Бошқа иложини топиш керак.

– Тезроқ бир қарорга келинг! – қичқирди Хейл Сюзанни зина томон судраркан.

Стратмор уни эшитмаётганди. Сюзанни сақлаб қолиш унинг режалар барбод бўлишига олиб келса, шундай бўлақолсин. Бу ёруғ оламда ҳеч нима қизни йўқотишига арзимаёйди.

Хейл қизнинг қўлларини орқасига қайириб, бўйнини бир ёнга эгди.

– Сизга сўнгги имкониятни бераман, қария! Ҳозироқ қуролни менга топширинг!

Стратморнинг миёсида ҳамон фикрлар ғужғон ўйнаб, учинчи йўлни қидирарди. Ҳар доим учинчи чора топилади! Ниҳоят командор жуда секин, ғамгин овозда тилга кирди:

– Йўқ, Грег. Кетишингга йўл қўёлмайман. Кечирасан.

Бутунлай бошқа жавобни кутган Хейл ҳайратланганидан нафаси ичига тушиб кетди:

– Нималар деяпсиз?

– Соқчиларга қўнғироқ қиялман.

– Йўқ! Командор! Ундай қилманг! – кичқирди Сьюзан.

Хейл уни маҳкамроқ чангаллади.

– Шундай қиладиган бўлсангиз, ваъда бераман, у ўлади!

Стратмор чўнтагидан мобил апаратини олиб, тугмачасини босди:

– Грег, бундай қилиш қўлингдан келмайди!

– Соқчиларни чақирсангиз, – бақирди Хейл, – бор гапни айтаман. Режангизни ер билан яксон қиламан. Ўзингиз ўйланг, орзуингиздан бир неча қадам нарида турибсиз! Бутун дунёдаги маълумотларни бошқара оласиз ҳадемай! Ҳеч қандай Трансхабарсиз! Ҳеч қандай чекловларсиз – текин маълумот! Бу ҳаётда бир марта бериладиган имконият! Ундан воз кечолмайсиз!

– Қараб тур! – метиндек овозда буйруқ берди командор.

– Аммо... Аммо Сьюзанчи? – қалтираб кетди Хейл.

Телефон қилганингиз заҳоти у ўлади. Мен уни ўлдираман.

Стратмор совуққонлик билан жавоб берди:

– Мен бунга тайёрман!

– Бўлмаган гап! Сиз Сьюзанни Рақамли қалъадан кўра кўпроқ кадрлайсиз. Буни жуда яхши биламан. Унинг ҳаётини хавфга қўёлмайсиз!

Сухбатни эшитиб турган Сьюзан гапирмоқчи бўлди, аммо командор изн бермади:

– Болакай! Сен ҳали мени умуман билмайсан! Мен доим ҳаётимни хавфга қўйганман. Мени кўрқитмоқчи бўляпсанми? Келишдик! – У телефонидаги тугмаларни босишда давом этди. – Сен менга етарлича баҳо бермабсан, ўғлим. Ҳеч ким ходимларимнинг ҳаётига таҳдид солиб, бу ердан тирик чиқиб кетолмайди. – Командор апаратни кўтариб, гўшакка бақирди: – Оператор мени хавфсизлик бўлими билан уланг!

Хейл даҳшат ичида қизнинг елкасини қайира бошлади:

– М-мен... М-мен уни ўлдираман. Қасам ичаман!

– Ҳеч қачон бундай қилмайсан! – тантанали эълон қилди Стратмор. – Сьюзанни ўлдиришинг аҳволингни баттар ёмонлаштиради! – У гапдан тўхтаб, телефонга оғзини тутди: – Соқчи? Командор Тревор Стратмор гапиряпти! Бизда

асир олинганлар бор! Криптода! Бу ерга одамларингизни жўнатиб. Албатта, hozирок, жин урсин! Яна генераторларимизда носозлик юз берди. Ташки манбалардан энергия юборишингизни сўрайман. Бундан ташкари, беш дақиқа ичида барча тизим ишга тушсин! Грег Хейл бироз олдин ёш техник ходимни ўлдирди. Ҳозир эса бош криптографимни тутқувликка олган. Зарур бўлса, кўзни ёшлантирувчи газдан фойдаланишингиз мумкин ичкарига киришда. Мабодо жаноб Грег таслим бўлмаса, снайперларга буюринг – уни йўқ қилишсин. Бутун жавобгарликни ўз зиммамга оламан, Дарҳол буйруқларимни бажаринг!

Хейл кулоқларига ишонмай, турган жойида тахтадек қотиб қолди. Унинг қўллари бўшашди.

Стратмор кизил тугмани босиб, телефонини ўчирди ва чўнтагига қайта солиб, Хейлга юзланди:

– Сенинг навбатинг, Грег!

Саксон биринчи боб

Беккер терминал ичидаги телефон будкаси ёнида туриб ёшланган кўзларини артаётганди. Ачишаётган юзидаги оғриққа қарамасдан, руҳи ором топганди. Ҳаммаси тугади. Ҳақиқатан тугади. Ниҳоят, уйга қайтади энди. Шунча қийинчиликларига сабаб бўлган хазина – узук – йигитнинг бармоқларида эди. Беккер кўлини кўтариб, чирокқа тутди ва узукнинг олтин бандига қаради. Аниқ ўқий олмаса-да, узукдаги ёзув инглиз тилида эмаслигини илғади. Энг биринчи белги Q, O ёки O эди, бироқ жароҳатланган кўзлари бунини фарқлай олмади. Илк сатрларни ўқиган йигит ҳеч нарсани тушунмади. Тавба, миллий хавфсизлик масаласи деб жар солишган нарса шуми? Беккер ажабланди.

Телефон будкасига кирган йигит Стратморнинг рақамини тера бошлади. Халқаро кодни киритишга улгурмасидан гўшакдан овоз келди: «Todos los circuitos están ocupados. Илтимос, кўнғироқни бошқатдан амалга оширинг». Беккернинг ковоғи уйилиб, гўшакни жойига илди. Испаниядан халқаро кўнғироқ амалга ошириш рулетка ўйинида омадинг келишидек гап эди. Бир неча дақиқадан кейин қайта уриниб кўришига тўғри келади.

Беккер кўзини азоблаётган қалампир захрига эътибор қилмасликка тиришди. Ҳозир кўзни ишқалаш аҳволни баттар ёмонлаштиришини Меган унга эслатиб ўтганди. Сабри чидамасдан, яна телефонга ёпишди. Ҳануз алоқа йўқ. Беккер бошқа кутолмасди – олов бўлиб ёнаётган кўзларига сув куймаса бўлмасди. Стратморга бир-икки дақиқа кечроқ хабар берса осмон узилиб ерга тушмас, деган хаёлда ярим юмук кўзлари билан ҳожатхона томон одимлади.

Эркаклар ҳожатхонаси эшига тагида ҳануз қаққайиб турган фаррошлар аравасини илғаган йигит Дамас деб ёзилган томонга юрди. Ичкаридан қандайдир товуш эшитгандек бўлиб эшикни таққилатди:

– Hola?

Жимлик.

Ҳойнаҳой Меган шу ерда бўлса керак, хаёл қилди йигит, негаки қиз навбатдаги рейсгача беш соатдан ошиқроқ вақт

борлиги туфайли кўлини тозалаб ювмоқчи эканини айтганди.

– Меган, шу ердамисан? – сўради йигит қайта тақиллатиб; ҳеч қандай жавоб бўлмагач, эшикни очди ва ичкарига қадам ташлади. Хожатхонада ҳеч ким кўринмасди. Беккер елка қисиб, раковинага қараб юрди.

Совуқ сувни юзига ургач, йигитнинг кўзидаги оғрик енгиллашгандек бўлди, кўзини коплаб олган туман аста-секин кўтарила бошлади. Беккер рўпарасидаги кўзгуга разм солиб, ўзини таний олмади – кўзлари бир неча кундан бери тинимсиз йиғлагандек қизариб, шишиб кетганди.

Юзидаги сувни енги билан артгач, ниҳоят тиникрок фикрлай бошлади. Ахир у ҳозир аэропортда-ку! Учиш майдонининг қайсидир бурчагида уни уйга олиб кетиш учун Learjet 60 маҳтал турибди! Учувчининг гаплари йигитнинг кулоқлари остида жаранглади:

– Сиз қайтмагунингизча шу ерда сизни кутишга буйрук олганман!

Беккер ҳамма саргузаштлари ниҳоят яқунланганига ишонгиси келмасди.

– Бу ерда нима қиляпман ўзи, – кулиб юборди йигит. – Стратмор билан боғланиш учун учувчидаги телефондан фойдалансам бўлади-ку!

Калласига келган фикрдан шодланиб кетган Беккер ойнага қараб бўйинбоғини тўғрилади ва эндигина ташқарига чиқмоқчи бўлиб турганида унитаз жойлашган кабинанинг қия очик эшигидан Меганнинг сумкасига кўзи тушиб, тўхтади.

– Меган, шу ердамисан? – сўради йигит. Ҳеч қандай жавоб бўлмагач, кабинага қараб юриб, яна чақирди: – Меган? – Кабина ичидан тик этган сас чиқмагач, эҳтиёткорлик билан итарганди, эшик ланг очилиб кетди.

Беккер кабина ичидаги манзарани кўриб, кўркувдан бақириб юбораёзди. Унитаз устида Меган кўзларини шифтга тикиб ўтирарди. Ўқ тешиб ўтган пешонасидан оққан қон унинг юзини бежаб, пастга томчиларди.

– Худойим! – қичқирди йигит.

– Está muerta. Қиз ўлган! – деди кимдир орқадан туриб бўғиқ товушда.

Ҳаммаси тушга ўхшарди. Беккер ортига ўгирилди.

– Señor Becker? – яна сўради бўғиқ овоз.

Беккер эшикдан кириб келаётган одамни кўрди – унинг ташқи кўриниши йигитга жуда таниш туюлди.

– Soy Hulohot. Менинг исмим Ҳалоҳот, – гулдураб гап бошлади қотил ва кўлини чўзди: – El anillo. Узук қани?

Йигитни олдин ҳеч қачон бошидан кечирмаган ҳиссиётлар чулғаб олди. Беккернинг ҳар бир мускули онг остида уйғониб кетган яшаш инстинктига бўйсуниб, ҳаракатга келди. Тўппончадан ўқ отилганда у ўзини четга олишга улгурди ва Меганнинг устига қулади. Ўқ унинг ортидаги деворга тегиб, пачоқ бўлди.

– Mierda! – сўкинди қотил. Беккер охирги лаҳзаларда ўқдан омон қолишни уддалганди. Қотил олдинга юрди.

Жонсиз ётган танадан қаддини кўтараркан, йигит ўзи томон яқинлашаётган қадам товушларини эшитди. Қотил пишиллаб нафас олиб қуролини созларди.

– Adiós, – шивирлади қора кўзойнак тақиб олган эркак ва ўпкасига ҳаво тўлдириб, қуролни кабина томон тўғрилади.

Тўппонча тилга кириб, ўқ отилди, кабинадан нимадир кизариб кўринди, лекин у қон эмас, бошқа нарса эди. Меганнинг кабинадан мўлжаллаб улоктирилган сайёҳлик сумкаси кутилмаганда қотилнинг кўкрагига урилиб, қурол эртароқ отилиб кетишига сабаб бўлганди.

Шу вақт Беккер кабинадан отилиб чикди. У елкаси билан эркакнинг кўкрагига қаттиқ зарба бериб, уни раковина тарафга итариб борди. Қаттиқ тўкнашувдан ойна қасирлаб синиб, қотилнинг кўлидаги тўппонча учиб тушди. Иккала эркак ҳам бараварига полга қулади. Беккер амаллаб қаддини ростлаб, чиқиш эшигига қараб отилди. Бу орада Ҳалоҳот ерга учиб тушган қуролга эмаклаб бориб, уни созлади ва Беккернинг ортидан ўт очди. Отилган ўқлар Беккернинг танасида эмас, тарақлаб ёпилган эшик бағрида сўнгги манзилни топди.

Кимсасиз терминал бўйлаб чопиб кетаркан, Беккернинг

оёқлари ҳар қачонгидан тезроқ ҳаракатланарди. Чиқиш эшигига кўли теккан маҳал ортидан яна гумбурлаган овоз эшитилди; ўқ Беккернинг кулоғи остидан ўтиб, олдиндаги ойнаванд эшикни чилпарчин қилиб ташлади. Йигит эшик ўрнида пайдо бўлган тирқишдан бир сакраб ташқаридаги йўлакка чиқиб олди.

У ерда такси бор эди.

– Déjame entrar! – қичқирди Беккер таксининг эшигини очишга уриниб. – Эшикни очинг! – Аммо ҳайдовчи бош чайқади. Қора кўзайнакли мижоз ундан кутиб туришини сўрагани. Беккер жон талвасасида ортига ўгирилиб терминал ичидан кўлида тўппонча ушлаганча оксоқланиб келаётган Ҳалоҳотга кўзи тушди. – Тамом бўлдим! – ўзига ўзи пичирлади йигит, атрофга ёрдам илинжида алангларкан. Шу топда кўзи йўл четида ётган Vespa 320 мотоциклига тушди.

Аэропорт эшигига етиб келган Ҳалоҳот бор кучи билан мотоциклни ўт олдиришга уринаётган Беккерни кўриб илжайди ва куралини унга тўғрилади.

– Ўт ол! – Беккер бензин баки тагидаги пишанглارни созлаб, оёғи билан педални босди. Мотор бир-икки тариллади-ю, шу билан чакаги ўчди.

– Эл анилло. Узук! – овоз яқин масофадан эшитилди. Беккер бошини кўтариб қарагани, ўзига ўқталган тўппончани кўрди ва ҳуши бошидан учиб педалга ёпишди.

Ҳалоҳот отган ўқ Беккернинг боши устидан визиллаб ўтиб кетаётган маҳали Vespa 320 га жон кириб, тариллаганча олдинга интилди. Ҳаётини нима қилиб бўлса ҳам сақлаб қолиш илинжида Беккер жинидан ҳам бешбаттар ёмон кўрадиган мотоциклни энг охирги тезликда ҳаракатлангирди ва тез орада асосий шоссе томонга бурилиб, кўздан ғойиб бўлди.

Ғазаб отига минган Ҳалоҳот уни кутиб турган такси ёнига югурди. Бир неча лаҳзадан сўнг йўл четида думалаб ётган ҳайдовчи орқа қувурдан чиқаётган тутун булути орасида йўқолган машинасини даҳшат ичида кузатиб қолди.

Саксон иккинчи боб

Командор Стратморнинг соқчиларга қилган қўнғироғининг маъноси Грег Хейлга энди етиб келди, у ваҳимадан ўзини йўқотиб қўйди. Қўриқчилар келяпти бу ерга! Сюзан унинг қўлидан чиқиб кетиш учун типирчилай бошлади. Аммо Хейл хушини йиғиб олиб, қизни белидан маҳкамрок қисди ва ўзига тортди.

– Қўйиб юбор мени! – чинқирди қиз овози гумбаз остида акс-садо бериб.

Хавфсизлик хизматига қўнғироқ қилишга командорнинг юраги дов бермайди деб хомхаёл қилган Хейл вазият кескин ўзгаришидан ваҳимада эди. Командор соқчиларга қўнғироқ қилди. У Рақамли қалъани қурбон қияпти! Рақамли қалъага қора туйнук ўрнатиш ҳаётда бир марта бериладиган имкониятлигини яхши билган Хейл Стратмор икки дунёда ҳам алгоритмдан воз кечишига ишоналмасди.

Ваҳимаси кучайгани сари, Хейлнинг мияси чарчаб, тўлпонча ўқталиб турган Стратмор кўзига залнинг ҳар қайси бурчагидан кўрина бошлади. Сюзанни ўзига яқинроқ тутиб атрофга алангларкан, йигит ўзини ўқдан ҳимоя қилишга но-чор интиларди. У таҳлика оғушида қизни шефнинг офиси зиналари томонга судрай бошлади. Яна беш дақиқадан кейин электр ишга тушади, эшиклар очилади ва махсус агентлар жамоаси ичкарига бостириб киради.

– Оғрияпти-и-и! – хириллади Сюзан бўйнини уёқ-буёққа буриб нафас олишга интиларкан.

Хейл қизни қўйиб юбориб, ўзи Стратморнинг лифтига кўтарилиш тўғрисида ўйлаб қолди, лекин бу ўз жонига қасд қилиш билан баробар. Барибир унда пароль йўқ лифт учун. Бундан ташқари, қўлида асири бўлмаса, Хейлнинг Лотус автомобили ҳам МХАнинг тезучар вертолётларидан ўзиб кетиб, уни узоққа олиб боролмайди. «Стратмор мени йўлдан олиб ташламаслиги учун Сюзан керак», ўйлади йигит ва пичирлади:

– Сюзан, мен билан юринг. Ваъда бераман, сизга озор етказмайман!

Бор кучи билан исканжадан кутулиш учун тинмасдан

питирлаётган қизни кўриб, Хейл лифтни очиб, қизни ўзи билан олиб кетган тақдирда ҳам Сьюзан жим кетмаслигини тушуниб етди. Стратморнинг лифти фақат битта жойда тўхтайтиди – ер ости шоссесида. Жуда мураккаб лабиринт шаклидаги бу макон фақат МХАнинг юқори мансабдорлари учун мўлжалланган бўлиб, Хейл унинг ичида адашиб қолиши ҳеч гапмасди. Сьюзанни судраб юриш ишни баттар чигаллаштиради. Бир амаллаб лабиринтдан чиқиб олгани билан қуролсиз ҳолда қизни машинада жим кетишга кўндириши ҳам амримаҳол эди.

Хейлнинг қулоғи остида ҳарбий-денгиз флотидаги майорнинг сўзлари жаранглади:

– Куч ишлатсанг, бу сенга қарши ишлайди. Аммо рақибингни ўз фикрларингга ишонтира олсанг, у сенинг иттифоқчингга айланади.

– Сьюзан, – тилга кирди Хейл. – Стратмор котил. Бу ерда қолсангиз ҳаётингиз хавф остида қолади.

Қиз унинг гапларига қулоқ солмади. Сьюзан Стратмор унга ҳеч қачон озор бермаслигини яхши биларди.

Хейл зимистон залга аланглаб, командорни қидира бошлади. Стратморнинг тўсатдан жим бўлиб қолгани йигитни баттар ваҳимага туширди. Агар шошилмаса, хавфсизлик хизмати ходимлари исталган дақиқада кириб қолиши мумкинлигини сезган Хейл кўлларини қизнинг белидан ўтказиб, уни зина томонга судрай бошлади. Сьюзан оёғини маҳкам ерга тираб олиб, қаршилиқ қилишга уринса-да, жисмонан ундан бир неча баробар кучли бўлган Хейлга қаршилиқ кўрсата олмасди.

Йигит эҳтиёткорлик билан Сьюзанни судраб, зинага яқин келди. Аслида қизни судрагандан кўра итариб тепага чиқса иш осонроқ кўчарди. Лекин зинанинг юқори қисми Стратморнинг компьютери шуъласи сабаб ним ёруғ бўлиб, қиз биринчи юрса, командор ҳеч қандай қийинчиликсиз Хейлнинг орқасидан зарба бериш эҳтимоли юқори эди. У Сьюзандан ўзини ҳимоя қилувчи тирик қалқон сифатида фойдаланаётганди.

Зинанинг учдан икки қисми ортда қолгач, юқоридан қандайдир товуш эшитилди. Стратмор нимадир қилмоқчи!

– Хаёлингизга ҳам келтирманг, командор! – вишшиллади Хейл тепага қараб. – Қалтис ҳаракатингиз билан Сьюзаннинг умрига зомин бўласиз!

Ҳеч қандай жавоб бўлмади. Бутун танаси кулокка айланган Хейл юришдан тўхтаб, тепага жавдираб қаради. Ҳамма жой жим-жит. Наҳотки, унинг кулоқлари адашган бўлса? Нима бўлгандаям, Стратмор ҳеч қачон Сьюзан турган томонга ўқ отишга жазм қилолмайди, деган хаёлда Хейл яна тепага ўрмалашни бошлади. Шу вақт кутилмаганда зинанинг тепа қисмидан қадам овози эшитилди. Хейл тўхтади. Унинг томирида адреналин жўш уриб кетди. Стратмор юқорига чиқиб олишга қачон улгурди экан? Ички инстинктлари йигитга командор ҳамон пастда эканлигини айтарди. Шу боис янада яқинроқдан эшитилган навбатдаги қадам овози Хейлни бутунлай довдиратиб қўйди. Стратмор ундан аввалроқ тепага чиқиб олган экан. Ҳозир орқадан туриб бемалол отиб ташлаши мумкин. Шу ўйларни қўрқув ичида хаёлдан кечираркан, йигит Сьюзанни ўзидан олдинга ўтказиб, пастлай бошлади.

Шу алфозда зинанинг пастки қисмига етиб келаркан, бежо кўзлари билан тепага аланглади ва қичқирди:

– Орқага, командор! Орқага юринг. Акс ҳолда унинг бўйнини...

Бошига тиралган тўппончанинг совуқ учи Хейл гапини тугатишига имкон бермади.

Нима бўлаётганини англашга улгурмасдан, Сьюзан Хейлнинг қўлидан бўшалиб, ўзини Стратморнинг бағрига отди. Командор қизнинг титроқ танасини кучиб, шивирлади:

– Шшш... Бу менман. Ҳаммаси жойидами?

Сьюзаннинг қалтироғи босилмаганди.

– Ком... мандор... Мен... мен ўйлагандим... сиз юқоридасиз дебман...

– Ўзингни бос... Мен туфлимни ечиб, кетма-кет тепага қарата отдим, сизлар эшитган овоз шуники эди. – бамайлихотир пичирлади командор.

Бу гапни эшитган Сьюзан кулиб юборишдан ўзини зўрға тийиб қолди. Командор унинг хаётини сақлаб қолганди. Қоронғуда турган Сюзаннинг елкасидан тоғ ағдарилгандек бўлди, бироқ бу бир зумда айбдорлик ҳисси билан ўрин алишди. Соқчилар келаётганди. Қиз аҳмоқларча Хейл уни қўлга олиб, командорга қарши фойдаланишига йўл қўйиб берганининг бадалини қоплаб бўлмасди.

– Мени кечиринг, жаноб, – алам билан деди Сьюзан.

– Нима учун?

– Рақамли қалъа... Режаларингиз барбод бўлди мени деб.

Стратмор бошини чайқади:

– Ундай эмас.

– Аммо... Соқчилар келяпти... Қора туйнукни ўрнатишга улгурмаймиз.

– Ҳеч ким келаётгани йўқ бу ерга, Сьюзан. Бизда ҳали бир дунё вақт бор.

Сюзаннинг боши айланиб кетди.

– Қанақасига ахир? Ўзингиз қўнғироқ қилиб соқчиларни чақирдингиз-ку?

– Эскитдан қолган ҳийла. Мен қўнғироқни сохталаштирдим, – ёйилиб жилмайди Стратмор.

Саксон учинчи боб

Беккер хайдаб кетаётган Vespa Севилья шосселари кўрган энг кичик транспорт воситаси эди. Энг юқори тезлиги соатига эллик километрни ташкил этадиган бу мотоцикл электр арра каби тириллаб овоз чиқариб елиб борарди.

Олд ойнакка беҳос кўзи тушган Беккер юз метрча орқадан ўқдек учиб келаётган таксини кўриб, тезликка зўр берди. Беш юз метрлар чамаси олдинда самолёт ангарлари тунги осмонга бўй чўзиб турарди. Беккер манзилга етиб бориш қанча вақт олишини ҳисоблашга уринди, бироқ миясини қоплаб олган таҳлика бунга изн бермасди. Съюзан ёнида бўлганида буни икки сонияда ечиб берган бўларди ҳаммасини.

У бошини пастлатиб, бор кучини оёғига жамлади ва шиддат билан педални охиригача босганди, мотоцикл бир қалқиб олдинга интилди. Орқадаги такси соатига тахминан тўқсон километр тезликда келаётганди, бу Vespa'нинг тезлигидан деярли икки марта кўп эди. Беккер бутун эътиборини олдиндаги учта ангарга қаратди. Ўртадагиси! Ана Learjet 60! Самолётига кўзи тушган йигитнинг юраги ҳаприқиб кетди. Шу пайт гумбурлаган овози эшитилди.

Отилган ўқ асфальт йўлга учкун сачратиб урилди. Беккер ортига каради. Қотил машина ойнасидан танасининг деярли ярмини чиқариб, уни нишонга олаётганди. Беккер дархол Vespa'ни четга олди, шу замон ёнбошдаги ойна ўқ зарбидан чил-чил бўлди. Йигит мотоциклга қапишиб пичирлади:

– Худойим, ўзинг ёрдам бер.

Такси янада яқинлашиб, олд чироқлардан тушаётган нур Беккернинг йўлини ёрита бошлади. Отилган ўқ бу сафар мотоциклнинг орқа бамперини пачок қилди.

Беккер яна йўналишни ўзгартирди. Нима қилиб бўлса ҳам ангарга етиб олиши керак. Балки учувчи кўриб қолар. Балки унда қурол бордир. Ишқилиб вақтида очсинда самолёт эшикларини. Беккер шундай хаёлларда олдинга интиларди. Бироқ ангарга яқинлашганида у ерда Learjet'нинг қорасини ҳам кўрмади. Беккер туш кўраётгандек кўзларини

очиб-юмди. Кўраётгани ўнгида эди: ангар бўм-бўш эди. Ё парвардигор! Самолёт қаерда?

Иккала транспорт ҳам бўм-бўш ангар томон учиб келаркан, Беккер жонҳолатда қочиш йўлини кидирарди. Бинонинг қалин металлдан қилинган деворларида на бир эшик ва на бир дераза кўринарди. Такси жудаям яқин келди, чап тарафга қараган йигитнинг кўзи тўппончани ўклаётган Ҳалоҳотга тушди.

Беккер ички инстинкtlарига ишониб, тормозни босди, лекин ёғ билан қопланган ангар йўлида мотоцикл бирданига тўхтай олмасдан, сирғана-сирғана олға ҳаракатланишда давом этди.

Унинг ёнидан ўтаётган такси тормоз босилганини билдириб, кулоқни қоматга келтирувчи овоз берди. Такси Беккердан бир неча метр нарида сирпанчиқ асфальт узра тутун булутини кўтариб, тўхташга бефойда уринарди.

Бошқарувни йўқотган мотоцикл ва такси деярли ёна-ёна ангарга қараб елиб борарди. Беккер тормозни ишлашига ҳар қанча уринмасин, фойда бермасди, Vespa муз устида учиб кетаётгандек секинлашишни хаёлига ҳам келтирмасдан, олдиндаги металл девор томон катта тезликда яқинлашиб бораётганди. Ёнида хириллаб айланаётган такси гилдиракларига ғамгин назар ташлаган Девид деворга қаради ва уни кутаётган тўқнашувга тайёргарлик кўрди.

Бир неча лаҳзадан сўнг металл ва пўлатнинг кулоқни қар қилувчи даранглаган овози эшитилди. Лекин Беккер ҳеч қандай оғриқни ҳис қилмади. У очиқ ерда Vespa'ни диқирлатиб ҳайдаб борарди. Ангарнинг металл девори эса аллақаерга ғойиб бўлгандек эди гўё. Такси ҳам газон устида уёқдан буёққа бурилганча Беккерни қувиб кетаётганди. Ангарнинг орқа деворидан узилиб тушган улкан металл парчаси таксининг томини синдириб, Беккернинг боши устидан учиб ўтди.

Юраги товонига тушиб кетган Девид Vespa'нинг газини босди ва қоронғулик ичида ғойиб бўлди.

Саксон тўртинчи боб

Нихоят кавшарлаш ишларини охирига етказган Жабба енгил нафас олди, кавшарлагични ўчириб, фонарни стол устига қўйгач, бир неча дақиқа ором олиш мақсадида катта компьютер олдига чўзилди. У чарчаган эди, бунинг устига, елкаси ҳам ачишаётганди. Жабба ҳажмидаги одамлар учун ички созлов ишлари ҳамиша мураккаблик туғдирарди.

– Борган сари кичиклаштириб қуришяпти схемаларни, – тўнғиллади Жабба бурнининг тагига.

У кўзларини ором олиш учун эндигина юмган ҳам эдики, кимдир поябзалидан торта бошлади.

– Жабба, туринг ўрнингиздан! – аёл кишининг овози эшитилди.

Миж мени топиб олди, кўзларини очмасдан ўйлади Жабба.

– Жабба! Туринг дедим сизга!

Эркак ғазаб билан кичқирганича ўрнидан кўзғалди:

– Худо ҳаққи, Миж, неча марта айтишим керак... – рўпасида турган аёл Миж эмаслигини кўриб, хайрон қолди. – Соши?

Қирқ килограммдан ортиқ тош босмайдиган Соши Кута тирик кабелга ўхшарди. У Масачустес технология институтини муваффақиятли тамомлаб, МХАда Жаббанинг ўнг қўли сифатида иш юритарди. Кўпинча Жабба билан бирга кечгача қолиб ишлайдиган Соши хўжайинидан кўркмайдиган камдан-кам ходимлардан бири эди. Соши қовоғини уйиб, Жаббадан сўради:

– Нега телефонга жавоб бермайсиз?

– Сен қўнғироқ қилганмидинг? – хижолат бўлди Жабба. – Мен ўйловдимки...

– Майли, ўтиб кетди. Хуллас, асосий маълумотлар базида муаммо чиққанга ўхшайди.

Жабба соатини текширди.

– Муаммо? Аниқроқ гапироласанми?

Орадан икки дақиқа ўтар-ўтмас Жабба асосий маълумотлар базаси томон ҳаллослаб чошиб борарди.

Саксон бешинчи боб

Грег Хейл Nod 3 полида тўрт букилиб ётарди. Стратмор ва Сьюзан ҳозиргина уни Криптодан буёкка судраб келиб, қўл-оёғини ўн икки метрлик принтер кабели билан чандиб боғлаб ташлаганди.

Сьюзан бироз олдин командор амалга оширган ҳийладан ўзига келолмаётганди. У кўнғирокни сохталаштирди! Бунинг натижасида Хейлни қўлга олди, Сьюзаннинг ҳаётини асраб қолиб, Рақамли қалъани қайта ёзишларига етарлича вақт тежашга муваффақ бўлди.

Қиз боғловда ётган криптографга хавотир аралаш кўз ташлаб қўйди. Хейл оғир-оғир нафас олаётганди. Стратмор Берреттасини тиззасига қўйиб, диванда тутқунни кузатиб ўтирарди. Сьюзан эътиборини Хейлнинг компьютерига қаратди ва кидирувни давом эттирди.

Тўртинчи уринишда ҳам махсус дастур ҳеч вақо топа олмади.

– Омадимиз келмаяпти, – хўрсинди киз. – Девидни кутганимиз маъқулдир балки.

Стратмор норози бўлиб қаради:

– Девид узукни топа олмаса ва калит сўз рақибларимизнинг қўлига тушса...

У гапини тугатишига ҳожат қолмади. Қиз ҳаммасини тунди. Интернетдаги Рақамли қалъа файли Стратмор ёзган нусха билан алмаштирилмагунча Танкадонинг калит сўзи хавф туғдиради.

– Қора туйнукни ўрнатганимиздан кейин, – қўшиб қўйди командор, – калит сўз қаерда, кимларнинг қўлида экани билан умуман ишим бўлмайди. Унгача бекор ўтиролмайман.

Сьюзан эндигина гапиришга оғиз жуфтлаган эди, кулоқни қоматга келтирувчи овоз эшитилди. Криптодаги жим-житликни пастки қаватдан келган огоҳлантирувчи сигнал бузди. Стратмор ва Сьюзан бир-бирига хавотир билан тикилди.

– Нима ўзи бу, командор? – кичқирди киз чинқираётган сигнал остида.

– Трансхабар! – хитоб қилди Стратмор. – У қизиб кет-

ган. Хейл хақ кўринади, захира энергия таъминоти етарлича фреон ишлаб чиқармаяпти.

– Трансхабар ўзини ўзи ўчириши керак-ку бу ҳолда?

Стратмор бир сония ўйга толди:

– Нимадандир узилиш бўлган кўринади.

Шу вақт Кристо шифтидаги сирена сариқ рангда ўчиб ёна бошлади.

– Тўхтатинг Трансхабарни! – қичқирди Сьюзан.

Стратмор бош чайқади. Уч миллион кремнийли процессор қизиб кетиб, портлайдиган бўлса нима содир бўлишини ҳеч ким билмасди. Стратмор офисига чиқиб, Рақамли қалъани очиш йўлида ханузгача тинмай ишлаётган Трансхабарни ўчириши зарур эди, акс ҳолда ташқаридагилардан биров муаммони пайқаб, бу ерга кавалерия жўнатиши ҳеч гапмасди.

Стратмор хушсиз ётган Хейлга кўз қирини ташлади, сўнг қўлидаги курулни Сьюзан яқинидаги столга қўйиб, қичқирди:

– Ҳозир қайтаман! – У Nod 3 эшигидаги тирқишдан ташқарига чиқаркан, елкаси оша буйруқ берди: – Сен эса келгунимча калит сўзни топ!

Қидирув натижаларига қараркан, Сьюзан ишқилиб командор тезроқ Трансхабарни ўчирсин деб умид қилди. Кристодаги шовқин ва чироклар ёғдуси снарядлар портлашига ўхшарди.

Полда ётган Хейл ўзига кела бошлади. Огоҳдантирувчи сигнал чинқириғи уни уйғотиб юборганди. Сьюзан кутилмаганда столдаги курулга ёпишди. Хейл кўзларини очиб, тепасида тўппонча ўқталиб турган Сьюзан Флетчерга кўзи тушди.

– Калит сўз қаерда? – сўрокни бошлади қиз.

Хейл фикрларини жамлай олмаётганди:

– Н-нималар бўляпти?

– Сен ҳамма жойни расво қилдинг. Мана нима бўляпти!

Хўш, энди гапир, қаерда калит сўз?

Хейл кўллларини кўтаришга уринди, шунда боғлаб ташланганини сезиб, юзи оқариб кетди ва ваҳима ичида бақира кетди:

– Мени кўйиб юборинг!
– Менга калит сўз керак!
– Менда ҳеч қандай калит йўқ! Кўйиб юборинг мени!
– зорланди Хейл ва ўрнидан туришга ҳаракат қилди. Бирок жойидан силжий олмади.

Съюзаннинг чинқириғини сигнал овози босиб кетди:

– Ёлғон гапирма! Шимолий Дакотанинг электрон мак-тублари нима қилаётгани сенинг почтангда?

– Айтдим-ку, мен командорнинг компютерини бузиб кирдим. Почтамдаги хабарларнинг барчаси Стратморнинг почтасидан кўчирилган.

– Ифлос! Сен ҳеч қачон командорнинг компютерини бузиб киролмайсан!

– Тушунмаяпсиз! – бақирди Хейл. – Стратморнинг компютерида аллақачон эшитиш ускунаси ўрнатилган экан. – Унинг гаплари шовқин ичида зўрға эшитиларди. – Кимдир мендан олдинроқ бузиб бўлганди компютерни. Ўйлашимча, бу директор Фонтейн. Мен шунчаки тайёридан фойдаландим. Ишонинг менга! Шу йўл билан командорнинг Рақамли қалъани қайта ёзиш ҳақидаги режаларидан хабар топдим! Стратморнинг «Заковат хужум»ларини ўқиётгандим анчадан бери!

«Заковат хужумлари»? Съюзан жим бўлиб қолди. Стратмор Рақамли қалъа ҳақидаги режаларини «Заковат хужумлари»дан фойдаланиб ишлаб чиқиши амримаҳол эди. Чунки кимдир унинг компютерини бузиб кирадиган бўлса, ундаги барча маълумот тарқалиб кетарди.

– Рақамли қалъани қайта ёзиш ғирт телбалик! – бақирди Хейл. – Бу МХАнинг Ер юзидаги барча маълумотларга улана олишига имкон беради! – Сиреналар зўрайиб, йигитнинг овозини босиб кетди. Хейл янада қаттиқроқ қичқириб, тушунтиришга уринарди: – Биз бундай жавобгарликка тайёрмиз деб ўйлайсизми? Кимдир бўйнига оладими ўзи жавобгарликни? Жин ургур ҳукумат ростдан одамларнинг фойдасини кўзлаб шундай қиладими? Гап бўлиши мумкин эмас! Лекин келажақдаги ҳукуматни бизнинг фойдамиз қизиқтир-

май қолса-чи? Унда нима бўлади? Нима мақсадда фойдаланади улар бу технологиядан?

Съюзан унинг гапларини базўр эшитарди; Криптодаги шовқин тобора кучайиб бораётганди.

Хейл озод бўлишга чиранар, аини пайтда қизга қараб қичкирарди:

– Қандай қилиб оддий фуқаролар давлат сиёсатига қарши курашади, юқоридаги одамда барча алоқа каналлари калити бўлса? Қандай қилиб одамлар бебош ҳукуматга қарши бош кўтариш режасини туза олади?

Съюзан бу аргументни кўп марта эшитганди. Келгуси ҳукуматнинг талабга жавоб бермайдиган чиқиб қолиши мумкинлигини Электрон чегараланиш жамияти дастак қилиб олганди.

– Стратморни тўхтатиш керак! – такрорлади Хейл. – Қасам ичаман, мен бунни қиламан! Мен кунни бўйи бу ерда унинг компютерини кузатиб, командор ишга киришган маҳали қора туйнукни ёзиб олишни кутдим. Менга фақатгина исбот керак эди – у ростдан ҳам қора туйнук устида ишлаганининг исботи! Шу сабабдан унинг электрон почтасини ўз компютеримга кўчириб олдим. Бу мактублар командор Рақамли қальани кузатиб бораётганини исботлайди. Бу маълумот билан матбуотга боришни режалаштиргандим.

Съюзаннинг юраги дукиллаб уриб кетди. У тўғри эшитдими? Ҳа, бу ҳақиқий Грег Хейл эди. Стратмор Рақамли қальанинг ўзгартирилган версиясини интернетга чиқармоқчилигини билганида, Хейл бутун дунё алгоритмдан фойдаланишни бошлагандан сўнггина қўлидаги бомбани ўртага ташларди – тўлиқ исботи билан!

Съюзан бу ҳақда ёзиладиган мақолаларнинг сарлавҳаси қандай бўлишини тасаввур қилди. Криптограф Грег Хейл АҚШнинг глобал маълумотларни бошқариш устидаги режаларини фош этди! Читтак операцияси камлик қилган кўринадди. МХАнинг қора туйнугини фош қилиш Хейлга тузида ҳам кўрмаган мислсиз машҳурлик олиб келишдан ташқари, МХАни ер билан яксон қиларди ҳам. Балки Хейл рост гапираётгандир! Кутилмаган фикр қизнинг миёсида айлана

бошлади. Йўқ, қарор қилди у бироз ўйлаб. Албатта йўқ. Грег яна лоф уряпти!

Хейл фикрини исботлашга уринишда давом этди:

– Изкуварингизни ҳақиқатанам мен тўхтатдим. Сиз Стратморнинг компьюттери бузиб кирилганидан хабар топиб, орқамдан тушгансиз деб ўйладим.

Тўғри ўйланган, лекин бундай бўлиши мумкин эмас, деб хаёлидан ўтказди қиз, сўнг сўради:

– Ундай бўлса нега Чатрукянни ўлдирдинг?

– Мен ундай қилмадим! – шовкин ичра кичқирди Хейл.

– Стратмор итариб юборди уни. Мен ҳаммасини зинадан туриб кўрдим. Чатрукян техникларни чақириб, Стратморнинг режаларини чиппакка чиқармоқчи эди!

Ёмон эмас, Хейл барча гапга баҳона тополади!

– Мени қўйиб юборинг! – ялинди Хейл. – Мен ҳеч нарса қилмадим!

– Ҳеч нарса қилмадим? – кулди қиз ва шу дам Стратмор кечикаётгани хаёлидан ўтди. – Сен ва Танкадо МХАни асир сифатида ушлаб турдинглар. Ҳарҳолда Танкадога хиёнат қилмагунингча! Ростини айт, – босим ўтказди Сюзан унга, – Танкадо ростданам юрак хуружидан ўлдими ёки ҳамтовоқларингдан бирортасига уни тинчителишни буюрганмидинг?

– Шунчалик ҳам кўр бўладими одам! – бақирди йигит. – Бу ишга алоқам йўқлигини кўрмаяпсизми? Соқчилар бу ерга келмасдан туриб ечинг мени!

– Ҳеч ким келаётгани йўқ! – кўрс овозда жавоб берди қиз.

Хейлнинг ранги бўзарди:

– Нима?

– Стратмор кўнғирокни сохталаштирганди!

Хейлнинг кўзлари олайиб кетди. У дахшат ичида оғзидан тупук сачратиб қичқира кетди:

– Стратмор мени ўлдиради! Аниқ биламан, у мени йўқ қилади! Мен жуда кўп нарса биламан у ҳақда!

– Ўзингни бос, Грег!

Сиреналар овози баттар кўтариларди. Хейл жон алфозда кичкирди:

– Мен бегуноҳман, Съюзан. Менинг айбим йўк...

– Ёлғон гапиряпсан! Ва менда бунга исбот бор! – Съюзан ўтирилиб компютери томонга юрди. – Сен тўхтатган Изкувар эсингдами? Мен уни қайта жўнатгандим. Ортга қайтган бўлса керак, текшираимизми?

Қизнинг экранида липиллаб турган хабар Изкуварнинг қайтганини кўрсатарди. Сичқончани юргизиб хабарни очаркан, Съюзан ўйлаб қолди: бу маълумот Хейлнинг тақдирини ҳал қилади. У Шимолий Дакота! Маълумотлар кутиси очилди. Изкувар олиб келган маълумотга қараган Съюзан тошдек қотиб қолди. Қандайдир хатолик ўтган бўлиши керак. Изкувар умуман бошқа, ақлга сиғдириб бўлмас одамнинг манзилни кўрсатарди.

Съюзан экранга яқинроқ келиб, маълумотни қайта ўқиди. Бу Стратмор Изкуварни ишга солганда келиб чиққан хабар эди. Қиз «Изкувар»ни юборишда командор хато қилган деб тахмин қилганди, бироқ ўзи уни тўғри созлаганига шубҳаси йўк эди.

Шунга қарамасдан, экрандаги хабар умуман ақлга сиғмасди.

ShDakota = ET.@doshisha.edu

ЕТ? Съюзаннинг боши айланиб кетди. Энзай Танкадонинг ўзи Шимолий Дакотами?

Бунга ишониб бўлмасди. Маълумот тўғри бўлса, Танкадо ва унинг шериги битта одам бўлиб чиқади. Съюзаннинг фикрлари ҳар томон тўзғиб кетди. У чинқираётган сигналлар тезроқ тугашини кутди. Нега Стратмор бу лаънати сиренани ўчирмаяпти?

Хейл полда ётганча Съюзан томон бурилди.

– Нима экан? Айтсангиз-чи!

Съюзаннинг кулоғига Хейлнинг кичкириғи ҳам, атрофдаги тўполон ҳам кирмай қолди. Энзай Танкадо билан Шимолий Дакота битта одам...

Қиз воқеаларни қайта тиклашга уринди. Танкадо Шимо-

лий Дакота бўлса, демак у ўзига ўзи электрон мактуб жўна-таётган бўлади. Бу эса аслида ҳеч қандай Шимолий Дакота мавжуд бўлмаганини билдиради. Танкадонинг шериги бўл-маган.

– Шимолий Дакота арвоҳ, – пичирлади киз, – туман ва кўзгулар ортига яширинган...

Кўйилган тузок жуда ажойиб эди. Афтидан, Стратмор теннис ўйиннинг фақат бир томонини кузатган. Копток қай-тиб келаётгани сабаб у иккинчи тарафда ҳам кимдир борли-гига шубҳа қилмаган. Аммо Танкадо девор билан ўйнаётган бўлган. У Рақамли қалъа ҳақида ёзган мактубларини мах-фийликни сакловчи компанияларга жўнатган ва орадан бир неча соат ўтгач, ўзи қайтиб қабул қилиб олган.

Ниҳоят, пардалар кўтарилиб, Сюзан барчасига тушун-гандек бўлди. Танкадонинг ўзи Стратмор унинг хабарлари-ни ўқишини истаган. Энзай Танкадо калит сўзни ҳеч кимга ишонмай, ғойибона суғурта яратган. Ҳаммаси табиий кўри-ниши учун махфий почтадан фойдаланган... Танкадо ўзига ўзи ҳамкор эди. Шимолий Дакота мавжуд эмас. Энзай Танка-донинг ўзи бу бетакрор сахна асарининг режиссёри.

Режиссёр!

Даҳшатли фиклар қизни чулғаб олди. Танкадо сохта профилидан фойдаланиб, Стратморни исталган нарчасига ишонтира оларди.

У биринчи марта Стратмор ечиб бўлмас алгоритм ҳақи-да айтгандаги реакциясини эслади. Қиз бундай алгоритм бўлиши мумкин эмас деб қасам ичишга тайёр эди. Асли-да уларда қандай исбот бор эди Танкадо Рақамли қалъани яратганига? Фақат Танкадо ёзган мактублар. Ва албатта... Трансхабар... Компьютер интернетдан юклаб олинган файл устида йигирма соатдан бери ишлаётганди. Бироқ киз Транс-хабарни бунчалик банд қилиб кўядиган бошқа дастурлар борлигини яхши биларди.

Вируслар!

Унинг бадани жимирлаб кетди.

Лекин қандай қилиб вирус Трансхабарга кириши мум-кин?

Гўридан туриб гапиргандек, Фил Чатрукян жавоб қайтарди: Стратмор Gauntlet'ни четлаб ўтиб файл киритибди!

Қанчалик аччиқ бўлмасин, Сьюзан ҳақиқатни қабул қилишга мажбур эди. Стратмор интернетдан Танкадонинг файлини юклаб олган ва уни Трансхабарга киритишга уринган. Бироқ Gauntlet файл ўзида хавфли занжир мутациясини сақлагани учун уни қабул қилишдан бош тортган. Бошқа пайт бўлганда командор буни ҳисобга олган бўларди, аммо бу сафар унда Танкадонинг мактуби бор эди – занжир мутациялари чалғитиш учун бир восита! Рақамли қалъа хавфсиз эканига ишонган Стратмор иккиланмасдан Gauntlet'ни четлаб ўтиб, файлни Трансхабарга киритган.

– Аслида ҳеч қандай Рақамли қалъа йўқ, бўлмаган ҳам! – кўз олдида намоён бўлган ҳақиқатдан Сьюзаннинг тили калимага келмай қолди, оёғидан мадор қочиб, компьютерига беҳол суянди. – Танкадо қармоқ ташлаган... МХА эса унга лаққа балиқдек илинган...

Шу вақт юқоридан аянчли овоз эшитилди. Бу Стратмор эди.

Саксон олтинчи боб

Съюзан ҳаллослаб етиб келганида Тревор Стратмор столига мук тушиб ўтирарди. Монитордан тушган ёруғликда унинг столга қўйилган бошида саноксиз тер томчилари ялтирарди. Шу маҳал пастки каватдан даҳшатли гумбурлаш эшитилди.

– Командор, сизга нима бўлди? – қиз унинг ёнига югурди.

Стратмор жойдан кимирламади.

– Командор! Биз Трансхабарни ўчиришимиз керак! Биз...

– У бошимизга етди, – тилга кирди командор столдан бошини кўтармай. – Танкадо ҳаммамизни аҳмоқ килди...

Овозидан у ҳаммасини тушунгани кўриниб турарди. Рақамли қалъа ҳақида Танкадо кўтарган шов-шув... Калит сўзни кимошди савдосига қўйиш... Буларнинг бари бир томоша эди. Танкадо буни моҳирлик билан ижро этди: МХА унинг почтасини текширишига, шериги борлигига ишонтириб, жуда хавfli вирусни юклаб олишига эришди.

– Занжир мутацияси... – ингради Стратмор.

– Биладан!

Командор оҳиста бошини кўтарди.

– Мен интернетдан юклаб олган файл... У аслида...

Съюзан ўзини босишга уринди. Ўйиннинг барча қисмлари юзага чиққанди. Ҳеч қачон ҳеч қандай ечиб бўлмас алгоритм бўлмаган – ҳеч қандай Рақамли қалъа яратилмаган. Танкадо интернетга чиқарган файл оммавий алгоритм ёрдамида ҳимояланиб ёзилган шифрланган вирус эди. У МХАдан бошқа ҳеч кимга зарар келтирмаган – чунки Трансхабаргина ҳимоя қобиғини тешиб ўтиб, вирусни ташқарига чиқара олган.

– Занжир мутацияси... Танкадо у шунчаки алгоритмнинг бир қисми деб айтганди... – командор столига чалқанча ётволди.

Ундаги оғриқни Съюзан яхши тушунарди. Командор бутунлай мактубларга ишониб қолганди. Аслида Танкадо ҳеч қайси компьютер компаниясига бу алгоритмни сотишни

режалаштирмаган, чунки алгоритмнинг ўзи бўлмаган. Буларнинг барчаси ўта пухта ўйланган томоша, Рақамли қалъа МХАни яксон қилиш учун ўйлаб топилган тузоқ эди. Стратморнинг ҳар бир юришини парда ортидан Танкадо бошқариб турган.

– Мен Gauntlet’ни четлаб ўтдим, – ингради Стратмор.

– Сиз билмагансиз ахир буни.

Стратмор муштини столга урди.

– Мен билишим керак эди! Унинг исми... Шимолий Дакота... Инглизча қисқартмаси NDAKOTA . Қара бунга!

– Нима демокчисиз?

– У устимиздан куляпти!

Сьюзан бир лаҳза ўйланиб қолди. НДакота – анаграммами? Қиз ҳарфларни кўз олдига келтириб, уларнинг ўрнини алмаштира бошлади: Ndakota... Катодан... Октадан... Тандока... Унинг тиззаси қалтираб кетди. Стратмор ҳақ. Ҳаммаси кундек равшан эди. Қандай қилиб бунга эътибор қилишмади экан? Шимолий Дакота Америкадаги штатлардан бирига алоқадор эмас экан. Бу Танкадонинг яра устига сепган сўнги тузи бўлди. Танкадо ўзи Ndakota экани тўғрисида МХАни огоҳлантирган. Ҳарфлар ўрни алмаштирилса, Танкадо келиб чиқади. Дунёдаги энг зўр код ечувчилар буни кўздан кочирди, худди у режалаштирганидек.

– Танкадо устимиздан кулган, – пичирлади Стратмор.

– Ҳозирок, Трансхабарни ўчиришингиз керак, – деди Сьюзан қатъий овозда.

Стратмор деворга қаради.

– Командор! Ўчиринг уни! Пастки қаватда нималар бўлаётганини Худо билади!

– Мен уриниб кўрдим, – шивирлади командор бемажол.

– Нима демокчисиз бу билан?

Стратмор компьютерни қиз томонга айлантди. Унинг экрани ғалати қизғиш рангга кирганди. Экран пастидари мулоқот ойнаси Трансхабарни ўчиришга бўлган сон-саноксиз уринишларни акс эттирарди. Уларнинг барчасига бир хил жавоб қайтарилганди:

- Кечирасиз. Тўхтатиш мумкин эмас.
- Кечирасиз. Тўхтатиш мумкин эмас.
- Кечирасиз. Тўхтатиш мумкин эмас.

Съюзандан совук тер чикиб кетди. Тўхтатиш мумкин эмас? Нега? Бу саволга ягона жавоб бўлиши мумкин эди – Танкадонинг қасоси! Трансхабарни вайрон қилиш! Йиллар давомида у бутун жаҳон Трансхабар ҳақида билишини ис- тади, ҳеч ким унга ишонмагач, ахийри компьютерни бир ўзи йўқ қилиш қарорига келди. У ўзи тўғри деб билган нарса – шахсий дахлсизлик ҳукуқи учун ҳаётини қурбон қилди.

Пастки қаватларда сиреналарнинг товуши тобора баландлаб борарди.

– Барча энергияни ўчиришимиз керак! – талаб қилди Съюзан. – Ҳозироқ!

Қиз улар шошилса, Трансхабарни сақлаб қолишлари мумкинлигини тушунди. Дунёдаги ҳар қандай компьютер- да содир бўлган ўта муаммоли ҳолат вақтида ҳам бир усул- ни қўллаш орқали вазиятни тўғриласа бўлади. Оддий, аммо доим иш берган бу усул симни розеткадан узиш эди.

Криптодаги ҳамма электрни ўчириш орқали Трансха- барни ўчиришга эришилади. Вирус масаласини кейинроқ, қаттиқ дискни форматлаб юбориш билан ҳал қилиш мум- кин. Форматлаш натижасида компьютернинг хотирасидаги маълумотлар, дастурларга қўшилиб вирус ҳам ўчиб кетади. Кўпинча форматланган компьютердаги ҳамма нарса – кўп йиллар давомида тўпланган маълумотлар йўқ бўлиб кетади. Лекин Трансхабар бундан ҳеч қандай зарар кўрмайди, чун- ки бу ақли машинанинг вазифаси фақат ўйлаш, ёдда сақлаб қолиш эмас. Трансхабарнинг ичида айтарли ҳеч қандай қим- матли маълумот сақланиб қолмасди. Код ечилиши биланок компьютер натижаларни МХАнинг асосий маълумотлар ба- засига жўнатиб...

Съюзан ҳаёлига келган фикрдан даҳшатга тушиб, қичқи- риб юборди:

– Маълумотлар базаси...

Аллақачон нималар бўлаётганини тушунган Стратмор қоронғулик ичида шивирлади:

– Ҳа, Сьюзан... Маълумотлар базаси...

Қиз Танкадонинг асл мақсадини англагани; вирус юборишдан мақсад асосий маълумотлар базасини йўқ қилиш экан!

Стратмор ҳали ҳам бемажол аҳволда мониторга имо қилди, Сьюзан нигоҳини компьютерга қаратди. Мулоқот ойнасининг энг пастиди куйидаги жумлалар ёзилгани:

Бутун дунёга Трансхабар ҳақида айтинг!

Ҳақиқатгина сизни сақлаб қолади ҳозир!

Қизнинг танаси жимирлаб кетди. Ҳарбий алоқа протоколлари, АҚШ ичида ва ташқарисида хизмат қилаётган жосуслар тўғрисидаги ҳужжатлар, курулсозлик лойиҳалари, савдо-сотик шартномалари каби охири йўқ рўйхатдан иборат энг махфий маълумотларнинг барчаси МХА ахборот омборида жамлангани.

– Танкадо бунга журъат этолмайди! – хитоб қилди қиз. – Мамлакатнинг энг хуфия маълумотларини йўқ қилиб юбориш? Бўлиши мумкин эмас! – Энзай Танкадо ҳатто МХА маълумотлар базасига ҳужум қилишига ҳам Сьюзан ишонолмасди.

Ҳақиқатгина сизни сақлаб қолади ҳозир!

– Ҳақиқат? – сўради қиз. – Қанақа ҳақиқат?

– Трансхабар ҳақидаги ҳақиқат! – оғир нафас олди Стратмор.

Бу мутлақо мантиққа мос келарди. Танкадо МХАни жаҳонга Трансхабар борлигини ошкор этишга мажбурлаб, шантаж қилаётгани. Ҳозир ташкилот олдида иккита танлов бор эди – ё ўзида исталган одамнинг электрон мактубини ўқишга ярқли ақли компьютер борлигини дунё оммаси олдида тан олиш, ёки маълумотлар омборидан маҳрум бўлиш.

Калит сўзни киритинг!

Кетма-кет чиқиб келаётган сўзларга тикиларкан, Сьюзан ҳаммасига тушунди. Вирус, калит сўз, Танкадонинг узуғи ҳамда шантаж режаси. Калит сўзнинг вазифаси алгоритмни

очиш эмас; у аслида захарга қарши дори бўлган. Калит сўз вирусни тўхтатишга хизмат қилади. Махфий калит сўз ёрдамида ўчирилиши мумкин бўлган вируслар ҳақида Сьюзан жуда кўп ўқиганди. Танкадо ҳеч қачон МХАнинг маълумотлар базасини вайрон қилишни истамаган. У шунчаки ташкилот омма олдига чиқиб, Трансхабар мавжудлигини тан олишини истаган. Шундан кейин калит сўзни тутқазиб, вирусни тўхтатишни режалаштирган.

Бироқ Танкадонинг режаси бутунлай нотўғри тарафга бурилиб кетди. У кутилмаганда ўлим топишини хаёлига ҳам келтирмаганди. Мажруҳ даҳо испан барида ўтириб, Америка разведка бошқармасининг ўта махфий код ечувчи машинаси тўғрисида ҳисобот бераётган матбуот конференциясини тинглагач, Стратморга кўнғирок қилишни, калит сўзни айтиб, маълумотлар омборини энг сўнгги дақиқаларда сақлаб қолишни режа қилганди. Мириқиб қаҳ-қаҳ отиб қулгандан сўнг эса ЭХХнинг абадий қахрамони сифатида оломон орасига сингиб кетмоқчи эди.

Сьюзан партани муштлади:

– Бизга узук керак! Бу ягона кутқарув чораси!

Шимолий Дакота йўқлиги калит сўзнинг ҳам мавжуд эмаслиги дегани эди. МХА Трансхабарни ошқор қилган тақдирда ҳам, энди Танкадо гўридан тирилик келиб, маълумотлар омбори йўқ бўлиб кетишининг олдини ололмасди.

Стратмор миқ этмади.

Вазият қиз тасаввур қилганидан кўра жиддийроқ эди. Танкадо ўзи билмаган ҳолда МХАни боши берк кўчага олиб кириб кўйганди. Танкадо МХА калит сўзни тополмасанима бўлишини яхши билган, шунга қарамай, уни кўздан узокроқда сақлаш учун ўлимидан олдин узукни бутунлай нотаниш одамга бериб юборган. Нима мақсадда бундай қилди: балки МХАни ўлимида сабабчи деб билиб, узук уларга етиб боришини истамагандир?

Қиз бунга унча ишонмасди. Ўта тинчликпарвар Танкадо бузғунчилик содир этишни истамаган бўларди; у фақатгина Трансхабарни фош этиб, бутун дунёга МХА уларни доимий кузатиб боришини билдирмоқчи, шу орқали одамларнинг

сир сақлаш ҳуқуқини ҳимоя қилмоқчи эди. Танкадо МХА маълумотлар омборини вайрон қилишдек агрессив ҳаракатга қўл уриши мумкинлигига Сьюзаннинг ишонгиси келмасди.

Чинқираётган сиреналар товуши қизнинг хаёлларини тўзғитиб, реалликка қайтарди. Сьюзан бемажол ўтирган командорга қараб, унинг хаёлидан нималар ўтаётганини сезгандек бўлди. Стратморнинг нафақат Рақамли қалъага қора туйнук ўрнатиш билан боғлиқ режалари барбод бўлганди; у йўл қўйган эҳтиётсизлик оқибатида АҚШ миллий хавфсизлиги мислсиз талофат ёқасига келиб қолганди.

– Командор, бу сизнинг айбингиз эмас! – қатъият билан гапирди қиз. – Танкадо тирик бўлганида, бизда маълумотлар базасини сақлаб қолиш имконияти бўларди.

Лекин командорнинг қулоғига ҳеч гап кирмасди. Унинг ҳаёти тамом бўлганди. У умрининг ўттиз йилдан кўпроғини мамлакатга хизмат қилишга сарфлади, бутунжаҳон кодлаш стандартига асос бўладиган алгоритмга ўрнатилган қора туйнук эса командорнинг номини абадийликка муҳрлайдиган ғалаба онлари бўлиши керак эди. Аммо қутилган ғалаба ўрнига аччиқ мағлубият бўй чўзиб чиқди; бефаҳмлиқ қилиб, Миллий хавфсизлик хизмати асосий маълумотлар базасига вирус туширди. Энди ҳалокатни тўхтатиб қолишнинг иложи йўқ – электр таъминотини бутунлай ўчириб, миллиардлаб битлик бебаҳо маълумотларни тозалашни ҳисобга олмаганда албатта. Ҳозир уларни ҳалокатли вазиятдан фақат узук чиқариб олиши мумкин, лекин Беккер узукни топмаган бўлса...

– Биз Трансхабарни тўхтатишимиз зарур! – қиз назоратни қўлга олди. – Мен ҳозир пастки қаватга тушиб, пишангни ўчираман.

Стратмор қизга оҳиста ўгирилди ва синик овозда:

– Мен бораман, – деди. У ўрнидан турмоқчи бўлганди, гандираклаб кетиб, курсига суяниб қолди.

Сьюзан унинг ёнига келиб, жойига ўтиришига кўмаклашди.

– Йўқ. Ўзим қиламан буни! – қизнинг овозидаги қатъий оҳанг ортиқча эътирозга ўрин қолдирмади.

Стратмор қўллари билан бошини чангаллади.

– Яхши. Энг пастки қаватга туш. Пишанг фреон насослари ёнида жойлашган.

Съюзан эшикка қараб юрди. Ярим йўлга етгач, ортига ўгирилиб, қичқирди:

– Командор! Ҳали ҳеч нарса тугамади. Биз ҳали мағлуб бўлмадик. Девид узукни топса, маълумотлар базасини сақлаб қолишимиз мумкин. – Унинг овозини огоҳлантирувчи сигналлар босиб кетди.

Стратмор миқ этмади.

– Маълумотлар базасига боғланинг, – буйруқ берди қиз. – Вирус ҳақида уларни огоҳлантиринг. Сиз МХАнинг бош директори ўринбосарисиз. Сиз ҳамиша ғолиб бўлгансиз!

Командор бошини кўтарди. Ҳаёт-мамот масаласида қарор қабул қилаётгандек, зўрға бош ирғади.

Бутун танасига аллақадан шиддат ёғилиб келган Съюзан ташқарига чиқиб, коронгулик қаърида кўздан ғойиб бўлди.

Саксон еттинчи боб

Vespa ниҳоят Карретера де Хулеванинг теп-текис шоссесига чиқиб олди. Эндигина тонг ёришиб келаётганига қарамай, йўлда автомобиллар жуда кўп эди – ёш севильяликлар соҳил бўйидаги тунги дам олишдан қайтаётганди. Ўсмирлар билан лик тўла автобус Беккернинг мотоцикли ёнидан сигнал чалиб ўтиб кетди; атрофидаги автоуловлар олдида Vespa йўлда ётган ўйинчокдек кўринарди.

Тахминан беш юз метрлар орқадаги пачоқ бўлган такси чироқлар ёғдуси остида катта йўлга тушиб олди. У ўзидан олдиндаги Пежо 504 ни айланиб ўтишга сабр қилмай, уни йўл четидаги газонга суриб чиқарди.

Беккер «Севилья маркази – 2 км» деган йўл белгисидан ўтиб бораркан, бир иложини қилиб шаҳар марказига етиб борса, омон қолиши мумкинлигига умид қилди. Спидометр соатига олтмиш километр тезликни кўрсатаётганди. Бурилишгача яна икки дақиқа. Йигит ўзида бунча узоқ вақт йўқлигини яхши биларди – ортидан куваётган такси яқинлашиб қолганди. Марказий Севильянинг тобора ёрқинроқ кўринаётган чироқлар шуъласига тикиларкан, Беккер эсон-омон шаҳарга кириб олишни сўраб илтижо қилди.

Йўлнинг ярмини босиб ўтган ҳам эдики, ортидан асфальтга урилаётган металлнинг ёқимсиз товуши эшитилди. Беккер жони борича педални босиб, олдинга интилди. Шу вақт отилган ўқ йигитнинг ёнидан визиллаб ўтиб кетди. Беккер мотоциклини чап томонга оғдирди, сўнг қайта ўннга олиб, шу алфозда вақтдан ютмоқчи бўлди. Марказ томон бурилишгача яна уч юз метрлар чамаси масофа бор эди. Аммо такси билан Vespa'ни атиги бир неча машина ажратиб турарди. Беккер келаётган бир неча сония ё кутулиб кетишга, ё ўқдан жон таслим қилишга хизмат қилажагини сезиб турарди. У атрофни диққат билан текшириб, қочиш учун имкон ахтарди, аммо йўлнинг ҳар иккала тарафига ҳам қалин цемент тўсиқ ўрнатилган эди.

Яна ўқ отилгач, Беккер бир қарорга келди.

Vespa ғилдиракларини чийиллатиб, учқун чиқариб, йўналишини ўннга ўзгартирди-да, бетон тўсиққа сакраб чиқ-

– Яхши. Энг пастки қаватга туш. Пишанг фреон насослари ёнида жойлашган.

Съюзан эшикка қараб юрди. Ярим йўлга етгач, ортига ўтирилиб, қичқирди:

– Командор! Ҳали ҳеч нарса тугамади. Биз ҳали мағлуб бўлмадик. Девид узукни топса, маълумотлар базасини сақлаб қолишимиз мумкин. – Унинг овозини огоҳлантирувчи сигналлар босиб кетди.

Стратмор миқ этмади.

– Маълумотлар базасига боғланинг, – буйруқ берди қиз. – Вирус ҳақида уларни огоҳлантиринг. Сиз МХАнинг бош директори ўринбосарисиз. Сиз ҳамиша ғолиб бўлгансиз!

Командор бошини кўтарди. Ҳаёт-мамот масаласида қарор қабул қилаётгандек, зўрға бош ирғади.

Бутун танасига аллақадан шиддат ёғилиб келган Съюзан ташқарига чиқиб, қоронғулик қаърида кўздан ғойиб бўлди.

Саксон еттинчи боб

Vespa ниҳоят Карретера де Хулеванинг теп-текис шоссесига чиқиб олди. Эндигина тонг ёришиб келаётганига қарамай, йўлда автомобиллар жуда кўп эди – ёш севильяликлар соҳил бўйидаги тунги дам олишдан қайтаётганди. Ўсмирлар билан лик тўла автобус Беккернинг мотоцикли ёнидан сигнал чалиб ўтиб кетди; атрофидаги автоуловлар олдида Vespa йўлда ётган ўйинчоқдек кўринарди.

Тахминан беш юз метрлар орқадаги пачоқ бўлган такси чироқлар ёғдуси остида катта йўлга тушиб олди. У ўзидан олдиндаги Пежо 504 ни айланиб ўтишга сабр қилмай, уни йўл четидаги газонга суриб чиқарди.

Беккер «Севилья маркази – 2 км» деган йўл белгисидан ўтиб бораркан, бир иложини қилиб шаҳар марказига етиб борса, омон қолиши мумкинлигига умид қилди. Спидометр соатига олтмиш километр тезликни кўрсатаётганди. Бурилишгача яна икки дақиқа. Йигит ўзида бунча узоқ вақт йўқлигини яхши биларди – ортидан куваётган такси яқинлашиб қолганди. Марказий Севильянинг тобора ёрқинроқ кўринаётган чироқлар шуъласига тикиларкан, Беккер эсон-омон шаҳарга кириб олишни сўраб илтижо қилди.

Йўлнинг ярмини босиб ўтган ҳам эдики, ортидан асфальтга урилаётган металлнинг ёқимсиз товуши эшитилди. Беккер жони борича педални босиб, олдинга интилди. Шу вақт отилган ўқ йигитнинг ёнидан визиллаб ўтиб кетди. Беккер мотоциклини чап томонга оғдирди, сўнг қайта ўнгга олиб, шу алфозда вақтдан ютмоқчи бўлди. Марказ томон бурилишгача яна уч юз метрлар чамаси масофа бор эди. Аммо такси билан Vespa'ни атиги бир нечта машина ажратиб турарди. Беккер келаётган бир неча сония ё кутулиб кетишга, ё ўқдан жон таслим қилишга хизмат қилажагини сезиб турарди. У атрофни диққат билан текшириб, қочиб учун имкон ахтарди, аммо йўлнинг ҳар иккала тарафига ҳам қалин цемент тўсиқ ўрнатилган эди.

Яна ўқ отилгач, Беккер бир қарорга келди.

Vespa ғилдирақларини чийиллатиб, учкун чиқариб, йўналишини ўнгга ўзгартирди-да, бетон тўсиққа сакраб чиқ-

ди. Шиналари цемент йўлқадан ҳар томонга тош сачратиб, олға елишни бошлади. Беккер тақир-туқур юза устида муво-занатни сақлашга уринаркан, ортига қарашга журъат қилол-масди; исталган сонияда таксидан ўқ узилиши мумкин эди.

Лекин ҳеч қандай ўқ овози эшитилмади.

Ниҳоят, бетон тўсик тугади ва йигитнинг кўзи шаҳар марказига тушди. У ердаги чироклар тунгги осмонни тўл-дирган юлдузлар мисоли чарақлар эди. Беккер чеккадаги да-рахтлар остидан чиқиб, катта йўлга тушиб олди. Vespa'нинг юриши тезлашиб, бир зумда Луис Монтано авенюсига етиб олди, бироздан сўнг эса чап томондаги машҳур футбол ста-дионини ҳам ортда қолдирди. Асфальт йўлда бирорта маши-на кўринмасди.

Шу маҳал Беккернинг қулоғи остида ўша таниш металл асфальтга урилганда чиқадиған ёқимсиз овоз жаранглади. Бошини кўтариб, олдинга қараган йигит ўзидан юз метрлар олдинда марказий бурилишга етиб қолган таксини кўрди. Машина бурилишга етганида ғийқиллаб ортига бурилди ва мотоциклнинг устига катта тезликда бостириб кела бошла-ди.

Беккер бундан хавотирга тушмади, чунки қаерга кета-ётганини аниқ биларди. Менендес Пелаёга етганда Беккер тўсатдан чапга бурилди ва газни босди. Мотоцикл кичкина боғ ёнидан ўтиб, Матеус Гагога кирди. Фақат бир томонлама ҳаракатланиш мумкин бўлган бу тор кўча Баррио Санта Круз биносига олиб борарди.

– Яна бир оз қолди! – шивирлади Беккер ўзига далда бе-риб.

Унинг ортидан момақалдиқдек гумбурлаб такси кел-моқда эди. Машина ён ойнақларини синдирганча тор би-ноларга ишқаланиб йигитга Санта Круз дарвозасига қадар эргашиб борди. Беккер голиб бўлганини билди. Санта Круз Севильянинг энг қадимий қисми бўлиб, бу ердаги бинолар ўртасида римликлар вақтида қурилган энсиз, фақат пиёда-лар ва митти мопедлар сиғадиган лабиринтсимон йўлакча-лардан бошқа ҳеч қандай йўл мавжуд эмасди. Бир марта Бек-кер мана шу ерда бир неча соатга адашиб қолганди.

Энг катта тезликда Матеус Гаго кўчасининг охирига етиб бораркан, Девиднинг кўзи олдида Севильянинг ўн биринчи асрга мансуб готик черкови тоғдек қад кўтарди. Черковнинг ёнида бир юз йигирма метрлик осмонўпар Гиральда минораси турарди. Бу ер дунёда ҳажм жиҳатдан иккинчи ўринда турувчи черков жойлашган ҳамда художўй оилалар истиқомат қиладиган Санта Круз мавзеси эди.

Беккер тош майдонни айланиб ўтди. Унинг ортидан ўк узилганда, бахтига, жуда кеч бўлганди. Йигит мотоциклини учиртириб, Калитта де ла Вирген йўлига бурилди ва кўздан ғойиб бўлди.

Саксон саккизинчи боб

Vespa'нинг олд фараларидан таралаётган ўткир нурлар эңсиз йўлакнинг деворларини ёритарди, мотордан чиқаётган ўкирик эса Санта Круз аҳолисига якшанба тонги келганидан хабар бераётгандек эди.

Ярим соатдан бери жонини асраш илинжида қочиб юрган йигитнинг миясини адоқсиз саволлар кемириб ташлади: ким мени ўлдирмоқчи бўляпти? Бу узукнинг нимаси бунчалик аҳамиятли? МХА самолёти қаерда? Меган... Нега унинг жонига қасд қилишди?

Жавобсиз саволлардан боши ғовлаб кетган Беккер ён-атрофга қаради ва юраги шувиллаб кетди. У тўсиқни кесиб ўтиб, мавзенинг бошқа тарафидан чиқишни мўлжаллаганди, аммо Санта Круз чалғитувчи кўчаларга тўла эди – бошланган йўл ҳар доим ҳам исталган манзилга олиб бормасди. Адашиб қолганини сезган йигит йўналишни аниқлаб олиш мақсадида Гиральда минорасининг токини қидириб юқорига қаради, бироқ уни ўраб турган деворлар баландлигидан ёришиб келаётган тонгнинг оппоқ шафағидан бошқа ҳеч нарсани кўролмади.

Бурчакларга урилиб кетмаслик учун эҳтиёткорлик билан Vespa'ни бошқариб бораркан, Беккер темир кўзойнакли одам қаерда қолганини ўйларди; ҳар ҳолда ёлланма қотишлар осонликча таслим бўлмаслиги аниқ. Кимсасиз кўчаларда акс-садо бераётган моторнинг тариллаган овози уни сотиб қўйиши шубҳасиз эди. Бу вазиятда йигитнинг ягона устуңлиги тезлик эди. Тезроқ нариги томонга чиқиб олиш керак!

Сон-саноксиз бурилишлардан сўнг «Eskuinta de los Reyes» деб ёзиб қўйилган кўчага чиққан Беккернинг хуши бошидан учди. У олдинроқ бу ердан ўтганди. У энди қайси йўлдан юриш ҳақида бир тўхтама келолмай турганда остида тариллаётган мотоцикл бир-икки йўталди-ю, жим бўлиб қолди. Кўрсаткичлар ёқилғи тугаганидан дарак берарди. Шунини кутиб тургандек, чап тарафдаги йўлакчадан қора шарпа кўринди.

Инсон мияси дунёдаги энг тезкор компьютер ҳисобланади. Сониянинг мингдан бир қисми ичида Беккернинг мияси

яқинлашиб келаётган одамнинг кўзойнаги шаклини сезиб, уни солиштириш учун хотирага мурожаат қилди, жавобни топгач, хавфни аниқлаб, қарор қабул қилишга ундади. Беккер иккиланмай бефойда мотоциклни улоқтириб, бор кучи билан йўлгага югурди.

Бахтга қарши, Ҳалоҳот ҳозир ҳаракатланаётган такси ичида эмас, текис ер устида эди. У бамайлихотир қуролни йигитга тўғрилади ва ўт очди.

Ўқ бурилишга етиб олган Беккернинг ёнбошига теккан бўлса-да, у яна беш-олти қадам ташлашга улгурди. Дастлаб белидан сал юқорироқдаги мускули тортишганга ўхшади, сўнг илиқ ва юмшоқ моддани сезди. Кўйлагини бўяган қонни кўриб Беккер яраланганини англади, аммо танаси оғриқни сезмасди. У Санта Крузнинг энсиз йўлакларида катта тезликда югуришда давом этди.

* * *

Ҳалоҳот оч қолган бўридек ўлжаси ортидан илдамлаб борарди. Бошланишида у Беккернинг калласини мўлжаллаганди, аммо профессионаллигига бориб, таваккал қилгиси келмади; ҳаракатланаётган ўлжанинг бел қисмини нишонга олиш ҳам горизонталига, ҳам вертикалига қулай эди. Ёлланма қотилнинг бир неча ўн йиллик тажрибаси бу сафар ҳам ўзини оқлади. Беккер охирги сонияларда биров чапга бурилди, Ҳалоҳот отган ўқ унинг қоқ белига тегмади, лекин ёнбошини яралади. Бошини мўлжалга олганида эди, ўқ бутунлай бесамар кетган бўларди. Етказилган жароҳат Беккernи нариги дунёга юбориш учун чипта бўла олмаса ҳам, ўқ вазифасини бажарганди. Алоқа ўрнатилди. Ўлим билан юзлашиш арафасида турган ўлжа билан янги ўйин бошланди.

Кўз олдини туман қоплаган Беккер илонизи йўлақлар ичида тўғри йўлга чиқиб олишга ҳаракат қилиб олдинга интиларди. Ортидан келаётган қадам товушлари тўхтай демасди. Йигитнинг мияси ҳувиллаб қолди – ҳаммаёқ бўшлиққа айланди. У қаерда ўзи, кимдан қочяпти – буларнинг ҳеч қайси бирор маъно касб этмаётганди, йигитнинг онгида ҳозир ўз ҳаёти учун курашиш ва қўрқув ҳисси ҳокимлик қиларди.

Навбатдаги ўқ учиб келиб, мраммар девордан бир бўлак

узиб олди, Беккернинг елкасига шиша бўлаклари шовуллаб тўкилди. У чапга қайрилиб, бошқа йўлакка бурилди. Йигит ёрдамга чақирмоқчи бўлиб оғиз жуфтлади, аммо лабларидан учиб чиққан сўзларни ҳатто ўзи ҳам эшитмади. Тонгги сукунатни қадам товушлари-ю оғир хансирашдан бошқа ҳеч нарса бузмаётганди.

Беккернинг ёнбоши ачишиб, оғришни бошлади. Оққа бўялган йўлакда қонли из қолдираётган бўлиши мумкинлигидан хавотирга тушган йигит атрофга зўр-базўр аланглаб, яшириниш учун бирор очик эшик ёхуд дераза кидирарди, лекин бирор қулай жой тополмасди. Илонизи йўлак эса борган сари тораярди.

– Сосоғто! – ёрдам сўради Беккер эшитилар-эшитилмас.

Иккала томондаги деворлар ўртасидаги масофа қисқариб, йўлак тобора энсизлашишни бошлади. Беккер бирор бурилиш учраб қолиб, ташқарига чиқиб олишга умид қилди, бироқ олдинда қулфланган эшиклардан бошқа ҳеч нарса кўринмасди. Қадам товушлари янада яқинроқдан эшитилди. Беккер кириб қолган ҳеч қандай бурилиши йўқ тўғри йўлак баландлай бошлади. Йигитнинг оёқларидан дармон қочди.

Бундан буёғига юришнинг иложи йўқ эди.

Маблағ йўқлиги туфайли қурилиши ярмида тўхтаб қолган бинога ўхшаб, йўлак ҳам кутилмаганда тугади. Унинг охирида баланд девор, ёғоч ўтиргичдан бошқа ҳеч нарса йўқ эди. Қочиш ҳақида гап бўлиши ҳам мумкин эмас – девордан ошиб ўтиш учун қанот чиқариб учиш қобилиятига эга бўлиш керак. Беккер ёнидаги уч қаватли бинога қараб ўгирилди ва ортига қадам ташлаб, шу заҳоти жойида тошдек қотди.

Рўпарасида қўлидаги совуқ қуролни Севилья Қуёшининг субҳидам нурларида ярақлатганча қора кўзойнакли одам шаҳдам қадамлар билан келмоқда эди.

Яна орқасига, девор томонга ўгириларкан, Беккер қандай вазиятга тушиб қолганини аниқ тасаввур қилди. Шу маҳал ёнбошидаги оғриқ кучайиб, қўли билан белини ушлади. Қўли, Энзай Танкадонинг узуги тақилган бармоғига бўялган қонни кўриб, боши айланиб кетди. Ўйиб ташланган узукка маъносиз тикиларкан, ажабланди. Беккер узук-

ни тақиб олганини бутунлай хаёлидан чиқарганди. У нима сабабдан Севильяга келганини ҳам унутганди. Беккер бир яқинлашиб қолган Ҳалоҳотга, бир бармоғидаги узукка тикилди. Меган мана шу учун ўлганмиди? Энди Беккер ҳам шу узукни деб қурбон бўладими?

Шарпа юришни тезлаштирди. Беккернинг ҳар томони девор билан ўралган, рўпарасидан эса ажал қувиб келмоқда. Уларнинг ўртасида бир нечта уйнинг кириш эшиклари бўлса ҳам, ёрдам чақириш вақти ўтганди.

Беккер ортдаги деворга бемажол суянди. Тўсатдан оёқлари остидаги тупроқли йўлак, поябзали, уйларнинг девори – ҳамма нарса гир айланиб, кўз олдида болалик даврлари, ота-онаси ва... Сьюзан пайдо бўлди...

– Худойим... Сьюзан...

Беккер эсини таниганидан бери биринчи марта дуо қилди. Йигит Худодан ўлимдан қутқариб қолишини сўрамади; у мўъжизаларга ишонмасди. Бунинг ўрнига у ортида қолаётган аёл ҳаётини давом эттириш учун ўзида куч топишини, Беккер уни қанчалар севганини бир умр ёдда тутишини сўраб илтижо қилди. Йигит кўзларини оҳиста юмди, бўрондек ёпирилиб келган хотиралар бирма-бир кўз олдидан ўта бошлади. Бу хотиралар кафедра мажлислари, университетдаги иши каби ҳаётининг 90 фоизини ташкил этган масалалар билан боғлиқ эмасди; хотираларнинг ҳар бирида Сьюзан бор эди. Беккер қандай қилиб қизни таёқчада овқат ейишга ўргатгани, биргаликда яхтага ўтириб майин шамол ҳамроҳлигида Кейп Кодга сафар қилганларини эсларкан, қуруқшаган лабларини базўр кимирлатиб, шивирлади:

– Сьюзан, мен сени севаман... Буни доим ёдингга тут... Асло унутма...

Беккерга бир зум ўзидаги барча сезги ва ҳиссиётлар – кўркув, оғрик, даҳшат чекингандек бўлди. У гўшти суягига ёпишган, қип-яланғоч ҳолда Худо олдида турарди. Мен инсонман деб ўйлади йигит ва хаёлига келган сўздан жилмайди. Мен мумсиз инсонман!

Темир кўзойнакли одам яқинлашганини кўриб, қаддини ростлади ва кўзларини юмди. Қаердадир яқин ўртада чер-

ков кўнғироғи жаранглади. Беккер тонгги офтобнинг заррин нурлари остида умрига нукта кўядиган ўк овозини кута бошлади.

Саксон тўққизинчи боб

Тун қаъридан чиқиб келган субҳидам Куёши Севильянинг оппоқ томларини оғушига олиб, шаҳарча кўчаларини ёритди. Гиральда минорасининг энг тепасига илиб қўйилган кўнғироқ халойикка янги кун бошланганидан хабар бериб гумбурлашда давом этар, қадимий биноларнинг митти дарвозалари бирин-кетин очилиб, оилалар йўлакчаларга ёпирилиб чиқарди. Венадаги қон ҳамиша юрак томон ҳаракатлангани каби, Санта Круздаги одамларнинг барчаси шаҳар марказига – тарих гултожи бўлган макон, муқаддас зиёратгоҳ, Худонинг уйи бўлмиш бош черков томон отланганди.

Миясининг аллақаерида кўнғироқ жарангини эшитаётган Беккер ногоҳ ўйлади: мен ўлдимми? Истар-истамас очилган кўзлар Куёш нурларидан қамашиб, атрофга жавдиради ва қаерда эканини англади. Нигоҳини кўтариб, ён-веридан темир кўзойнакли қотилни ахтарди, лекин унга ўхшаш кимса якин ўртада кўринмасди. Аксинча, йигитнинг атрофида бошқалар бор эди. Кўча эшикларидан чиқиб, бир-бирлари билан гаплашиб, ҳазил-мутуйиба қилаётган, пўрим кийиниб олган одамларга тўлиб кетганди.

* * *

Йўлакнинг пастроғида, Беккернинг кўзидан панада Ҳалоҳот ғазабини босолмай, тинмай сўкинарди. Дастлаб Беккер билан унинг ўртасига тонгни қаршилаш учун эшикка чиққан атиги битта жуфтлик кириб қолди. Улар жўнаб кетишига Ҳалоҳотнинг ишончи комил эди. Бироқ жаранглаётган кўнғироқ бошқа оилаларни ҳам уйқудан уйғотиб, ташқарига чиқишга ундашда давом этди. Навбатдаги дарвоза очилиб, иккита фарзандини етаклаган навбатдаги жуфтлик кўринди. Иккала оила бир-бири билан чаккасидан уч марта ўпиб саломлашди ва жилмайиб суҳбатга киришди. Бу орада яна бир тўда оломон билан тўлиб кетган кўчада Ҳалоҳот ўлжасини кўздан қочирди. Ҳазаб устида қотил одамлар орасини ёриб ўтиб, Беккер томон юришга киришди.

Бир амаллаб йўлнинг тугаш жойига етиб олишга уринаркан, Ҳалоҳот костюм ва бўйинбоғ таққан эркаклар-у,

қора кўйлақда ёпинчиқ ташлаб олган аёллардан иборат денгизда чўкиб кетаёзди. Қора кийган одамлар Ҳалоҳотнинг мавжудлигини унутгандек унга қарама-қарши йўналишга бир текисда олға силжиганидан қотилнинг йўли бутунлай беркилиб қолди. У ён-веридагиларга урила-сурила оломон орасини ёриб ўтиб, кўча сўнггидаги деворга яқин келди, қуролини кўтаришга шайланган ҳам эдики, рўпарасидаги манзарани кўриб, бўғзидан инсонга хос бўлмаган бўғиқ ўкирик отилиб чикди. Бир неча дақиқа олдин деворга суяниб турган Девид Беккер ғойиб бўлган эди.

* * *

Беккер гандираклай-гандираклай бир томонга ҳаракатланаётган халойиқ орасига кириб олди. Оломонга эргашиш керак, ўйлади у. Оломон бу ердан чиқиш йўлини билади. Беккер бироз юриб, одамларга кўшилиб ўннга бурилди ва ўзини кенгроқ кўчада кўрди. Тобора баландлашиб бораётган кўнғироқ жарангидан мавзедаги ҳар бир эшик ланг очилиб, одамлар ёпирилиб ташқарига чикмоқда, кўчадаги оломонга кўшилиб янада улканроқ галани ҳосил қилмоқда ва шу йўсинда олдинга силжимоқда эди.

Ёнбошидаги оғриқ пасаймаган бўлса ҳам, Беккер қон тўхтаганини ҳис қилди ва қадамини тезлаштирди; ундан бироз орқароқда тўппонча кўтарган одам эргашиб келаётганини ички ҳиссиёти айтиб турарди.

Беккер черковга кетаётганлар билан аралашиб олға интиларкан, бошини кўтармасликка ҳаракат қиларди. Черковгача узоқ йўл қолмаганини пайқади, чунки тўда қалинлашиб, илонизи йўлақлар ортда қолганди, кўча эса қора кийган одамлар билан лим тўлган хиёбончага айланганди. Яна бир бурилишдан сўнг Беккернинг кўз олдида кўкка бўй чўзган Гиральда минораси ва черков намоён бўлди.

Қулоқни қоматга келтирувчи кўнғироқ садолари атрофни ўраб турган иншоотларнинг деворларига тегиб акс-садо берарди. Тим қора ариларни эслатувчи оломон гипноз қилингандек Севилья черковининг ланг очиқ дарвозасига шошиларди. Беккер ярим йўлда Матеус Гагога бурилиб кетмоқчи бўлди, аммо уни қопқонга туширгандек тўрт томонини

куршаб олган одамлар галасини ёриб ўтолмади. Икки ёнида икки семиз аёл кўзларини юмиб пичирлар, тинмай тасбех ўгириб, дуо ўқирди. Улар ҳам оломон судраган ёкка кетмокда эди.

Халойиқ улкан тош бинога яқинлашаркан, Беккер яна бир бор чапга бурилишга уриниб кўрди. Зичлашиб кетган оломон ичида бир қадам ҳам силжишнинг иложи йўқ эди. Йигит ўгирилиб, ортга қайтмоқчи бўлди, лекин итарилиб келаётган тўда ортга юришга имкон бермасди. Тезоқар дарёга қарши сузишга бесамар чиранаётганини пайқаган Беккер тақдирга тан берди ва ихтиёрини оломонга топширди. Олди-дан чикқан кенг очиқ дарвозани кўрган йигит кутилмаганда черковга кириб кетаётганини англади.

Тўксонинчи боб

Тобора ваҳимали тусда чинкираётган сиреналар Стратморнинг парвойига ҳам келмасди. У ёлғизликда ўтирарди. Сьюзаннинг кетганига қанча вақт бўлганини ўйларкан, қулоғида қиз айтган сўзлар жаранглади: сиз доим мақсадингизга эришасиз... Доим мақсадингизга эришасиз...

Ҳа, ўйлади командор, доим мақсадимга эришаман. Лекин шон-шарафсиз тирик яшаб қолиш ҳеч нарсага арзимайди. Бир умр шармандаларча яшагандан кўра ўлганим яхши.

Ҳақиқатанам уни иснод ва шармандали мағлубият кутмоқда эди. Командор барча маълумотларни директордан сир тутди, мамлакатнинг энг мустаҳкам компютериға вирус туширди, бу ҳам етмагандек, ўзида бутун бошли тарих, бутун ва келажак сирларини жамлаган маълумотлар омбори унинг айби билан йўқ бўлиб кетиш арафасида турибди. Қилган ишлари учун дорга осишса ҳам енгил жазо бўлади аслида. Стратморнинг нияти қанчалар ватанпарварлик туйғулари билан йўғрилган бўлмасин, бахтга қарши, режалари чип-пакка чиқиб, миллат душманига айланишига оз қолди, ўлим ва хиёнат содир этилди, олдинда эса саноксиз суд жараёнлари, айбловлар ҳамда омманинг ошкора норозилиги кутиб турибди. Командор миллатига бир неча ўн йил шон-шараф, садоқат билан хизмат қилди, энди ҳаммасини аянчли якун топишига йўл қўймаслиги зарур.

– Мен доим мақсадимга эришаман, – шивирлади эркак.

– Сен ёлғончисан! – жавоб қайтарди ички овоз.

Қанчалар аламли бўлмасин, бу аини ҳақиқат эди. У – ёлғончи. Командор самимий муносабатда бўлмаган инсонлар бисёр, Сьюзан Флетчер эса улардан бири. Стратморнинг қалбида қизга айтмаган, айтолмаган гаплари шу қадар кўп-ки, буни тан олиш қўлидан келмасди. Бир неча йиллардан бери Сьюзан командорнинг хаёлларида, фантазияларида яшаб келмоқда. Командор ҳар кеча уйкуга кетиши биланок қизни туш кўради, тушида унинг исмини айтиб тўлғонади. Буни тўхтатишнинг сира иложи йўқ. Командор учун Сьюзан ҳар қандай эркак орзу қиладиган аёллардан минг қарра гўзал, мафтункор ва заковатли саналарди. Стратморнинг

рафикаси сабрли эди, лекин эридаги ўткинчидай туюлган бу хиссиёт ўтиб кетишини қанчалик кутмасин, фойда бўлмади, Съюзанни ўз кўзлари билан кўргандан сўнг эса умидини буткул йўқотди. Бев Стратмор эрини туйғулари учун айбламай, жуда узоқ вақт ичидаги оғриқни енгишга ҳаракат қилди, ахийри унинг ҳам тоқати ниҳоясига етди. Яқинда у эрига турмушларини тугатиш вақти келганини, бошқа аёлнинг сояси остида умрининг қолган қисмини ўтказиш нияти йўқлигини айтди.

Чийиллоқ сигналлар аста-секинлик билан Стратморни реал ҳаётга қайтарди. У таҳлилчилик лаёқатини ишга солиб, вазиятдан қутулиш йўлини қидира бошлади. Хиссиётлари бераётган таклифни мияси ҳам тасдиқлагач, командор ҳозирги ҳолатдан чиқишнинг ягона чораси қолганини тушуниб етди.

Стратмор клавиатурасига бироз тикилиб туриб, ҳарф тегишни бошлади. У гапларни тўғри ёзаётганини текшириш учун экранга қараб ҳам ўтирмади, чунки бармоқлари сўзларни жуда секинлик билан, танлаб-танлаб ёзарди.

«Қадрли дўстлар, бугун ёруғ дунёни тарк этар эканман...»

Айнан мана шундай вазиятда ҳеч ким ажабланмасди, ҳеч ким савол бериб ўтирмасди, ҳеч қандай айбловлар ҳам бўлмасди. Командорнинг ўзи бутун дунёга нима содир бўлганини ёзиб қолдиради. Одамлар ҳамиша ўлади... Демак, яна бир кишининг жони узилиши билан ҳаёт чархпалагини тўхтатиб қолмайди.

Тўқсон биринчи боб

Черков ичида ҳамиша тун. Ташқаридаги Қуёш иссиғи қанчалар кучли, кўчаларда кайнаётган ҳаёт шовқини қанчалар шиддатли бўлмасин, гранит деворлар уларни черковга ёриб киришига йўл қўймайди. Ичкаридаги қоронғуликни кундек ёритиш учун сон-саноксиз кандилларнинг беминнат хизмати зое кетади. Ҳамма жой соялар билан қопланган. Энг юқоридаги шиша деразагина бадбашара ташқи дунёнинг бир тутам нурларини кўк ва кизил рангларда товлантириб, қоронғу бурчаклар томон йўналтиради.

Европадаги бошқа катта соборлар сингари, Севилья черкови ҳам хоч шаклида қурилган. Кичик ибодат қилиш жойи ва меҳроб бинонинг энг марказида бўлиб, ундан кейин асосий меҳроб келади. Меҳроб билан улкан хоч ўртасида юз метрга чўзилган ёғоч ўриндиклар қатори бор, уларнинг ўнг ва чап тарафида эса муқаддас қабрлар, истиғфор келтириш жойлари ва кўшимча ўриндиклар жойлаштирилганди.

Беккер охирги қатордаги ўриндиклардан бирининг ўртасига кириб қолганини билди. Боши узра кичикрок музлатгич ўлчамидаги кумуш вентилятор ўзидан хушбой исириқ ҳидини қолдириб паррақларини айлантларди. Гиральда минорасидаги қўнғироқ деворларни ларзага келтириб жаранглашда давом этди. Беккер меҳроб ортидаги деворга нигоҳини қаратди. Йигит миннатдорчилик билдириши учун сабаб бисёр — у ҳамон нафас олаётганди, бостириб келаётган ўлим чангалидан омон қолгани эса ҳақиқий мўъжиза эди.

Руҳоний ибодатни бошлашга тайёргарлик кўрарди. Беккер ёнбошига қаради. Қўйлагида қотиб қолган алвон доғ қон оқиши тўхтаганидан дарак берарди. Ўқ баданига кирмай, ялаб ўтгани сабаб жароҳати жуда кичкина эди. Беккер шимчани юқорирок кўтариб, қўйлакнинг қонли қисмини яширди. Сўнг бўйнини буриб, орқасига назар ташлади. Черков эшиги шарақлаб ёпилаётганди. Беккер тушунди-ки, ёлланма қотил ичкарига кириб олган бўлса, у қопқонга тушди ҳисоб. Севилья черковининг биттагина эшиги бор эди, негаки ўтмишда испан черковлари нафақат ибодатхона, балки мусулмонлар истилосига қарши қалъа вазифасини ҳам ўтарди. Қадимда

ягона кириш эшиги истилочиларни осонроқ даф қилиш имкониятини берган бўлса, ҳозир у барча сайёҳлар черковга кириш чиптасини сотиб олишини кафолатларди.

Олти метр баландликдаги эшик гумбирлаб беркилди, Беккер Худонинг уйида кулфланиб қолди. У кўзларини юмиб, ўриндикка чўкди. Одамлар мусиқа жўрлигида куйлашни бошлади. Беккер бинодаги қора киймаган ягона одам эди.

* * *

Ибодатхонанинг орқа тарафида бир шарпа кишилар панасида оҳиста юриб келарди. Қотилнинг омади келиб, эшиклар ёпилишига санокли сониялар қолганда ичкарига кириб олишга муваффақ бўлганди. У мийиғида кулиб кўйдди. Ов янада қизиётганди. Беккер шу ерда... У буни ҳис қиляпти. Қотил навбат билан ўриндиклар олдидан ўтиб бораркан, паррақлардан таралаётган майин сабо ва муаттар хидга бир муддат маст бўлиб турди, сўнг пичирлади:

– Ўлиш учун яхши жой! Мен ҳам шунақа жойда ўламан деб умид қиламан!

* * *

Беккер черковнинг муздек полига тиззалаб бошини эгди. У кўздан нарида бўлмоқчи эди, лекин бу қилиғи билан ўзидан кейин ўтирган эркакнинг эътиборини тортди – ахир Худонинг уйида чўккалаб ўтириш жуда нотабий хулқ-атвор эди.

– Enfermo, – узр сўради Беккер. – Тобим йўқроқ.

Беккер иложи борича ўзини кўрсатмаслиги зарурлигини биларди. Шу маҳал кулоғига таниш қадам товушлари чалинди. Бу ўша... У шу ерда...

Улкан оломоннинг ўртасида турган бўлишига қарамай, Беккер осонликча тутилиб қолишдан чўчиётганди – у кийиб олган жигарранг костюмида қоп-қора ўрдақлар ичига кириб олган сариқ жўжага ўхшаб қолганди. Костюмни ечиб олишни ўйлаб кўрди-ю, шу заҳоти фикридан қайтди; унинг оппоқ кўйлаги аҳволни баттар ёмонлаштирарди. Йигит янада пастрокқа эгилди.

Беккернинг ёнидаги эркак қошларини чимирди:

– Turista? – сўнг ярим киноя оҳангида кўшиб кўйди: – Llamo un medico? Шифокор чакирайми?

Беккер қариянинг силлик юзига тикилиб, базўр жилмайиб жавоб қайтарди:

– No, gracias. Estoy bien.

Қария унга аччикланиб қаради:

– Pues siéntate! Унда жойингга ўтир! – Бирок атрофдагилар жим бўлишга ундаганини эшитган эркак тилини тишладди ва олдинга қаради.

Беккер кўзларини яна юмиб, одамларнинг пинжигатикиларкан, ибодат қанча давом этишини ўйлади. Болалигидан протестант оилада улғайган йигитда католиклар жуда эзма деган таассурот мавжуд эди. Ҳозир у ростдан ҳам шундай бўлиб чиқишини сўраб илтижо қиларди. Ибодат тугаши биланоқ бошқаларга кўшилиб ўрнидан туришга мажбур бўлган жигарранг жакетдаги Беккерни ёлланма қотил осонлик билан отиб ташлайди.

Айни дамда кутишдан бошқа чораси йўқ. Йигит совуқ полга тиззасини бериб, тек котди. Бора-бора қария ҳам унга эътибор бермай кўйди. Ибодат қилаётганлар ўрнидан туриб, мадҳия ижро этишга тушди. Беккер жойидан кўзғалмади. Оёқлари увушиб қолди, аммо уларни чўзгани бўш жой йўқ эди. Сабр, ўйлади йигит, фақат сабр. У кўзларини юмиб, чуқур нафас олди.

Бир неча дақиқадан сўнг Беккер кимнингдир турткисини сезди ва юқорига қаради. Ўнг томонида соқоли қиртишлаб олинган қария сабрсизлик билан ўриндикдан чиқишни кутиб турарди.

Беккерни ваҳима босди. У жўнаб кетишни истаяптими? Ўрнидан туриши керак! Йигит устимдан ўтаверинг дегандек имо қилди, буни кўрган қария ўдағайлаб юбормасликдан ўзини зўрға тийиб, қора чакмонининг этагини йиғиштириб орқага тисарилди ва черковдан чиқиш учун навбат кутиб турганлар қаторини кўрсатди. Беккер чап томонига қараб, бу ерда ўтирган аёл аллақачон ғойиб бўлганини, ўриндикда ҳеч зоғ қолмаганини кўрди.

– Ибодат тугаши мумкин эмас! Бундай бўлмаслиги керак! Ахир эндигина бошланганди-ку!

Беккер қатор охирида руҳоний бола ва унинг ортидан икки сафга терилганча меҳроб томон эргашиб кетаётган одамларни кўриб, нималар содир бўлаётганини тушунди.

– Евхаристия! – ингради йигит. Протестантлардан фарқли равишда, испанлар дастлаб шароб билан нондан татиб кўришади, шундан кейингина ибодатнинг асосий қисми бошланади.

Тўқсон иккинчи боб

Съюзан нарвонга осилиб, пастки қаватга тушди. Трансхабар корпуси қалин буғ билан қопланганди. Ер ости йўлагида юриб бораркан, Съюзаннинг пошнаси намиққан юза устида сирғалиб йиқилиб кетаёзди. Трансхабар яна қанчага чидаши мумкин, ўйлади киз. Ҳар икки сонияда ҳалокат чироклари зулматни ёритиб, узлуксиз чинқираётган сиреналарга янада ваҳимали тус берарди. Уч қават пастда ёрдамчи генераторлар ўкираётганди. Қиз қаердадир, қуюқ туман орасида Кристодаги барча электр энергиясини ўчириб қўювчи пишанг борлигини биларди ва шошилмаса вақтни қўлдан бой беришини ҳис этиб турарди.

* * *

Юқори қаватдаги Стратмор Береттасини қўлига олди. У ёзган мактубини қайта ўқиб, кўнгли хотиржам тортди. Ҳатни ўзи турган жойдаги полнинг устига ташлади. Командор амалга оширмақчи бўлган иш ғирт кўрқоклик эканига шубҳа йўқ эди. Мен доим мақсадимга эришаман, ўйлади эркак ва кўз олдидан маълумотлар базасидаги вирус, Испаниядаги Девид Беккер, қора туйнук ҳақидаги режалари бир-бир ўта бошлади. У жуда кўп ёлғонлар тўқиди, бўлаётган ишларнинг айбдорига айланди. Жавобгарликдан қочишнинг, шармандалиқдан қутулишнинг биттагина чораси қолганини яхши билди. Стратмор эҳтиёткорлик билан тўппонча учини тўғрилади ва кўзларини юмиб, тепкини босди.

* * *

Съюзаннинг қулоғига ўқ товуши чалинганда у эндигина уч қават пастлашга улгурганди. Қиз шу вақтгача ўқ овозини фақат телевизорда эшитган бўлса-да, генераторлар шовқини орасидан янграган товушнинг тўппончадан отилганига шубҳа қилмади.

Съюзан дарҳол тўхтади, бирдан хаёлида командорнинг Рақамли қалъага қора туйнук ўрнатиш орзуси, маълумотлар базасига туширган вируси, омадсиз турмуши ва эшиқдан чиқаётганда берган ғалати бош ирғаши гавдаланиб, танаси-

ни чексиз кўркув эгаллаб олди, оёғидан дармон қочиб, йиқилиб тушмаслик учун зина тутқичларига суянди: Командор! Йўқ!

Қизнинг баданидан совуқ тер чиқиб кетди, у бир неча сонияга атрофида бўлаётган тартибсизлиг-у шовқинларни унутди, кулоғида фақат ўқ овози акс-садо бера бошлади. Съюзаннинг ақли олдинга юришга, тезроқ бориб пишангни тортишга ундаса-да, оёқлари ўзига бўйсунмади.

– Командор! – оғзидан аянчли нидо отилган қиз ён-верига даги хавфни ёдидан чиқариб, шоша-пиша юқорига интилди.

У бор кучини тўплаб, шалоббо бўлиб кетган зиналардан сирпана-сирпана югуриб борарди. Намлик қиз устига ёмғирдек тўкилди. Ниҳоят, Крипто залига олиб чикувчи нарвонга етиб келиб, ундан тепага ўрмаларкан, Съюзанга остидаги буғ уни кўтариб тепага улоқтираётгандек туюлди. Амаллаб Криптога чиқиб олган қиз тоза, совуқ ҳаводан симириб нафас олди. Унинг оқ кофтаси намиққанидан танасига ёпишиб қолганди.

Пастки қаватнинг очик эшигидан портлаш арафасида турган вулқондек иссиқ буғ отилмоқда эди. Ҳануз зимистон зал ичида Съюзан йўналишни аниқлаб олишга ҳаракат қиларкан, Стратморга тўппончани қолдиргани учун ўзини лаънатларди. Кутилмаганда қизнинг фикрлари чалкашиб кетди. Тўппонча... У қаерда қолганди ўзи? Стратморнинг офисидами? Ёки Nod 3 ичидами? Съюзан кўзларини Nod 3 томон қаратди. Синган эшикдаги туйнукдан полда қандай ташлаб кетилган бўлса, шундайича ҳаракатсиз ётган Хейл кўриниб турарди, аммо Стратморнинг қораси йўқ эди. Қиз даҳшатга тушиб, командорнинг офисига қараб йўналди.

Икки-уч қадам ташлашга улгурмасидан нимадир эсига тушгандек ортига қайтди ва Nod 3 ичига кўз ташлади. Ёнгил ёруғлик остида қиз Хейлнинг қўлларига тикилди. Хейлнинг қўллари... Улар ортик чандиб боғланмаганди, аксинча, Хейл қўлларини боши узра чўзиб, чалқанча ётарди. Наҳотки, бўшалиб кетган бўлса? Ундай бўлса нега қочиш ўрнига ўликдек чўзилиб ётиб олган?

Съюзан командорнинг юкори каватдаги иш жойига ўтирилди ва чақирди:

– Командор?

Жимлик.

Қиз эҳтиёткорлик билан Nod 3 ичига кирди; Хейлнинг кўлида экранлардан тушаётган ёруғлик таъсирида яраклаб турган буюмга кўзи тушди. Съюзан якинрок, янада якинрок бориб, йигит кўлида ушлаб турган буюмни кўрди. Бу Беретта тўппончаси эди.

Қизнинг юраги оркасига тортиб кетди, нигоҳини Хейлнинг кўлидан юзи томон йўналтираркан, кўрган манзарасидан даҳшатга тушиб, танасини титроқ босди. Грег Хейл юзининг ярми қон билан копланиб, ётган жойдаги гилам узра қора суюклик ёйилганди.

Худойим! Съюзан ортга тисарилди. У эшитган ўқ овози командорга эмас, Хейлга тегишли экан!

Бир неча лаҳзадан сўнг транс ҳолатига тушиб қолган қиз мурда томон қадам ташлади. Кўринишидан Хейл озод бўлишга ҳаракат қилган, негаки қўлларини боғлашда фойдаланилган кабель симлари ёнида ётарди. Тўппончани столда қолдирмаслигим керак эди, ўйлади қиз, ўқ Хейлнинг чаккасида ҳосил қилган тешиқдан симиллаб оқаётган қонга маъносиз тикиларкан.

Шу вақт Съюзаннинг эътиборини йигитнинг яқинидаги бир парча қоғоз тортди. Оёқларини мажбурлаб юргизиб, қоғозни ердан олди. Бу мактуб эди.

– Қадрли дўстлар, бугун ёруғ дунёни тарк этар эканман, куйидаги гуноҳларим учун бадал тўламоқдаман деб хисобланг...

Съюзан кўзларига ишонмай, кўлидаги иқрорномани ўқишда давом этди. Мактуб Хейлга умуман мос бўлмаган тарзда жиноятлар рўйхати билан тўлдирилганди. Йигит ShDakota тузоқлигидан хабар топиб, Энзай Танкадони ўлдириш ва узукни қўлга киритиш учун қотил ёллаганини, Фил Чатрукянни ажал домига итариб юборганини, яна Рақамли қалъани сотишни режалаштирганини, хуллас, ҳамма қилмишларини бўйнига олаётганди.

Сьюзан ўзини нима кутиб турганидан беҳабар пичирлаб, хатнинг сўнгги қаторини ўкиди.

– Ҳаммасидан ҳам Девид Беккер учун жуда афсусдаман. Мени кечиринглар. Шухрат кўзларимни кўр қилиб қўйганди.

Сьюзан нима бўлаётганини англолмай, Хейлнинг мурдаси устида дағ-дағ титраб тураркан, ортидан югургилаган қадам товушлари эшитилди. Қиз аста ўгирилди.

Синган эшикдан ранги оқариб, хансираётган Стратмор кўринди. У полда ётган Хейлнинг жонсиз танасини кўриб, шокка тушиб қолди.

– Ё Худойим! Нима гап ўзи? – хавотир қилиб сўради командор.

Тўксон учинчи боб

Евхаристия!

Ҳалоҳот ҳеч бир кийинчиликсиз Беккерни оломон орасидан илғаб олди – бир чети қон билан бўялган жигарранг жакетни кўздан қочириш мумкин эмасди. Қора денгиздаги сариқ елканли кема каби Беккер марказий ўриндик ичида ҳаракатланмоқда эди. У мен бу ерда эканимни билмаслиги зарур, жилмайди Ҳалоҳот. У тириклар қаторидан чикди энди!

Қотил бармоқлари учини бир-бирига ишқалаб, америкалик мижозига яхши янгиликни айтишга ошиқарди. Тез орада, ўйлади у, жуда тез орада.

Ўлжаси томон бораётган йиртқич каби, Ҳалоҳот ҳам шиддат билан черковнинг орқасига қараб юрди, кейин эса ҳеч қаерга оғишламасдан тўғри марказий ўриндиклар тарафига йўл солди. Қотил ҳозир Беккерни ташқарига чиқаётган халойиқ ичида қувиб юрадиган кайфиятда эмасди. Ўлжаси қопқонга тушди, Ҳалоҳотнинг ягона иши овоз чиқармасдан туриб унинг жонини олиш. Ўрнатилган овоз пастлатгич шарофати билан тўппончадан чиққан овоз енгил йўталишга ўхшаб, бировнинг эътиборини тортмасди.

Қотил жигарранг жакетга яқинлашаркан, ёнидан ўтаётганларнинг шивирлашларига парво қилмади. Албатта, халойиқ бу осий банда Худонинг олқишини олиш учун шошилаётганини тушунарди, шунга қарамай, қоидага кўра, Евхаристияга икки қатор бўлиб сафланиб кириш керак, протоколни менсимаслик эса Худони ҳурматсизлаш билан баробар.

Ҳалоҳот олға юришда давом этди ва ўлжасига етай деб қолганда жакетининг чўнтагидаги тўппончани маҳкам қисди. Ниҳоят орзиқиб кутилган онлар етиб келганди. Шу вақтгача Девид Беккерга омад кулиб боқди, аммо энди Худо ҳам уни ўлимдан қутқаролмайди .

Жигарранг костюм қотилдан атиги ўн одам нарида, бошини қуйи солиб олдинга қараб кетаётганди. Ҳалоҳотнинг тасавурида бўладиган ишлар жонланди: ҳозир у Беккерга етиб боради ва қуролни секин чиқариб, ҳеч ким илғамас тезликда йигитнинг орқасига иккита ўқ узади. Сўнг хаво-

тирланган одам каби йиқилаётган Беккерни қўли билан ушлаб, бир четдаги скамейкага ётқизади ва ёрдам чақирмоқчи бўлгандек ташқарига отилади. Тўс-тўполон ичида, халойиқ ҳали нима бўлганини тушуниб етишга улгурмасидан қотил одамлар орасига сингиб, кўздан йўқолади.

Бешта одам қолди ўртада. Тўртта... Учта...

Ҳалоҳот чўнтагидаги қуролни тўғрилаб, тепкисини бошишга шайланди. У Беккернинг белидан юқорироғини мўлжалга олди. Айнан шу ҳолатда ўқ юракка етиб боришидан аввал йигитнинг белига ёки ўпкасига тегади. Юракка қадалмаган тақдирда ҳам Девид барибир ўлади, чунки тешилган ўпка билан яшаб кетиб бўлмайди. Дунёнинг тиббиёт ривожланган мамлакатларида тешилган ўпка билан тирик қолишнинг иложи бордир, лекин Испанияда, одамлар билан тўлган ибодатхона ичида тез ёрдам кўрсатилмаган Беккерни бундай жароҳат билан ажалдан бошқа ҳеч нарса кутмаслиги аниқ.

Ҳалоҳот билан жигарранг пиджак ўртасидаги одамлар сони дастлаб иккитага, сўнг биттага қисқарди; ниҳоят қотил кўзлаган манзилига етиб келди. Раққос каби нозик ҳаракат билан ўлжасининг ўнг тарафига ўтиб олди, бир қўли билан жигарранг пиджакнинг елкасидан ушлаб, қуролни тўғрилади ва... ўт очди... Иккита бўғиқ паққилаган товуш эшитилди.

Жигарранг пиджак ҳаракатланишдан тўхтаб, бир зум турган жойида қотиб қолди, сўнг аста-секинлик билан қулай бошлади. Ҳалоҳот қурбонининг қўлтиғидан тутиб, атрофга жароҳатдан оқаётган қон ёйилиб кетмасидан бир уринишда уни чеккадаги ўриндикқа ўтиргизди. Яқин ўртада ўгирилиб қараган одамларга эътибор қаратмасдан, йигитнинг жонсиз бармоқларига кўз югуртирди. Ҳеч нарса. Бармоқлар бўмбўш эди. Ҳалоҳот жаҳл билан қурбонини ўгириб қаради-ю, ажабланганидан қичқириб юбораёзди. Ўлган одамнинг юзи Девид Беккерники эмасди.

Севильялик ёш банк ходими Рафаэл де ла Маза жуда тез ва қутилмаганда ўлим топди. У қўли билан ғалати америкалик қора плаши учун тўлаган чўнтагидаги эллик минг песетани маҳкам ғижимлаганча, бир нарсани сезишга ҳам улгурмай абадий уйкуга кетганди.

Тўксон тўртинчи боб

Мажлислар хонаси эшиги яқинига ўрнатилган сув совутгич ёнида Миж Милкен асабийлашиб турарди. Нима бало қилмоқчи ўзи Фонтейн, ўйлади у ва қўлидаги қоғозни ғижимлаб, ахлат челагига улоқтирди. Криптода нимадир бўляпти. Мен буни ҳис қиляпман. Миж ҳақ эканлигини исботлашнинг фақат бир усули борлигини яхши биларди; шахсан ўзи Кriptoга бориб вазиятни текширади – зарур бўлса Жаббани шерик қилиб олади. Қатъий қарорга келган аёл ўгирилиб, эшикка қараб юрди.

Шу вақт аллақердан пайдо бўлган Бринкерхофф унинг йўлини тўсди.

– Қаёққа кетяпсан? – сўради эркак.

– Уйга! – ёлғон гапирди Миж.

Бринкерхофф унинг ўтишига рухсат бермади.

Буни кўрган аёл киноя билан деди:

– Мени ташқарига чиқармасликка Фонтейн буйруқ бердимми?

Бринкерхофф жавоб қайтармади.

– Чед, сенга айтяпман, Кriptoда нимадир содир бўляпти ва бу нимадир кичкина нарса эмаслиги аниқ! Мен нима учун Фонтейн ўзини жинниликка солаётганини тушунмаяпман, аммо Трансхабар билан муаммо чиққанига шубҳам йўқ! Бу кеча нимадир бўляпти бу ерда!

– Миж, – оҳиста гап бошлади Бринкерхофф ва аёлнинг ёнидан ўтиб, парда билан тўсилган дераза томон қадам ташлади, – директорнинг ўзи шуғулланади бу масала билан.

Мижнинг кўзлари олайди.

– Агар совутиш тизими ишдан чиқса, Трансхабарга нима бўлишини биласанми?

Бринкерхофф елка қисди ва деразага яқинлашди.

– Электр аллақачон жойига қайтган бўлса керак. – У пардани четга суриб ташқарига қаради.

– Хўш, ҳалиям қоронғуми? – сўради аёл.

Аммо Бринкерхофф миқ этмади. Дераза ортидаги Кripto биносида бўлаётган манзара уни тилдан қолдирганди. Ойнаванд гумбаз гир айланаётган чироклар ёғдуси,

Ўчиб ёнаётган ҳалокат сигнали ва буғ билан лиқ тўлганди. Бринкерхофф деразага бошини текизиб турган жойида бир муддат тошдек қотиб қолди, кейин ваҳима ичида:

– Директор! Директор! – деб қичкирганча ташқарига югурди.

Тўксон бешинчи боб

– Исо Масихнинг қони... Халоскор пиёласи...

Одамлар ўриндикда ётган мурда устига йиғилди, бош устидаги вентилятор марҳумни гуноҳлардан покламоқчидек хушбўй хидли мушк таратарди. Ҳалоҳот йўлакнинг маркази томон юрди ва черковни кўздан кечирди. У шу ерда бўлиши керак! Қотил орқасига ўгирилиб, меҳробга кўз ташлади.

Ўттиз қатор нарида муқаддас евхаристия маросими бошланганди. Бош роҳиб Густаво Эррера ота ўрта қаторда кўтарилган кий-чувга қизиксиниб қаради, лекин хавотирга тушмади. Баъзан ёши улуғроқ тақводорлардан бирортасининг мазаси қочиб қолиши одатий ҳол бўлиб қолган, бундай вазиятда тоза ҳаво энг яхши ёрдам бўлади.

Бу замон ғазаб отига минган Ҳалоҳот кидирувни давом эттирарди, лекин Беккер ҳеч қаерда кўзга кўринмасди. Юздан ошиқ одам меҳроб қошида чўк тушиб, нон ва шаробдан ўз улушларини олмоқда эди. Балки Беккер ҳам улар орасидадир, ўйлади Ҳалоҳот ва ўтирганларни орқасидан синчиклаб кўздан кечира бошлади. Ёлланма қотил эллик метрдан отишни мўлжаллаб, олға юрди.

* * *

El cuerpo de Jesus, el pan del cielo.

Хизматдаги ёш роҳиб Беккерга норози қиёфада қаради. У сайёҳ маросимни адо этиб, нон ва шароб қабул қилишга ошиқаётганини тушунса-да, сафни бузишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ эди.

Беккер бошини ҳам қилганча ширин қулчани чайнашга тутинаркан, орқасида қандайдир тўполон кўтарилганини ҳис қилиб турарди. У бироз олдин қора пиджак сотиб олган ёшгина одамни ўйлаб, ишқилиб жакетимни киймаган бўлсин, деб хаёл қилди ва ўгирилиб, шовқин келган томонга юзланмоқчи бўлди, аммо орқасидан темир кўзойнакли қотил боқиб турган бўлиши мумкинлигини ўйлаб, фикридан қайтди. Беккер қора плашч остидан жигарранг рангли шими кўзга ташланмаслигига умид қиларди, лекин бундай бўлиб чиқмади.

Шароб тўлдирилган қадах ўнг томондан яқинлашаёт-

ганди. Одамлар аллақачон ўзларига аталган улушни хўплаб, ўрнидан туриб жўнаб кетиш ҳаракатига тушганди. Ўзингни бос! Беккер меҳробдан чиқишга шошилмади. Лекин навбатда турган икки минг одам ва саккиз руҳонийни куттириб, қадахдаги шаробдан керагидан ортиқ сипқориш жуда хунук одат саналарди.

* * *

Ҳалоҳотнинг кўзи жигарранг шимига тушганида қадах Беккернинг ёнидаги одамга тутилаётганди.

– *Estás ya muerto! Sen ўлдинг!* – вишиллади қотил марказий қатордан юқорига одимлаб. Ҳозир сичқон-мушук ўйнашга вақт йўқ эди. У Беккернинг орқасидан иккита ўқ узади, узукни қўлга киритади-ю, ташқарига отилади. Матез Гагодан атиги бир квартал нарида Севильядаги энг катта такси станциясига етиб олгач, бамайлихотир миждозига навбатдаги объект йўқ қилингани тўғрисида хабар беради. Режаларини пишитиб олган қотил қуролига қўл чўзди ва киноя билан деди:

– *Adiós, Señor Becker ...*

* * *

– *La sangre de Cristo, la copa de la salvación.*

Падре Эррера ялтироқ кумуш қадахни тутганида Беккернинг димоғига қизил шаробнинг ўткир ҳиди урилди. Ичиш учун бироз эрта, хаёл қилди йигит қадахга қўл чўзиб. Шаробдан татиб кўриш насиб қилмади. Кумуш қадахнинг ялтироқ сиртида тез югуриб келаётган шарпанинг аксига кўзи тушган Беккер пойга чизигида старт берилгандан кейин ҳаракатга келган атлет мисол беихтиёр олдинга ташланди. Руҳоний ота қўрққанидан орқага йиқилаётганида кўлидаги қадах ерга учиб тушди, оппоқ мармар устунни қизил шароб қоплади. Бошқа руҳонийлар ва роҳиб болалар чўп тикилган индан қочган арилар каби ҳар томонга тўзғиб кетди. Беккер эса одамлар тўдаси томон йўрғалади. Тўшпончага ўрнатилган овоз пасайтиригичдан енгил паққиллаган товуш эшитилганда Беккер ҳеч иккиланмасдан ўзини ерга отди, ўқ унинг ёнидаги мармар полга тегди, йигит эса бош руҳоний меҳроб-

га кўтарилишда фойдаланадиган йўлакчага олиб чикувчи зинадан пастга йиқилди.

Зинанинг пастида ўзига келган Беккер гандираклар олдинга интиларкан, оёқлари остидаги лакланган пол гир айлана бошлади; ёнбоши билан йиқилган йигитнинг ичида кучли оғриқ уйғонганди. Шу алфозда бироз юрган йигит парда билан тўсилган залдан чиқиб, ёғоч зиналар оралаб пастга йўналди.

Оғриқ. Ҳамма жой деярли қоронғу. Беккер кийиниш хонаси бўйлаб қочарди. Мехроб олдидан бақир-чақир эшитиларди. Баланд оёқ товушлари ҳамон уни таъқиб қилмоқда эди. Беккер қўш табақали эшикларнинг бир нечасига мўралаб, ахийри ўзини қироатхона ичида кўрди. Хона қоронғу бўлса ҳам, унинг ичидаги қимматбаҳо буюмлар ва қизил дарахтдан қилинган жиҳозлар кўзга яққол ташланиб турарди, деворида одам бўйи келадиган хоч илинганди. Ортиқ юришга мажоли қолмаган Беккер тўхтади. Боши берк хона! Йигит хоч рўпарасида турганида Ҳалоҳотнинг илдам одимларини эшитди ва омадсизлигига лаънат ўқиди.

– Минг лаънат ҳаммасига! – кичқирди Беккер.

Шу маҳал чап тарафида шиша сингани эшитилди. Ўгирилиб қараган йигитнинг кўзи қизил чопон кийиб олган одамнинг кўрқув билан боқиб турган нигоҳига тушди. Руҳоний оғзида балиқ билан кўлга тушган мушукдек лабларини енгига артиб, муқаддас шаробнинг оёғи остида синиб ётган қадаҳларини бекитишга уринди.

– *Salida!* – талаб қилди Беккер. – *Salida!* Ташқарига қандай чиқаман?

Кардинал Гуэрра инстинктларига ишонди. Унинг муқаддас хужрасига кириб олган иблис энди Худонинг маконидан кутулиб кетиш учун ёрдам сўраб кичкираётганди. Гуэрра унинг бу тилагини бажо келтиради – зудлик билан. Иблис ташриф учун жуда ноқулай вақт танлаганди ўзиям.

Юзидан қон қочган кардинал чап томондаги пардага ишора қилди. Парда ортида хуфия эшик бор – у ташқари ҳовлига олиб чиқади. Кардинал оддий гуноҳкор бандалар сингари черковга олд эшиқдан кириб-чиқишдан безор бўлиб, бу махфий эшикни уч йил олдин қурдирганди.

Тўқсон олтинчи боб

Нод 3 даги диванда ўтирган Сьюзаннинг уст-боши хўл, танасини эса калтироқ босаётганди. Стратмор қизнинг елкаси устига костюмини ташлади. Улардан бир неча қадам нарида Хейлнинг жонсиз танаси чўзилиб ётарди. Сиреналар атрофни ёритди. Трансхабар корпуси музлаган кўлмакдаги ёрилган муз каби қарсиллаган товуш чиқарди.

– Мен пастки қаватга тушиб, энергияни ўчираман, – деди Стратмор, кизнинг елкасини сиқиб, далда бераркан. – Бирпасда қайтаман.

Сьюзан синик эшикдан чиқиб, залда кўздан йўқолган Стратмор ордидан маъносиз қараб қолди. Ҳозир у билан ўн дақиқа олдинги заиф, кучсиз одам эмас, командор Тревор Стратмор гаплашганди – ақлли, вазифани уддалаш учун ҳар қандай қийинчиликни бўйнига олишга тайёр командор.

Бирок ҳозир бу ҳақда ўйлашга қизнинг мажоли етмасди, унинг миясида Хейлнинг ўлими олдидан ёзган сўнгги сўзлари тинмай айланарди: Ҳаммасидан ҳам, Девид Беккер учун жуда афсусдаман. Мени кечиринглар. Шухрат кўзларимни кўр қилиб қўйганди.

Сьюзан Флетчернинг кўрқинчли туши ўнгидан келди. Девид хавф остида... ёки бундан ҳам ёмонроқ. Балки аллақачон кеч бўлгандир. Девид Беккер учун жуда афсусдаман.

Қиз мактубга қаради. Унда имзо кўринмасди, оддийгина қилиб энг пастки қаторга Грег Хейл деб ёзиб қўйганди. Йигит ичидаги бор гапни тўкиб солган, сўнг босмадан чиқариб, ўзини отган – Хейл қайтиб турмага бормасликка қасам ичганди, у сўзида турди қамоқ ўрнига ўлимни бўйнига олди.

– Девид... – қандай аҳволда эканлигини тўла таҳлил қилиб бўлган киз ниҳоят ўкириб йиғлаб юборди. – Деви-и-и-д...

* * *

Айни вақтда Крипто залидан салкам тўққиз юз метр пастда командор Стратмор охиригина зиналарни босиб, ёрга қадам қўйди. Бугунги кун муваффақиятсизликларга бой бўлди; Ватанпарварлик миссияси бутунлай назоратдан чиқиб,

командор Стратмор тасаввурига сиғмаган қарорлар қабул қилишга мажбур бўлди.

Бу чора эди! Ягона чора эди!

Ватан ва шон-шараф... Командор мана шу иккисини сақлаб қолиш учун хануз вақти борлигини биларди. У Трансхабарни ўчиргач, узукдан мамлакатнинг бебаҳо маълумотлар базасини сақлаб қолишда фойдаланиши мумкин. Ҳа, ўйлади у, ҳалиям вақт бор!

Стратмор атрофига қаради. Ҳавода сув заррачалари учиб юрар, Трансхабар кучаниб ўқиради, сиреналар тинмай липпиллаб ўчиб-ёниб, хавфдан огоҳлантирарди. Лекин командорнинг кўз олдида тўс-тўполон эмас, Грег Хейл гавдаланди – ёш криптограф йигит Стратморга кўзлари косасидан чиккудек бўлиб тикилади, кейин қуролдан отилган ўқ унинг кўзларини мангуга юмади. Хейлнинг ўлими мамлакатга... шон-шарафга хизмат қилади. Яна бир жанжал МХАга жуда қимматга тушиши турган гап эди. Шу сабабдан Стратмор Хейлни бўрдоқига боқилган кўйдек қурбон қилишни афзал кўрганди.

* * *

Стратморнинг хаёлларини тўсатдан жиринглаган мобил телефонининг сиреналар остида базўр эшитилган овози тўзғитиб юборди. Юришдан тўхтамай, телефонни камаридан ечиб жавоб берди:

– Эшитаман.

– Менинг калит сўзим қаерда?

– Ким бу? – қичқирди командор шовкин ичида

– Нуматака! – жавобан бақирди жаҳлдор овоз. – Сиз менга калит сўзини ваъда қилгандингиз!

Стратмор юришда давом этди.

– Менга Рақамли қалъа керак! – вишиллади Нуматака.

– Ҳеч қандай Рақамли қалъа йўқ! – қичқирди Стратмор.

– Нима?

– Ҳеч қандай ечиб бўлмас алгоритм мавжуд эмас!

– Албатта бор! Буни интернетда ўз кўзларим билан кўрганман! Одамларим уни бир неча кундан бери ечишга уриниб ётибди!

– Бу шифрланган вирус, сизни аҳмоқ қилишган, лекин вирусни очолмаганингиз фақат омадингиздан!

– Аммо...

– Келишув бекор қилинади! – бақирди Стратмор. – Мен Шимолий Дакота эмасман. Аслида ҳеч қандай Шимолий Дакота ҳам мавжуд эмас. Мен айтган гапларни унутинг! – гапини айтиб бўлгач, хайрлашишни ҳам кутмасдан, мобил аппаратни ўчирди, овозини пастлатиб, қайта камарига жойлаштирди. Бошқа биров безовта қилишига йўл қўймайди энди.

* * *

Командор Стратмордан йигирма минг миль нарида Токуген Нуматака оғзида Умами сигараси борлигини ҳам унутиб, маҳобатли дераза ёнида қарахт қотиб турарди. Ҳозиргина бутун умрига арзигулик энг улкан келишув унинг кўз ўнгида парчаланиб кетганди.

* * *

Стратмор олға силжишда давом этди. Келишув тамом. Numatech Corp. ҳеч қачон ечиб бўлмас алгоритмни қўлга киритолмайди... ва МХА ҳеч қачон қора туйнукка эга бўлолмайди.

Стратмор орзуларини жуда узок вақт режалаштирганди – у яхшилаб ўргангандан кейингина нишон қилиб Numatech'ни танлади. Ўта бадавлат бу компания ҳеч бир қийинчиликсиз кимошди савдосида ғолиб чиқиши ҳеч кимни шубҳалантирмасди. Бундан ташқари, компаниянинг АҚШ билан ҳамкорлик қилишига бировнинг ишонгиси келмайди. Токуген Нуматака ўлимни шарафсизликдан устун қўювчи эски дунё Япониясининг одами. Қария америкаликларни ёмон кўради, уларнинг аъъаналарини ёмон кўради, озиқ-овқатини ёмон кўради, ҳаммасидан ҳам америкаликларнинг жаҳон дастурчилик бозорига тутиб турган панжасидан нафратланади.

* * *

Стратморнинг режаси дохиёна эди – ўзида қора туйнук сақлаган бутунжаҳон шифрлаш стандартини яратиш. У жуда узок вақт давомида орзуларини Съюзан билан бўлишишни,

қизни бу масъулиятли вазифани бажаришда елкама-елка кўришни истади, бироқ бунинг иложи йўқ эканлигини яхши биларди. Энзай Танкадонинг ўлими минглаб одамларнинг келажакдаги ҳаётини асраб қолган эса-да, Сьюзан ҳеч қачон бировнинг умрига зомин бўлишга рози бўлмасди – қиз тинчликпарвар эди. «Мен ҳам тинчликпарварман, – ўйлади Стратмор, – шунчаки ўзимни ростмана тинчликпарвар қилиб кўрсатишимга шароит йўл қўймайди».

Танкадони йўқ қилишни кимга топшириш кераклиги ҳақида ўйлаганда командор асло иккиланиб ўтирмади: Танкадо Испанияда – Испания эса Ҳалоҳот дегани. Қирқ икки ёшли португалиялик ёлланма қотил Стратморнинг энг севимли профессионал ходимларидан бири бўлиб, бир неча йилдан бери МХА учун ишлаб келарди. Лиссабонда туғилиб, улғайган Ҳалоҳот бутун Европа бўйлаб МХА буюртмаларини бажарарди, лекин Форт Мидга – МХА бош қароргоҳига асло ташриф буюрмасди. Қотилнинг ягона камчилиги унинг қар эканлигида эди, шу боис у билан телефон алоқасини йўлга қўйиб бўлмасди. Лекин яқинда Стратмор МХАнинг энг замонавий кашфиётларидан бири – Моносе компьютерини Ҳалоҳотга совға қилди, сўнг ўзи сотиб олган янги пейджерни компьютерга мослаб қайта дастурлаб чиқди. Шу ондан бошлаб у билан Ҳалоҳот ўртасида бўладиган мулоқот осонлашибгина қолмай, ўзидан из қолдирмас даражада махфийлашди ҳам.

Стратмор юборган энг биринчи хабар олдинроқ муҳокама қилингани учун Ҳалоҳотда ҳеч қандай ортиқча савол уйғотмади: Энзай Танкадони ўлдириш ва қалит сўзни қўлга олинг.

Командор Ҳалоҳот қурбонларни қай усулда йўқ қилишини сўраб ўтирмасди, чунки қотилнинг профессионал экани аниқ эди: Энзай Танкадо ўлди, ҳукумат вакиллари эса бунинг сабаби юрак хуружи эканига ишонтирилди. Ҳалоҳотнинг ягона хатоси қотиллик манзилени инobatга олмагани эди. Танкадо оммага мўлжалланган жойда ўлиши режанинг бир қисми эди, аммо қотилмаганда жуда тез йиғилган ҳалойиқ ишнинг пачавасини чиқариб, қотил қалит сўзни қиди-

ришга улгурмасидан яширинишга' мажбур бўлди. Одамлар тарқалганда эса Танкадонинг мурдаси испан полицияси кўлида эди.

Стратмор ғазабдан тутаб кетди. Ҳалоҳот умрида биринчи марта буйрукни тўла бажара олмади ва бу жуда ноқулай вақтга тўғри келди. Танкадонинг калит сўзини олиш қанчалик муҳим бўлмасин, ўликхонага гаранг қотилни юбориш ўз жонига қасд қилиш билан баробар эди. Командор жаҳлни йиғиштириб, қандай вариантлари борлигини ҳисоблай бошлади; унинг кўз ўнгида бир ўқ билан икки куённи уриш имконияти гавдаланди. У тонгги 06:30 да Девид Беккерга қўнғирок қилди.

Тўксон еттинчи боб

Фонтейн катта тезликда мажлислар хонасига бостириб кирди. Бринкерхофф ва Миж эса унга эргашди.

– Қаранг! – нафаси ичига тушиб ташқарига имо қилди аёл.

Фонтейн Крипто гумбази ичида бўлаётган тўс-тўполовни дераза ортидан кузатаркан, кўзлари олайиб кетди. Бу томоша режада йўқ эди.

Ранги докадек оқариб кетган Бринкерхофф деди:

– Дискотека бўлаётганга ўхшайди пастда!

Фонтейн жавоб бермай, гумбазга тикилганча нималар содир бўлаётганини тушунишга уринарди. Бир неча йиллардан бери бекаму кўст ишлаб келаётган Трансхабарда ҳеч қачон бундай катта носозлик кузатилмаганди. Компьютер қизиб кетяпти, ўйлади Фонтейн ва нима сабабдан Стратмор уни ўчирмаётганига ажабланди. Бир неча сония ичида хаёлини бир жойга жамлаб олган директор мажлислар столи устида турган ички алоқа телефонига ёпишди ва Крипто билан боғловчи тугмачани босди. Гўшакдан қисқа-қисқа эшитилган гудок кўнғироқни амалга ошириб бўлмаслигини билдирарди.

– Жин урсин! – сўкинди Фонтейн ва гўшакни жойига шарақлатиб ташлади. Бироз ўйланиб тургач, гўшакни қайта олиб, Стратморнинг қўл телефони рақамларини тера бошладди. Бу сафар чақирув овози келди.

Олтита узун гудок.

Бринкерхофф ва Миж миқ этмай Фонтейннинг занжирбанд йўлбарс каби телефон кабелини уёққа-буёққа судраб юришини кузатарди. Орадан бир дақиқа ўтгач, ғазабдан юзи қизариб кетган Фонтейн гўшакни столга улоқтириб, қичқирди:

– Ишониб бўлмайди! Крипто портлаб кетиш арафасида турибди, лекин Стратмор лаънати телефонига жавоб бермаяпти!

Тўқсон саккизинчи боб

Кардинал Гуэрранинг нимкоронгу хужрасидан отилиб чиққан Ҳалоҳот тонгги Куёшнинг заррин нурларидан қамашиб кетган кўзларини қўли билан пана қилиб сўқинди. У черковнинг ташқарисидаги тош девор билан ўралган кичкина ҳовлида турарди. Очиқ дарвозадан Гиральда минорасига олиб борувчи бўм-бўш майдон кўриниб турарди. Узоқроқдан Санта Круз деворлари кўзга ташланарди. Беккер бунчалик тез ғойиб бўлиши мумкин эмаслигини пайқаган Ҳалоҳот ҳовлини диққат билан текширишга тушди. У шу ерда бўлиши керак!

Jardin de los Naranjos номли бу ҳовли инглиз мармелади аслида қаерда бунёд бўлганини эсга солиб турувчи йигирма туп апельсин дарахти билан Севильяда машҳур эди. Ун саккизинчи асрда инглиз савдогари Севилья черковидан уч минг туп апельсин кўчатини сотиб олиб, Лондонга қайтган ва кўчатлардан ҳосил берган нордон мевани кўриб ҳафсаласи пир бўлган. Савдогар мевалардан мураббо қилишга уриниб кўрган, аммо мазали мураббо тайёрлаш учун жуда кўп микдорда шакар аралаштиришига тўғри келган. Шу тарзда апельсинли мармелад дунё юзини кўрган.

Ҳалоҳот қўлида қуролни маҳкам чангаллаганча жуда қариб кетганидан илдизлари тупроқ сатҳига чиқиб қолган апельсин дарахтлари томон юрди. Уларнинг энг пастки шоҳлари ҳам жуда баланд бўлиб, қўл чўзиб етиб бўлмас ингичка танасида эса яшириниш учун бирор ковак кўринмасди. Ҳалоҳот унинг бўш эканига ишонч ҳосил қилди ва ногаҳон юқорига қаради. Гиральда минораси!

Миноранинг айланма зиналарига кириш эшиги темир арқон ва ёғоч белги билан тўсиб қўйилганди. Бир юз йигирма метр баландликка бўй чўзган минорага тикиларкан, хаёлига келган фикр аҳмоқона эканини тушунди. Беккер бунчалик бефаҳмлиқ қилиши мумкин эмас. Гиральданинг энг тепасидаги тош хужрага олиб чиқадиган битта-ю битта зинадан бошқа ҳеч қандай кириш-чиқиш йўли мавжуд эмас, минора деворларидаги кузатиш дарчаларидан эса қочишнинг имкони йўқ эди.

* * *

Девид Беккер зинанинг сўнги пиллапоясини босиб чиқиб, кўз олдида пайдо бўлган митти тош камерани кўрди. У кичкина дарчали баланд деворлар орасида камалиб қолганди. Ҳеч қандай чиқиш йўли йўқ!

Бугун тонгда қисмат йигитни аяб ўтирмади. Черковдан очиқ ҳовлига югуриб чиқаётган маҳали пиджаги эшик тутқичига илиниб, ўртасидан йиртилиб кетди. Тик тушган Қуёш нурларидан ўзини йўқотиб қўйган Беккер гандираклаб, дуч келган биринчи зина томон отилди. У темир арқондан сакраб ўтиб, юқорига ўрмалади, қаерда эканлигини англаганида эса кеч бўлганди.

Айни дамда у тобутдек тор хужрада турарди. Беккернинг дами ичига тушиб кетди. Бундан ташқари, оғир босим тушганидан жароҳати оловдек куйдираётганди. Эрталабки Қуёшнинг қизғин нурлари тушиб турган дарчалардан бирининг ёнига борган Беккер ташқарига назар ташлади. Темир кўзойнакли одам анча пастда йигитга орқасини қилиб, майдончани кузатаётганди. Беккер яхшироқ кўриш учун танагини дарчага янада яқинлаштирди ва ич-ичида қотилга кўрсатма берди:

– Майдон томонга юр!

* * *

Гиральданинг майдонга тушиб турган сояси қулаган баобаб дарахтини эслатарди. Ҳалоҳот унинг узунлигига қаради. Учта кўриш дарчасидан тушиб турган нурлар соянинг учида тўғри тўртбурчак шаклидаги учта дарча ҳосил қилганди. Ногаҳон дарчалардан бирида кимнингдир кўланкаси кўринди. Ҳалоҳот дарҳол ортига ўгирилди ва миноранинг тепасига қараб ҳам ўтирмасдан, Гиральда зиналари томон шахдам қадам ташлади.

Тўқсон тўққизинчи боб

Фонтейн чап мушти билан ўнг кифтига зарба бериб, мажлислар залида уёқдан-буёққа асабий юрар ва Кристо гумбази ичида айланаётган чироқларга қарарди.

– Тўхтат Трансхабарни! Худо ҳаққи! Тўхтат!

Шу маҳал қўлида янги статистика қоғозини кўтарган Миж ҳовлиқиб кириб келди.

– Директор! Стратмор Трансхабарни тўхтата олмаяпти!

– Нима? – Бринкерхофф ва Фонтейн бараварига сўрашди.

– У уриниб кўрган, жаноб, – Миж ҳисоботни силкитди,

– Командор тўрт марта Трансхабарни ўчиришга ҳаракат қилган. Аммо компьютердаги аллақандай носозлик бунга рухсат бермаган!

Фонтейннинг юзидан қон қочди ва яна деразага тикилди:

– Ё Парвардигор!

Ўртага тушган жимликни хонадаги телефоннинг жиринглаши бузди. Директор бироз енгиллашди.

– Ҳойнаҳой Стратмор қўнғирок қилаётган бўлса керак!

Бринкерхофф гўшакни кўтариб деди:

– Директор офиси эшитади.

Фонтейн телефонга қўл чўзди, аммо Бринкерхофф хавотир аралаш Мижга қаради:

– Бу Жабба. У сен билан гаплашмоқчи!

Директор нигоҳини хонани кесиб ўтиб, аппаратга яқинлашаётган аёлга қаратди. Миж телефон ёнига келиб, баланд овозда гапириш тугмасини босди:

– Гапир, Жабба!

Жаббанинг гулдираган овози хонани тутди:

– Миж, мен ҳозир маълумотлар омборидаман. Бу ерда жуда ғалати ишлар бўляпти. Ўйлаётгандимки...

– Жин урсин, Жабба, – ўшқирди аёл. – Мен сенга бир неча соатдан бери нима дедим?

– Бу арзимаган нарса бўлиши ҳам мумкин, – ўзини оқлашга уринди Жабба, – аммо...

– Алжирашни бас қил! Бу арзимаган нарса эмас! Маълумотлар базасида нима бўлаётганидан қатъий назар, унга

жиддий ёндош, жуда жиддий, Жабба. Менинг статистикам ҳеч қачон янглишмаган, янглишмайди ҳам! – Аёл тугмани босиб, телефонни ўчиришга чоғланаркан, кўшиб кўйди: – Дарвоқе. Сенга кичкина янгилигим бор. Стратмор Gauntlet’ни четлаб ўтиб, Трансхабарга файл киритибди!

Юзинчи боб

Ҳалоҳот ҳар 180 градусда учрайдиган митти деразалардан тушаётган офтоб нурлари ёритиб турган зиналарнинг учтасини биттада сакраб ўтиб, юқорига интиларди. У қопқонда! Девид Беккер тамом бўлди! Беккер исталган маҳал юқоридан туриб ҳужум қилиб қолиш эҳтимоли борлигини ҳисобга олган қотил чўнтагидан қуролини чиқариб, деворга яқинроқ юришга ҳаракат қилди. Беккер ақли етса, ҳар бурилиш бошида ерга ўрнатилган шамдонларнинг темир таёқларидан яхшигина қурол сифатида фойдаланиши мумкин. Аммо Ҳалоҳот ўртадаги масофани сақлаш орқали йигитни осонгина илғаб олиб, қуролини ишга соларди. Ярим метрлик таёқ қаёқда-ю, тезкор тўппонча қаёқда?

Шундай фикрлар оғушида қотил илдам, лекин хушёр юришда давом этди. Жуда тик қурилган зиналар кўплаб сайёҳларнинг умрига зомин бўлганди. Бу ер сизга Америка эмас – огоҳлантирувчи белгилар, ҳимоя тутқичлари, суғурта компаниялари жавобгарликни бўйнига олмаслиги ҳақидаги афишалар йўқ. Бу ер Испания. Аҳмоқлигингиз туфайли йиқилиб тушсангиз, зиналарни ким қурганидан қатъий назар, бу фақат ўзингизнинг айбингиз ҳисобланади.

Ҳалоҳот елка бўйи келадиган дарчалардан бирида тўхтаб, ташқарига кўз ташлади; кўринишидан у ҳозир миноранинг шимолий тарафида, ярим йўлни босиб ўтибди.

Ҳалоҳот турган бурчакдан тепадаги кузатув майдончаси яққол кўриниб турарди. Юқорига олиб чиқувчи зина кимсасиз эди – овчига нисбатан ҳужум ҳаракатлари сезилмасди. Балки Беккер бинога кирганимни пайқамай қолгандир, ўйлади Ҳалоҳот. Бу барча тузлар қотилнинг қўлида тўпланди дегани эди. Ҳатто минора қурилган услуб ҳам Ҳалоҳотнинг фойдасига хизмат қилаётганди – тепадаги кузатув майдончаси деб аталувчи тош ҳужрага чиққан қотилга Беккер қайси бурчакда туришининг аҳамияти йўқ, у ҳеч қандай қийинчиликсиз тўртала томонга бемалол ўт очолади. Қоронғуликдан ёруғликка чиқиши эса вазиятни янада осонлаштиради.

– Ўлим қутиси! – шивирлади Ҳалоҳот ва майдончанинг кириш қисмигача бўлган масофани чамалади. Тахминан

етти кадам. Қотил режа туза бошлади: киришга ўнг томондан яқинлашса, етиб бормасидан турибок хонанинг чап томони бемалол кўринадиди; Беккер ўша ерда бўлса, унга қарата дарҳол ўт очади. Мабодо Беккер чап бурчакда кўринмаса, демак у ўнг тарафда бўлади. Ҳалоҳот ичкарига шарқий томондан яқинлашиб, ўнг бурчакни нишонга олади. Иккитагина ўк. Ўйин тугайди. Ёлланма котил жилмайиб, бармоқ учларини ҳаракатга келтирди. Кўзи олдида қуйидаги ёзув пайдо бўлди:

Объект – Девид Беккер йўқ қилинди.

Ниҳоят кутилган онлар етиб келди. Қўлидаги қуролини бир кез текширувдан ўтказган Ҳалоҳот ваҷоҳат билан тепага шошилди. Майдонча кўзга ташланди, чап томон кимсасиз эди. Қотил навбатдаги режага ўтиб, ичкарига отилиб кирди ва ўнг тарафга қарата ўт очди. Қуролдан отилган ўк яланғоч деворга тегиб, акс-садо берганча ўзининг ёнидан виззилаб ўтиб кетди. Ҳалоҳот хона ичини кўздан кечириб, аламдан увиллаб юборди. У ерда ҳеч ким йўқ эди. Девид Беккер қўкка учгандек ғойиб бўлганди.

* * *

Ҳалоҳотдан уч қават пастда, Гиральданинг ташқарисида деразага осилиб турган Девид Беккер дорбозни эслатарди. Ҳалоҳот зинага қараб юрганини кўрган йигит уч қават пастлашга улгуриб, ўзини кузатув дарчаларидан бирига урди ва буни жуда вақтида бажарди. Унинг ўнг тарафидан ўтиб кетаётган қотил жуда шошилганидан деразадан чиқиб турган қўйлакнинг оппоқ енгини илғамай қолди.

Дераза ташқарисида осилиб тураркан, Беккер кундалик сквош машғулотлари давомида қўл мускулларини боши устида яхшироқ ҳаракатлантириш имконини берувчи машқларни бажаргани учун Худога шуқр қиларди. Бахтга қарши, қўллари қанчалик бақувват бўлмасин, йигит ичкарига қайта киролмаётганди. Елкаси ачишиб кетди, ёнбошидаги оғриқ кучайиб, кимдир белини ўтмас пичоқ билан иккига ажратаётгандек азоб бера бошлади. Йўнилган тошдан қилинган дераза четига ботиб кетган бармоқлари ҳам толиқди.

Беккер санокли сониялардан кейин қотил зинадан пастга югуриб тушишини сезиб турарди, чунки юқори қаватда туриб дераза четига осилиб қолган одамни пайқамаслик мумкин эмасди.

Ўлимдан кутулиб қолиш учун мўъжиза кераклигини билган йигит кўзларини чирт юмиб, бор кучи билан тепага тортилди. Бирок бармоқлари ортиқ ўзига бўйсунмади. У саланглаб осилиб турган оёқларидан пастдаги, ерда бўй чўзган апельсин дарахтларига қаради – ўртадаги масофа юз метрдан кўпрок: беҳосдан ерга тушиб кетса, тирик қолиши даргумон. Ёнбошидаги оғриқ тобора кучайди, қадам товушлари яқинроқдан эшитила бошлади. Беккер кўзларини юмди ва тишини тишига босиб, тепага тортилди. Ё ҳозир, ё ҳеч қачон!

Тош қирраси йигитнинг билагини тилиб юборди. Югургилаган қадам товушлари янада тезлашди. Беккер қаттиқрок тирмашиб дарчадан ичкарига киришга уринаркан, оёғини тепага кўтарди, аммо танаси лангарга ўхшаб уни пастга тортарди. Беккер бўш келмай, иккала тирсагини амаллаб дераза тоқига кўйиб олди. Энди унинг кундага кўйилгандек деразадан чиқиб турган бошини ичкаридан туриб бемалол кўриш мумкин эди. Беккер оёқларини йиғиштириб, бор кучи билан ўзини дарчадан ичкарига итарди ва буни бироз уддалади ҳам. Йигитнинг белидан юқориси ичкарига кириб, пасти ташқарида қолди. Жуда яқиндан оёқ қадамлари кулоғига чалинди. Беккер дарчанинг иккала четини маҳкам ушлади ва бир ҳаракат билан ўзини ичкарига отди. У зинага қарсиллаб йиқилди.

* * *

Ҳалоҳот бир қават пастга гурсиллаб қулаган Беккернинг танасини ҳис қилиб, қуролни тўғрилади ва олдинга отилди. Унинг кўзлари олдида дераза намоён болди. Шу ерда! Қотил четки деворга яқинлашиб, пастки қаватда кўриниб турган Беккернинг оёқларини нишонга олди ва ғазаб билан ўт бчди. Ўқ зинага тегди.

Ўлжаси ортидан пастга қувиб тушаркан, Ҳалоҳот иложи борича четки девор ёнидан юришга интиларди – бу пастни

бемалолроқ кўриш имконини берарди. Беккер ундан тахминан 180 градус олдинроқда, бинонинг ички девори тарафдан тўрт-беш зинани битта босиб учиб кетаётганди. Ҳалоҳот йи-гитга эргашди. Яна бир неча сониядан сўнг қотил ўлжасига етиб олади ва биттагина ўк бутун ўйинни ниҳоясига еткази-ди. Беккер минорадан ташқарига чикиб олган тақдирда ҳам ҳеч қаерга қочиб кетолмайди – очик ҳовлини кесиб ўтаётган маҳали Ҳалоҳот унинг орқасига адашмасдан иккита ўқ жой-лаштирса бўлди – масала ҳал.

Режаларини пишитиб олган қотил ички девор тарафга сурилиб, қадамини тезлаштираркан, ўлжаси билан ўртаси-даги масофа тобора қисқараётганини хис қилди. Дарча ёни-дан ўтаётганда ҳар сафар Беккернинг соясини кўриб турар-ди. Пастга. Пастга. Айланиш. Қотилга Беккер доим бурчак бўйлаб югураётгандек туйилди. У бир кўзини Беккерда, ик-кинчисини зинада тутиб пастга интиларди.

Тўсатдан Беккернинг сояси қалқиб кетганга ўхшади. Соя чапга қайрилди, сўнг ўгирилиб, яна зина марказига қа-раб юрди. Ҳалоҳот қуролни отишга тайёрлади: ниҳоят у қў-лига тушди!

Рўпарадаги пиллапояларда пўлат буюм яраклаб, ҳали хаёлини йиғиб олишга улгурмаган қотилнинг тўпиғи томон учиб кела бошлади. Ҳалоҳот ўзини чапга олишга уринди, лекин кеч бўлганди. Учиб келган буюм зарб билан болди-рига урилди. Кутилмаган зарбадан қалқиб кетган Ҳалоҳот жонҳолатда қўллари билан бирор тутқичга суяниб қолишга ҳаракат қилди, аммо бармоқлари ҳаводан бошқа ҳеч нарсани тутмади. Девид Беккер ёнбошига кулаб, ёнидан пастга то-мон умбалоқ ошиб тушаётган қотилни даҳшат ичида кузатиб турди. Беккер улоқтирган шамдон таёқ Ҳалоҳотнинг оёғига ўралашиб, уни пастга тортарди.

Ҳалоҳот думалаб бориб миноранинг четки деворига урилди, навбатдаги зарбадан пастга юмалади, қўлидаги қу-рол эса полга тарақлаб тушди. Боши билан оёғи бир-бирига қапишиб кетган Ҳалоҳотнинг танаси пастга кулашда давом этди. Беш марта тўлиқ 360 градусга буралган қотил апель-синли боға этагига отилиб тушди.

Бир юз биринчи боб

Ҳеч қачон совук қуролга қўл текизмаган Девид Беккер бармоқлари билан Ҳалоҳотнинг қўлидан учиб тушган тўлпончани маҳкам сикқанча Гиральданинг қоронғу зиналари этагида ётган рақибининг танаси томон оҳиста юрди. Сал қимирлаганини сездимми – тамом, отаман, ўйлади Беккер. Аммо ҳеч ким ортиқча ҳаракат қилмади. Салкам юз метр баландликдаги зиналардан думалаб тушган Ҳалоҳот аллақачон жон таслим қилган эди.

Беккер қуролни тушириб, зинага ўтирди. Умрида биринчи марта кўзларидан ёш дувиллаб оқиб, чанг бўлиб кетган юзларини ювди. Йигит ўзини қўлга олишга бесамар ҳаракат қиларди. Кўз ёши ва хурсандчилик учун кейинроқ вақт топилади, ҳозир эса уйга кетиш зарур. Беккер шуларни ўйлаб ўрнидан туришга уринди, аммо қимирлашга мадори етмади. У бироз муддат тош пиллапояда ўтириб дам олишга қарор қилди.

Беккернинг эътиборини олдида буралиб ётган ўлик тана тортди. Қотилнинг ҳаёт аломатлари ўчган кўзларидан ҳеч нарсани англаб бўлмасди. Ғалати жиҳати шунда эдики, шундай баландликдан қулаган бўлса ҳам, темир кўзойнагига гард юкмаганди. Ажабтовур кўзойнак, ҳаёл қилди Беккер, қотилнинг қулоқларидан чиқиб қайишига уланган симларга назар ташларкан. Булар аслида нимага хизмат қилишини аниқлашга йигитда ортиқча куч ҳам, қизиқиш ҳам йўқ эди.

Пиллапояда ёлғиз ўтириб, фикрларини жамлаб олишга ҳаракат қиларкан, Беккер нигоҳини бармоғидаги узукка қаратди. Кўз олди анча тиниқлашган йигит ниҳоят узукка ёзилган белгиларни ўқий олди; олдин шубҳаланганидек, ёзув инглизча эмасди. Ўйиб ишланган сўзларга узоқ тикилиб турган Беккернинг қовоғи уйилди: наҳотки шу сўзларни деб ўлиб кетишимга оз қолди?

* * *

Беккер минорадан ташқарига чиққанида тойгги Қуёш кучини аямай қизитишни бошлаганди. Ёнбошидаги оғриқ пастлаб, кўз олди ёруғлашган Беккер бир лаҳза апельсин

гулларининг муаттар ифоридан маст бўлиб турди, сўнг секинлик билан ҳовли бўйлаб юра бошлади.

Йигит кўчага чикиб, минорадан узоклашди. Унинг яқинида ғийкиллаб тўхтаган мини-автобус ичидан икки навқирон, ҳарбий кийимдаги зобит отилиб тушди. Улар тўғри Беккерга яқинлашишди.

– Девид Беккер? – сўради зобитлардан бири.

Беккер исмини эшитиб, тўхтаган.

– Ким... Кимсизлар?

– Биз билан юринг, илтимос! Ҳозирок!

Бу ғалати учрашув Беккернинг эндигина тинчиган асабларини қакшатиб юборди. У беихтиёр ортга тисарила бошлади.

Бўйи пастакрок одам йигитга совуқ тикилди:

– Бу тарафга юринг, жаноб Беккер. Ҳозирок! – қайтарди у.

Беккер унга кулок солмай, югуриш учун ортга ўгирилди-ю, икки қадам босишга улгурди. Зобитлардан бири чўнтагидан қурол чиқарди. Сўнг ўқ овози эшитилди.

Беккернинг кўкрагида пайдо бўлган чидаб бўлмас оғрик миясигача етиб борди. Дастлаб бармоқлари, сўнг бутун вужуди фалажланиб, ерга қулади. Бир неча сониядан кейин йигитнинг кўз олдида тубсизликдан бўлак ҳеч нарса қолмади.

Бир юз иккинчи боб

Ниҳоят Трансхабарнинг илдизи жойлашган сўнгги қаватга етиб борган Стратморнинг зинадан пастга қўйган оёғи шилпиллаб сувга тушди. Ёнидаги маҳобатли компьютернинг титраётган металл корпусига ҳамоҳанг момақалдирокдек гумбурлаётган огохлантирувчи сигналлар билан бирга туманли ҳавода учиб юрган сув томчиларидан иборат қават бу ерда қандайдир даҳшатли воқеа содир бўлиш арафасида турганидан далолат бераётгандек эди гўё.

Командор носозликка учраган асосий генераторга қаради. Ҳолливуд филмларидаги қўрқинчли сахналарни ёдга солиб, Фил Чатрукян, аниқроғи унинг парча-парча бўлиб кетган танаси генератор парраклари бўйлаб сочилиб ётарди.

Стратмор ёш ходимига ачинса-да, унинг ўлимини тасодифий йўқотиш деб ҳисобларди. Вирус ҳақида оғзини кўпиртириб, пастки қаватга Трансхабарни ўчириш илинжида тушаётган техник ходимни учратган Стратмор у билан ўзини босиб гаплашиб олмоқчи, вазиятни тушунтирмоқчи бўлди. Аммо Чатрукян эшитишни ҳам истамасди: бизда вирус бор! Мен Жаббага кўнғирок қиламан! Йигит шундай деб олдинга ўтишга уринганида Стратмор унинг йўлини тўсди. Зиналарнинг энсиз оралиғида улар ўртасида кураш бошланди. Стратмор беихтиёр Чатрукяни қаттиқроқ итариб юборганди, йигит орқасига қалқиб, ўзини ўнглолмай панжаралар оша пастга кулади. Унинг бўғзидан этни жунжиктирувчи ўкирик отилиб чиқди, сўнг атрофни жим-житлик қоплади. Командор ходимининг чакагини ўчиришни истаганди, аммо унинг умрига зомин бўлиш хаёлига ҳам келмаганди. Лекин ҳақиқий даҳшатни Стратмор бироз ўтиб, қуйидаги зиналардан кўзларида қотиб қолган кўркув ичида ўзини кузатаётган Грег Хейлни кўргач ҳис қилди. Ва ўша ондаёқ Хейлнинг келажак тақдирини ҳал қилиб қўйди.

Трансхабардан чиққан гумбурлаган товуш командорнинг хаёлини бажариши лозим бўлган вазифага қаратди. Чатрукяннинг сочилиб ётган танасидан чапдаги фреон насосларининг ёнбошида турган электр назорати пишанги командорга элас-элас кўришиб турарди. Ҳозир Стратмор бориб

пишангни пастга тортса бўлди – Криптодаги электр энергиясига кўшилиб Трансхабар ҳам бутунлай ўчади. Бир неча сония ўтгач, у асосий генераторларни ёқади; ҳамма эшиклар қайта ишга тушиб, насослар яна фреон чиқаришни бошлайди, шу тариқа Трансхабар омон қолади.

Режасини хаёлида пишириб пишанг томон эҳтиёткорлик билан одимлаган Стратмор унинг олдида яна бир тўсиқ борлигини тушунди. Генераторнинг совитувчи парракларига Чатрукяннинг тана қолдиклари тикилиб қолгани туфайли асосий генераторни ўчириб қайта ёқиш яна бир муваффақиятсизликка олиб келади. Дастлаб уни Чатрукяннинг бўлакларидан тозалаш зарур.

Стратмор йўлида сочилиб ётган гўшт парчаларига ирганиб нигоҳ ташлади ва парракка ўралашиб қолган жасаднинг кўлини ушлади. Чатрукяннинг териси бутунлай куйиб, бўймайиб кетган танасида бир томчи ҳам суюқлик изи ёқ эди. Командор кўзларини юмиб, уни билагидан маҳкам ушлаб ўзига тортди, тана икки-уч сантиметр олдинга чиқди. Стратмор қаттиқроқ тортди. Тана янада кўпроқ сурилди. Командор бир нафас тин олгач, бармоқлари билан мархумнинг билагини чангаллаб, бор кучи билан ўзига силтаган эди, тўсатдан мувозанатни йўқотиб, орқаси билан ерга йиқилди. Шошиб ўрнидан туришга уринаётган командор кўлидаги нарсага кўзи тушиб, эсхонаси чиқиб кетаёзди: унинг муштлири Фил Чатрукяннинг тирсақдан узилиб кетган панжасини маҳкам қисиб турарди.

* * *

Юқори қаватда, Nod 3 даги юмшоқ диванда оёқлари остидаги Хейлнинг мурдасига ҳиссиз тикилиб ўтирган Сьюзан хаёлларини бир ерга йиғолмаётганди. Орадан анча вақт ўтди. Қиз нима сабабдан командор ушланиб қолгани ҳақида бош қотирарди. Девид ҳақидаги фикрларни миясидан қувиб чиқаришга уринди. Бироқ ҳар сафар огоҳлантирувчи сигналнинг чинқариши эшитилганда, қизнинг қулоқлари остида Хейл ёзган жумлалар акс-садо берарди: Девид Беккер учун жуда афсусдаман! Сьюзан шу кетишда жим ўтираверса, ақлдан озиши ҳеч гапмаслигини ўйлади ва ўрнидан сакраб

турди. Ташқарига отилмоқчи бўлиб турганида у орзиқиб кутаётган воқеа содир бўлиб, жойида қотиб қолди – Стратмор ниҳоят пишангни тортиб, энергия таъминотини ўчирганди.

Крипто биниси сўнгсиз жимжитлик, қоронғу зулмат ичига чўкди; чинқираётган сигнал товушларининг овози ўчди, сиреналар ортиқ нур таратмасди. Nod 3 даги компьютер экранларининг барчаси бараварига қорайди, уларга қўшилиб Грег Хейлнинг жасади ҳам кўздан ғойиб бўлди. Сьюзан одамни ютиб юборгудек зимистондан эти жунжикди ва оёқларини диван тепасига йиғиштириб, Стратмор қолдириб кетган костюмга яхшилаб ўраниб олди.

Қоронғулик.

Сукунат.

Сьюзан иш фаолияти давомида ҳеч қачон Крипто бунчалар сокин бўлганини кўрмаган. Аммо ҳозир бинода дам олишга тутинган баҳайбат компьютернинг ер ости процессорларидан чиқаётган ўта паст вибрилаган овозгина эшитиларди.

Қиз кўзларини юмди ва Парвардигордан севимли инсонини паноҳида асрашини сўраб дуо қилишга тутинди.

Сьюзан диндор аёл эмасди, у дуолари учун Худодан жавоб ҳам кутмаётганди. Аммо илтижосини тугатар-тугатмас юрагида қаттиқ титроқ пайдо бўлди. Сьюзаннинг ўтақаси ёрилиб, сакраб ўрнидан турди ва кўкрагини чангаллади. Бир неча сониядан сўнг нима бўлаётганини англади. Қизнинг юрагини титратиб юборган нарса Худонинг қўли эмас, командор костюмининг олд чўнтагидан келаётган экан. Командор овозсиз режимга қўйган пейжер кимдир хабар юборганини билдириб, дириллашни бошлаганди.

* * *

Стратмор олти қават пастда, қуйи қаватларга чўккан зулматдан баҳра олиб, пишанг ёнида қотиб турарди. Унинг устига юқоридан сув томчилари тунги ёмғир каби шовуллаб тўкилди. Стратмор бошини орқага эгиб, қилган гуноҳларидан покланмоқчи бўлгандек юзини сув зарраларига тутди. Мен мақсадимга етаман! У тиззалади ва Чатрукяннинг қўлига ёпишиб қолган танаси бўлақларини ювиб ташлади.

Қанчалар оғрикли бўлмасин, командор Рақамли қалъа ҳақидаги орзулари барбод бўлганига кўника олади. Ҳозир энг муҳими – Сюзан. Бир неча ўн йилдан бери эркак биринчи марта бу ҳаётда ватан ва бурчдан ҳам кўра муҳимроқ тушунчалар борлигини тушуниб етди. Умрининг энг яхши йилларини мамлакати олдидаги бурчини бажариш учун сарфлади. Муҳаббат-чи? Сюзанга бўлган туйғуларини ҳаммиша ичида сақлади. Нима учун? Аллақандай ёш профессор барча орзуларидан маҳрум этиши учунми? Стратмор Сюзанни улғайтирди. Стратмор Сюзанни ҳимоя қилди. Стратморгина Сюзанга муносиб. Мана ниҳоят орзулари амалга ошиш арафасида. Бошига тушган оғир жудоликдан сўнг бечора Сюзан командорнинг бағридан паноҳ қидириб келади, ана шунда командор кизга ҳақиқий муҳаббат барча яраларни даволашга қодир эканини исботлайди.

Ватан. Шон-шараф. Муҳаббат. Девид Беккер шу учаласи учун қурбон бўлмоқда эди.

Бир юз учинчи боб

Пастки қаватнинг чиқиш эшигидан ўлимдан бош кўта-
раётган девдек командор Стратмор чиқиб келди. Шалоббо
кийимларига қарамай, қадамлари енгил эди. Командор Nod
3 томон, ичкарида кутиб турган Сьюзан томон, нурафшон
келажак томон илдам одимлади.

Пишанг туширилиб, электр энергияси бутунлай ўчирил-
ганидан сўнг қайта ёқилгач, яна нур қайтган Кристо чароғон
эди. Пастда ишга туширилган насослар Трансхабар ичига
фреон ҳайдаб бериб, баҳайбат компьютерни кислород би-
лан таъминлаётгандек эди гўё. Командор фреонлар корпус-
нинг энг тагига етиб бориб, процессорларни ёниб кетишдан
сақлаб қолиши учун бир неча дақиқа кераклигини биларди,
аммо вақтида ҳаракат қилганига ишончи комил эди. Ўзини
олдинда кутаётган мағлубиятдан беҳабар командор Страт-
мор эришган ғалабасидан мағрурланиб чуқур нафас олди.

– Мен доим мақсадимга эришаман, – ўйлади эркак ва де-
вордаги тешикка эътибор қилмай, Nod 3 нинг электрон эши-
ги томон юрди. Яқинлашаётган қадам товушларини сезган
эшик икки ёнга овозсиз очилди, командор ичкарига қадам
ташлади. Рўпарасида пешвоз чиқиб турган Сьюзанни кўриб
кўнгли ёришиб кетди. Намиққан, ёқавайрон кофтаси танаси-
га ёпишган аҳволида ёмғир остида қолиб кетган навнихол
биринчи курс талабасини эслатиб юборган қизга нигоҳи
тушган эркак дирдираётган гўзалга костюмини бериб ёрдам
кўрсатган битирувчи талабадек ёш ва навқирон ҳис қилди
ўзини. Унинг орзулари рўёбга чиқаётганди.

Лекин Сьюзанга яқинлашаркан, бутунлай бегона аёлга
кўзи тушгандек бўлди. Қизнинг нигоҳларидаги мулойимлик
қаергадир йўқолиб, унинг ўрнини чексиз совуқлик эгалла-
ганди. Жонсиз ҳайкалдек қимир этмай турган Сьюзаннинг
кўзларидан шашқатор ёш оқарди.

– Сьюзан, аҳволинг яхшими?

Командор овоз чиқариши биланоқ бир томчи кўз ёши
думалаб, қизнинг ёноғига тушди.

– Нима гап? – командорнинг ранги оқариб кетди.

Хейлнинг танасидан сизиб чиққан қон гиламда ёғ тўки-

либ кетгандек доғ қолдирганди. Стратмор бир мурдага, бир Сьюзанга қарарди. Наҳотки ниманидир илғаган бўлса? Бундай бўлиши мумкин эмас. Ҳамма излар йўқотилган.

– Сьюзан, нима гап? – такрорлади эркак.

Қиз жойидан қимир этмади.

– Девиддан хавотир оляпсанми?

Суюкисининг исмини эшитиб, Сьюзаннинг юқори лаби титраб кетди.

Стратмор яна бир қадам ташлаб, кизнинг елкасига қўлини қўймоқчи бўлди-ю, иккиланиб қолди. Девиднинг исми ўртадаги музни ёргандай эди. Қизда дастлаб уйғонган енгил титроқ ўрнини қалтираш эгаллаб, бутун танаси ларзага келди. Тўхтамай титраётган лабларини базўр назорат қилаётган Сьюзан гапириш учун оғиз жуфтлади, аммо бўғзидан ҳеч қандай сас отилиб чиқмади.

Қиз музлаган нигоҳларини узмай командорга яқинлашди, устига илиб олган пиджакнинг чўнтагидан қалтираган қўллари билан бир буюм чиқарди.

Дастлаб Стратморнинг хаёлига Беретта тўппончаси келди, лекин қурол ҳамон полда, Хейлнинг ёнида ётарди. Сьюзаннинг қўлидаги кичикрок буюмга кўзи тушган командор нималар содир бўлганини тушуниб, юраги уришдан тўхтаб қолгандек бўлди. Йиллар мобайнида қанчадан-қанча хавфли рақибларни енгиб келган командор бугун севгидан кўзи кўр бўлиб, аҳмоқликка йўл қўйди ва мағлубиятга учради. Олийжаноблик белгиси сифатида Сьюзанга тутқизган пиджагининг чўнтагида пейджер борлигини бутунлай унутганди.

Энди ҳайкалдек тилдан қолиш гали командорга келди. Сьюзаннинг қўли қалтираб, ортиқ пейджерни тутиб туролмади, митти буюм Хейлнинг оёқлари остига тушди. Оғир хиёнатдан қолган азобли аламзадалиқни кўзларига жо қилган Сьюзан Флетчер бир сўз айтмай эркакнинг ёнидан ўтди-да, Nod 3 дан чиқиб кетди.

Командор кизнинг ортидан эргашмай, секин эгилиб, пейджерни қўлига олди. Унда ҳеч қандай янги хабар кўринмасди – Сьюзан келган мактубларнинг ҳаммасини ўқиб бўлганди. Стратмор хабарлар рўйхатини текшира бошлади.

Объект: Энзай Танкадо – йўқ қилинди.

Объект: Пьер Клушар – йўқ қилинди.

Объект: Ганс Хюбер – йўқ қилинди.

Рўйхатни кўздан кечиришда давом этаркан, Стратмор юрагини эгаллаб олган ваҳимани енгишга уринди. Тушунтириб бероламан! Сьюзан тушунади. Мамлакат! Бурч! Лекин командор ҳеч қачон тушунтириб беролмайдиган яна бир мактуб бор эди. У қалтироқ кўллари билан охириги хабарни очди.

Объект: Девид Беккер – йўқ қилинди.

Жумлаларни ўқиб бўлган Стратмор бошини кўтаролмай қолди. Унинг орзулари ҳеч қачон кўкармайдиган бўлиб ер қаърига чўкиб кетганди.

Бир юз тўртинчи боб

Съюзан зўрға қадам ташлаб, Nod 3 дан ташқарига чиқди.

Объект: Девид Беккер – йўқ қилинди.

Қиз Криптонинг асосий эшиги томон йўналди; унинг миясида Грег Хейлнинг сўзлари айланарди: Съюзан, Стратмор мени ўлдирмоқчи! Съюзан, командор сизга ошиқ бўлиб қолган!

У баҳайбат айланма эшикка етиб бориб, мадорсиз бармоқлари билан керакли кодларни терди. Эшик очилмади. Қиз яна уриниб кўрди, аммо улкан пўлат парчаси айланмасди. Съюзаннинг томоғидан аччиқ нидо отилиб чикди – энергиядан узилиб қолган вақтда барча чиқиш кодлари ўчиб кетган кўринади. Съюзан ҳамон копқонда эди.

Шу маҳал ҳеч қандай огоҳлантиришсиз орқадан келган икки қўл қизнинг белига чирмашиб, унинг ярим жонсиз танасини кучишга интилди. Грег Хейлники каби ўта бақувват бўлмаса-да, пўлатдек мустаҳкам ички қатъият ва безовталиқ сезилиб турган таниш бармоқлар илк маротаба Съюзанда жирканиш туйғусини уйғотди.

Қиз ўгирилди. Рўпарасидаги эркакнинг юзидаги кўркув ва тушқунлик аломатини Съюзан умрида кўрмаганди.

– Съюзан, – ялинди Стратмор қизни маҳкам ушлаб, – тушунтиришимга ижозат бер.

Қиз уни ўзидан итаришга уринди.

Командор уни янада маҳкамроқ қисди.

Съюзан қичқирмоқчи бўлди, лекин овози чиқмади; югуришга ҳаракат қилди, аммо кучли қўллар исканжасидан қутулолмади.

– Мен сени севаман, – шивирлади эркак бемажол типирчилаётган қизни бағрига босишга интиларкан, – мен сени ҳамиша севиб келганман.

Съюзаннинг ошқозонида қаттиқ оғриқ турди.

– Мен билан қол! Мени ташлаб кетма! – ёлворарди командор.

Қизнинг кўз олдида дахшатли сахналар гавдалана бошлади – Девиднинг абадий йўқлик учун юмилаётган тиник яшил кўзлари; гиламда чўзилиб ётган Грег Хейлнинг жонсиз мурдаси; генератор парракларидаги Фил Чатрукяннинг куйиб кетган жасади.

– Барча азоблар ўтиб кетади, – деди овоз. – Сен яна севиб қоласан.

Қиз ҳеч нарсани эшитмасди.

– Мен билан қол, – илтижо қилди эркак. – Барча жаҳоҳатларингга малҳам бўламан.

Съюзан унинг кучоғидан чиқишга бесамар уринишда давом этарди.

– Барчасини иккаламиз учун қилдим. Ахир бир-биримиз учун яралганмиз, Съюзан, сени севаман. – Командор ўн йил мобайнида айтишни истаган жумлаларини ниҳоят бўғзидан ташқарига чиқарди. – Мен сени севаман! Мен сени севаман!

Шу пайт Стратморнинг ожиз эътирофига норозилик билдиргандек ўттиз метр наридаги Трансхабардан аёвсиз вишшиллаган товуш эшитилди. Жарлик ичидан кўтарилиб келаётган захарли илоннинг вишшиллашига ўхшаган бу товуш бутунлай янгича эди. Фреонлар керакли жойга вақтида етиб бормаган кўринади.

Командор беихтиёр Съюзанни кўйиб юбориб, икки миллиард доллар турадиган компьютерга қараб юрди. Унинг кўзлари кўркувдан олайиб кетганди.

– Йўқ! – қичқирди командор кўли билан бошини чангалларкан. – Йў-ў-ўқ!

Олти қаватли қоя силкинишни бошлади. Стратмор гандираклуб, гумбурлаётган корпусга яқинлашиб, ғазабланган Худо олдидаги осий банда каби тиз чўқди, аммо энди тазаррулардан фойда йўқ. Охирги қаватда жойлашган Трансхабарнинг титан процессорлари етарлича фреон бўлмагани боис кизиб, ўт олган эди.

Бир юз бешинчи боб

Уч миллион кремнийли чип оркали юкорига ўралаган ёнгиндан чиқадиган овозни ҳеч нарсага киёслаб бўлмайди. Ўт тушган ўрмондаги дарахтларнинг касирлаши, бўрон ғувиллаши, қайнаб чиқаётган иссиқ булоқларнинг вақирлаши – ҳаммаси маҳобатли корпусда жамланганди. Трансхабар ичида қамалиб қолган иблис жаҳл устида қочишга имкон истарди. Дунёдаги энг киммат компьютер санокли онлардан кейин саккиз қаватли дўзахга айланиш арафасида турганди.

* * *

Стратмор Кристо чиқиш эшиги ёнида қотиб турган Сьюзанга ўгирилиб, унинг кўз ёши ювган юзларига тикилди. У ердаги фариштанинг ўзи, деб ўйлади командор ва жаннатни кўриш илинжида қизнинг кўзларига назар солди, аммо топгани ўлим бўлди. Сьюзаннинг кўзларидаги ишонч ўлганди. Муҳаббат ва бурч йўқолганди. Бир неча йиллар давомида Стратморга яшаш учун куч берган фантазияларнинг барчаси ғойиб бўлганди. Сьюзан ҳеч қачон командор Тревор Стратморники бўлмайди. Ҳеч қачон! Командорнинг миясига аччиқ ҳақиқатга кўшилиб бўшлиқ кириб олди.

Рўпарасидаги Трансхабарга маъносиз термуларкан, қизнинг мияси ҳозир улар томонга деворлар ичида қамалиб қолган олов югургилаб келаётганини яхши билиб турарди. Ёнаётган чиплардан чиққан кислород билан тўйинган олов борган сари тезроқ кўтарилаётганди. Криптонинг ердаги дўзахга айланишига бир неча дақиқа қолди.

Қизнинг мияси югуришни буюрса-да, Девиднинг ўлими елкасидан босиб, қимирлашга изн бермади. Югур, Сьюзан, қоч бу ердан, азизам! Қизнинг кулоқлари остида йигитнинг овози жаранглади, лекин борадиган жойнинг ўзи йўқ. Кристо мухрланган тобутга айланди. Шундай бўлса-да, ўлим билан юзлашув қизни чўчитмаётганди. Ўлим оғриқни енгиллаштиради. Ҳеч бўлмаса нариги дунёда Девид билан бирга бўлади.

Денгиз тубидан улкан маҳлуқ кўтарилаётган мисол Кристо поли ларзага келди. Шовқин ичида Девид қичқиргандек бўлди: Югур, Сьюзан! Югур!

Стратмор кизга якинлашди. Унинг кулранг нурсиз кўзларида ҳаёт асорати сезилмасди. Сьюзаннинг юрагидан жой олган қахрамон, ватанпарвар инсон ўлиб, унинг ўрнига котил сиймоси гавдаланди. Командор кўлларини қизнинг белидан ўтказиб, бечорахол кучишга уринди, ёноқларидан ўпиб, илтижо қилди:

– Кечир мени. – Сьюзан итариб ташлашга уринса ҳам, Стратмор кўйиб юбормади.

Трансхабар отилишга тайёрланаётган ракета каби калтирашни бошлади, Кристо поли қаттиқ силкинди. Стратмор кизга қаттиқроқ ёпишди:

– Мени ташлаб кетма, Сьюзан. Сен менга кераксан.

Бу гаплардан Сьюзаннинг эти жунжикиб кетди. Узоқдан Девид яна қичқирди: Мен сени севаман, Сьюзан! Қоч бу ердан! Дарҳол! Қаердандир билагига куч йиғилган қиз қаттиқ силтаниб, командорнинг кучоғидан чиқиб кетди. Бу орада Трансхабардан таралаётган овоз кулоқни қар қилар даражада кучайди, олов керамик девор чўққисига етиб келганди. Трансхабар тобора хавфли гумбурларди.

Девиднинг товуши Сьюзанни кўтариб, тўғри йўлга бошлаётгандек бўлди. Қиз туғруқ арафасидаги хотин каби ўкираётган Трансхабарни ортда қолдириб, Кристо залини кесиб ўтди ва Стратморнинг офиси томон чопди.

Энг сўнгги кремнийли чип куйиб тамом бўлгач, ғоят улкан иссиқлик тўлқини полни ёриб ўтиб, портлаш ҳосил қилди, атрофга керамик деворларнинг парчалари довулдек дувиллаб тўкилди. Бир неча сония ичида Криптонинг кислородга бой ҳавоси пайдо бўлган бўшлиқ ўрнини тўлдиришга киришди.

Сьюзан эндигина зинанинг охириги пиллапояларига етиб, туткични ушлаган ҳам эдики, бағоят кучли иссиқ шамол оқими ичига тушиб қолди. Нималар бўлаётганини англашга улгурмасидан босим терс айлантириб ташлаганда қизнинг нигоҳи пастда, Трансхабар ёнида турган МХА операциялар бўйича бош директор ўринбосарига тушди. Командорнинг атрофини қуюн ўраб олган бўлса ҳам, унинг кўзларида хо-

тиржамлик хукмрон эди. Командорнинг лаблари бемажол кимирлаб, сўнги сўзлари оғзидан учиб чиқди:

– Сьюзан!

Трансхабарга кирган ҳаво олов билан алоқага киришиши туфайли чакнаган чақин ичида командор Тревор Стратмор дастлаб инсон қиёфасидан қоп-қора кўланкага, кейин эса афсонага айланди.

Даҳшатли портлашдан келган босим Сьюзанни итқитиб, командорнинг офиси ичига отиб юборди. Ҳушидан кетаётган қизнинг ёдида бостириб келаётган иссиқликкина қолди.

Бир юз олтинчи боб

Мажлислар хонасининг деразаси ёнида даҳшатдан дами ичига тушиб кетган уч киши пайдо бўлди. Криптода бўлиб ўтган портлаш бутун бошли МХА мажмуасини ларзага солганди. Лиленд Фонтейн, Чед Бринкерхофф ҳамда Миж Милкен нафас олишни ҳам унутиб қўйиб, ола-кула кўзларини ташқарига баравари тикканча қотиб туришарди.

Ўттиз метр пастда Крипто гумбази ёнғин ичида қолганди. Поликарбонат том жойида турган бўлса-да, шишаванд гумбаз остида кўтарилган олов аралаш қорайган тутун даҳшатини кўрмаслик учун кўр бўлиш керак эди.

Учала одам ҳам улкан йўқотишнинг натижаларини ўйлаб, бир сўз дейишга ожиз қолди.

Ниҳоят жимликни ожиз, лекин қатъиятли овозда директор Фонтейн бузди:

– Миж, кутқарув жамоасини юборинг Криптога... Ҳозирок!

Фонтейн гапини тугатишга улгурмасидан телефони жиринлаб қолди.

Кўнғирок қилаётган одам Жабба эди.

Бир юз еттинчи боб

Съюзан орадан канча вақт ўтганини билмайди. Томоғига тикилган аччиқ тутундан ўзига келган қизнинг боши айла-ниб, атрофга кўз югуртирди. У командорнинг столи орқаси-даги гиламда ётарди. Ёнаётган оловгина ёруғлик таратарди. Ҳавоси ачимсиқ пластикнинг куйган хиди билан тўлган хо-нанинг хона сиёҳи қолмаган, у хароба кулбага айланган эди. Пардалар олов ичида, деворлар тутамокда эди.

Ниҳоят Съюзан ҳаммасини эслади.

Девид!

Ваҳима ичида ўрнидан турди, томоғига тикилган ўткир ҳиддан ўзини йўқотиб, ташқарига чиқиш йўлини қидирган-ча эшик томон қадам ташлади. Остонани хатлаб ўтганида оёғи бўшлиққа тегди-ю, эшик тутқичини вақтида ушлаб, қулашдан омон қолди; пастга олиб тушувчи зиналар ғой-иб бўлганди. Ўн беш метр куйидаги Крипто залига назар ташлаган Съюзаннинг эси оғаёзди. Зал аланга денгизи ичида қолганди; уч миллион кремнийли чипнинг эриган қолдиқла-ри Трансхабар ичидан лава каби оқиб, қалин ачқимтир тутун тепага ўрмаларди. Съюзанга бу хид таниш эди. Кремний ту-тун – ўлим олиб келувчи захар ифори.

Офисга, аниқроғи, офиснинг қолдиқларига қайтиб кир-ган қиз хушидан кета бошлади. Томоғи ёнаётганди. Бутун бошли бино оловсимон ёруғлик билан тўлганди. Крипто жон таслим қилаётган эди. Мен ҳам ўламан, ўйлади Съюзан.

Шу маҳал қизнинг бу дўзахдан чиқишнинг ягона усу-ли ёдига тушди – командорнинг лифти. Аммо портлаш на-тижасида электроника ишдан чиқишини яхши билган қиз умидсизликка тушди. Қалинлашаётган тутун ичида нима қи-ларини билмай тураркан, қизнинг кулоғида Грег Хейлнинг сўзлари эшитилди: лифт асосий бинодаги электр энергияси-да ишлайди. Мен схемаларни ўз кўзим билан кўрганман. Бу-нинг тўғри эканини Съюзан биларди. Бундан ташқари, унинг лифт шахтаси портлашга чидамли махсус бетон билан ҳимо-яланганидан ҳам хабари бор эди.

Атрофини ўраб олган тутун ичида кўзлари, томоғи ачи-шаётган қиз лифт эшиги сари қоқина-қоқина юрди. У ерга

етиб борганида қорайиб турган чақирув тугмасини босди. Лифт очилмагани боис сўнгги умиди чирт этиб узилган қиз ерга ўтириб қолди ва охириги кучини тўплаб, лифтнинг эшигини муштлай бошлади.

Шу вақт эшик ортидан ғичирлаган товуш эшитилиб, лифт фойтуни етиб келгандек бўлди. Сьюзан чақирув тугмасини қаттироқ босгач, яна ўша ғичирлаган овоз келди.

Кутилмаганда қиз уни кўрди.

Қурум билан қопланиб, қорайиб кетган чақирув панели қизнинг бармоқлари остида хира нур сочиб турарди.

Лифт электр таъминотидан узилмабди!

Юраги потирлаб ураётган қиз тугмани бор кучи билан муштлай бошлади. Лифтнинг ёпиқ эшиклари ортида нимадир қайта-қайта ғичирлар эди; лифт вентиляцияси парракларининг шовқини қизнинг қулоғига чалинди. Лифт шу ерда! Нимага лаънати эшиклар очилмаяпти?

Сьюзаннинг нигоҳини биринчи чақирув панелининг тагида милтиллаб нур сочиб турган иккинчи панель – А дан 3 гача ҳарфлар ёзилган тугмачалар тортгач, у тушунди. Лифт-ни очиш коди!

Эриган дераза ромларидан ичкарига захарли тутун буруқсиб кираётганини кўрган қиз тезроқ ҳаракат қилиши кераклигини англаб, лифт эшигини очишга уринди, аммо бундан бирор иш чиқмади. Лифтни очиш коди. Стратмор унга кодни айтмаганди. Тутун хонани бир зумда тўлдирди. Сўнг у Сьюзаннинг нафас йўлларига тикилди, қаттиқ йўтал тутиб, ҳолсизланганча ерга йиқилди. Қиз ҳаво етишмовчилиги туфайли ҳушдан кетаётганини ҳис қилди, тақдирга тан бериб, кўзларини юмди. Шу вақт Девиднинг аллақадан янграган овози уни ўзига келтирди: Қоч! Сьюзан! Эшикни оч! Қоч бу ердан! Суяклигининг муҳаббат тўла оташин нигоҳи, ўйноқи табассумини кўриш илинжида Сьюзан базўр киприкларини кўтарди, аммо назари олдида А-3 ҳарфлари намоён бўлди. Лифтни очиш коди... Қиз панелдаги белгиларга диққатини тўплашга уриниб тикиларкан, пастроқдаги олтига бўш нуқтачаларни кўрди. Демак, код олтига белгидан иборат! Сьюзаннинг мияси автоматик равишда ҳисоблашга тушиб

кетди: йигирма олти ҳарфдан иборат алифбодан керакли ол-
тита ҳарфни аниқлаш учун 14,257,651 марта уриниб кўриш
эҳтимоли мавжуд бўлиб, ҳар сонияда биттадан тахминни
терганда ҳам тўғри кодни топишга салкам йигирма уч ҳафта
вақт талаб қилинади...

Ҳеч қачон кодни тополмаслигини тушунган Сьюзан
тақдирга тан берди. Лифт эшиги тагида ҳаракатсиз ётаркан,
ичига кираётган тутундан тобора қаттиқроқ заҳарланиб,
ўлимини кута бошлаган кизнинг кулоқлари остида коман-
дорнинг овози эшитилди. У кизни чакираётганди: Мен сени
севаман, Сьюзан! Мен сени бир умр севганман! Сьюзан!
Сьюзан! Сьюзан!

Қиз Стратмор аллақачон ҳалок бўлганини биларди,
аммо эркакнинг овози жуда яқиндан, табиий янгради. Ко-
мандор қизнинг исмини қайта-қайта тақрорларди:

– Сьюзан... Сьюзан...

Сьюзан миясига ярқ этиб келган фикрдан ларзага келди;
қалтираётган танасини аранг кўтариб, панелга қўл чўзди ва
титроқ бармоқлари билан хаёлига келган илк кодни терди:

С...Ь...Ю...З...А...Н

Бир сониядан кейин лифтнинг эшиги шарақлаб очилди.

Бир юз саккизинчи боб

Тез суръатларда пастга ҳаракатланаётган лифт ичидаги Сьюзан ўпкасини тўлдириб нафас оларди. У ҳозиргина юз берган мўъжизадан ўзига келолмаётганди. Қиз лифт деворига суянди. Бироз вақтдан сўнг секинлашиб, тўхтаган лифт қандайдир металлнинг шақир-шуқури дан сўнг горизонтал йўналишда жадаллаб ҳаракатланишни бошлади. Сьюзан ҳозир МХАнинг асосий мажмуаси томон кетаётганини пайқади. Ниҳоят, паррақлар шовқини тўхтаб, эшиклар очилди.

Йўталани боса олмаётган қиз олдида пайдо бўлган қоронғу йўлга қадам ташлаб, пастак ва энсиз туннельга кирганини кўрди; оёқлари остига тортилган иккита сариқ чизикли йўлакнинг охири кўринмасди.

Ер ости шоссеси...

Сьюзан деворни пайпаслаб, туннель ичкарасига қараб бир неча одим босиши биланоқ лифт эшиклари шарақлаб ёпилди. Сьюзан Флетчер яна зимистон ичига ғарқ бўлди. Атрофдаги сукунатни деворлар ичидан бир текисда келаётган ғинғиллаган товушдан бошқа ҳеч нарса бузмасди. Сьюзан олға юраркан, товуш ҳам баландроқ эшитиларди.

Кутилмаганда зулмат қаъридан чиқиб келаётган Қуёш шуъласи сингари узокдан ғира-шира оқиш нурлар кўзга ташланиб, туннель деворларини ёритди. Бурилишда митти автомобиль кўринди. Олд чироклари ёғдусидан қизнинг кўзи қамашиб, ўзини четга олди ва қўллари билан кўзини пана қилганча тезлик билан ёнидан ўтиб кетган машинага қараб қолди.

Бироз вақт ўтгач, асфальтга ишқаланган шиналарнинг қулоқни қоматга келтирувчи овози эшитилди; машина моторини бўкиртириб ортга қайтди ва қизнинг ёнида тўхтади.

– Флетчер хоним! – ҳайрат аралаш бақирди кимдир.

Сьюзанга электрон гольф машинасининг олд ўриндиғида ўтирган ҳайдовчининг шакл-шамойили жуда таниш туюлди.

– Ё Худойим! – деди хайдовчи. – Аҳволингиз яхшими? Сизни ўлди деб ўйлагандик!

Қиз унга маъносиз тикилди.

– Бу мен – Чед Бринкерхоффман, – шоша-пиша ўзини таништирди эркак. – Директорнинг шахсий ёрдамчиси.
Съюзан сассизгина гўдранди:
– Трансхабар...
Бринкерхофф бош чайкади:
– Уни унутинг. Тезда машинага ўтиринг! Кетдик бу ердан!

* * *

Гольф машинасидан таралган нурлар туннелнинг цемент деворларини ёритиб борарди.
– Асосий маълумотлар омборига вирус тушди! – гап бошлади Бринкерхофф.
– Биладан... – алам билан шивирлади Съюзан.
– Ёрдамнинг зарур бизга!
Қиз йиғлаб юборишдан ўзини зўрға тийиб турарди.
– Стратмор... У...
– Биладан, у Gauntlet’ни четлаб ўтиб, файл киритибди, – совуқ жавоб қилди эркак.
– Ҳа... ва... яна... – кизнинг бўғзига аччиқ нарсга тикилди. У Девидни ўлдирди!
Бринкерхофф тасалли бермоқчи бўлгандек кўлини Съюзаннинг елкасига ташлади:
– Деярли етиб келдик, Флетчер хоним. Сабр қилинг!

* * *

Юқори тезликка эга Кенсингтон гольф машинаси бурилишдан ўтиб, полга ўрнатилган кизил чироқлар билан хира ёритилган йўлак олдида тўхтади.
– Кетдик, – деди Бринкерхофф ва қизга машинадан тушишга ёрдам бериб, йўлакка бошлади. Съюзаннинг кўз олдини туман қоплагандек эди. Кафель ётқизилган йўлак пастларкан, қиз мувозанатни сақлаш учун махсус тутқични ушлади ва Бринкерхоффга эргашишда давом этди; ичкарилаганлари сари ҳаво совуқлашиб, туннель ҳам торая борди. Шу маҳал уларнинг ортидан келаётган қадам овозининг акс-садоси эшитилди. Кучли ва қатъиятли одимлар. Оёқ

товуши янада тиникрок эшитила бошлагач, Сьюзан билан Бринкерхофф бараварига тўхтаб, ортга ўгирилишди.

Сьюзан уларга яқинлашаётган баҳайбат қора танли одамни умрида учратмаган эди. У яқинлашаркан, қизга бош-оёқ назар солиб чиқди ва сўради:

– Ким бу аёл?

– Сьюзан Флетчер, – жавоб берди Бринкерхофф.

Улкан одамнинг қошлари юқорига кўтарилди. Қоракуяга бурканган афт-ангори, жикқа хўл кийимларига қарамай, Сьюзан Флетчер шу туришида ҳам у ўйлаганидан кўра кучлироқ таасурот уйғотди.

– Командор қаерда? – сўради эркак.

Бринкерхофф бош чайкади.

Баҳайбат одам ҳеч нарса демади, бир сония ўйлаб туриб, Сьюзанга эътиборини қаратди.

– Лиленд Фонтейн, – ўзини таништирди у ва кўришиш учун қўл узатди. – Ахволингиз яхши эканидан хурсандман.

Сьюзан кўзини директордан узмай, унинг қўлини қисди. Қиз ҳамиша қачондир МХА директори билан учрашишини билса-да, уларнинг танишуви бу тарзда бўлишини тасаввур этмаганди.

– Буёққа юринг, Флетчер хоним, – йўл кўрсатди Фонтейн. – Биз ҳозир ҳар қандай ёрдамга муҳтожмиз.

* * *

Қизғиш чироклар ёғдуси остида туннель ниҳоясига етиб борганда уларнинг йўлини пўлат девор тўсди. Фонтейн унга яқинлашиб, шифр блокига кириш кодини терди ва ўнг қўлини шиша панелга теккизди. Тепасида яшин чаққандек қизил нур бир ёниб ўчди, шундан сўнг пўлат эшик гумбурлаб чап томон сурилди.

Сьюзан Флетчер айна дамда МХАдаги энг махфий бўлим ҳисобланмиш Криптодан ҳам кўра махфийроқ худудга кадам қўяётганини ҳис қилди.

Бир юз тўққизинчи боб

МХА асосий маълумотлар базасининг бошқарув маркази кўпроқ NASA назорат пунктининг кичрайтирилган нусхасини эсга соларди. Бўйига ўн, энига ўн икки метр ҳажмдаги улкан видеодевор рўпарасига компьютерлар ўрнатилган ўнлаб иш столлари терилган, видеодеворнинг экраниди эса ёш бола клавиатурани билиб-билмай босиб ташлаётгандек ҳар хил рақамлар, диаграммалар пайдо бўлиб, катта тезликда ўзгараётганди. Кўлларида узундан-узок қоғоз парчаларини кўтарган кўп сонли техник мутахассислар у столдан буни-сига югурар, тинмасдан нималарнидир муҳокама қиларди. Хонадаги тартибсизлик, тўполонни таърифлаб бўлмасди.

Съюзан кўзни қамаштирар даражадаги замонавий техника ва технология билан жиҳозланган хонани кўздан кечира бошлади. Бу ерни барпо этиш учун 250 тонна тупроқ қазиб чиқарилгани ёдига тушди. Ер сатҳидан олти метр пастда қурилган асосий маълумотлар омборининг бошқарув маркази ҳар қандай ҳалокатлар, жумладан, атом бомбаси портлашига ҳам чидамли эди.

Хона марказидаги иш столи ёнида Жабба турарди. У вазият ҳукмдори каби қўл остидаги шотирларига тўхтовсиз буйруқ берарди. Жаббанинг орқасидаги улкан экранда намён бўлган таниш хабарни кўрган қизнинг эти жимирлаб кетди.

Ҳақиқатгина сизни сақлаб қолади ҳозир!

Калит сўзни киритинг...

Қиз кўрқинчли туш кўраётгандек эди. У Фонтейнга эргашиб, подиумга кўтарилди. Воқеалар секинлаштириб қўйилган фильм каби кўз олдидан ўта бошлади.

Жаҳлдор буқадек бўғриқиб турган Жабба уларни кўрганидан пешвоз чиқиб, пишқирди:

– Мен филтрлар тизимини бекорга қурмаганман!

– Gauntlet энди йўқ, – босиқлик билан жавоб қайтарди директор.

– Бу ортиқ янгилик эмас, – чўрт кесди Жабба. – Портлаш зарби курсимдан учириб юбораёзди! Қани ўзи Стратмор?

– Командор Стратмор ҳалок бўлди.

– Адолат қарор топгандек.

– Ўзингизни босинг, Жабба! – буйруқ оҳангида деди Директор. – Вазиятни тушунтиринг бизга! Вирус қанчалик хавфли?

Жабба узок вақт Фонтейнга ағрайиб тикилиб турди, сўнг қаҳ-қаҳ отиб юборди.

– Вирус? – Унинг кулгуси ер ости хонасида акс-садо берди. – Сиз буни вирус деб ўйлаяпсизми?

Жаббанинг кўполлиги чегарадан чиқиб кетганди, лекин ҳозир бунга тегишлича жавоб қайтаришининг жойи ҳам, вақти ҳам эмаслигини сезиб турган Фонтейн ўзини босди. Бошқарув марказида Жабба ўзини Худодан ҳам устунроқ кўришини ҳамма биларди.

– Бу вирус эмасми? – умид билан савол ташлади Бринкерхофф.

Жабба тишларини ғичирлатди.

– Вирусларда кўпайиш чизиқлари бўлади, оғайни. Буларда эса йўқ.

– Ундай бўлса нима бўяпти бу ерда? – тушунтириш талаб қилди Фонтейн. – Бизда вирус бор деб ўйлагандим.

Жабба чуқур нафас олди ва овозини пастлатди:

– Вируслар... – деди у юзини тер босиб, – вируслар ўзидан кўпайиб, ўзидан нусха яратади. Улар жуда кеккайган ва аҳмоқ худбинчалар бўлади. Вирус зоти ҳатто куёндан ҳам тез болалайди, лекин айнан мана шу уларнинг ожиз жиҳатидир – сиз чаптириш орқали вирусларни йўқотиб ташлашингиз мумкин, албатта, нима қилаётганингизни яхши билсангиз. Бахтга қарши, ҳозирги дастурда худбинлик йўқ, у ўзини кўпайтирмаяпти. Бу дастур мақсади томон жуда аниқ ва дадил ҳаракатланмоқда. Ҳойнаҳой мақсадига етишгач, ўзини-ўзи йўқ қилиб, рақамли интиқом уюштиради. – Жабба қўллари билан экранга ишора қилди: – Хонимлар ва жаноблар, марҳамат, компьютерларнинг камикадзе босқинчиси – чувалчангни кутиб олинг.

– Чувалчанг? – энса қотирди Бринкерхофф. Таърифлана-

ётган тажовузкор истилочи учун бу ном жуда мулойим эшитилди.

– Чувалчанг, – тасдиклади Жабба. – Мураккаб тузилишга эга бўлмаган оддий хашарот, у асосий инстинктларни қондириш учун яшайди – озикланади, ахлат чиқаради ва судралиб юради. Шу холос. Бу дастур ҳам шу йўсинда ишлайди. У ўз вазифасини бажаргач, ғойиб бўлади. Оддий. Даҳшатли даражада оддий.

Фонтейн ўткир нигоҳларини Жаббага қаратди:

– Хўш, нима экан бу чувалчангнинг вазифаси?

– Билмайман, – жавоб қайтарди Жабба. – Ҳозир у атрофга тарқалиб, маълумотларимизга ёпишяпти. Маълумотларга кириб олгач, чувалчанг истаганини қилиши мумкин – хоҳласа барча файлларни ўчириши, хоҳласа Ок Уйда олинган тасвирларни қоғозга чоп этиши мумкин.

Фонтейн ичидаги туғённи билдирмай, босиклик билан сўради:

– Сиз тўхтата оласизми чувалчангни?

Жабба оғир хўрсиниб, экранга юзланди:

– Рост, билмайман. Ҳамма гап дастурни яратаётганда муаллифнинг миясига қандай фикр келганига боғлиқ. – У девордаги хабарга қўл ниқтади: – Бу хабарнинг маъносини кимдир тушунтириб бероладими менга?

Ҳақиқатгина сизни сақлаб қолади ҳозир!

Калит сўзни киритинг...

Жабба хонада тўпланганларга жавоб олиш илинжида бирма-бир кўз ташлаб чиқди, ҳеч кимдан сас чиқмагач, тантанали равишда хитоб қилди:

– Кимнидир биздан жажли чиққанга ўхшайди, директор! Бу жумлалардан пул илинжида қилинаётган қип-қизил товламачиликнинг ҳиди келяпти!

– Бу... бу Энзай Танкадо! – пичирлади Сюзан титроқлабларини аранг ҳаракатга келтириб.

Жабба қизга ўгирилди. Унинг эътирофидан бир муддат гангиб, кўзларини катта-катта очди:

– Танкадо?

Съюзан бош ирғади:

– У икрор бўлишимизни истаган... Трансхабарни ошкор қилишимизни хоҳлаган... Аммо бу унга...

– Икрор бўлишимизни истаган? – қайта сўради Бринкерхофф хайратини яширолмай. – Трансхабар тўғрисида бун дунёга айтишимизни истаганми? Бунга кеч бўлдим деб кўркаман.

Съюзан изох бериш учун оғиз жуфтлаганди ҳамки, Жабба гап бошлади:

– Афтидан, бизга керакли қотил кодни фақат Танкадо билади, – деди у нигоҳини экрандан узмай.

Йиғилганларнинг барчаси Жаббанинг ортидан экранга тикилди.

– Қотил код дейсизми? – сўради Бринкерхофф тушунмай.

Жабба бош силкиди:

– Худди шундай. Қотил код деганда чувалчангни тўхта-тишга кодир қалит сўзни назарда тутяпман. Ўзингиз ўйланг, бизда Трансхабар борлигини ошкор этсак, Танкадо қотил кодни беради ва биз маълумотлар базасини сақлаб қоламиз. Рақамли талончиликка ҳуш келибсиз!

Фонтейн қоя каби тик турарди. У қалбидаги бўронларни юзага чиқармай, босиқлик билан сўради:

– Қанча вақтимиз қолди?

– Тахминан бир соатча, – жавоб берди Жабба. – Бу вақт матбуот конференцияси чақириб, гуноҳларимизни тан олишимиз учун етади.

– Нима қилишимизни маслаҳат берасиз? – сўради директор яна.

– Маслаҳат? – Жабба кинояли қулди. – Сиз маслаҳатимни эшитмоқчимисиз? Марҳамат! Оёғимиз тагида ўралашишни бас қилинг! Мана сизга маслаҳат!

– Ўзингни бос! – огоҳлантирди Фонтейн чегарадан чиқиб кетаётган бош техникни.

– Директор, Энзай Танкадо бир неча дақиқадан кейин маълумотлар омборини эгаллаб олади. Унга хоҳлаганини беринг. Танкадо омма Трансхабар ҳақида билиши керак деса,

СННни чақириб бор гапни айтинг. Трансхабар куйиб кул бўлди барибир, энди ундан фойда йўк. Шундай экан, нима фарқи бор кимнинг у ҳақда нима билишини? – куйиб-пишиб тушинтиришга уринди Жабба.

Хонага сукунат чўкди. Фонтейн имкониятларни ҳисоблай бошлади. Сьюзан яна сўзлаш учун оғиз очди, аммо бу сафар ҳам Жабба навбатни илиб кетди:

– Нимани кутяпсиз, директор? Танкадога кўнғироқ қилинг ва шартига рози эканимизни айтинг. Бизга қотил код керак, акс ҳолда тамом бўламиз.

Ҳеч ким жойидан кимирламади.

– Нима бало, гарангмисиз? – кичқирди бош техник. – Танкадога кўнғироқ қилинг деяпман! Айтинг унга таслим бўлганимизни! Менга қотил кодни топиб беринг! Ҳозироқ! – Жабба аччиқланиб, ёнидан телефонини чиқарди. – Ҳеч қиси йўк! Танкадонинг рақамини беринг! Ўзим боғланаман бу митти...

– Овора бўлманг, – шивирлади Сьюзан, – Танкадо энди йўк.

Ўқдай узилган сўзлар даҳшати Жаббанинг юрагига пичоқдай санчилди. Баҳайбат техник ходимнинг тиззалари қалтираб, бир зумда пешонасини совуқ тер қоплади.

– Танкадо энди йўк?... У ўлдими?... Бу... Бу дегани... Биз ҳеч қачон калит сўзни ололмаймиз...

– Бу бизга янги режа керак дегани, – қатъий жавоб берди Фонтейн.

Жаббанинг кўзлари олайиб, қотиб қолди. Шу он хонанинг орқасидан кимдир талваса ичида кичқира бошлади:

– Жаббаа! Жаббааа! – овоз Сошига тегишли эди; узун қоғозни кўтариб келаётган Сошининг кўрқиб кетгани юз ифодасидан кўриниб турарди. – Жабба! – қиз ҳансиради. – Чувалчанг... Мен ҳозиргина чувалчангнинг вазифасини аниқладим! – У кўтариб келган қоғозини Жаббанинг қўлига тутқазди. – Тизим фаолиятини текширувчи таҳлил ўтказдим! Чувалчангнинг бош буйруқларини ажратиб, кўздан кечиргач, нимага дуч келганимга ишонмайсиз! Ўзингиз қаранг! Чувалчангга қандай вазифа юклатилганини кўринг!

Эсанкираб қолган Жабба қоғозга кўз югуртириб, ўкиганларидан даҳшатга тушди шекилли, зина тутқичларига суяниб қолди:

– Ё Парвардигор, – зўрға тилга кирди у. – Танкадо... Ярамас аблаҳ!

Бир юз ўнинчи боб

Соши туткизган коғозга кўркинч билан тикилаётган Жаббанинг ранги оқариб кетганди; у пешонасини енги билан артди.

– Директор, бизда бошқа чора йўк. Маълумотлар омборидаги электрни ўчиришимиз зарур.

– Иложи йўк! – жавоб килди Фонтейн. – Жуда катта йўқотишга учраймиз.

Директор ҳақ эканини Жабба яхши биларди. Уч мингдан ошиқ ИСДН алоқалари МХА асосий маълумотлар омборига дунёнинг ҳар бурчагидан боғланганди. Сунъий йўлдош орқали тасвирга туширилган душманларнинг ҳаракатлиниш стратегияси расмлари, курулсозлик билан боғлиқ янги лойиҳаларнинг схемалари, махфий топшириқлар ҳисоботлари билан тўлиб-тошган МХА маълумотлар омбори АҚШ ҳукуматининг асосий суянчи эди. Уни ҳеч қандай огоҳлантиришсиз ўчириш бутун дунёдаги разведка ҳаракатларини фалажлаб қўйиш билан баробар эди.

– Мен оқибатлардан яхши хабардорман, жаноб, – деди Жабба, – лекин бизнинг бошқа чорамиз йўк.

– Тушунтиринг бизга, – буйрук берди Фонтейн ва ёнида турган Сьюзанга бир қараб қўйди. Қиз бўлаётган воқеалардан бир неча километр узоқда юргандек эди гўё.

Жабба чуқур нафас олди ва қошларини чимирди; подиумда тўпланганлар унинг қарашидан айтмоқчи бўлган гапи хушхабар эмаслигини ҳис қилишди.

– Бу чувалчанг, – гап бошлади Жабба, – бу чувалчанг одатий насли бузук чувалчанглар туридан эмас, аксинча, жуда синчков ва танлайдиганлар хилидан. Бошқача айтганда, бу дидли чувалчанг.

Бринкерхофф гапириш учун оғиз жуфтлади, аммо Жабба бунга изн бермай, ўзи давом этди:

– Энг вайронкор чувалчанг маълумотлар базасини бош-оёқ ўчириб юбориши мумкин. Лекин биздаги дидли чувалчанг бошқачароқ. У маълумотлар омборидан муайян параметрларга тўғри келадиган файлларнигина йўқ қилади.

– Дидли чувалчанг маълумотлар омборидаги барча

файлларга зарар еткизмайди демокчимисиз? – сўради Бринкерхофф умид билан. – Ахир бу яхши-ку, шундай эмасми?

– Ундай эмас! – портлади Жабба. – Бу жуда ёмон! Бу жуда-жуда ёмон!

– Ўзингизни босинг! – Фонтейн яна сокинлик ўрнатишга уриниб кўрди. – Бу чувалчанг қандай параметрли файлларни кидиряпти? Ҳарбий маълумотларми? Ёки махфий операцияларми?

Жабба бошини чайқади. У бегонасираб турган Сьюзанга қаради, сўнг кўзларини директорга тикиб, паст овозда деди:

– Жаноб, ўзингизга маълум, ташқаридан туриб асосий маълумотлар базаси билан боғланмоқчи бўлган ҳар бир киши рухсат берилишидан олдин бир нечта хавфсизлик қатламларидан ўтиши зарур.

Фонтейн бош силкиди. Маълумотлар омборининг рухсат иерархияси бенуқсон ишлаб чиқилган бўлиб, ваколатли шахсларгина интернет орқали базага кириб, тартибга мувофиқ ўзларига ажратилган худудга тегишли маълумотларни кўриб чиқиш имкониятига эга эдилар.

– Биз интернет билан узвий боғланганимиз туфайли, – тушунтиришда давом этди Жабба, – хакерлар, хорижий ҳукуматлар, шу билан бирга, Электрон хабарлар хавфсизлиги идораси маълумотлар омборини йиртқич ақуладек ўраб олиб, ҳамиша уни бузиб киришга ҳаракат қилади.

– Шундай, – деди Фонтейн, – ва бизнинг ҳимоя филтрларимиз ҳамиша уларни ўзига яқинлаштирмайди. Аниқроқ гапиринг, нима демокчисиз?

Жабба кўлидаги қоғозга яна бир бор қараб олди.

– Айтмоқчиманки, Танкадонинг чувалчанги бизнинг маълумотларимизни кўзлаган. – У томоғини кирди. – Чувалчанг ҳимоя филтрларимизни вайрон этмоқчи.

Фонтейннинг юзидан қон қочди. Чувалчангнинг вазифаси МХА маълумотлар омборини кўриқлаб турган ҳимоя филтрларини йўқ қилиш эди. Филтрлар бўлмаса, базадаги барча маълумотларни ташқаридаги исталган одам, бемалол ўқий олиш имкониятини қўлга киритарди.

– Биз уни ўчиришимиз керак, – қайтарди Жабба. – Акс

ҳолда бир соатдан кейин ҳатто ёш бола ҳам модем орқали ҳеч қандай рухсатномасиз АҚШнинг энг махфий хабарларига дахл қилишни бошлайди.

Фонтейн бир сўз айтмасди.

Жабба сабрсизлик билан кутди, сўнг Сошига ўгирилиб, буйрук берди:

– Соши, VR! Ҳозирок!

Соши шиддат билан югуриб кетди.

Жабба VR'га тез-тез суяниб турарди. Кўпгина компьютершунослар VR'ни виртуал реаллик маъносида ишлатса-да, МХАда бу кўргазмали тақдимот деган маънони англатарди. Техникани турли даражада тушунувчи сиёсатшунослар ва техник ходимлар билан тўлган ишхонада баъзан фақат кўргазмали тақдимот фикрни аниқ тушунтиришда қўл келарди. Оддийгина расм кўпинча тонналаб қоғозга битилган маълумотдан тезроқ ва осонроқ таъсир қилади. Жабба ҳозирги инқирозли ҳолатда кўргазмали тақдимотгина вазиятни очиқ-ойдин кўрсатиб беришини тушуниб, ёрдамчисига VR тайёрлашни буюрганди.

– VR тайёр! – кичқирди Соши хона адоғидаги компьютер ёнидан.

Уларнинг олдидаги деворда компьютер билан боғланган диаграмма юз кўрсатди. Сюзан атрофидаги тўс-тўполонга бефарқ экранга тикилди.

Экрандаги диаграмма буқанинг кўзини эслатарди. Унинг қоқ марказида «База» деб ёзилган қизил айлана бор эди. Айлана атрофи турли ранг ва қалинликдаги бешта концентрик доира билан ўралганди. Энг четки айлананинг чизиғи эса жуда хиралашиб, аранг кўзга ташланарди.

– Бизда беш қаватли Ҳимоя қобиғи бор, – изоҳ беришни бошлади Жабба. – Биринчиси «Бош истеҳком», кейин FTP ва «X-ўн бир», сўнг туннель блоки ва ниҳоят PEM – Truffle лойиҳасининг ўнг томонидаги ваколат ойнаси. Кўз олдимизда йўқолиб бораётган ташқи қобиқ очиқ қолган компьютерни билдиради. Амалий жиҳатдан у деярли бузиб кирилди. Бир соат ичида қолган бешта қобиқ ҳам шу аҳволга тушади. Шундан кейин бутун дунё маълумотлар базасига ёпирилади.

МХА маълумотларининг энг кичик қисми ҳам омма олдида кип-яланғоч, ҳимоясиз қолади.

Тақдимотни синчиклаб ўрганаётган Фонтейннинг кўзи кинидан чиқиб кетгудек эди.

– Демак, чувалчанг маълумотлар омборини дунёга очиб берадими? – инграб юборди Бринкерхофф.

– Танкадо учун бу дастурни ишлаб чиқиш писта-пўчок бўлган. Ягона ҳимоячимиз Gauntlet эди, аммо Стратмор уни кунпаякун қилди, – жириллади Жабба.

– Танкадо бизга қарши уруш эълон қилган, – пичирлади Фонтейн асабий овозда.

– Шахсан мен бундай деб ҳисобламайман, – Жабба эътироз билдирди. – Танкадо бунчаликка боришни режалаштирмаган. У керакли вақтда чувалчангни тўхтатмоқчи бўлган.

Фонтейн экранга қайта тикилди ва ташқи қопламнинг ғойиб бўлишини чурқ этмай кузатди.

– «Бош истеҳком» тамом бўлди! – бақирди техник ходим хона орқасидан. – Иккинчи қобик очик қолди энди!

– Тезроқ энергияни ўчиришимиз керак, – шоширди Жабба. – Кўрғазмали тақдимотга қараганда, бизда яна қирқ беш дақиқа вақт бор. Ўчириш жуда мураккаб жараён, узок вақт талаб қилади.

Жабба ҳақ эди. МХА маълумотлар омбори шундай қурилган эдики, ҳар қандай фавкулудда ҳолатда – хоҳ табиий офат бўлсин, хоҳ портлаш – энергиядан узилиб қолмас эди. Сон-саноксиз ҳимоялаш воситалари билан қопланган телефон ва қувват ўтказиш симлари пўлат контейнерларга жойланиб, база остига кўмиб ташланганди. Бундан ташқари, маълумотлар омбори МХАнинг асосий мажмуаси билан бир қаторда шаҳар электр тармоғидан ҳам қувват олиб турарди. Шу сабабли базадаги энергияни бутунлай ўчириш учун ўртача сув ости ракетасини ўчириш учун зарур рухсатномалардан ҳам мураккаброк протоколлар талаб этиларди.

– Бизда вақт бор, – деди Жабба. – Агар шошилсак, қўлда ўчириш ўттиз дақиқача вақт олади.

Фонтейн миқ этмай VR'ни ўрганишда давом этди.

– Директор! – тутуди Жабба. – Мушаклар отилгандан

кейин сайёрамиздаги ҳар бир интернет фойдаланувчиси энг махфий маълумотларга эга чиқади! Мен энг юкори даража ҳақида гапиряпман! Махфий разведка операцияларининг хисоботлари! Ҳориждаги агентларимиз рўйхати! Гувоҳларни ҳимоялаш дастуридагиларнинг исм ва манзиллари! Рухсатнома кодлари! Тасаввур қиляпсизми??? Биз ўчиришимиз шарт энергияни! Ҳозирок!

– Бошқа чора бўлиши керак, – директор жойидан жилмади.

– Бошқа чора бор, – истехзо билан деди Жабба. – Қотил кодни топиб, киритиш! Аммо калит сўзни биладиган ягона одам қилар ишни қилиб, нариги дунёга равона бўлган!

– «Шафқатсиз ҳужум» дастуричи? – гапга суқилди Бринкерхофф. – Қотил кодни тахмин қилоламизми?

Жабба қўлларини силкитди.

– Худо ҳаққи, нега тушунмайсизлар? Қотил кодлар шифрланган калит сўзларга ўхшаб тасодифий бўлади. Уларни тахмин қилишнинг иложи йўқ. Мабодо яқин қирқ беш дақиқа ичида олти юз триллион эҳтимолни киритиб чиқишга қодирман деб ўйласангиз, унда марҳамат!

– Қотил код ҳозир Испанияда, – секингина гапга қўшилди Сьюзан.

Подуимдагилар қизга ўгирилди. Бу сўнгги ўн беш дақиқа давомида унинг оғзидан чиққан илк жумла эди. Қизнинг киприкларида ёш ўйнади.

– Танкадо ўлаётганида калит сўзни кимгадир бериб юборишга улгурган.

Атрофдагилар эсанкираб қолди.

– Калит сўз... – Сьюзан изох берди: – Командор Стратмор калит сўзни топиш учун одам жўнатган.

– Хўш? – Жабба уни давом этишга ундади. – Командорнинг одами топдими калитни?

Қанчалик яширишга уринмасин, қизнинг кўзларидан ёш қуйилиб кела бошлади.

– Ҳа, – базўр жавоб қайтарди у. – Менимча шундай!

Бир юз ўн биринчи боб

Шу вақт хонанинг орқа тарафидан Сошининг қулоқни коматга келтирувчи қичкириғи эшитилди:

– Акулалар!

Жабба кўргазмали тақдимотга ўтирилди. Консентрик доиралар атрофида иккита ингичка чизик пайдо бўлганди. Бу чизиклар тухум хужайрага бошини тикишга уринаётган сперматозоидларни эслатарди.

– Вақт бўлди, халойик! – Жабба қошларини чимириб директорга қаради. – Менга якуний қарор керак. Ё энергияни ўчиришни бошлаймиз, ё буни ҳеч қачон амалга оширолмайдиган бўлиб қоламиз. Кўриб турганингиз иккита чизик – акула, яъни маълумотлар омборини бузиб киришига уринаётган ташқи бузғунчи кучлар. Улар «Бош истехком» йўқолганини кўргандан кейин бу ҳақда бутун оламга жар солади. Ундан кейинги томошани айтмай қўяқолай.

Чуқур ўйга толган директор жавоб бермади. Сюзан Флетчернинг Испаниядаги калит сўз ҳақидаги янгиллигининг қалбида умид учқунини уйғотганди. У хонанинг орқасида қўллари билан бошини чангаллаганча ўз дунёсида, ўз хаёлларига чўмиб ўтирган қизга назар ташлади. Фонтейн нима сабабдан Сюзан бунчалик абгор аҳволда эканини аниқ билмасди, лекин, нима бўлганда ҳам, ҳозир буни суриштириб ўтиришга вақт йўқ эди.

– Менга якуний қарорингизни айтинг! – талаб қилди Жабба. – Ҳозирок!

Фонтейн унга тик боқиб, босиқлик билан гапирди:

– Яхши. Қарорим шундай: биз энергияни ўчирмаймиз!

Биз кутамиз!

Жаббанинг жағи осилиб қолди:

– Ним-ма? Лекин... Бу...

– Бу кимор! – чўрт кесди Фонтейн. – Ютишимиз мумкин бўлган кимор ўйини. – Директор Жаббанинг мобил телефонини олиб, бир нечта тугмани босди. – Миж, – гап бошлади у, гўшакдан жавоб эшитилгач. – Лиленд Фонтейн гапиряпти. Мени диққат билан тингла...

Бир юз ўн иккинчи боб

– Нима қилаётганингизга ақлингиз етяптими, директор?
– қичқирди Жабба. – Ҳозир ҳаракат қилмасак, ҳеч қачон ўчиришга улгурмаймиз! Базани сақлаб қолишнинг ягона имкониятини қўлдан бой бермоқдамиз сизни деб!

Фонтейн чурқ этмади.

Шу маҳал назорат хонасининг эшиги очилиб, Миж Милкен югургилаб кирди. У тўғри подиумга – директорнинг ёнига келиб, ҳансираб ҳисобот берди:

– Директор, операторга хабар келяпти!

Фонтейн умид билан девордаги экранга қараб бурилди. Ўн беш сония ўтгач, экранга жон кирди. Дастлаб ғира-шира, туман ичида пайдо бўлган манзара бироздан кейин тиниклашди. Бу рақамли трансляция эди. Экранда иккита эркак кўринди. Улардан бири сочини калта қилиб кестирган, оқ чехрали, иккинчиси эса малласоч – одатий америкаликка ўхшарди. Уларнинг иккаласи ҳам тонгги хабарлар бошловчиси каби камерага қараб ўтириб олишганди.

– Нималар бўляпти? – изоҳ талаб қилди Жабба.

– Жим ўтиринг! – буюрди унга командор.

Камера қаршисидаги икки одам аллақандай мини автобуснинг ичида шекилли, уларнинг атрофида электрон кабеллар осилиб ётганди. Гичирлаб-ғичирлаб аудио алоқа ўрнатилди ва камера ортидан шовкин эшитилди.

– Овозли алоқа йўлга қўйилди, – қичқирди хона ортидан бир техник. – Беш сониядан кейин иккала томон ҳам бир-бирини эшита бошлайди.

– Ким ўзи булар? – хавотир аралаш сўради Бринкерхофф.

– Осмондаги кўзлар, – жавоб берди Фонтейн, Испанияга жўнатган ходимларига тикиларкан. Бу эҳтиёткорлик юзасидан кўрилган чора эди. Стратморнинг режасидаги ҳар бир қисм Фонтейнга маъқул тушганди – Энзай Танкадонинг ачи нарли, аммо зарурий ўлими, Рақамли қалъани қайтадан ёзиш – буларнинг ҳаммаси пухта ўйлангани кўриниб турарди. Фонтейнни хавотирга солган нарса Ҳалоҳот эди. Тажрибали бўлишига қарамасдан, Ҳалоҳот ёлланма қотил бўлиб, дирек-

тор унга тўла ишонмасди. Қотил калит сўзни кўлга киритганидан кейин катта маблағ эвазига уни бошқаларга сотиб юборишидан хавотирланган Фонтейн ҳар эҳтимолга қарши Испанияга МХАнинг икки содиқ ходимини хуфия равишда юбориб, ёлланма қотилдан кўз-қулоқ бўлишни тайинлаганди.

Бир юз ўн учинчи боб

– Асло йўқ! – калта сочли одам камерага караб қичқирди. – Бизда қатъий кўрсатма бор. Биз фақат ва фақат директор Лиленд Фонтейнгагина ҳисобот берамиз!

Фонтейннинг юзига енгил табассум югурди.

– Демак, сиз кимлигимни билмайсиз?

– Кимлигингизнинг ҳеч қандай аҳамияти йўқ! – қизишди малласоч

– Тушунтиришга рухсат берсангиз, – Фонтейн уларнинг эътирозларини кесди. – Ҳозирок бир нарсани тушунтиришга рухсат берсангиз!

Бир дақиқадан сўнг уятдан юзи шолғомдек қизариб кетган икки эркак ҳаяжонланиб Миллий хафсизлик агентлиги бош директорига узрларини айтиб ўтиришарди.

– Д-директор, – дудукланди малласоч. – Мен агент Колиандерман, ёнимдаги шеригим агент Смит.

– Жуда яхши, – деди Фонтейн. – Ҳисоботни бошланг!

* * *

Хонанинг орқа тарафида ўтирган Сьюзан Флетчер ўзини қуршаб олаётган ёлғизликка қарши курашишга уринарди. Юмуқ кўзлари остидан ёш томчилари тўкилиб, кулоқлари остида назорат хонасида кўпчиган шовкин эмас, кўнгироқ жаранги эшитиларди. Танаси бутунлай қарахтланиб қолди.

Бу вақт подиумда тўпланганлар вужуди кулоққа айланиб агент Смитнинг ҳисоботини тингларди.

– Сизнинг кўрсатмангизга кўра, директор, – гап бошлади Смит, – икки кун Энзай Танкадони кузатиб юрдик.

– Унинг ўлими ҳақида сўзланг! – сабрсизланди Фонтейн.

Смит хўп дегандек бош силкиди.

– Жаноб Танкадонинг ўлимини эллик метрлар узоқликдаги автобусимизда ўтириб кузатдик. Қотиллик жуда силлиқ ўтди. Ҳалоҳот профессионал қотил экан. Қизиқ жиҳати, одамлар жон бераётган жаноб Танкадонинг тепасига жуда тез йиғилиши натижасида Ҳалоҳотнинг режалари барбод бўлди. У ўзи истаган буюмни қўлга киритолмади.

Колиандер давом этди:

– Айтганингизни қилиб, Ҳалоҳотнинг ортидан қолма-дик. Лекин у ўликхонага қадам ҳам босмади. Бунинг ўрнига пиджак ва галстук тақиб олган аллақандай бошқа бир йигитга эргашди. Ташки кўринишига қараганда йигит норасмий таркибдан бўлган.

– Норасмий таркибдан? – ўйга толди директор. Қилаётган ишларидан МХАни узоқроқ сақлаш мақсадида расмий ходимларни эмас, биров танимайдиган ва шубҳаланмайдиган норасмий одамларга топшириқ бериш Стратморга хос эди.

– ФТР’ни қўлдан чиқаряпмиз! – даҳшат билан дод солди техниклардан бири.

– Бизга буюм зарур! – ваҳимага қўшилди Фонтейн. – Ҳалоҳот қаерда ҳозир?

Смит елкаси оша ортига қараб қўйди:

– Хўш... У биз билан, жаноб.

Фонтейн чуқур нафас олди.

– Қаерда? – Бу унинг кун давомида эшитган энг яхши янгилиги эди.

Агент Смит камерани қўлга олиб, мини автобус ичига тутди; орқа деворга суяб қўйилган иккита ҳаракатсиз тана кўзга ташланди. Улардан бири темир кўзойнак таққан баҳайбат одамга, яна бири эса қон юқи қўйлак кийиб олган қора сочли ёшроқ йигитга тегишли эди.

– Чапдагиси Ҳалоҳот, – изоҳ берди Смит.

– У ўлдими? – сўради директор.

– Шундай, жаноб.

Фонтейн қўшимча тушунтиришларни кейинроққа қолдириб, нигоҳини VR’даги кичрайиб бораётган қобикларга қаратди.

– Агент Смит, – дона-дона қилиб гапирди у. – Буюм! Менга ўша нарса керак.

Смит кўзларини айбдорона пирпиратди:

– Жаноб, биз ханузгача қандай буюм ҳақида гап кетаётганини билмаймиз, Бизга кўрсатма керак!

Бир юз ўн тўртинчи боб

– Ундай бўлса яна қаранг! – буйрук берди Фонтейн. Бироздан сўнг у агентлар тор автобус ичида туртина-суртина икки тананинг ён-верини ағдар-тўнтар қилишини кузатди.

Жаббанинг ранги оқариб бораётганди.

– Ё Парвардигор, улар топишолмайди... Биз тамом бўлдик!

– ФТР қобиғини йўкотяпмиз! – кичкирик эшитилди. – Учинчи қобик ҳам очилиб қолди! – Хонадаги одамларнинг шовқини кучайиб кетди.

Олдиндаги экранда калтасоч агент қўлларини ковуштирди:

– Жаноб, иккала одамнинг ҳам чўнтаklarини, кийимлари-ю ҳамёнларини текширдик. Калит сўздан асар ҳам йўқ. Ҳалоҳот тақиб олган Monocle компютерини ҳам кўриб чиқдик. У орқали тасодифий белгилар эмас, ўлдирилган одамлар рўйхати экан.

– Жин урсин! – сўкинди Фонтейн. – Калит сўз ўша ерда бўлиши керак! Қидиришда давом этинг!

Фонтейн қимор ўйнаб, ютқизганига ишонч ҳосил қилган Жабба экран ортидаги қидирувни қўл ковуштириб кузатишга ортик бардош беролмади. У назоратни қўлига олди: гурзидек қадам ташлаб подиумдан пастга тушган бош техник дастурловчилардан иборат армиясига кетма-кет буйруқ ёғдирди:

– Захира энергияни ўчиришни бошлаймиз! Тайёрланинг! Ҳозироқ ишга киришинг!

– Бунга вақтимиз етмайди! – бақирди Соши. – Бизга ярим соат вақт керак. Ўчириш ниҳоясига етгунча кеч бўлади!

Жабба жавоб қайтариш учун оғиз очган ҳам эдики, хонанинг орқа тарафидан аламли додлаш эшитилди.

Ҳамма овоз келган томонга ўгирилди. Арвоҳ каби рангида ранг қолмаган Съюзан Флетчер ўтирган ўрнидан кўтарилди. Қизнинг юзидан қон қочиб, кўзлари мини-автобуснинг деворига тираб қўйилган, ҳаракатсиз Девид Беккернинг қонга ботган танасига қаратилганди.

– Сен уни ўлдирдинг! – додлаб йиғларди киз. – Сен уни

ўлдирдинг! – У гандираклаб, подиумга қадам ташлади: – Девид...

Тўпланганлар бундай бурилишдан довдираб қолди. Сьюзан ўзига қаратилган савол аралаш нигоҳларни илғамасди. У кўзларини экрандаги танадан узмай бир исмни қайта-қайта такрорларди: – Девид... – Қизнинг нафаси бўғзига тикилди, аммо у юришдан тўхтамади: – Худойим... Девид... Қандай ҳадди сиғди...

Фонтейн бутунлай эсанкираб сўради:

– Сиз бу одамни танийсизми?

Сьюзан жавоб бермай, подиумга кўтарилди ва улкан экран ёнида тўхтади. Қизнинг қулоғига ҳеч гап кирмас, у суюкли инсонини тинмай чақирарди.

Хонага сукунат чўкди. Кимдир кўлидаги калам ва ручкалар солинган идишни пастга тушириб юборди, бироқ ҳеч ким уни териб олиш учун эгилмади. Залдан вентилятор паракларининг шовкини-ю, камера ортидаги Девид Беккернинг бир текисда пишкириб олган нафаси ҳукмрон эди.

– Д-Девид... – тилга кирди Сьюзан дудукланиб; у орқасида ўттиз етти одам кузатаётганини буткул унутганди. – Ахир аллақачон бу ҳақда сўрагансиз-ку, унутдингизми? Беш ой аввал, худди шу саволни берганингизда мен «Ҳа» деб жавоб бергандим.

– Биладан, – жилмайди йигит, – лекин бу сафар, – у чап кўлини камерага тутиб, тўртинчи бармоғидаги тилла узукни кўз-кўз қилди, – бу сафар менда узук бор!

Бир юз ўн олтинчи боб

– Узукни ўқинг, жаноб Беккер! – буюрди Фонтейн.

– Ҳа, тезроқ ўқий қолинг табаррук ёзувларни! – деди терга ботиб ўтирган Жабба клавиатура устида бармоқларини ўйнатиб.

Уларнинг ёнида юзи бахтдан ял-ял ёнаётган Съюзан Флетчер сархуш турарди. Хонадаги барча қилаётган ишини бир четга йиғиштириб, Девид Беккернинг девордаги баҳайбат аксига қарарди. Профессор узукни кўлидан ечиб, ундаги битикларни ўрганди.

– Эҳтиёткорлик билан ўқинг! – буйруқ берди Жабба. – Битта нотўғри ҳарф билан ҳамма ҳаракатимиз чиппакка чиқади.

Фонтейн унга ўқрайиб қаради. Шундоғам қалтис вазиятда кўшимча босим ўтказиш асло ақлдан эмаслигини директор яхши биларди. – Ҳаяжонланманг, жаноб Беккер. Хато қилсак, кодни тўғри топмагунимизча қайта киритаверамиз.

– Бу маслаҳатга кулоқ солмаганингиз маъқул, жаноб Беккер, – кўрслик қилди Жабба. – Калит сўзни биринчи мартадаёқ тўғри киритишимиз зарур. Қотил кодларда одатда хатоликлардан ҳимояланиш мақсадида жарима банди бўлади – биринчи марта нотўғри калит сўз киритсангиз, чувалчангнинг ҳужуми икки баравар тезлашади. Иккинчи марта ҳам хато қилсангиз, бизда қайта код киритиш имконият қолмай, блокланамиз. Шу билан ўйин тугайди.

Директор қовоғини уйиб, экранга ўгирилди:

– Жаноб Беккер, эшитяпсизми? Мендан ўтди! Ёзувни эҳтиёткорлик билан ўқинг – ўта эҳтиёткорлик билан!

Беккер бош силкиди ва бир дақиқа узукни яхшилаб ўрганди. Сўнг ҳарфларни овоз чиқариб айта бошлади: Q...U... I...S...бўш жой...C...

– Бўш жой? – ҳайрон бўлишди Жабба ва Съюзан бараварига. – Калит сўзда бўш жой бор эканми? – қайта сўради Жабба калвиатурага ёзишдан тўхтаб.

Беккер елка қисди.

– Шундай. Битта эмас, бир нечта бўш жой бор.

– Тушунмадим, – орага кўшилди Фонтейн. – Нимага тўхтаб қолдинглар?

– Жаноб, – деди Сьюзан хайрон бўлиб, – бу...бу жуда...

– Кўшиламан! – эътироф этди Жабба. – Бу жуда ғалати. Кодлардаги белгилар ўртасида ҳеч қачон бўш жой бўлмайди.

Бринкерхофф култ этиб ютинди:

– Нима демоқчисиз бу билан?

– У айтмоқчики, – лукма ташлади Сьюзан, – бу котил код бўлмаслиги мумкин.

Бринкерхофф кичкириб юборди:

– Бўлмаган гап! Калит сўз узукда бўлмаса, Танкадо нега уни ўлимидан олдин бировга беради? Қайсидир аҳмоқ ўзидан-ўзи узукка бир дунё ёзув битиб чиқиши ҳам бекорга эмасдир?

Директор ўткир нигоҳи билан жазавага тушган шахсий ёрдамчисининг чакагини ёпди.

– Дарвоқе... Халойик... – ўртага қўшилди Девид ўнғайсизланиб. – Сизлар ҳалидан бери тасодикий белгилар ҳақида гапиряпсизлар. Ўйлашимча, сизларга бир нарсани айтишим керак... Узукдаги ёзувлар ҳечам тасодифан бирикиб қолган белгилар тўплами эмас.

Подиумдагиларнинг барчаси бир овоздан сўради:

– Нега?

Беккер хавотирга тушди.

– Кечирасизлар, аммо узукда аниқ-тиник, маъноли сўзлар ёзилган. Балки жумлалар бир-бирига жуда яқин жойлаштирилгани сабабли бир қарашда тасодикий кўринар, аммо диққат билан ўқисангиз, бу... Хўш... Лотин ёзуви эканлигини биласиз.

– Нималар деб бошимни котиряпсиз? – Жаббанинг ғазаби қайнаб кетди.

Беккер унга қаради.

– Мен рост гапиряпман. Узукка Quis custodiet ipsos custodies деб ўйиб ёзилган. Бунинг таржимаси...

– Кўриқчиларни ким кўриқлайди! – йигитнинг гапини охирига етказди Сьюзан.

Қизнинг жавобидан Беккер хайратга тушди:

– Сьюзан, лотинчани билишингдан хабарим йўқ экан...

– Бу жумлалар Ювеналнинг «Сатиралар» асаридан келтирилган, – жавоб берди қиз. – Кўриқчиларни ким кўриқлайди! МХА дунёни кўриқласа, МХАнинг ўзига ким кўз-қулок бўлади? Бу Танкадонинг энг севимли афоризми эди.

– Хўш, – орага суқилди Миж. – Бу калит сўзми ёки йўқ?

– Бу аниқ калит сўз бўлиши керак! – лукма ташлади Бринкерхофф.

Фонтейн ҳеч нима демади. Афтидан, у хабарни таҳлил қилаётганди.

– Бу афоризм калит сўз эканлигига шубҳам бор; Танкадо одатий сўзларни код сифтида қўллаши жуда ғалати, – гудранди Жабба

– Бўш жойларни ташлаб кетиб киритинг лаънати кодни! – кичқирди Бринкерхофф шошилиб.

Фонтейн савол назари билан Сьюзанга боқди:

– Флетчер хоним, сиз нима деб ўйлайсиз?

Қиз аниқ билмаса-да, нимадир мос келмаётганини ҳис қилди. Даҳо дастурчи Энзай Танкадо оддийликни маъқулламаслигига шубҳа йўқ эди. У яратган дастурлар ҳамиша мукамал бўлган. Бўш жойлар ташлаб кетилиши жуда ғалати эди.

– Ўйлашимча, – ниҳоят тилга кирди қиз, – бу калит сўз эмас.

Фонтейннинг тим кора кўзлари қизники билан тўқнашди.

– Флетчер хоним, агар бу калит сўз бўлмаса, нима учун Танкадо узукни бунчалик эҳтиёт қилган? Танкадо биз уни ўлдирганимизни билган бўлса, атайдан узукни кўзимиздан узокроққа яшириб, бизни жазоламоқчи бўлгандир? Бу фикрга қандай қарайсиз?

– Кечирасиз... Директор..? – овоз келди экран ортидан.

Ҳамма деворга ўтирилди. Севильядаги агент Колиандер Беккернинг елкасига суяниб, микрофонга гапирган эди.

– Бу қанчалик муҳим, билмадим-у, лекин шуни айтишим керакки, жаноб Танкадо қотиллик қурбони бўлаётганидан беҳабар бўлган.

– Тушунмадим, аниқрок гапиринг, – Фонтейннинг кошлари чимирилди.

– Ҳалоҳот жуда профессионал қотил экан. Биз у эллик метрдан мўлжалга олиб отганини ўз кўзимиз билан кўрдик. Танкадо ўлимини умуман қутмаган.

– Нимага ишониб бундай деяпсиз? – гапга қўшилди Бринкерхофф. – Танкадо узукни кимгадир бериб юборган, мана шунинг ўзи исбот эмасми?

– Агент Смит, нима учун бундай ўйлаяпсиз? – сўради Фонтейн.

Смит томоғини қирди.

– Ҳалоҳот қотиллик куроли сифатида НТБ, яъни травматик ўқдан фойдаланган. Резинада тайёрланган бу ўқ кўкракка теккач, бутун танага ёйилади ва ўзидан ҳеч қандай из қолдирмайди. Жуда тоза иш. Жаноб Танкадо юрак хуружига учрашидан олдин фақат қаттик мушт зарбини сезган бўлиши мумкин ҳолос.

– Травматик ўқ... – пичирлади Девид ўзига ўзи. – Мана нима учун Танкадонинг баданида кўкиш доғ қолган экан!

– Танкадо юрак хуружини қотиллик билан боғлагани эҳтимоли жуда кам, – кўшимча қилди Смит.

– Лекин у узукдан қутулмоқчи бўлган! – эътироз билдирди Фонтейн.

– Тўғри, Жаноб. Лекин Танкадо қотилини қидирмади. Қурбонлар отилганидан кейин доим инстинктив равишда қотилини қидиради.

Фонтейннинг боши қотиб қолди.

– Танкадо жон беришидан олдин Ҳалоҳотни қидирмадимми?

– Йўқ, жаноб! Биз қотиллик саҳнасини видеога олгандик, агар истасангиз...

– «X-ўн бир» ҳимоя қобиғи йўқоляпти! – компьютер олдида турган техник ходим қичқирди. – Чувалчанг маълумотлар базасига етай деб қолди!

– Видеони унутинг! – деди Бринкерхофф. – Худо қарган калит сўзни тезроқ киритиб, бу томошага барҳам бериш керак!

Жабба оғир хўрсинди ва босиқ овозда деди:

– Директор, агар биз нотўғри кодни киритсак...

– Лекин, – унинг гапини бўлди Сьюзан, – Танкадо ростдан ҳам биздан шубҳаланмаган бўлса, баъзи саволларни аниқлаштириб олиш зарур.

– Қанча вақтимиз қолди, Жабба? – сўради Фонтейн.

– Тахминан йигирма дақиқа атрофида, – VR’га қараб қўйиб, жавоб берди бош техник. – Умид қиламанки, бу вақтдан унумли фойдаланмиз!

Фонтейн бир муддат ўйланиб туриб, оғир нафас олди ва кўрсатма берди:

– Яхши! Видеони қўйинг!

Бир юз ўн еттинчи боб

– Видео трансляцияси ўн секунддан кейин бошланади, – таъкидлади агент Смит. – Биз ортикча сахналар ва овозни кесиб ташлаб, иложи борича зарур қисмни кўрсатишга ҳаракат қиламиз.

Подийумдагилар чурқ этмасдан кутишни бошлашди. Жабба қандайдир тугмаларни босиб, видеокўнғирокни қайтадан созлагач, Танкадонинг хабари деворнинг чап томонига силжиди:

Ҳақиқатгина сизни сақлаб қолади ҳозир!

Камера атрофида уймалашиб турган Беккер ва икки агентнинг акси деворнинг ўнг тарафига кўчди. Девор марказида пайдо бўлган тўртбурчак ичида эса боғнинг оқ-қора тасвири намоён бўлди.

– Трансляция бошланди! – эълон қилди Смит.

Экрандаги тасвирлар эски фильмни эслатарди – тезлаштирилган трансляцияни амалга ошириш мақсадида видеонинг ярмидан кўпи кесиб ташланаётгани боис тасвирлар бироз ноаниқ ва тез эди.

Видео олинган камера Севильядаги Аюнтамиенто боғининг ярим айлана шаклдаги кириш дарвозаси олдида тўхтади. Дарахтлар билан тўла боғда ҳеч ким кўринмасди.

– «Х-ўн бир» қўлдан кетди! – қичқирди техник орқадан туриб. – Чувалчанг уни еб битирди!

Смит ҳикоя қилишни бошлади:

– Бу видео қотиллик жойидан эллик метр узоқликдаги мини-автобус ичидан олинмоқда. Танкадо ўнг тарафдан келади. Ҳалоҳот эса чап томондаги дарахтлар орасида турибди.

– Вақтимиз чегараланган, – деди директор. – Энг керакли сахнани кўйинг.

Агент Колиандер керакли тугмани босгач, видео янада тезлашди.

Подийумдагилар сабрсизлик билан собиқ ҳамкасблари Энзай Танкадо юз кўрсатишини кутишди. Тезлаштирилган видео воқеалар ривожини жуда кулгили қилиб кўрсатаётганди. Мана Танкадо илдам юриб, очик маёнга чиқди ва атроф-

ни томоша кила бошлади. У кўли билан юзини пана қилиб, маҳобатли дарвозани кўздан кечирди.

– Дикқат билан қаранг, – огоҳлантирди Смит. – Ҳалоҳот жуда профессионал. Бу унинг оммавий жойдаги биринчи қотиллиги.

Смит ҳақ эди. Тўсатдан экраннинг чап тарафидаги дарахтлар орасидан чақин чакнагандек бўлди, бир неча сониядан сўнг Танкадо кўксини чангаллаб, жойида чайқала турди. Камера унинг қиёфасини яқиндан кўрсатди.

– Гувоҳи бўлганингиздек, – ҳикоясида давом этди Смит, – Танкадонинг юраги хуруж тутиб қолди.

Мажруҳ бармоқлари билан кўкрагини маҳкам чангаллаган Танкадонинг кўзидаги даҳшатни кузатаркан, Сьюзаннинг эти жимирлаб кетди.

– Пайқаган бўлсангиз, – қўшимча қилди Смит, – қурбоннинг кўзлари пастга қараган, у бирор марта ҳам атрофдан кимнидир кидирмади.

– Хўш, бу шунчалик муҳимми? – қовоғини уйди Жабба.

– Албатта! – деди Смит. – Танкадо кимдир уни отганидан шубҳаланганида эди, инстинктив равишда қотилни қидириб, атрофга аланлаган бўларди. Лекин, кўриб турганингиздек, у бундай қилмади.

– Лекин бир нарса жуда ғалати, – ҳайратини яширолмади Смит. – Травматик ўқлар одатда бунчалик тез таъсир қилмайди. Баъзан, қурбон жуда баҳайбат бўлса, травматик ўқ билан зиён етказиб ҳам бўлмайди ҳатто.

– Танкадонинг юраги хаста бўлган, – изоҳ берди Фонтейн совуққонлик билан.

Смитнинг қошлари керилди:

– Ундай бўлса, Ҳалоҳот қурол борасида яхши танлов қилган экан.

Сьюзан қандай қилиб Танкадо олдин тиззалаб қолгани, сўнг чалқанчасига ерга қулаганини кузатди. Мажруҳ даҳо осмонга қараганча кўксини чангаллаб ётарди. Шу пайт камера ундан узоқлашиб, дарахтлар уюмига йўналди. Улар орасидан бир эркак чиқди. Унинг кўзларида қора темир кўзойнак, кўлида эса катта дипломат бор эди. Яширинган жой-

идан очикликка чикиб, чўзилиб ётган Танкадога қараб юриб келаркан, темир кўзойнакли одам бармоқларини бир-бирига теккизиб, нималарнидир ёза бошлади.

– Ҳалоҳот Monocle компьютеридан фойдаланиб, Танкадонинг йўқ қилингани ҳақида хабар жўнатмоқда, – изох берди Смит ва Беккерга ўгирилиб, кикирлаб кулди: – Курбонлари тўла ўлмасдан туриб суюнчи олиш Ҳалоҳотга хос ёмон одат бўлса керак.

Колиандер видеони янада тезлаштирди. Ҳалоҳот ўлжасига яқинлашиб қолган вақтда аллақердан бир кекса одам югуриб келиб, Танкадонинг ёнига чўккалади. Ҳалоҳот қадмини секинлаштирди. Бироз вақт ўтиб, яна иккита киши – бақалоқ эркак ва қизил сочли аёл ёрдамга ошиқди.

– Қотиллик ҳудудини ўйламай танлаш оқибати, – деди Смит. – Ҳалоҳот курбони ёлғиз бўлади деб ўйлаб қаттиқ адашган.

Экрандаги Ҳалоҳот бир муддат қараб турди, сўнг одамлар кетишини кутишга қарор қилиб, дарахтлар орқасига ўтиб кетди.

– Ҳозир кўрасизлар, – тантанали эълон қилди Смит. – Биз буни илғамай қолгандик.

Съюзан экранга бутун диққатини қаратди. Ҳаво етишмаганидан нафас олиш учун оғзини каппа-каппа очаётган Танкадо ёнидаги қарияга нималардир дейишга уринди. Кейин бир амаллаб чап қўлини қариянинг юзига яқинлаштирди. Катталаштирилган камерада Танкадонинг мажруҳ бармоқларидан бирида ярақлаётган тилла узук яққол кўзга ташланиб турарди. Танкадо қўлини ниқтади, аммо қария эътироз билдирди. Шундан кейин у қизил сочли аёлга ўтирилди ва мажруҳ бармоғидаги узукни олишни сўраб ёлвораётгандек қўлини чўзди. Андалузия Куёши остида узук ялтирарди. Аёл ҳам узукни олишдан воз кечгач, нафаси қисаётган Танкадо қўлини бақалоқ эркакнинг юзига тутди.

Бу орада қария ўрнидан ирғиб туриб, ёрдам чақиришга шошилди.

Бақалоқ эркак эгилиб, ўлаётган одамнинг биллагидан ушлади. Танкадо нигоҳларини бармоқларига, бармоғидаги

тилла узугига қаратиб, эркакнинг кўзларига илтижо билан тикилди. Узукни қабул қилишни сўраш ўлимидан олдинги охириги тилаги эди. Танкадо миннатдорчилик билдираётган-дек сезилар-сезилмас бош ирғади ва кўзларини оҳиста юмди.

– Ё Парвардигор! – ғўлдиради Жабба.

Шу вақт камера Ҳалоҳот яшириниб турган жойга йўналди. Қотил аллақачон кетиб бўлганди. Полиция мотоцикли кўрингач, камера Танкадо ётган жойга қайтди. Полиция сиренаси товушини эшитган қизилсоч аёл атрофга асабийлашиб аланглади ва семиз ҳамроҳини тургизиб, тезроқ кетишга ундай бошлади. Иккалови кўздан узоқлашди.

Камера Танкадонинг жонсиз кўкси узра чалишиб ётган кўллари устида тўхтади. Унинг бармоғидаги узук ғойиб бўлган эди.

Бир юз ўн саккизинчи боб

– Мана шу исбот, – деди Фонтейн бир қарорга келгандек. – Биз топиб олмаслигимиз учун Танкадо узукни биздан узоқлаштиришга уринди.

– Лекин, директор, – Сьюзан эътироз билдирди, – бу унча мос келмаяпти. Танкадо ўлдирилганидан беҳабар ҳолда ҳаётни тарк этган бўлса, қотил кодни нега таркатиб юборсин?

– Қўшиламан, – гапга аралашди Жабба. – Бу бола биздан қасос олмоқчи бўлса-да, виждонини йўқотмаган. МХАнинг Трансхабар ҳақидаги ҳақиқатни ошкор этиши бир масала; ўта махфий маълумотлар базасини оммага ошкор этиш бутунлай бошқа масала.

Фонтейн ишонқирамади:

– Танкадо чувалчангни тўхтатмоқчи бўлган деб ўйлайсизми? Наҳотки у ўлимидан олдин бечора МХАни сақлаб қолиш ҳақида қайғурганига ишонсангиз?

– «Туннель блоки» қобиғи емирилмоқда! – орқадаги техник ходимнинг хавотирли овози эшитилди. – Ўн беш дақиқадан кейин бутунлай ҳимоясиз қоламиз!

– Биласизларми нима? – назоратни кўлига олди директор. – Ўн беш дақиқадан сўнг сайёрамиздаги ҳар бир «Учинчи дунё» мамлакати қандай қилиб интерконтинентал баллистик ракеталар куриш сиридан огоҳ бўлади. Бу хона турганлардан кимдадир қотил кодни узукдан эмас, бошқа нарсадан қидириш борасида яхшироқ фикр бўлса, марҳамат, жон қулоғим билан эшитаман. – Директор бир муддат сукут сақлади. Ҳеч кимдан сас чикмагач, нигоҳини Жаббага қаратди. – Танкадо узукни қандайдир сабаб билан бериб юборган, Жабба. У қалит сўзни биздан узоқлаштирамоқчи бўлганми ёки бақалок эркак югуриб бориб бизга узук ҳақида хабар қилади деб ўйлаганми – мен учун бу аҳамиятсиз. Мен бир қарорга келдим. Биз афоризмни код сифатида киритамиз! Ҳозирок!

Жабба уфлади. У Фонтейннинг ҳақлигини биларди – яхшироқ вариант йўқ эди барибир. МХА эса вақтдан ютқазётганди. Жабба жойига ўтириб, клавиатурани ёнига сурди.

– Яхши... Бошладик унда... Жаноб Беккер, ёзувни ўқисангиз, илтимос. Ифодали қилиб!

Девид Беккер ҳарфларни ўқиди, Жабба эса уларни клавиатурада терди. Ниҳоят, ёзишни тугатгач, икки мартадан қайта текшириб, барчаси тўғри киритилганига ишонч ҳосил қилди. Девор марказида, юқорирокда ҳарфлар намоён бўлди:

QUISCUSTODIETIPSOSCUSTODES

– Бу менга ёқмаяпти, – шивирлади Сьюзан. – Код тоза эмас.

Жабба иккиланиб бармоғини Enter тугмаси устида тутиб қолди.

– Бўлақол! – буйруқ берди Фонтейн.

Жабба тугмани босди. Икки сония ўтар-ўтмас тўпланганлар қандай хатога йўл қўйилганини англаб етди.

Бир юз ўн тўққизинчи боб

– Чувалчанг тезлашяпти! – даҳшат тўла овоз билан қичқирди Соши хонанинг орқасида туриб. – Калит сўз ногўғри экан!

Залга кўрқинчли сукунат тушди.

Катта экранда янги хабар пайдо бўлди:

Нотўғри киритиш! Фақат рақамлар қабул қилинади!

– Минг лаънат бўлсин! – бўралатиб сўкинди Жабба. – Код рақамлардан иборат экан! Бизга рақамлар керак! Тамом бўлдик! Бу узук алдов бўлган!

– Чувалчанг икки баравар тез ҳаракатланяпти! – бақирди Соши. – Жарима банди ишга тушди!

Марказдаги экрандаги хатолик хабарининг пастидаги кўрғазмали тақдимотда кўрқинчли диаграмма намоён бўлди. Учинчи қобик ҳам кўздан йўқолгач, бузғунчи ҳакерларни ифодаловчи ўнлаб қора чизиклар катта тезликда олдинга силжиб, ўзак томон яқинлаша бошлади; уларнинг сони сония сайин кўпайиб борарди.

– Ақулалар ҳамма жойни эгаллаб оляпти! – огоҳлантирди Соши.

– Хорижий ҳакерлар ҳам кўшилди! – бошқа техникнинг ваҳимали овози эшитилди. – Бутун дунё ҳимоясиз қолганимиздан хабар топди!

Съюзан емирилаётган қобикларга бир муддат тикилиб тургач, ёнбошдаги экранга қаради. Танкадонинг ўлим сахнаси қиз учун мураккаб бошқотирмани келтириб чиқарганди.

«Бу ерда нимадир ўхшамаяпти, – ўйлади қиз. – Танкадо уни биз ўлдирганимиздан беҳабар бўлса... Жуда кеч бўлди... Биз ниманидир кўздан қочирдик...»

Кўрғазмали тақдимотда қобикларга ҳужум қилаётган ҳакерлар сони сўнгги беш дақиқа ичида икки марта кўпайганди ва болалашда давом этаётганди. Ҳакерлар сиртлонлар каби битта катта оила бўлиб топилган янги ўлжани хурсандчилик билан бўлишаётганди.

Асаблари қақшаб кетган Лиленд Фонтейн иложсизлик-

дан сўнгги чора сифатида асраб ўтирган кўрсатмасини берди:

– Маълумотлар омборидаги энергияни ўчириг! Ҳозирок ўчириг бу жин ургурни!

Жабба ҳалокатга учраган кеманинг капитани сингари олдинга маъносиз тикилди:

– Жуда кеч, жаноб! Биз чўкяпмиз!

Бир юз йигирманчи боб

Юз килограммдан ортиқроқ тош босувчи тизим хавфсизлик бўлими бошлиғи бошини қўллари билан чангаллаб, қотиб турарди. У электр энергиясини ўчиришга буйруқ берди, бироқ кўзланганидан нақ йигирма дақиқа кўпроқ вақт йўқотилганди. Бу вақт оралиғида юқори тезликдаги модемларга эга акулалар минглаб махфий маълумотларни базадан юклаб олиш имкониятини қўлга киритганди.

Қўлида янги босмадан чиққан қоғозни кўтариб, подиумга югуриб келаётган Сошининг овози бош техникни уйқудан уйғотгандек бўлди.

– Жаноб, мен нимадир топдим! – хаяжонланиб бидирлади Соши. – Манбада етим қаторлар бор экан! Ҳамма жой альфа гуруҳларга тўла!

Жабба жойидан кимирламади.

– Биз рақамли код кидиряпмиз, жин урсин! Альфа эмас! Қотил код рақамдан иборат!

– Лекин бизда етим қаторлар бор! Танкадо ўз ишининг устаси эди – у дастурни ёзиш чоғида етим қаторларни тасодифан ташлаб кетиши мумкин эмас. Бунинг устига, улар жуда кўп!

«Етим қатор» атамаси дастур вазифасига алоқасиз қўшимча дастурлаш қаторларини ифодаларди. Етим қаторлар ҳеч нарсани вайрон қилмайди, ҳеч қаерга олиб бормади ва одатда жараён якунланганда бутун дастурга қўшилиб ўчиб кетади.

Жабба қизнинг қўлидаги қоғозни олиб, кўз югуртираркан, Фонтейн унинг оғзига тикилди. Сьюзан ҳам Жаббанинг елкаси оша қоғозни ўрганишга киришди ва сўради:

– Демак, ҳозир бизга Танкадонинг хомаки чувалчанги хужум қиляпти, шундайми?

– Нима бўлсаям, – аччиқланди Жабба, – у кетимизга яхшигина тепяпти!

– Мен бунга ишонмайман! – эътироз билдирди Сьюзан. – Танкадо перфекционист эди. Буни ўзингиз ҳам яхши биласиз. У яратган дастурида «қўнғиз» қолдириши мумкин эмас!

– Чувалчангда «қўнғиз»лар жуда кўп! – хитоб қилди

Соши ва Жаббанинг кўлидаги қоғозни юлқиб олиб, Сюзанга тутказди. – Мана, каранг!

Сюзан бош ирғади. Дастурнинг ҳар йигирманчи қаторида тўрт ҳарфдан иборат «етим қатор»лар кўриниб турарди. Қиз уларни диққат билан кўздан кечирди.

PFEE
SESN
RETM

– Тўрт белгили альфа гуруҳлари, – хайрон бўлди қиз. – Улар дастурнинг таркибий қисми эмаслиги аниқ.

– Эсингиздан чиқаринг буни! – Жабба ўқрайди. – Бекорчи нарсага ёпишяпсиз!

– Балки ундай эмасдир, – эътироз билдирди қиз. – Жуда кўп шифрлар тўртталиқ гуруҳдан иборат бўлади. Балки бу калит сўздир.

– Шуни айтинг! – калака қилди Жабба киноя билан. – Бу етимчаларнинг маъноси битта – «Буа-ҳа-ҳа, сиз тамом бўлдингиз!» – у тақдимотга қараб, кўшиб кўйди: – Ўн дақиқадан кейин тамом бўласиз!

Сюзан Жаббага эътибор қилмай, Сошига ўгирилди:

– Жами нечта «етим қатор» бор дастурда?

Соши елка қисди ва Жаббанинг компютерига бориб, ҳамма альфа гуруҳлар ҳисобини чиқаргач, подиумга қайтди. Хонадагилар экранга пайдо бўлган белгиларга тикилди.

PFEE SESN RETM MFHA IRWE OOIG MEEN NRMA
ENET SHAS DCNS IIAA IEER BRNK FBLE LODI

Девордаги ҳарфларни кўрган Сюзан жилмайди.

– Ҳаа... Жудаям таниш... Тўртликлар блоки – Enigma каби.

Директор буни тасдиқлади. Энг машҳур кодлаш машинаси сифатида тарих зарварақларида сақланиб қолган нацистларнинг ўн икки тонналик шифрлаш ускунаси Enigma тўртлик блокларидан фойдаланиб код ёзган эди.

– Ажойиб! – истехзо билан кулди Фонтейн. – Мабодо

ён-верингизда Enigma'нинг колдиклари сакланиб қолмаганми?

– Гап бунда эмас! – ўзига келди Сюзан. Энгима унинг мутахассислиги эди. – Гап шундаки, бу рақамлар – калит сўз! Танкадо бизга ишора қолдирган! У ишораларни энг охириги дақиқаларда ошкор этиб, калит сўзни вақтида топишимизга ундаяпти!

– Бўлмаган гап! – қўшилмади Жабба. – Танкадо бизга қолдирган ягона ишора – Трансхабарни ошкор қилиш эди. Ягона имкониятимизни қўлдан чиқардик.

– Жаббанинг фикрига қўшилишга мажбурман, – Фонтейн хўрсинди. – Танкадо бизга ишора қолдириш орқали калит сўзни топишимизга имкон яратишига ишонмайман.

Сюзан паришонлик билан бош ирғади, лекин унинг хаёлига Танкадо қай йўсинда NDakota'ни ошкор қилгани келиб, экрандаги ҳарфларга диққат билан қаради. Балки бу тасодифий белгиларда ҳам қандайдир синоат яширингандир.

– «Туннель блоки»нинг ярми қўлдан кетди! – огоҳлантирди орқадаги техник ходим.

Қоп-қора чизикчалар шиддат билан қолган икки ҳимоя қобиғи томон илгарилаётгани кўргазмали такдимотда акс этиб турарди.

Шунча вақтгача назорат марказида бўлаётган драмани экран орқали жим кузатиб ўтирган Девид тилга кирди:

– Сюзан, менда бир фикр бор, – таклиф киритди у. – Етим қатор деётганингиз тўртликлардан иборат ўн олтита гуруҳми?

– Худойим! – тўнғиллади Жабба. – Энди ҳамма шу ўйинни ўйнамоқчимиз?

Сюзан унинг гапларига парво қилмай, гуруҳларни санади:

– Шундай. Ўн олтита гуруҳ.

– Ўрғадаги бўшлиқларни олиб ташла! – кўрсатма берди Беккер қатъият билан.

Бироз иккиланиб турган Сюзаннинг ишораси билан Соши ишга киришди ва бўшлиқларни ўчириб ташлади. Хосил бўлган натижа ҳеч нимани билдирмасди.

*PFEESNRETMPFHAIRWEOOIGMEENNRMAENETSH
ASDCNSIIAAIEERBRNKFBLELODI*

Жабба портлади:

– Етар! Ўйин вақти тугади! Чувалчанг икки баравар тез ҳаракатланяпти ҳозир! Бизда эса атиги саккиз дақиқа вақт бор! Неча марта қайтариш керак, бизга рақамли калит сўз керак, бемаза ҳарфлар уюми эмас!

– Тўртни ўн олтига кўпайтир! – босиқ овозда буйруқ берди Девид. – Ҳисоблашни эсла, Сьюзан.

Сьюзан экрандан унга тикилиб турган Девидга қаради. Ҳисоблашни эсла? Девид ҳамиша ҳисоб-китобда қийналарди. Суюкли ёри феълларнинг тусланиши-ю, луғатлардаги сўзларни нусха кўчириш машинаси сингари ҳеч қандай муаммосиз ёдлаб олишини қиз яхши биларди, лекин математика...

– Карра жадвали, – изоҳ берди Девид.

– Карра жадвали? – ажабланди Сьюзан. Девид нима дёмокчи ўзи?

– Тўртни ўн олтига кўпайтир, – қайтарди профессор. – Мен тўртинчи синфда ўрганган карра жадвалини эслашимга тўғри келди.

Қиз кўз олдида стандарт карра жадвалини гавдалантирди. Тўрт карра ўн олти...

– Олтмиш тўрт, – жавоб берди Сьюзан ҳеч вақога тушунмай. – Хўш, нима бўпти?

Девид камерага эгилди. Унинг юзи бутун экранни тўлдирди.

– Олтмиш тўрт ҳарф...

Сьюзан тасдиқлади.

– Шундай, лекин улар... – қиз хаёлига келган фикрдан музлаб қолди.

– Олтмиш тўрт ҳарф... – такрорлади Девид.

Сьюзан энтикиб кетди.

– Худойим! Девид, Сиз даҳосиз!

Бир юз йигирма биринчи боб

– Чувалчанг базани бутунлай вайрон килишига етти дакика колди! – оркадан кичкирди техник ходим.

– Саккиз харфдан иборат саккиз қатор туширинг! – бақирди Сьюзан ҳаяжонланиб.

Соши кўрсатмага бўйсунди. Фонтейн мик этмасдан вазиётни кузатарди. Энг охирги ҳимоя қобиғи ҳам емирилиб бораётгани VR’да акс этиб турарди.

– Олтмиш тўрт харф! – Сьюзан назоратни ўз қўлига олди. – Бу «Тўғри квадрат»

– «Тўғри квадрат»? – такрорлади Жабба. – Хўш, нима кипти шунга?

Орадан ўн сония ўтиб, Соши тасодифий харфларни экранда саккизта саккизлик қаторга қайта жойлаштирди. Пайдо бўлган харфларни ўқиган Жаббанинг эсхонаси чиқиб кетди. Янги бирикмалар олдингисидан ҳам баттар тушунар-сиз эди.

*P F E E S E S N
R E T M P F H A
I R W E O O I G
M E E N N R M A
E N E T S H A S
D C N S I I A A
I E E R B R N K
F B L E L O D I*

– Кундек равшан! – хўмрайди Жабба.

– Флетчер хоним, ўзингиз тушунтиринг нималар бўлаётганини, – илтимос қилди директор. Ҳамманинг кўзи Сьюзанга қадалди.

Қиз матн блокига бош-оёқ қараб, қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборди:

– Девид, жин урсин мени!

Сьюзандаги ўзгаришдан подиумдагилар бир-бирига ҳайрон боқишди, Девид эса экран ортидан севгилисига қараб кўз қисиб қўйди.

– Олтмиш тўртта ҳарф! Юлий Цезарь яна биз билан бир-га!

– Нима ҳақида гапиряпсиз ўзи? – сўради боши қотиб кетган Миж.

– Цезарь кутиси, – жилмайди қиз. – Тепадан пастга қарата ўқинглар! Танкадо бизга хабар юборяпти!

Бир юз йигирма иккинчи боб

– База яланғоч қолишига олти дақиқа колди! – оркадан техникнинг кичкириғи эшитилди.

Сьюзан кетма-кет кўрсатма бера бошлади:

– Тепадан пастга ёзилган ҳарфларни ёнбошлатиб ёзиб чикинг! Пастга қарата ўқинглар, ёнбошга эмас!

Соши шоша-пиша ҳарфларнинг жойини ўзгартириб, маттни қайта теришни бошлади.

– Юлий Цезарь хабарларни мана шу усулдаги кодлардан фойдаланиб юборган, – изоҳ берди киз. – Унинг мактубларидаги ҳарфлар сони доим тўғри квадратга мос бўлган!

– Бажарилди! – бақирди Соши.

Хонадагилар бир пайтнинг ўзида экранда янги пайдо бўлган бир қаторли матнга қаради.

– Бир уюм ахлат! – масхара килди Жабба. – Қаранглар! Матн шунчаки тасодифий белгилар.... – матнга охиригача кўз югиртиргач, гапи бўғзида қолди, кўзи косасидан чиқиб кетгудек бўлиб олайиб кетди: – Худойим...

Экрандаги матннинг мазмуни Фонтейнга ҳам етиб борди шекилли, ҳайратланиб қошларини чимирди.

Миж ва Бринкерхофф бир овоздан оҳ деб юборишди.

Экрандаги олтмиш тўрт ҳарф куйидаги шаклга кирган эди:

PRIMEDIFFERENCEBETWEENELEMENTSRESPONSIBLEFORHIROSHIMAANDNAGASAKI

Сўзлар ўртасига бўшлиқларни киритинг, – буйруқ берди Сьюзан. – Ечишимиз керак бўлган топишмоқ борга ўхшайди.

Бир юз йигирма учинчи боб

Юзида кон қолмаган техник ходим подиумга ҳаллослаб югуриб келди:

– «Туннель блоки» емирилиб, тамом бўляпти.

Жабба VR'га ўгирилди. Хужумчи акулалар олдинга илгарилаган, бешинчи ва охирги химоя қобигидан бир неча одим ортда туришарди. Маълумотлар омбори бутун дунёга очилиш арафасида эди.

Съюзан атрофидаги тўс-тўполонга эътибор қилмай, диққатини тўплаб, Танкадонинг хабарини қайта-қайта ўқиди.

PRIME DIFFERENCE BETWEEN ELEMENTS RESPONSIBLE FOR HIROSHIMA AND NAGASAKI

ҲИРОСИМА ВА НАГАСАКИ УЧУН ЖАВОБГАР ЭЛЕМЕНТЛАР ЎРТАСИДАГИ АСОСИЙ ФАРҚ

– Бу ҳатто савол ҳам эмас, – хўрсинди Бринкерхофф. – Қандай қилиб жавоб топишимиз мумкин?

– Бизга рақам керак! Қотил код рақамдан иборат! – эсла-тиб кўйди Жабба.

– Жимлик сақлансин! – талаб қилди директор ва Съюзанга юзланди: – Флетчер хоним, сиз бизни шу ергача бошлаб келдингиз. Менга фикрингиз муҳим.

Қиз чуқур нафас олди.

– Қотил код фақат рақамлардан иборатлигини ҳаммамиз биламиз. Фикримча, бу хабар бизга тўғри рақамни топишимиз учун бир ишора. Матнда Ҳиросима ва Нагасаки – атом бомбаси портлатилган иккита шаҳар эсга олинапти. Балки калит сўз ҳалок бўлганлар сони, етказилган зарар миқдорига боғлиқдир... – Съюзан бир муддат гапдан тўхтаб, ишорани қайта ўқиди. – «Фарқ» сўзи жуда муҳимга ўхшайди. Нагасаки ва Ҳиросима ўртасидаги асосий фарқ... Афтидан, Танкадо бу икки шаҳардаги ҳалокатлар бир-биридан фарқ қилган деб ҳисоблаган шекилли.

Фонтейннинг юз ифодаси ўзгармади. Лекин унинг умиди сўниб бораётганди. Тарихдаги энг вайронкор портлашларни

ипидан-игнасигача таҳлил қилиб, қиёслаб, қандайдир сеҳр-
ли рақамга айлантириш учун уларда атиги беш дақиқа вақт
қолганди.

Бир юз йигирма тўртинчи боб

– Сўнги қобик ҳужум остида!

Кўрғазмали тақдимотда РЕМ ваколатлаш дастурига тинмай урчиётган қора чизиклар – акулалар етиб боргани, уни ҳам емириб, база томон жадаллаб ҳаракатланаётгани акс этарди.

Ҳозир бутун дунё бўйлаб ҳакерлар тўдаси МХА маълумотлар базасига ёпирилиб келаётгандек, уларнинг сони ҳар дақиқада икки бараварга ошарди. Ҳадемай қора чизиклар базага етиб келса, компьютерга эга бўлган ҳамма – чет эл жосуслари, радикаллар, террорчилар – АҚШ ҳукуматининг энг махфий маълумотларига текин рухсатномани қўлга киритади.

Бир ёнда техник ходимлар энергияни ўчиришга уринса, бошқа ёнда подиумда йиғилганлар Танкадонинг хабари маъносини англашга ҳаракат қилмоқда эди. Девид билан икки агент ҳам Испанияда, мини-автобус ичидан туриб экранга ёпишганча калит сўз мағзини чақишга уринарди.

ҲИРОСИМА ВА НАГАСАКИ УЧУН ЖАВОБГАР ЭЛЕМЕНТЛАР ЎРТАСИДАГИ АСОСИЙ ФАРҚ

Соши овоз чиқариб ўйлай бошлади:

– Ҳиросима ва Нагасаки учун жавобгар элементлар...
Пирл-Ҳарбор? Ҳирохитонинг раддияси...

– Бизга рақам керак! – такрорлади Жабба. – Сиёсий назариялар эмас! Биз математика ҳақида гаплашяпмиз, тарих ҳақида эмас!

Соши жим бўлди.

– Қурбон бўлганлар соничи? – таклиф киритди Бринкерхофф. – Талофатлар қиймати?

– Бизга аниқ рақамлар зарур, – эслатиб қўйди Сьюзан. – Қурбон бўлганларнинг аниқ сони ҳеч кимга маълум эмас, турли манбаларда турлича келтирилади. – Қиз матнга қаради. – Жавобгар унсурлар...

Уч минг миль нарида Девид Беккернинг кузлари ярк этиб очилди:

– Элементлар! – деди у. – Биз математика ёки тарих ҳақида гапирмаяпмиз.

Барчанинг кўзи Беккернинг оғзига тикилди.

– Танкадо сўз ўйини қияпти, – изох берди Девид. – Элемент сўзининг бир нечта маъноси бор.

– Аниқроқ гапиринг, жаноб Беккер! – ёлворди Фонтейн.

– Танкадо кимёвий элементларни назарда тутяпти – сиёсий ёки математик эмас!

Беккернинг баёноти кўпчиликда тушунмовчилик уйғотди.

– Элементлар! Менделеев даврий жадвали! – оидинлик киритди Девид. – Кимёвий элементлар. Нима бало, ҳеч бирингиз Манҳеттен лойихаси тўғрисидаги «Семиз одам ва кичкинтой» филмини кўрмаганмисиз? Иккита бомба турлича бўлган. Уларда турли моддалардан фойдаланилган. Ҳар хил элементлар!

Соши қарсак чалиб юборди.

– Ҳа, ҳа, тўғри айтяпсиз, мен бу ҳақда ўқигандим. Ҳиросима ва Нагасакига ташланган бомбалар ҳар хил моддалардан иборат бўлган. Бири урандан, иккинчиси эса плутонийдан! Мана шу элементлар ўртасидаги фарк!

Залга жимлик чўкди.

– Уран ва плутоний! – деди умидланган Жабба. – Ишора икки элемент ўртасидаги фаркни сўраяпти. – У ишчилар гуруҳига ўгирилди: – Уран ва плутоний ўртасидаги фаркни ким билади?

Йиғилганлар бир-бирига савол назари билан боқди.

– Кўйсангизчи! Ҳеч қайсингиз коллежга бормаганмисиз? Кимдир биладими? Менга уран ва плутоний ўртасидаги фарк керак!

Жимлик.

Съюзан ўйланиб турган Сошига ўгирилди.

– Менга интернет зарур. Браузер борми бу ерда?

Соши бош ирғади.

– Бундан осони йўқ.

Съюзан унинг қўлидан тутди:

– Кетдик! Бир интернетни айланиб чиқайлик-чи!

Бир юз йигирма бешинчи боб

– Қанча вақтимиз қолди? – сўради Жабба подиумдан туриб.

Орқа тарафдаги техниклардан жавоб бўлмади. Уларнинг бари катта экрандаги тақдимотга кўркинч билан тикилиб турарди. Охирги ҳимоя қобиғи жуда юпқалашиб қолганди.

Соши билан интернет кидируви натижаларини ўрганар экан, Сьюзан сўради:

– Қонундан ташқари лаборатория? Нима ўзи бу?

Соши елка қисди:

– Очиб кўрайми?

– Тўппа тўғри! – қизнинг ранги ўчди. – Уран, плутоний ва атом бомбалари тўғрисида олти юз қирқ еттита матн учун ҳаволалар чиқди. Бу айнан бизга керакли нарсага ўхшайди.

Соши линклардан бирига босган эди, огоҳлантирувчи эслатма чиқди:

Бу файлдаги маълумотлар фақат академик мақсадларга мўлжалланган. Кимда-ким қуйида тасвирланган ускуналардан бирортасини қуришга ҳаракат қилса, нурланиб қолиши ёки ўзини портлатиб юбориши мумкин.

– Ўзини портлатиб юбориш? Даҳшат-ку бу! – ажабланди Соши.

– Яхшилаб кидиринг! – сабрсизланди Фонтейн. – Кўрайликчи, нималар бор экан.

Соши ҳужжатни очиб, кўз югуртишни бошлади. Экранда уринонитрат – динамитдан ўн марта кучлироқ портловчи воситани тайёрлаш рецепти кўринди.

– Плутоний ва уран! – эслатди Жабба. – Шуни кидиринг!

– Орқага қайтинг, файл жуда катта. Мундарижага боринг! – кўрсатма берди Сьюзан.

Соши унга бўйсунди.

1. Атом бомбасининг механизмлари

А) Алтиметр

Б) Ҳаво босими детонатори

С) Детонатор боши

Д) Портловчи зарядлар

Э) Нейтрон дефлектор

Ф) Уран ва плутоний

Г) Асосий қобиқ

Х) Портлатгичлар

II. Ядровий қўшилиш

А) Қўшилиш (А бомба) & йўшилиш (Б бомба)

Б) U-235, U-238 ва плутоний

III. Атом қуролларининг тарихи

А) Ишлаб чиқиш (Манҳеттен лойиҳаси)

Б. Портлатиш

1. Ҳиросима

2. Нагасаки

3. Атом бомбаси портлашининг оқибатлари

4. Портлаш ҳудудлари

– Иккинчи бўлим! – кичкирди Сьюзан. – Уран ва плутоний! Ўша жойга босинг!

Соши тўғри бўлимни топишини барча сабрсизлик билан кутди.

– Мана у! – қувониб кетди Соши. – Лекин бу ерда жуда кўп маълумот бор экан. Бутун бошли харита! Қайси фарқни кидираётганимизни қаердан биламиз? Масалан, бир элемент табиий маҳсулот, иккинчиси инсон қўли билан тайёрланган. Плутоний биринчи бўлиб кашф қилинган...

– Рақам, – қайтарди Жабба. – Бизга рақам керак.

Сьюзан Танкадонинг мактубини қайтадан ўқиди. Элементлар ўртасидаги асосий фарқ... Фарқ... Бизга рақам керак...

– Шошманг! «Фарқ» сўзи ҳам кўп маънога эга. Бизга рақам керак бўлгани учун ҳозир математикани ҳисобляемиз. Бу Танкадонинг яна бир сўз ўйини. Фарқ айириш маъносида ҳам келади, – хулоса қилди Сьюзан.

– Шундай, – Беккер унинг гапларига қўшилди. – Балки элементларнинг қандайдир қисмларида фарқ бордир? Протон ёки нейтронларда? Агар сиз айирсангиз...

– У ҳақ! – деди Жабба ва Сошига қаради. – Сен айтган

харитада қандайдир рақам борми? Протонлар сони қанча? Биз айиришимиз мумкин бўлган нимадир?

– Уч дақиқа қолди! – бақирди таниш овоз.

– Критик оғирлик... Балки гап элементларнинг критик оғирлиги ҳақидадир... Бу ерда айтилишича, плутонийнинг критик оғирлиги 35.2 фунтни ташкил қиларкан, – тахмин қилди Соши.

– Бўлиши мумкин, – Жабба унинг гапини маъқуллади.
– Уранни текшир! Ураннынг критик оғирлиги қанақа экан?

Соши қидиришга тушди.

– Ммм... 110 фунт.

– Бир юз ўн? – Жаббанинг кўзларида умид учқунлади. – 110 дан 35.2 ни айирса неччи чиқади?

– 74,8! – деди Сьюзан ўйлаб ўтирмай. – Лекин менимча...

– Йўлимдан қочинглар! – Жабба шоша-пиша клавиатура томон югурди. – Мана шу қотил код бўлиши керак. Критик оғирликлар ўртасидаги фарқ! Етмиш тўрт бутун ўндан саккиз.

– Шошилманг! – хитоб қилди Сошининг елкаси оша компьютерга тикилган Сьюзан. – Бу ерда бошқа ўлчовлар ҳам бор! Атом массаси. Нейтронлар сони... – У харитани диққат билан кўздан кечирди. – Уран барий ва криптонга ажралади; плутонийда эса бошқа нарса бор. Уранда 92 та протон, 146 та нейтрон бор, лекин...

– Бизга энг кўзга кўринарли фарқ зарур, – гапга қўшилди Миж. – Ишорада элементлар ўртасидаги энг асосий фарқ деб ёзилган.

– Худо ҳаққи! – Жабба асаби қайнаб сўкиниб юборди. – Биз қаердан биламиз Танкадо қайси фарқни назарда тутганини?

– Умуман олганда, – унинг гапини бўлди Девид, – ишорада бирламчи фарқ назарда тутилган, асосий эмас.

Унинг сўзлари Сьюзаннинг ич-ичида акс садо берди.

– Бирламчи! – деди киз. – Бирламчи фарқ! – Сўнг Жаббага юзланди: – Қотил сўз тоқ сондан ташкил топган! Бу ҳақда яхшилаб ўйлаб кўринг! Жуда мантиқий эшитиляпти!

Жабба бир зум ўйлаб тургач, Сьюзаннинг ҳақ эканлиги амин бўлди. Энзай Танкадо ўз карерасини оддий рақамлар устига курган. Барча шифрлаш алгоритмларининг қурилиш блоклари асосини тоқ сонлар ташкил қилади. Бундай бирлик рақамлар ҳамиша код ёзишда фойдаланилишига сабаб компьютерлар сонлар дарахтидан фойдаланиб, тоқ сонларни тахмин қилиб тополмайди.

Соши ҳаяжонланиб кичқирди:

– Тўғри! Жуда мос келяпти! Бирлик сонлар ҳатто япон маданиятида ҳам муҳим саналади! Масалан, хайку тоқ сонларга асосланади – беш, етти ва беш қатордан иборат учта банддан иборат. Ҳаммаси тоқ рақам. Яна Киотодаги ибодатхоналар ҳам...

– Етарли! – деди Жабба. – Қотил код тоқ рақамдан иборат бўлган тақдирда ҳам, биздаги беҳисоб вариантлар камайиб қолмайди!

Жаббанинг гапи тўғри эди. Рақамлар саногининг охири йўқлиги туфайли тоқ сонларни ҳам бутунлай ҳисоблаб чиқиб бўлмасди. Нолдан миллионга қадар етмиш мингдан ошиқ тоқ сон бўлиб, Танкадо қайси сонни қўллаганини топиш жуда мушкул эди. Рақам қанча катта бўлса, уни топиш ҳам шунча қийин бўлади.

– Танкадо танлаган рақам жуда узун бўлса керак! – қовоғини уйди Жабба.

– Икки дақиқалик огоҳлантириш! Вақтимиз тугаяпти! – хонанинг орқасидан навбатдаги огоҳлантириш кичкириги янгради.

Жабба кўрқинч билан кўрғазмали тақдимотга қаради. Охирги ҳимоя қобиғи ҳам нурашни бошлаганди. Техник ходимлар ҳар томонга шошилиб, нимадир қилишга уринарди.

Сьюзаннинг ички овози жавобга яқин қолганини уқтирди.

– Биз буни уддалай оламиз! – деди қиз ишонч билан, вазиятни қўлга олиб. – Уран ва плутоний ўртасидаги фарқларнинг биттасигинада бошланғич фарқ бўлиши мумкин. Гаров ўйнайман! Бу охирги ишора. Биз қидираётган рақам тоқ сон!

Жабба экрандаги уран ва плутоний тасвири туширилган харитага тикилиб, ноумид овозда деди:

– Бу ерда юзлаб маълумотлар турибди. Улар орасидан керакли сонни ажратиб ололмаймиз!

– Кўплаб маълумотларда рақам йўқ, – одамларни руҳлан-тирди Сьюзан. – Биз уларни ташлаб ўтиб кетамиз. Уран табиий, плутоний эса сунъий элемент. Уран милтиқ механизмли детонатордан фойдаланади, плутонийга эса портлаш зарур. Бу маълумотларда ҳеч қандай сон иштирок этмагани сабаб эътибор беришимиз шарт эмас.

– Ишга киришинглар! – буйруқ берди Фонтейн. VR’да сўнгги хавфсизлик қопламаси ингичкалашиб бораётгани акс этарди.

Жабба қошларини чимирди.

– Ҳа майли! Бундан ҳеч нарса чикмайди барибир. Ажратишни бошладик. Мен энг тепадаги ўн бешта бандни оламан. Сьюзан, сиз ўртадаги маълумотлар билан ишланг! Қолганлар эса пастдаги пунктлар билан шуғулансин. Биз энг бирламчи фаркни кидиряпмиз!

Бир неча сония ўтгач, тўпланганларнинг ҳеч бири бу ишни амалга ошириб бўлмаслигини тушуниб етди. Рақамлар жуда кўп эди, кўпгина ҳолларда чиққан натижалар бирликларга мос келмасди.

– Биз ҳозир ошқовокдан апельсин шарбатини сиқиб олишга уриняпмиз, – деди Жабба. – Ҳозир электромагнит тўлқинларига қарши гамма нурлари, бутун сонларга қарши қолдиқли рақамлар турибди. Ҳаммаёқ аралаш-куралаш бўлиб кетган!

– Жавоб шу ерда бўлиши керак, – қатъият билан деди Сьюзан. – Фақат яхшилаб ўйлашимиз зарур. Биз кўздан қочираётган қандайдир фарқ бор. Жуда оддий фарқ!

– Одамлар... – чақирди Соши. У «қонундан ташқари лаборатория» хужжатлари ичидаги яна бир бошқа файлни ўрганаётганди.

– Нима гап? – сўради Фонтейн. – Бирор нарса топдин-гизми?

– Ммм, шунақарок, – қиз хавотирланиб жавоб берди. –

Нагасакида портлатилган бомба плутоний бомбаси эканини айтганим эсингиздами?

– Ҳа, – жавоб берди ҳамма бир овоздан.

– Хуш... – Соши чуқур нафас олди. – Мен адашганга ўхшайман.

– Нималар деяпсан? – Жаббанинг нафаси ичига тушиб кетди. – Биз шунчадан бери бошқа нарсани кидираяпмизми ҳали?

Соши экранга имо қилди. Йиғилганлар девордаги матнни ўқий бошлади:

Нагасаки бомбаси плутонийдан тайёрланган деган хато тушунча мавжуд. Аслида бу бомба ҳам Ҳиросима бомбасининг эгизак синглицси каби урандан ташкил топган...

* * *

– Лекин... – ҳайрон бўлди Сьюзан, – иккала элемент ҳам уран бўлса, қанақасига улар ўртасидаги фарқни топишимиз мумкин?

– Балки Танкадо адашгандир? – тахмин қилди Фонтейн. – Балки у бомбалар таркиби бир хил бўлганини билмагандир.

– Бўлиши мумкин эмас! – Сьюзан бу тахминни рад этди. – Танкадо айнан мана шу бомбалар сабаб мажруҳ бўлиб қолган. Бу ҳақдаги фактларни сув қилиб ичиб юборгани у.

Бир юз йигирма олтинчи боб

– Сўнгги қобик йўқ бўлишига бир дақиқа қолди!

Жабба важоҳат билан экранга тикилди.

– РЕМ ваколатлаш қобиғи жуда тез емириляпти. Охирги ҳимоя чизигида минглаб акулалар тайёр турибди.

– Ишга қайтинглар! – буйруқ берди Фонтейн.

Браузер олдида ўтирган Соши баланд овозда ўқий бошлади:

Нагасаки бомбаси плутонийдан эмас, сунъий ишлаб чиқарилган, атом массаси 238 бўлган уран изотопидан ясалган.

– Жин урсин! – сўкинди Бринкерхофф. – Иккала бомба ҳам урандан ясалган. Ҳиросима ва Нагасаки учун жавобгар элементларнинг иккаласи ҳам уран. Улар ўртасида ҳеч қандай фарқ йўқ!

– Тамом бўлдик, – Мижнинг пичирлаган овози эшитилди.

– Шошманг, – деди Сьюзан. – Охирги қисмни қайта ўқинг!

Соши матнни қайтарди:

– Сунъий ишлаб чиқарилган, атом массаси 238 бўлган уран изотопидан фойдаланган...

– 238?? – Сьюзан ўйланиб қолди. – Ҳозиргина Ҳиросима ҳақида ўқиганимизда, уранлар изотопи ҳақида бошқа нарса-ни ўқимадикми?

Тўпланганлар бир-бирига савол назари билан қаради. Соши матннинг бошланиш қисмига қайтиб, керакли нуқтани топди.

– Тўппа-тўғри! Бу ерда айтилишича, Ҳиросимадаги бомбада ураннинг бошқа изотопидан фойдаланилган экан.

Миж оғзи очилиб қолди.

– Уларнинг иккаласи ҳам уран, лекин ҳар хил уран!

– Изотоплар ўртасидаги фарқ нима экан? – сўради Фонтейн терга ботиб. – Жуда оддий нимадир бўлиши керак!

– Ҳозир... Бир сония... Қараяпман... Яхши... – Соши хужжатни текширди.

– Қирк беш сония! – кичкирик эшитилди.

Сьюзан тақдимотга қараб, сўнгги химоя қобиғи деярли кўздан ғойиб бўлганини кўрди.

– Топдим! Топдим! – қувонч билан хитоб қилди Соши.

– Ўқи! Тез бўл! – шоширди қора терга ботиб кетган Жабба. – Нима экан фарқ? Иккаласининг ўртасида қанақадир фарқ бўлиши керак!

– Шундай! – Соши экранга ишора қилди. – Қаранглар! Ҳамма матнни ўқиди.

Иккала бомбада турлича моддадан фойдаланилган... Деярли бир хил кимёвий таркибга эга бўлган... Оддий кўз билан қараб, бу икки изотоп ўртасидаги фарқни топиб бўлмайди. Массасидаги жуда кичик фарқни ҳисобга олмаганда, улар бир хил эди.

– Атом массаси! – кичкирди Жабба ҳаяжонланиб. – Жавоб мана шу. Моддалар ўртасидаги фарқ уларнинг оғирлиги. Менга тезда массаларни айтинг, уларни ажратамиз!

– Ҳозир! – деди Сьюзан матннинг пастроғини кўздан кечириб. – Мана топилди!

Нигоҳлар яна экранга қаратилди.

...уларнинг оғирлигидаги фарқ жуда кичик...

...газ диффузияси уларни ажратади...

...10,032498X10¹³⁴ ва 19,39484X10²³

– Мана улар! – тантанали деди Жабба. – Мана шу оғирликлар!

– Ўттиз сония!

– Ишга киришинглар! – пичирлади Фонтейн. – Уларни бир-бирдан айиринг! Тез бўлинг!

Жабба калкуляторга ёпишди.

– Тушунмадим... – ажабланди Сьюзан. – Юлдузча нега керак? Рақамлардан кейин юлдузча бор экан!

Жабба унга эътибор қилмай, калкуляторга рақамларни киритишда давом этди.

– Эҳтиёт бўлинг! – огоҳлантирди Соши. – Бизга аниқ рақам керак.

– Юлдузча, – такрорлади Сьюзан. – Бу изоҳ.

Соши матннинг охирини экранга чиқаргач, Сьюзан юлдузчали изоҳни диққат билан ўқиб чиқди.

– Худойим...

Жабба унга тикилди.

– Нима бўлди?

Тўпланганлар митти изоҳга қаради.

* 12 фоиз хатолик бўлиши мумкин. Келтирилган қийматлар лабораторияларга қараб фарқланади.

Бир юз йигирма еттинчи боб

Подиумдагилар ўртасига машъум сукунат чўкди. Улар вулкон отилишини томоша қилаётгандек котиб туришарди. Вақт тўхтаб қолгандек эди.

– Биз сўнгги қобикни ҳам йўқотяпмиз! – умидсиз кичқирди техник. – Акулалар! Ҳамма жойда!

Экраннинг чап тарафида Беккер, агент Смит ва агент Колиандер ранги ўчиб, киприк қокмай экранга қараб туришарди. VR’даги охирги қобикдан атрофи қора акулалар билан ўралган жуда ингичка кумуш чизиқ қолган эди. Ўнг ёнда эса кўксини чангаллаб ётган Энзай Танкадо кўринарди.

Диққат билан Танкадонинг кўзларига тикилган Сюзан ундаги афсус аломатини кўрди. «У ҳеч қачон бундай бўлишини истамаган», – деди қиз ичида. – У бизни асраб қолишни хоҳлаган”.

Девид Беккернинг мияси қайнаб кетди. У пичирлади:

– Изотопларни нима дейишди? Уран 238 ва уран...

– Акулалар хужумга тайёрланяпти!

– Ё Парвардигор! – бақирди Жабба ўзини кўярга жой тополмай. – Қандай қилиб бу лаънати изотоплар фарқланиши мумкин?

Бу саволнинг жавобини ҳеч ким билмасди. Ёрдам беришга ожиз қолган техник ходимлар VR’дан кўз узмасди. Жабба мониторга ўгирилиб, қўлларини силкиди:

– Керак бўлганда бирорта ҳам физик топилмайди!

* * *

Сюзан экранга қараб, қайта-қайта ўлаётган Танкадони диққат билан кўздан кечирарди. Дастурчи мажруҳ қўлларини кўтариб, нимадир демоқчи бўляпти – у мулоқот қилмоқчи.

– Ишончим комил, Танкадо маълумотлар омборини сақлаб қолишга уриняпти, – шивирлади қиз. – Лекин қандай – буни ҳеч қачон билолмаймиз.

– Акулалар база остонасида турибди!

Жабба экранга қаради, сўнгги кумушсимон чизиқ ҳам ғойиб бўлиб, акулаларни ифодаловчи қора чизиқлар база-

нинг атрофини ўраб олди. Улар хужумга шай турарди. Фонтейн кўзларини экранга тикиб қотиб қолганди. Миж эса нигоҳини четга бурди, Бринкерхофф ҳозир хушидан кетадигандек мадорсиз.

– Ўн сониядан кейин базага хужум бошланади!

Съюзан нигоҳини Танкадодан узмади. Ачиниш! Афсус! Унинг қўллари қайта-қайта нотаниш одамнинг юзига узатилди, узук Куёш нурида ялтиради. У нимадир деяпти! Нима деяпти?

Девид чуқур ўйлар оғушида эди.

– Фарк, – у пичирлашда давом этди. – Уран 238 ва уран 235 ўртасидаги фарк... Қандайдир жуда оддий фарк!

Техник ходим санашни бошлади:

– Беш! Тўрт! Уч!

Шу он Девиднинг устидан совуқ сув қуйиб юборилгандек бўлди. Унинг дунёси тўхтаб қолди. Уч... Уч... 238 дан 235 ни айирсак... Фарк уч! Девид микрофонга қуюндек отилди.

Айни дамда Танкадонинг чўзилган қўлига тикилиб турган қиз узукни кўрди... Ўйиб битик туширилган узук ялтираб турарди... Унинг бармоқлари... Уч дона бармоқ... Съюзаннинг бошига гурзи тушгандек бўлди. Гап узукда эмас... Танкадо уларга узукни олишни айтмаяпти. Танкадо кўрсатяпти. У ўз сирини айтмоқда, калит сўзни кимдир тушуниб қолар деган умидда бармоқларини кўрсатяпти... у яширган сири МХАга вақтида етиб боришидан умидвор.

– Уч! – шивирлади Съюзан.

– Уч! – қичқирди Девид Испаниядан туриб.

Лекин тўс-тўполонда уларга ҳеч ким эътибор қилмади.

– Биз тамом бўлдик! – қичқирди техник ходим.

VR ўчиб-ёна бошлади, бош устидаги сиреналар чинқириб юборди.

– Маълумотлар тарқалишни бошлади!

– Акулалар ҳар томондан базага боситириб кирмоқда!

Съюзан Жаббанинг клавиатураси томон югурди. Ўғиррилган вақтда унинг нигоҳи экрандаги суюклигига тушди. Девиднинг овози янгради:

– Уч! 235 ва 238 ўртасидаги фарк уч!

Хонадагилар экранга қаради.

– Уч! – кичкирди Сьюзан техникларга карата қулоқни коматга келтирувчи сиреналар остида. У экранга ишора қилди. Ҳамманинг нигоҳи Севилья офтоби остида силкинаётган Танкадонинг учта бармоғига қаратилди.

Жаббанинг ранги оқариб кетди, у ниҳоят мажруҳ даҳо қалит сўзни айтишга уринганини англади.

– Уч бу Бирламчи фарк! – хитоб қилди Соши. – Уч тоқ рақам!

Фонтейн ишонқирамай деди:

– Шунчалик оддий бўлиши мумкинми?

– Маълумотлар хужум остида! – бақирди техник ходим.

– Жуда тез тарқалиб кетяпти!

Подиумдаги ҳамма бараварига қўлларини чўзганча компьютерга отилди. Сьюзан биринчи бўлиб етиб келиб, клавиатурада 3 рақамини терди. Ҳамма экранга тикилди.

Қалит сўзни киритинг: 3

– Ҳа! – буйруқ берди директор. – Ҳозироқ киритинг!

Сьюзаннинг нафаси ичига тушиб, бармоғини Энтер тугмасига олиб келди. Компьютер биппиллаган овоз чиқарди.

Ҳеч ким жойидан қимирламади.

Уч сония ўтди. Ҳеч нарса юз бермади.

Сиреналар чинқиришда давом этди.

– Маълумотлар ҳамон тарқалмоқда!

– Ўзгариш йўқ!

Кутилмаганда Миж юкоридаги экранни қўли билан кўрсатди:

– Қаранглар! Қаранглар!

Экранда янги хабар пайдо бўлганди.

Қотил код қабул қилинди

– Ҳимоя деворларини қайта тикланг! – буйруқ берди Жабба.

Соши ундан бир қадам олдинда эди – у аллақачон буйруқни киритиб бўлганди.

– Маълумотлар тарқалиши тўхтади, – хурсандчилик билан қичқирди техник ходим.

– Акулалар хужуми қайтарилди!

Тепадаги VR’да химоя қобиклари қайтадан намоён бўла бошлади. Базага хужум қилаётган қора чизиклар эса орқага чекинди.

– Қайта тикланыпти! – деди Жабба. – Жин ургур химоя қобиклари қайта тикланыпти!

Тўпланганлар хавф ортда қолганига ишоналмасди. Иккинчи қобик VR’да кўринди, сўнг учинчиси... Орадан озгина вақт ўтиб, барча химоя қобиклари қайта тикланди. Маълумотлар базаси яксон бўлишдан сақлаб қолинган эди.

Хона ларзага келди. Ғалаба! Техник ходимлар хурсандчиликдан бир-бирини кучоқлашар, қоғоз уюмларини ҳавога улоқтиришарди. Сиреналарнинг овози ўчди. Бринкерхофф Мижнинг кўлидан ушлаб, маҳкам тутди. Сошининг кўзларига ёш тўлди.

– Жабба, – сўради қовоғи очилмаган Фонтейн. – Улар қанча маълумот олишга улгурди?

– Жуда кам, – деди Жабба экранига қараб. – Деярли ҳеч нарса!

Бу хабардан сўнг ниҳоят Фонтейннинг юзига табассум югурди. У Сьюзан Флетчерни қидириб атрофга аланглади. Қиз аллақачон хонанинг олд тарафидаги девор томон кетаётганди. Экрани Девид Беккернинг юзи тўлдирган эди.

– Девид?

– Салом, ёқимтой! – жилмайди Девид.

– Уйга келинг, – деди қиз, – ҳозироқ уйга келинг!

– Сен билан Стоун Мейнорда кўришамиз, – йигит кўзини қисди.

Сьюзан бош ирғади, унинг кўзларидан ёш оқа бошлади.

– Келишдик!

– Агент Смит! – чақирди Фонтейн орқадан.

Беккернинг ортида Смит кўринди.

– Эшитаман, Жаноб.

– Жаноб Беккернинг муҳим учрашуви борга ўхшайди.

Уни зудлик билан уйга олиб кела оласизми?

Смит бош ирғади.

– Самолётимиз хозир Малагада. – У Беккернинг елкаси-га қокиб сўради: – Профессор, хеч Learjet 60 да учганмисиз?

Беккер илжайди:

– Кечадан бери учганим йўк!

Бир юз йигирма саккизинчи боб

Съюзан кўзларини уйқудан очганида чарақлаб нур сочаётган Куёшнинг майин шуълалари пардалар орасидан пар ёстиғига тушиб турарди. У Девидни кидирди. «Мен туш кўряпманми?» Ўтган тун воқеаларидан кейин қизнинг боши ҳамон айланаётган эди.

– Девид? – ингради у.

Хеч ким жавоб бермади. Қиз ёнига қаради. Девиднинг ўрни совуклиги суюклиси ёнида эмаслигини билдирарди.

«Мен туш кўряпман», ўйлади Съюзан. У ўрнига ўтирди. Викториан услубида безатилиб, ҳамма жойи антикавор мебель билан тўлдирилган хона Стоун Мейнордаги энг яхши номерлардан бири эди. Қизнинг тунги халати хона ўртасидаги полда ётар... ич кийими эса ёнидаги қиролича Анна креслосига илинганди.

Девид ростдан ҳам келдими кеча? Қизнинг миясида кечаги хотиралар гавдаланди – иккисининг бирлашиб кетган бадани... севгилисининг ёноғига теккан қайноқ бўсаси... Нахотки, ҳаммасини тушимда кўрган бўлсам? Съюзан ёнидаги столга ўгирилди. Унда шампан виносининг бўш идиши, иккита фужер ва... мактуб бор эди.

Қиз кўзларини ишқалаганча ўрнига жойлашиброк ўтириб олди ва хабарни ўқий бошлади:

*Қадрли Съюзан,
Мен сени севаман.
Мумсиз, Девид.*

Қизнинг юзи севинчдан ял-ял ёниб кетди ва у номани бағрига босди. «Демак, туш кўрмабман... Девид келган... Мумсиз...» Бу қиз ҳалигача ечолмаган кодлардан бири эди.

Шу вақт бурчакдан шитирлаган товуш эшитилди. Съюзан ўша томонга қаради. Кенг диванда қалин чойшабга ўралиб олган Девид Куёш нурлари остида қизни жим кузатаётганди. Съюзан қўли билан йигитни имлаб ёнига чақирди.

– Мумсиз? – мулойим овозда сўради қиз, йигитнинг пинжига тиқиларкан.

– Мумсиз! – жилмайди Девид.

Қиз уни қаттиқ ўпди.

– Бунинг маъносини менга айтинг!

– Ҳеч қачон, – кулди йигит. – Жуфтликлар ўртасида ҳам сир бўлиши зарур. Шунда муносабатлар жуда кизиқарли бўлади.

Съюзан айёрлик билан илжайди:

– Агар кечагидан ҳам кизиқарликрок бўлса, мен ортик юролмай қоламан!

Девид қизнинг қўлларидан тутди. У ўзини жуда енгил ҳис этарди. У кеча ўлим билан юзлашди, аммо ҳозир тирик эди, суюкли ёрининг қўлларидан тутиб, бахтдан сармаст ҳавони симириб нафас олмоқда эди.

Съюзан бошини йигитнинг кўксига босиб, юрак уришини тинглаб ётарди. Қиз Девиднинг ўлимига ишонганини эслаб, ўзини ғалати ҳис этарди.

– Девид, – хўрсинди қиз, столдаги мактубга кўз ташлаб. – Менга мумсиз ҳақида айтинг. Биласизку, еча олмайдиган кодларимни ёмон кўраман.

Девид жимликни сақлади.

– Айтинг менга! – талаб қилди Съюзан. – Акс ҳолда мени қайтиб кўрмайсиз.

– Алдоқчи!

Қиз уни ёстиқ билан урди.

– Айтинг дедим! Ҳозирок!

Девид ҳеч қачон айтмаслигини қиз яхши биларди. «Мумсиз»нинг ортига яширинган сир жуда ширин бўлиб, жуда қадим тарихга бориб тақаларди. Ренессанс даврида қимматбаҳо мрамрдан санъат асари ясаётган вақтида хатога йўл қўйган испан ҳайкалтарошлари ўзларининг хатоликларини «сега» – махсус мум билан яширишган. Замонлар ўтгач, бу ибора тўғрилиқ ва самимийликни ифодалаш учун ишлатила бошланган. Инглизча «sincere» – «самимийлик» аслида испанча «sincera» – «мумсиз» деган сўздан келиб чиққанди. Девиднинг махфий кодида аслида ҳеч қандай буюк сир йўқ эди – у ўз мактубларини оддийгина қилиб «самимийлик билан» деб имзолаётган эди холос. Бу митти сир Съюзанни ҳай-

рон колдиришига шубхаланиб, Девид уни махфий сақлашга қарор қилганди.

– Билганингда жуда мамнун бўласан, – деди Девид мавзуни ўзгартиришга уриниб. – Уйга қайтаётганимда университет ректорига кўнғироқ қилдим.

Съюзаннинг кўзларида умид учкунлари кўринди.

– Кафедра мудирлигидан истеъфога чиқяпман деб айтинг!

Девид бош ирғади:

– Келаси чоракдан яна аудиторияда маъруза қилиш билан машғул бўламан.

– Ўз жойингизга қайтганингиз билан табриклайман! – Съюзан енгил тортди.

Девид жилмайди:

– Ҳа, ростини айтганда, Испания менга бу дунёда нима муҳим эканлигини эслатиб қўйди.

– Ҳамкасб аёлларнинг юрагини парчалашними? – Съюзан унинг ёноғидан бўса олди. – Нима бўлмасин, мақолаларимга ёрдам бериш учун вақтингиз бўлади!

– Мақолалар?

– Аҳа. Мен уларни чоп этишга қарор қилдим.

– Чоп этиш? – Девид ишонқирамади. – Нимани чоп этиш?

– Квадрат қолдиқлар ва вариант протоколлар ҳақидаги айрим фикрларимни.

Девид кулди:

– Ҳақиқий бестселлер асарга ўхшайди!

– Ўқиганингизда лол қоласиз! – жавобан кулди Съюзан.

Беккер чўнтагини кавлаб, кичкина буюм чиқарди.

– Кўзларингни юм! Менда сенга аталаган бир нима бор!

Съюзан кўзларини юмди.

– Тахмин қилишга рухсат этинг. Менимча, атрофига лотинчада битиклар ўйилган тилла узук, шундайми?

– Йўк, – қикирлади Беккер. – Мен узукни Фонтейнга қайтариб бердим. – У Съюзаннинг кафтидан тутиб, бармоғига ниманидир киргизди.

– Ёлгончи. – кулди киз, кўзларини очаркан. – Мен бил-
гандим...

Лекин Сьюзан гапини тугатолмади. Унинг бармоқлари-
да Тайкадоники эмас, аксинча, марказига яраклаётган олмос
ўрнатилган платина узук турарди.

Сьюзаннинг нафаси ичига тушиб кетди.

Девид унинг кўзларига тик қараб, сўради:

– Менга турмушга чиқасанми?

Қизнинг томоғига нимадир тиқилди. У бир узукка, бир
Девидга қараркан, кўзларига ёш тўлди.

– Оҳ, Девид... Мен нима дейишни ҳам билмайман.

– Розиман деб айт!

Сьюзан юзини четга буриб, бир сўз демади.

Девид кутди.

– Сьюзан Флетчер, мен сени севаман. Менга турмушга
чиқ.

Сьюзан бошини кўтарди. Унинг кўзлари ёш билан лим
тўлганди.

– Мени кечиринг, Девид, – шивирлади киз, – лекин...
мен...

Қизнинг кутилмаган жавобидан Девид довдираб қолди.
У қизнинг кўзларидан ўзи кутган қувонч жилваларини қи-
дирди, лекин улар кўринмасди.

– Сьюзан... – дудуқланди йигит. – Мен... мен тушунма-
япман.

– Мен сизга турмушга чиқолмайман, – қайтарди Сьюзан
юзини ўгириб. Унинг елкалари титрай бошлади, у юзларини
қўли билан тўсди.

Девид ақлдан озаёзди.

– Аммо, Сьюзан... Мен ўйлагандимки... – у қизнинг
титраётган елкаларидан тутиб, ўзига қаратди ва Сьюзан
Флетчер йиғламаётганини, аксинча, қулаётганини тушунди.

– Мен сизга турмушга чиқмайман! – қаҳ-қаҳ урди киз
қайтадан ёстиқ билан йигитга хужум қилиб. – «Мумсиз»-
нинг маъносини тушунтирмагунингизча сизга турмушга
чиқмайман! Сиз мени ақлдан оздирасиз!

Хотима

«Ўлим барча сирларга ойдинлик киритади». Токуген Нуматака бу сўзлар канчалар ҳақиқат эканлигини жуда кеч англади. У Осака аэропортининг божхона залида кўксини чангаллаганча бир умр беҳабар юрган сирининг аччиқ таъмини тотаётганди. Нуматаканинг дини ҳамиша ўзаро муҳаббат, яқинликка даъват этса ҳам, у ҳеч қачон динга вақт ажратмаган. Муқаддас китобларга бир қур назар ташлашга имкон топганида, балки ҳозирги аҳволига тушмаган бўлармиди...

Божхона ходимлари Нуматакага туғилганлик ҳақидаги гувоҳнома ва бола асраб олингани тўғрисидаги хужжатлар солинган конвертни топшириб, изоҳ беришди:

– Сиз бу боланинг ягона қариндошисиз. Биз сизни топишга жуда кўп вақт сарфладик...

Шунда Нуматаканинг хаёли узок ўтмишга, ўттиз икки йил олдинги ёмғирли тунга, туғруқхона залига, жон талвасасида ётганида тарк этилган рафиқаси ва мажруҳ ҳолида дунё юзини кўрган боласига қайтди. Ўша дамда Нуматакани оиласини ташлаб кетишига мажбур қилган мен бор-ку – шон-шараф ҳисси – ҳозир бир тийинга қиммат арзимас тушунчага айланганди унинг учун.

Хужжатлар ичида Нуматака тушунмайдиган тилда қандайдир белгилар ўйиб ёзилган тилла узук чикди. Лекин энди бу ҳеч нарсани ҳал қилмайди – бундан буён сўзлар Нуматакага бирор маъно англамайди. У 32 йил муқаддам ягона ўғлидан воз кечиб, кечириб бўлмас хатога йўл қўйди. Ва энди, орадан 32 йил ўтиб, бешафқат тақдир ота-болани қайта учраштиргач, сўқир падар машъум қилмишининг аламли жазоси сифатида жувонмарг бўлган фарзандининг азобли хотирасини умрбод елкасида кўтариб яшашга мажбум этилди.

УЎК 821.111(73)-31

КБК 84(7АҚШ)

Б-91

Браун; Ден.

Рақамли қалъа [Матн] : роман / Д. Браун ; таржимон О. Гуломова. - Тошкент : NINHOL, 2023. - 480 б.

УЎК 821.111(73)-31

КБК 84(7АҚШ)

ISBN 978-9943-23-148-1

Ден Браун

Рақамли қалъа

Таржимон: Гуломова Орифа Рустамжоновна
(*Инглиз тилидан ўзбек тилига тўғридан-тўғри*)

Иккинчи нашр

Бош муҳаррир: М. А. Нурмухамедова

Муҳаррир: Э. Э. Асанов

Мусахҳиҳлар: Э. Асанов,

О. Бекмуродов,

Ў. Толибжонов,

М. Ғафуров,

М. Нурмухамедова

Дизайнер ва саҳифаловчи: Н. Фармонов

Техник муҳаррир: Б. Нурмухамедов

Босишга 02.02.2023 йилда рухсат этилди.

Бичими 84x108 1/32. Офсет қоғози. Офсет босма.

Times New Roman гарнитураси. Кегль 11.

Шартли босма табоғи 25.2. Босма табоғи 15.

Адади 3000 нусха. Буюртма №218.

Mega Basım босмаҳонасида чоп этилди.

Baha Is Merkezi, Haramidere, Istanbul, Turkey

+90 212 412 17 00. www.mega.com.tr